

નાણાકીય સ્થિરતા અહેવાલ: RBI

SUSCRIBE NOW

icerajkot

YouTube

ICE®
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

દરેક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના વિડીયો માટે ખાસ

click to join whatsapp
joinicerajkot.com

follow us on instagram
[icerajkot](https://www.instagram.com/icerajkot)

follow us on youtube
[icerajkot](https://www.youtube.com/icerajkot)

join telegram
t.me/icerajkotofficial

INDEX

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- કેન્દ્ર સરકાર ઇ-કોર્ટને જમીનના રેકોર્ડ સાથે જોડશે.....01
- ભારતના એટર્ની જનરલ.....01
- વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે બટ્ટીમાં અનામતનો અધિકાર.....02
- સુપ્રીમ કોર્ટે સ્થળાંતરિત કામદારો માટે ONORC સિસ્ટમ પર નિર્ણય લીધો.....03
- સંઘ(Union) અથવા કેન્દ્ર(central) સરકાર..04
- ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ.....05
- પ્રશ્નોત્તરી.....07

2. અર્થતંત્ર.....09

- નાણાં પ્રધાન GST ભરનારાઓને પ્રશંસા પ્રમાણપત્ર આપશે.....09
- નાની અને મધ્યમ કંપની (SMC) ની વ્યાજબી બદલી દેવામાં આવી.....09
- કેન્દ્ર સરકારે ભારતીય ખાનગી કંપનીઓને રોકેટ પ્રક્ષેપણ સાઇટ્સ બનાવવા અને સંચાલિત કરવાની મંજૂરી આપી.....09
- ભારતીયો દ્વારા 2020 માં ક્રિપ્ટોકરન્સીમાં 40 બિલિયનનું રોકાણ.....10
- નાણાં પ્રધાને પ્રોત્સાહન પેકેજની જાહેરાત કરી...10
- ભારતે ફૂડ પામ ઓઇલ આયાત વેરામાં ઘટાડો કર્યો.....11
- ઓડિશા તમામ જિલ્લાઓમાં 'રોકાણ પ્રમોશન એજન્સી' ની સ્થાપના કરશે.....12
- નીતિ આયોગે UIIC ના ખાનગીકરણની ભલામણ કરી.....12

- કેન્દ્ર સરકારે MSMEs હેઠળ છૂટક અને જથ્થાબંધ વેપારને શામેલ કરવાની જાહેરાત કરી.....13
- ભારતના ઉત્પાદન ક્ષેત્રનું સંકોચન: PMI.....13
- નાણાકીય સ્થિરતા અહેવાલ: RBI.....14
- નાની બચત યોજનાઓ પર વ્યાજ દરો.....16
- પ્રશ્નોત્તરી.....17

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....19

- માસ્ટરકાર્ડ અને ઇન્સ્ટામોજો(Instamojo)એ ભાગીદારીની ઘોષણા કરી.....19
- બર્મીઝ ગ્રાપ્સ (Burmese grapes) ની નિકાસ દુર્ભરમાં થઈ.....19
- મોબાઇલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસ 2021 ની શરૂઆત સ્પેનના બાર્સિલોનામાં થઈ.....20
- ચીન મેલેરિયા મુક્ત જાહેર.....20
- યુરોપિયન યુનિયન (European Union) ની ગ્રીન પાસ (Green Pass) સૂચિ.....21
- સાઉદી અરેબિયા બીજી રાષ્ટ્રીય એરલાઇન શરૂ કરશે.....21
- યુકેએ વિશ્વના સૌથી મોટા ક્રિપ્ટો એક્સચેન્જ Binance પર પ્રતિબંધ મૂક્યો.....22
- ચીને બૈહેતન હાઇડ્રો પ્રોજેક્ટ (Baihetan Hydro Project) શરૂ કર્યો.....22
- વિશ્વ બેન્ક COVID રસી માટે 8 અબજ વધુ પ્રદાન.....23
- US સૈન્યે અફઘાનિસ્તાનના બગરામ (Bagram) એરપોર્ટથી સ્થળાંતરણ.....23
- ભારત G20-OECD ટેક્સ ફ્રેમવર્ક ડીલમાં જોડાયું.....24
- AJNIFM અને Microsoft એ MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....24

- અમેરિકી સેંકડો કંપનીઓ પર સાયબર એટેક..24
- લીફ એલાયન્સ.....25
- ઊંચાઈ માટે નવા ચાઇનીઝ મિલિશિયા એકમો..26
- G-20 વિદેશ મંત્રીઓની બેઠક.....28
- પ્રશ્નોત્તરી.....29

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી....32

- રશિયાએ કુડનકુલમમાં 5મા પરમાણુ ઉર્જા એકમનું નિર્માણ શરૂ કર્યું...32
- એલોન મસ્ક (Elon Musk)ની સ્ટારલિંક (Starlink) વૈશ્વિક સ્તરે ઇન્ટરનેટ પ્રદાન કરશે.32
- ઇસરોના સેટેલાઇટ ટીવી વર્ગોના અમલીકરણને મંજૂરી.....32
- અગ્નિ-P (પ્રાઇમ).....33
- ગ્રીન હાઇડ્રોજન.....34
- ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગોના નવા સ્ત્રોતો.....36
- પ્રશ્નોત્તરી.....37

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....39

- UN દ્વારા વંશીય ન્યાય અને સમાનતા અંગેનો અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો.....39
- ન્યાય વિભાગ દ્વારા “Enforcing Contracts Portal” શરૂ કરાયું.....39
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રો આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટન અંગેનો અહેવાલ બહાર પાડ્યો.....40
- FAME (Faster Adoption and Manufacturing of Electric Vehicles) યોજના 2024 સુધી લંબાઈ.....40
- બેંગલુરુ ઉપનગરીય રેલ પ્રોજેક્ટ.....41
- FAO દ્વારા સ્વદેશી લોકોની આહાર પ્રણાલી અંગેનો અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો.....41

- કૃષિ મંત્રાલયે પાક વીમા જાગૃતિ અભિયાન (Crop Insurance Awareness Campaign) શરૂ કર્યું.....42
- ડિજિટલ ભારત અભિયાન (Digital India Abhiyan)ની છઠ્ઠી વર્ષગાંઠ.....42
- ILOનો આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થળાંતર કામદારો વિશે અહેવાલ.....43
- કેન્દ્ર સરકારે IT હાર્ડવેર માટે PLI હેઠળ 14 પાત્ર અરજદારોને મંજૂરી આપી.....43
- સ્કૂલ એજ્યુકેશન માટે UDISE 2019-20 પર રિપોર્ટ.....44
- ખુલ્લામાં શૌચની સંખ્યા ઘટી : વોશ રિપોર્ટ.....44
- સાયબર ક્ષમતા અને રાષ્ટ્રીય શક્તિ અહેવાલ: IISS.....46
- પ્રધાનમંત્રી માઇક્રો કૂડ ઉદ્યોગ અપગ્રેડેશન યોજના.....47
- ભારતનેટ પ્રોજેક્ટ.....48
- પ્રશ્નોત્તરી.....49

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....53

- આબોહવાના લક્ષ્યાંકને પહોંચી વળવા માટે 2025 સુધીમાં 1 અબજ ટન CO2 દૂર કરવામાં આવશે..53
- હીટ ડોમ.....53
- બરનાડી વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય: આસામ.....54
- ઉર્જા પરિવર્તનને માપવા માટે ભારતીય પહેલ...55
- એનર્જી કોમ્પેક્ટ.....56
- પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજી: અંદામાનમાં નવી પ્રજાતિ..57
- ગીધનું સંરક્ષણ.....58
- પ્રશ્નોત્તરી.....59

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....61

- બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાય.....61
- કાલનેલિયા નૃત્ય.....61
- પ્રશ્નોત્તરી.....63

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....64

- 'તાજ' (Taj) વિશ્વની સૌથી મજબૂત હોટલ બ્રાન્ડ બની.....64
- Amazon Web Services એન્ક્રિપ્ટેડ મેસેજિંગ એપ્લિકેશન Wickr હસ્તગત કરી.....64
- મહારાષ્ટ્રથી દુબઈમાં ડ્રેગન ફ્લની નિકાસ કરવામાં આવશે.....64
- દીપિકા કુમારી (Deepika Kumari) એ તીરંદાજી વર્લ્ડ કપના ત્રીજા તબક્કામાં 3 ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા.....65
- ગોવા પ્રથમ હડકવા મુક્ત રાજ્ય બન્યું (India's First Rabies-free State).....65
- પી. સાઈનાથ (P. Sainath) ને 2021 નું ફુકુવોકા પ્રાઈઝ (Fukuoka Prize) મળ્યું.....66
- ગ્રીન ફ્રિટ કોરિડોર-2 (Green Freight Corridor-2) ની પહેલી યાત્રા શરૂ.....66
- CBSE-NPCI દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ માટે નાણાકીય સાક્ષરતા અભ્યાસક્રમ (Financial Literacy Curriculum) શરૂ.....67
- 1 જુલાઈ: રાષ્ટ્રીય ડોક્ટર દિવસ (National Doctors' Day).....67
- ગૂગલે નવા નિયમો હેઠળ રિપોર્ટ પ્રકાશિત કર્યો.....68
- કેબિનેટની વીજળી સુધારણા યોજના માટે રૂ. 3 ટ્રિલિયન ખર્ચને મંજૂરી.....68
- આંધ્રપ્રદેશે 2021-24 માટે IT પોલિસી શરૂ કરી.....69
- સ્વ-સહાય જૂથોને સશક્ત બનાવવા માટે ઓડિશા-WFP સાથે જોડાશે.....69

- 29 જૂન: રાષ્ટ્રીય આંકડા દિવસ (National Statistics Day).....70
- યુકેન-નાટોની બ્લેક સીમાં ક્વાયત શરૂ.....70
- ભારતે મોડર્ના (Moderna) રસી માટે લાયસન્સને મંજૂરી આપી.....71
- GRE અને TOEFL: ETS માટે આધાર એ માન્ય ઓળખ કાર્ડ.....71
- 30 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઈડ દિવસ (International Asteroid Day).....72
- 1 જુલાઈ: GST દિવસ.....72
- અભિમન્યુ મિશ્રા (Abhimanyu Mishra) ચેસ ઇતિહાસમાં સૌથી યુવા ગ્રાન્ડમાસ્ટર.....73
- NATRAX: એશિયાના સૌથી લાંબા હાઇ સ્પીડ ટેસ્ટ ટ્રેકનું ઉદ્ઘાટન મધ્યપ્રદેશમાં થયું.....73
- ફેસબુક પર નવું પ્રકાશન ટૂલ 'બુલેટિન' લોન્ચ..73
- 8 યુરોપિયન દેશોની કોવિશિલ્ડ રસીને મંજૂરી...74
- Shopsyo ફિલપકાર્ટે ઓનલાઇન વ્યવસાય માટે નવી એપ્લિકેશન શરૂ કરી.....74
- માના પટેલ ભારતની પહેલી મહિલા અને ટોક્યો ઓલિમ્પિક 2021 માં સ્વોલિફાઇ થનારી ત્રીજી તરણવીર બની.....75
- કેન્દ્ર સરકારે LIC ના અધ્યક્ષની નિવૃત્તિ વય વધારીને 62 વર્ષ કરી.....75
- કાયદા મંત્રાલયે સંરક્ષણ સેવાઓમાં હડતાલ પર પ્રતિબંધ લગાવવા વટહુકમ બહાર પાડ્યો...75
- દિલ્હી સરકારનો સ્લાઉડ આધારિત આરોગ્ય પ્રોજેક્ટ.....76
- કુવેમ્પુ રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર (Kuvempu Rashtriya Puraskar) 2020.....76
- WAKO ઇન્ડિયા કિક્બોક્સિંગ ફેડરેશનને સત્તાવાર માન્યતા મળી.....77

- આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી દિવસ (International Day of Cooperatives).....77
- સગર્ભા સ્ત્રીઓ પણ હવે કોવિડ વિરુદ્ધ રસી લઈ શકે છે: NTAGI.....78
- ઇન્વેસ્ટ ઇન્ડિયા (Invest India) એ મોસ્ટ ઇનોવેટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એજન્સી 2021 એવોર્ડ જીત્યો.....78
- કેન્દ્ર સરકારે NPCI ને ઇલેક્ટ્રોનિક રસી વાઉચરો રજૂ કરવા જણાવ્યું.....79
- જમ્મુમાં ડ્રોન હુમલો.....79
- આંતરરાષ્ટ્રીય MSME દિવસ.....80
- કોરોનાની બીજી લહેર પછી આર્થિક રાહત પેકેજ.....81
- બિન-નફાકારક હોસ્પિટલ મોડેલ અભ્યાસ: નીતિ આયોગ.....83
- ઝેન ગાર્ડન - કૈઝાન એકેડેમી.....84
- ગ્લોબલ સાયબર સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ: ITU..85
- ડૂગના દુરુપયોગ અને ગેરકાયદેસર તસ્કરી સામે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ.....86
- હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનારની 7મી આવૃત્તિ.....87
- આંધ્રપ્રદેશ-તેલંગાણા જળ વિવાદ.....88
- પ્રશ્નોત્તરી.....89

કેન્દ્ર સરકાર ઇ-કોર્ટને જમીનના રેકોર્ડ સાથે જોડશે

- કેન્દ્ર સરકાર ઇ-કોર્ટને જમીનના રેકોર્ડ્સ અને નોંધણીના આધાર સાથે જોડવાની યોજના ધરાવે છે જેથી અસલી ખરીદદારો જાણી શકે કે જમીન કોઈ કાનૂની વિવાદમાં છે કે નહીં.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ઉત્તર પ્રદેશ, મહારાષ્ટ્ર અને હરિયાણા રાજ્યોમાં હજી સુધી, જમીનના રેકોર્ડ્સ અને નોંધણી ડેટાબેસેસ સાથે ઇ-કોર્ટ્સને જોડવાનો પાયલોટ પ્રોજેક્ટ પૂર્ણ થઈ ગયો છે.
- કાયદા મંત્રાલયમાં ન્યાય વિભાગે તમામ ઉચ્ચ ન્યાયાલયોના રજિસ્ટ્રાર જનરલોને સંપત્તિના વિવાદના ઝડપથી સમાધાન માટે રાજ્ય સરકારોને ઇ-કોર્ટ અને રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક ડેટા ગ્રિડ (NJDC) સાથે જમીન રેકોર્ડ્સ અને નોંધણી ડેટાબેસેસને એકીકૃત કરવા મંજૂરી આપવા કહ્યું છે.
- ત્રિપુરા, આસામ, અરુણાચલ પ્રદેશ, મધ્યપ્રદેશ, રાજસ્થાન, મિઝોરમ, નાગાલેન્ડ અને હિમાચલ પ્રદેશ સહિત આઠ અદાલતોએ જવાબ આપ્યો છે.

eCourt-લેન્ડ રેકોર્ડ્સને જોડવાનું મહત્વ

- eCourt- જમીનના રેકોર્ડ ઉમેરવાથી શંકાસ્પદ વ્યવહારો ઓછો થશે.
- તે વિવાદ નિયંત્રણમાં અને કોર્ટના કામના ભારને ઘટાડવામાં પણ મદદ કરશે.

આ જોડાણ કેમ કરવામાં આવ્યું?

- ન્યાય વિભાગના જણાવ્યા અનુસાર, "સંપત્તિ સરળતાથી અને પારદર્શક રીતે નોંધણી કરવી" એ ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ (Ease of Doing Business) ઈન્ડેક્સમાં એક પરિમાણ છે. આમ, આ અનુક્રમણિકાનું પાલન કરવા માટે આ જોડાણ કરવામાં આવ્યું છે.

કયા નોડલ વિભાગ મિલકતની નોંધણી કરશે?

- જમીન સંપત્તિ વિભાગ (DoLR) મિલકત સૂચકાંકની નોંધણી માટે જવાબદાર છે.

Back to basics: રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક માહિતી ગ્રિડ (National Judicial Data Grid – NJDC)

- 2015 માં શરૂ થયેલ, NJDC એ ઇ-કોર્ટ્સ ઈન્ટિગ્રેટેડ મિશન મોડ પ્રોજેક્ટનો એક ભાગ છે. ભારતની વિવિધ અદાલતોમાં ન્યાયિક કામગીરીને ધ્યાનમાં રાખવાના ઉદ્દેશથી તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. તે કોર્ટના આદેશો અથવા ચુકાદા જેવા કેસ ડેટા માટે રાષ્ટ્રીય ડેટા વેરહાઉસ તરીકે કામ કરી રહી છે. NJDC બાકીના કેસોને ઓળખવા, સંચાલિત કરવા અને ઘટાડવા માટે એક નિરીક્ષણ સાધન તરીકે કાર્ય કરે છે. તે સિસ્ટમમાં વિલંબને ઘટાડવા અને કોર્ટની કામગીરીની વધુ સારી દેખરેખને સુવિધા આપવા માટે નીતિગત નિર્ણયો પર સમયસર માહિતી પ્રદાન કરવામાં પણ મદદ કરશે.

ભારતના એટર્ની જનરલ

- કેન્દ્ર સરકારે કે.કે. વેણુગોપાલનો કાર્યકાળ એક વર્ષ લંબાવવામાં આવ્યો છે અને વેણુગોપાલની એટર્ની જનરલ તરીકે નિમણૂક કરવામાં આવી છે.
- આ બીજી વાર છે જ્યારે કેન્દ્રએ તેમનો કાર્યકાળ લંબાવ્યો છે. વેણુગોપાલની પ્રથમ મુદત 2020 માં લંબાવવામાં આવી હતી.
- વેણુગોપાલને 2017 માં ભારતના 15 મા એટર્ની જનરલ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. તેમણે મુકુલ રોહતગીનું સ્થાન લીધું હતું, જે 2014-2017 સુધી એટર્ની જનરલ હતા.
- તેઓ સુપ્રીમ કોર્ટમાં પેન્ડિંગ અનેક સંવેદનશીલ કેસોમાં સરકારનો કાનૂની બચાવ સંભાળશે, જેમાં બંધારણની કલમ 370 અને નાગરિકતા સુધારા કાયદાને રદ કરવાનો પડકાર સામેલ છે.

Back to basics : પરિચય

- એટર્ની જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા (AG) સંઘની કારોબારીનો એક ભાગ છે. AG દેશના સર્વોચ્ચ કાયદા અધિકારી છે.
- બંધારણના અનુચ્છેદ ૭૬ માં ભારતના એટર્ની જનરલના પદની જોગવાઈ છે.

નિમણૂક અને લાયકાત

- એટર્ની જનરલની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ સરકારની સલાહ પર કરે છે.
- તે એક એવી વ્યક્તિ હોવી જોઈએ જે સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક મેળવવા માટે લાયક હોય, એટલે કે, તે ભારતનો નાગરિક છે, તેને હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશ તરીકે કામ કરવાનો પાંચ વર્ષનો અનુભવ છે અથવા હાઈકોર્ટમાં 10 વર્ષની હિમાયત કરવાનો અથવા રાષ્ટ્રપતિના મતે, તે ન્યાયિક બાબતોમાં લાયક વ્યક્તિ છે.
- પદની મુદત: બંધારણ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી નથી.
- પદ પરથી દૂર: એટર્ની જનરલને દૂર કરવાની પ્રક્રિયા અને આધાર બંધારણમાં કહેવામાં આવ્યા નથી. તેઓ રાષ્ટ્રપતિના પ્રસાદ સુધી પદ સંભાળે છે (રાષ્ટ્રપતિ ગમે ત્યારે દૂર કરી શકે છે).

ફરજો અને કાર્યો

- ભારત સરકારને કાનૂની બાબતો અંગે સલાહ આપવી જે રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા તેમને મોકલવામાં આવે છે.
- કાયદાકીય રીતે અન્ય ફરજો બજાવવી જે રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા તેમને સોંપવામાં આવે છે.

- > ભારત સરકાર સાથે સંબંધિત તમામ કેસોમાં ભારત સરકાર વતી સુપ્રીમ કોર્ટ અથવા કોઈ પણ હાઈકોર્ટમાં હાજર રહેવું.
- > બંધારણના અનુચ્છેદ 143 (સુપ્રીમ કોર્ટની સલાહ લેવાની રાષ્ટ્રપતિની સત્તા) હેઠળ સુપ્રીમ કોર્ટમાં રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા કરવામાં આવેલા કોઈપણ સંદર્ભમાં ભારત સરકારનું પ્રતિનિધિત્વ કરવું.
- > બંધારણ અથવા અન્ય કોઈ કાયદા દ્વારા તેમને આપવામાં આવેલા કાર્યોને નિભાવવા માટે.

અધિકારો અને મર્યાદાઓ

- > મત આપવાનો અધિકાર વિના તેમને સંસદના ગૃહો અથવા તેમની સંયુક્ત બેઠક અને સંસદની કોઈપણ સમિતિની કાર્યવાહી બંનેમાં બોલવાનો અને ભાગ લેવાનો અધિકાર છે, જેમાંથી તેમને નામાંકિત કરવામાં આવ્યા છે.
- > સંસદ સભ્યને જે વિશેષાધિકારો અને રસીકરણો મળે છે તે તમામ તેમને લાયક છે.
- > તે સરકારી સેવકોની શ્રેણીમાં આવતો નથી, તેથી તે ખાનગી કાનૂની પ્રથાથી વંચિત નથી.
- > જોકે ભારત સરકાર સામે કોઈ પણ સંજોગોમાં સલાહ કે ટૂંકી માહિતી આપવાનો તેને અધિકાર નથી.
- > સોલિસિટર જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા અને ભારતના એડિશનલ

વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે બઢતીમાં અનામતનો અધિકાર

- > તાજેતરમાં ભારતની સર્વોચ્ચ અદાલતે સ્વીકાર્યું છે કે શારીરિક રીતે પડકારિત વ્યક્તિઓને પણ બઢતીમાં અનામતનો અધિકાર છે.
- > દિવ્યાંગ વ્યક્તિને સામાન્ય વર્ગમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હોય અથવા રોજગાર મેળવ્યા પછી અક્ષમતાની સ્થિતિ ઊભી થઈ હોય તો પણ પ્રમોશન માટે અનામતનો લાભ મેળવી શકે છે.

કેસ વિશે

- > આ કેસ વિકલાંગ વ્યક્તિઓ (સમાન તકો, અધિકારોનું સંરક્ષણ અને સંપૂર્ણ ભાગીદારી) અધિનિયમ, 1995 હેઠળ રજૂ કરાયેલા દાવા પર આધારિત છે.
- > આ કાયદાને વિકલાંગતા અધિકાર અધિનિયમ, 2016 સાથે બદલવામાં આવ્યો છે.
- > કેરળ એડમિનિસ્ટ્રેટિવ ટ્રિબ્યુનલે અરજદારની અરજી ફગાવી દેતાં કહ્યું હતું કે, 1995ના કાયદાની કલમ 32 હેઠળ કેરળ રાજ્યમાં ભરતી, સામાન્ય નિયમો અને તેના આદેશોમાં બઢતીમાં સરકાર દ્વારા કોઈ અનામત આપવામાં આવ્યું નથી.
- > કેરળ હાઈકોર્ટે કેરળ વહીવટી ટ્રિબ્યુનલના ચુકાદાને રદ કર્યો હતો.

નિર્ણયનું મહત્વ

- > 1995 નો કાયદો બઢતીમાં અનામતના અધિકારને માન્યતા આપે છે.
- > 1995ના કાયદાની કલમ 32 મુજબ, અનામત માટેની જગ્યાઓની ઓળખ એ નિમણૂક માટેની પૂર્વ શરત છે; પરંતુ પોસ્ટ્સને ઓળખવાનો ઈનકાર કરીને નિમણૂકની મનાઈ કરી શકાતી નથી.
- > ભરતીના નિયમોમાં અનામતની જોગવાઈ ન થવાથી દિવ્યાંગ વ્યક્તિનો અધિકાર કાયદામાંથી પ્રાપ્ત થતો હોવાથી દિવ્યાંગ વ્યક્તિનો અધિકાર દૂર થતો નથી.
- > મૂળ PWD ક્વોટામાં વ્યક્તિની નિમણૂક ન થાય તો પણ દિવ્યાંગ વ્યક્તિ (PWD)ને બઢતી માટે અનામત આપી શકાય છે.
- > વધુમાં, વિકલાંગ વ્યક્તિઓને સમાન તકો પૂરી પાડવાની જવાબદારી ભરતી સમયે અનામત સાથે સમાપ્ત થતી નથી.
- > કાયદાકીય આદેશ વિકલાંગ વ્યક્તિઓને બઢતી સહિત કારકિર્દીમાં પ્રગતિ કરવાની સમાન તકો પૂરી પાડે છે.
- > આમ, જો વિકલાંગ વ્યક્તિઓને બઢતી આપવાનો ઈનકાર કરવામાં આવે અને જો આવી અનામત સેવામાં જોડાવાના પ્રારંભિક તબક્કે મર્યાદિત રહેશે તો તે કાયદાકીય આદેશની અવગણના હશે.
- > જો અનામત આપવામાં નહીં આવે તો વિકલાંગ વ્યક્તિઓને ચોક્કસ પદ સુધી મર્યાદિત રાખવામાં આવશે અને માનસિક તણાવ વધશે.

Back to basics : વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો અધિકાર

અધિનિયમ, 2016

- > આ કાયદો વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન (UNCRPD)ની જવાબદારીઓ પૂર્ણ કરે છે, જેના પર ભારત દ્વારા પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે.
- > આ કાયદો વિકસતા અને ગતિશીલ ખ્યાલના આધારે વિકલાંગતાને વ્યાખ્યાયિત કરે છે:
- > હાલના પ્રકારની વિકલાંગતા 7 થી વધારીને 21 કરવામાં આવી છે.
- > આ કાયદામાં માનસિક બીમારી, ઓટિઝમ, સ્પેક્ટ્રમ ડિસઓર્ડર, સેરેબ્રલ પાલ્સી, મસ્ક્યુલર ડિસ્ટ્રોફી, કોનિક ન્યુરોલોજિકલ સ્થિતિઓ, વાણી અને ભાષાની વિકલાંગતા, થેલેસેમિયા, હીમોફિલિયા, સિકલ સેલ રોગ, બહેરાશ, અંધત્વ, એસિડ એટેક પીડિતો અને પાર્કિન્સન્સ રોગ સહિત અનેક વિકલાંગતાઓને આવરી લેવામાં આવી છે, જેની અગાઉના કાયદામાં મોટા ભાગે અવગણના કરવામાં આવી હતી.
- > વધુમાં, સરકારને અન્ય કેટેગરીમાં કોઈપણ ચોક્કસ પ્રકારની વિકલાંગતાને સૂચિત કરવાની સત્તા આપવામાં આવી છે.

- > આ કાયદાથી સરકારી નોકરીઓમાં વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનામત મર્યાદામાં 3%-4% અને ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં 3%-5%નો વધારો કરવામાં આવ્યો છે.
- > આ કાયદામાં બેન્યુમાર્ક વિકલાંગતાથી પીડાતા 6થી 18 વર્ષના બાળકો માટે મફત શિક્ષણની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- > સરકારી ભંડોળ ધરાવતી શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ અને સરકારી માન્યતા પ્રાપ્ત સંસ્થાઓએ વિવિધ રીતે સક્ષમ બાળકોને સર્વસમાવેશક શિક્ષણ પૂરું પાડવું પડશે.
- > સુગમ્ય ભારત અભિયાનને મજબૂત કરવા અને નિર્ધારિત સમયમર્યાદામાં જાહેર ઈમારતો (સરકાર અને ખાનગી બંને) માં વિકલાંગ વ્યક્તિઓ સુધી પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવા પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.
- > મુખ્ય કમિશનર અને રાજ્ય કમિશનર વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો માટે નિયમનકારી સંસ્થાઓ તરીકે કામ કરશે અને ફરિયાદ નિવારણ એજન્સીઓ આ કાયદાના અમલીકરણ પર નજર રાખશે.
- > વિકલાંગ વ્યક્તિઓને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવા માટે રાષ્ટ્રીય અને રાજ્ય ભંડોળ બનાવવામાં આવશે.

ભારતમાં વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે બંધારણીય માળખું

- > રાજ્ય નીતિના નિર્દેશક સિદ્ધાંતો (DPSP)ના અનુચ્છેદ 41માં જણાવાયું છે કે રાજ્ય તેની આર્થિક ક્ષમતા અને વિકાસની મર્યાદામાં કામ, શિક્ષણ અને બેરોજગારી, વૃદ્ધાવસ્થા, બીમારી અને અક્ષમતાના કિસ્સાઓમાં જાહેર સહાયનો અધિકાર સુરક્ષિત કરવા માટે અસરકારક જોગવાઈઓ કરશે.
- > રાજ્ય વિષય: 'વિકલાંગો અને બેરોજગારોને રાહત' (વિકલાંગો અને બેરોજગારોની રાહત)નો વિષય બંધારણના સાતમા સમયપત્રકની રાજ્ય સૂચિમાં સ્પષ્ટ કરવામાં આવ્યો છે.

સુપ્રીમ કોર્ટે સ્થળાંતરિત કામદારો માટે ONORC સિસ્ટમ પર નિર્ણય લીધો

- > તાજેતરમાં સુપ્રીમ કોર્ટે તમામ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો (UT)ને 31 જુલાઈ, 2021 સુધીમાં વન નેશન-વન રેશન કાર્ડ (ONORC) સિસ્ટમ લાગુ કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.
- > આ યોજના રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA) હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા સ્થળાંતરિત મજૂરોને દેશના કોઈપણ ભાગમાં તેમના રેશનકાર્ડમાંથી કોઈપણ યોગ્ય ભાવની દુકાનમાંથી રેશન મેળવવાની મંજૂરી આપે છે.

Back to basics : ખોરાકનો અધિકાર

- > બંધારણના અનુચ્છેદ 21 હેઠળ, જીવનના મૂળભૂત અધિકારનું અર્થઘટન માનવ ગૌરવ, ખોરાકના અધિકાર અને અન્ય મૂળભૂત જરૂરિયાતો સાથે જીવવાના અધિકારનો સમાવેશ કરવા માટે કરી શકાય છે.

સ્થળાંતર કરનારાઓનું મહત્વ

- > લગભગ 38 કરોડ કર્મચારીઓ અસંગઠિત ક્ષેત્રોમાં (નેશનલ સ્ટેટિસ્ટિક્સ ઓફિસ (NSO) 2017-2018ના ડેટા મુજબ) નોકરી કરે છે.
- > આ અસંગઠિત કામદારો પાસે રોજગારનો કોઈ કાયમી સ્ત્રોત ન હતો અને તેઓ તેમના ઘરથી દૂર વિવિધ સ્થળોએ ટૂંકા ગાળાના વ્યવસાયોમાં રોકાયેલા હતા.
- > વિવિધ પ્રોજેક્ટ્સ, ઉદ્યોગોમાં રોકાયેલા આ મજૂરોનું યોગદાન દેશના આર્થિક વિકાસમાં ઘણો વધારો કરે છે.

ડેટાબેઝ

- > સ્થળાંતરિત મજૂરોની નોંધણી અને ઓળખ માટે રૂ. 45.39 કરોડનો ખર્ચ કરતા અસંગઠિત કામદારોના નેશનલ ડેટાબેઝ (NDUW) પોર્ટલનું કામ પૂર્ણ ન કરવા બદલ શ્રમ મંત્રાલયની ટીકા કરવામાં આવી હતી.
- > કોર્ટે મંત્રાલયને 2018 માં NDUW મોડ્યુલને અંતિમ સ્વરૂપ આપવાનો આદેશ આપ્યો હતો.
- > રાજ્યો/કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોના આંતરરાજ્ય પ્રવાસી કામદારો (રોજગાર અને શરતોનું નિયમન) અધિનિયમ, 1979 હેઠળ તમામ સંસ્થાઓ અને લાઈસન્સ કોન્ટ્રાક્ટરોને નોંધણી કરવા અને ખાતરી કરવા નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ તેમની સાથે કામ કરતા કામદારોની સંપૂર્ણ વિગતો અધિકારીઓને પૂરી પાડે.

NFSA હેઠળ લાભાર્થીઓનો પુન: નિર્ધાર

- > કેન્દ્ર સરકાર રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ, 2013ની કલમ 9 હેઠળ રાજ્યના ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારો હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલી કુલ વ્યક્તિઓની સંખ્યા ફરીથી નક્કી કરવાના પ્રયાસો કરી શકે છે.

'વન નેશન-વન રેશન કાર્ડ' સિસ્ટમ

- > નેશનલ ફૂડ સિક્યોરિટી એક્ટ (NFSA) 2013 હેઠળ લગભગ 81 કરોડ લાભાર્થીઓને કોઈ પણ ફેર પ્રાઈસ શોપ (FPS) પાસેથી સબસિડીયુક્ત અનાજ મેળવવાનો હક છે, જેમાં રૂ. 3 પ્રતિ કિલોના ચોખા, ઘઉં રૂ. .2 પ્રતિ કિલો અને રૂ. 1 કિલોનો બરછટ અનાજનો સમાવેશ થાય છે.
- > જોકે, રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમના લાભાર્થીઓ તેમના PDSના લાભોને કોઈ ચોક્કસ વાજબી ભાવની દુકાનના અધિકારક્ષેત્રમાંથી બહાર લઈ જઈ શક્યા ન હતા.
- > 'વન નેશન-વન રેશન કાર્ડ' સિસ્ટમના પ્રારંભનો ઉદ્દેશ જાહેર વિતરણ પ્રણાલીમાં સુધારો કરવાનો છે, જે ઐતિહાસિક રીતે ચોક્કસ અધિકારક્ષેત્રની બહાર લાભો પ્રદાન કરવામાં સક્ષમ છે.

પ્રદેશ

- > 'વન નેશન-વન રેશન કાર્ડ' સિસ્ટમ ઓગસ્ટ 2019માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

ઉદ્દેશ્ય

- > 'વન નેશન-વન રેશન કાર્ડ' યોજનાનો ઉદ્દેશ સ્થળાંતરિત કામદારો અને તેમના પરિવારના સભ્યોને NFSA હેઠળ દેશની કોઈપણ વાજબી કિંમતની દુકાનમાંથી રાહતરાશનું રાશન ખરીદવા માટે સક્ષમ કરવાનો છે.
- > જાહેર વિતરણ પ્રણાલીમાં આ સુધારાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્ર સરકારે રાજ્યોને પ્રોત્સાહન આપ્યું છે અને ગયા વર્ષે કોવિડ-19 રોગચાળા દરમિયાન રાજ્યો દ્વારા વધારાના ઉધાર માટેની પૂર્વ શરત તરીકે પણ રજૂ કરવામાં આવી હતી.

તકનીકીનો ઉપયોગ

- > 'વન નેશન-વન રેશન કાર્ડ' યોજના એક એવી તકનીક પર આધારિત છે જેમાં લાભાર્થીઓના રેશનકાર્ડ, આધાર નંબર અને ઇલેક્ટ્રોનિક પોઈન્ટ ઓફ સેલ (ePOS)ની વિગતો શામેલ છે. સિસ્ટમ યોગ્ય કિંમતની દુકાનો પર ePOS ઉપકરણો પર બાયોમેટ્રિક પ્રમાણીકરણ દ્વારા લાભાર્થીની ઓળખ કરે છે.
- > આ સિસ્ટમ બે પોર્ટલના ટેકાથી ચલાવવામાં આવે છે - 'ઈન્ટિગ્રેટેડ મેનેજમેન્ટ ઓફ પબ્લિક ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સિસ્ટમ' (IM-PDS) પોર્ટલ અને 'અન્ના વિટારન' પોર્ટલ.
- > જ્યારે 'અન્ના વિટારન' પોર્ટલ રાજ્યની અંદર આંતર-જિલ્લા અને આંતર-જિલ્લા વ્યવહારોના રેકોર્ડ જાળવે છે, 'ઈન્ટિગ્રેટેડ મેનેજમેન્ટ ઓફ પબ્લિક ડિસ્ટ્રિબ્યુશન સિસ્ટમ' પોર્ટલ આંતર-રાજ્ય વ્યવહારો નોંધે છે.

ONORC ક્વરેજ

- > અત્યાર સુધીમાં 32 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો ONORCમાં જોડાયા છે, જેમાં લગભગ 69 કરોડ NFSA લાભાર્થીઓને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
- > આ યોજનામાં ચાર રાજ્યો- આસામ, છત્તીસગઢ, દિલ્હી અને પશ્ચિમ બંગાળનો સમાવેશ થવાનો બાકી છે.
- > જ્યારે આંતર-રાજ્ય રેશન કાર્ડ પોર્ટેબિલિટી સુવિધા 32 રાજ્યોમાં ઉપલબ્ધ છે, આવા વ્યવહારોની સંખ્યા આંતર-જિલ્લા અને ઈન્ટ્રા-જિલ્લા વ્યવહારો કરતા ઘણી ઓછી છે.

નફી

- > ONORC હેઠળ, એક રાજ્યના લાભાર્થીઓ અન્ય રાજ્યોમાં રાશનનો હિસ્સો મેળવી શકે છે જ્યાં મૂળ રેશનકાર્ડ જારી કરવામાં આવ્યા હતા.

- > ONORC લાભાર્થીઓને તેમની પસંદગીના વેપારીની પસંદગી કરવાની તક પણ આપશે.
- > સામાજિક ઓળખ (જાતિ, વર્ગ અને લિંગ) અને અન્ય સંબંધિત પરિબલો (સત્તા સંબંધો સહિત) PDS સુધી પહોંચવામાં મજબૂત પૃષ્ઠભૂમિ કેવી રીતે પ્રદાન કરે છે તે જોતાં આ ખાસ કરીને મહિલાઓ અને અન્ય વંચિત જૂથો માટે ફાયદાકારક રહેશે.
- > આ ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક-2 (2030 સુધીમાં ભૂખ મટી ને નાબૂદ કરવા) હેઠળ નિર્ધારિત લક્ષ્યાંકને હાંસલ કરવામાં મદદ કરશે. તે ગ્લોબલ હંગર ઈન્ડેક્સમાં દર્શાવ્યા મુજબ ભારતમાં ભૂખની નબળી સ્થિતિને પણ ચિહ્નિત કરશે, જેણે ભારતને 107 દેશોમાં 94મું સ્થાન આપ્યું હતું.

સંઘ(Union) અથવા કેન્દ્ર(central) સરકાર

- > તાજેતરમાં તમિલનાડુ સરકારે તેના સત્તાવાર પત્રવ્યવહાર અથવા સંદેશાવ્યવહારમાં 'કેન્દ્ર સરકાર' શબ્દનો ઉપયોગ બંધ કરવાનો અને તેના સ્થાને 'સંઘ સરકાર' શબ્દ મૂકવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- > સામાન્ય રીતે ભારતમાં "સંઘ સરકાર" અને "કેન્દ્ર સરકાર" શબ્દોનો ઉપયોગ થાય છે. જોકે બંધારણ સભાના મૂળ બંધારણના 22 ભાગમાં 395 અનુચ્છેદ અને આઠ અનુસૂચિ વાંચ્યા બાદ એમ કહી શકાય કે કેન્દ્ર અથવા 'કેન્દ્ર સરકાર' શબ્દનો કયાંય ઉપયોગ થયો નથી.

બંધારણ સભાનો પક્ષ

- > ભારતીય બંધારણની અનુચ્છેદ 1(1) કહે છે, "ભારત, જે ભારત છે, રાજ્યોનું સંઘ હશે."
- > 13 ડિસેમ્બર, 1946ના રોજ જવાહરલાલ નહેરૂએ એક ઠરાવ મારફતે બંધારણ સભાના લક્ષ્યો અને ઉદ્દેશો રજૂ કર્યા હતા કે ભારત "સ્વતંત્ર સાર્વભૌમ પ્રજાસત્તાક"માં જોડાવા ઈચ્છતા પ્રદેશોનું એક સંઘ હશે.
- > એક મજબૂત સંયુક્ત દેશની રચના કરવા માટે વિવિધ પ્રાંતો અને પ્રદેશોના એકીકરણ અને સંઘિ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.
- 1948માં બંધારણનો મુસદ્દો રજૂ કરતી વખતે ડ્રાફ્ટિંગ કમિટીના અધ્યક્ષ ડો. B. R. આંબેડકરે કહ્યું હતું કે સમિતિએ 'યુનિયન' શબ્દનો ઉપયોગ આ રીતે કર્યો હતો:
 - > (a) ભારતીય સંઘના એકમો દ્વારા સમજૂતીનું કોઈ પરિણામ આવ્યું નથી અને
 - > (b) ઘટક એકમોને સંઘથી છૂટા થવાની કોઈ સ્વતંત્રતા નથી.

- ▶ બંધારણ સભાના સભ્યો બંધારણમાં 'કેન્દ્ર' અથવા 'કેન્દ્ર સરકાર' શબ્દનો ઉપયોગ ન કરવા માટે ખૂબ સાવચેત હતા કારણ કે તેમનો ઉદ્દેશ એક એકમમાં સત્તાઓને કેન્દ્રીકૃત કરવાની વૃત્તિને દૂર રાખવાનો હતો.

Back to basics : 'સંઘ' અને 'કેન્દ્ર'નો અર્થ

- ▶ બંધારણીય નિષ્ણાત સુભાષ કશ્યપના મતે શાબ્દિક રીતે 'કેન્દ્ર' વર્તુળની મધ્યમાં એક બિંદુ સૂચવે છે, જ્યારે 'સંઘ' એ આખું વર્તુળ છે.
- ▶ ભારતમાં બંધારણ મુજબ કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચેનો સંબંધ ખરેખર સમગ્ર અને તેના ભાગો વચ્ચેનો સંબંધ છે.
- ▶ સંઘ અને રાજ્ય બંને બંધારણ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા એકમો છે અને બંધારણ મારફતે બંનેના પોતાના અધિકારો છે.
- ▶ એક એકમ તેના સ્વતંત્ર પ્રદેશમાં બીજા એકમને આધિન નથી અને એકને બીજા સાથે સંકલન કરવાનો અધિકાર છે.
- ▶ એ જ રીતે ભારતીય બંધારણે ન્યાયતંત્રને એ સુનિશ્ચિત કરવા માટે ડિઝાઇન કરી હતી કે દેશની સર્વોચ્ચ એવી સુપ્રીમ કોર્ટનો હાઈકોર્ટ પર કોઈ અધિકાર ન હોય.
- ▶ જોકે સુપ્રીમ કોર્ટનું અપીલ અધિકારક્ષેત્ર માત્ર હાઈકોર્ટ પર જ નહીં પરંતુ અન્ય અદાલતો અને ટ્રિબ્યુનલ્સ પર પણ નિર્ભર છે, પરંતુ તેમને તેના ગૌણ જાહેર કરી શકાય નહીં.
- ▶ હકીકતમાં, જિલ્લા અને ગૌણ અદાલતો પર અતિક્રમણ સત્તા હોવા છતાં ઉચ્ચ અદાલતો પાસે વિશેષાધિકાર રિટ જારી કરવાની વ્યાપક સત્તા છે.
- ▶ સામાન્ય શબ્દોમાં કહીએ તો, 'યુનિયન' સંઘીય ભાવના સૂચવે છે, જ્યારે 'કેન્દ્ર' એકીકરણ સરકારની ભાવના સૂચવે છે.
- ▶ પરંતુ વ્યવહારિક રીતે બંને શબ્દો ભારતીય રાજકીય વ્યવસ્થામાં સમાન છે.

સંઘીય(ફેડરલ) વિરુદ્ધ એકાત્મક(યુનિટરી) સરકાર	
સંઘીય સરકાર	એકાત્મક સરકાર
ડ્યુઅલ ગવર્નન્સ (કેન્દ્ર અને પ્રાંત)	એકાત્મક સરકાર - માત્ર કેન્દ્ર સરકાર (પ્રાંતીય સરકાર કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા રચવામાં આવે છે)
લેખિત બંધારણ	લેખિત (ફ્રાન્સ) અને અલેખિત (યુકે) બંધારણ
કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો વચ્ચે સત્તાઓનું વિભાજન	સત્તાઓનું વિભાજન નથી
બંધારણની સર્વોચ્ચતા	બંધારણની સર્વોચ્ચતાની ખાતરી નથી
કઠોર બંધારણ	ફ્લેક્સિબલ (યુકે) અને જડ (ફ્રાન્સ) બંધારણ
સ્વતંત્ર ન્યાયતંત્ર	ન્યાયતંત્ર સ્વતંત્ર હોઈ શકે કે નહીં
દ્વિગૃહી ધારાસભા	દ્વિગૃહી અને એક ગૃહી ધારાસભા

કેન્દ્ર સરકારના પદને લગતા મુદ્દાઓ

- ▶ બંધારણ સભા દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવ્યો: બંધારણમાં 'કેન્દ્ર' શબ્દનો ઉપયોગ થતો નથી; બંધારણના ઘડનારાઓએ ખાસ કરીને તેને નકારી કાઢ્યો હતો અને તેના બદલે 'યુનિયન' શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો હતો.
- ▶ સંસ્થાનવાદી વારસો: 'કેન્દ્ર' સંસ્થાનવાદી સમયનો અવશેષ છે અને અમલદારશાહી કેન્દ્રીય કાયદા, કેન્દ્રીય ધારાસભા વગેરે શબ્દનો ઉપયોગ કરવાની ટેવ પડી ગઈ છે, તેથી મીડિયા સહિત દરેકે આ શબ્દનો ઉપયોગ કરવાનું શરૂ કર્યું.
- ▶ સંઘવાદના વિચાર સાથે સંઘર્ષ: ભારત એક સંઘીય સરકાર છે. શાસન કરવાની સત્તા સમગ્ર દેશ માટેની સરકારમાં વિભાજિત છે, જે સામાન્ય રાષ્ટ્રીય હિત અને રાજ્યોના મુદ્દાઓ માટે જવાબદાર છે, જે રાજ્યના રોજિંદા શાસનની કાળજી લે છે.
- ▶ સુભાષ કશ્યપના મતે કેન્દ્ર અથવા 'કેન્દ્ર સરકાર' શબ્દનો ઉપયોગ કરવાનો અર્થ એ થશે કે રાજ્ય સરકારો તેના હેઠળ છે.

આગળનો રસ્તો

- ▶ બંધારણની સંઘીય પ્રકૃતિ તેની મુખ્ય લાક્ષણિકતા છે અને તેને બદલી શકાતી નથી, આમ સત્તામાં રહેલા હિસ્સેદારો આપણા બંધારણની સંઘીય લાક્ષણિકતાનું રક્ષણ કરવા માંગે છે.
- ▶ ભારત જેવા વૈવિધ્યસભર અને વિશાળ દેશને સંઘવાદના આધારસ્તંભો એટલે કે રાજ્યોની સ્વાયત્તા, રાષ્ટ્રીય એકીકરણ, કેન્દ્રીકરણ, વિકેન્દ્રીકરણ, રાષ્ટ્રીયકરણ અને પ્રાદેશિકીકરણ વચ્ચે યોગ્ય સંતુલનની જરૂર છે.
- ▶ અતિશય રાજકીય કેન્દ્રીકરણ અથવા અસ્તવ્યસ્ત રાજકીય વિકેન્દ્રીકરણ બંને ભારતીય સંઘવાદને નબળો પાડી શકે છે.
- ▶ તીવ્ર સમસ્યાનો સંતોષકારક અને કાયમી ઉકેલ એ છે કે તેને કાયદામાં નહીં પરંતુ સત્તામાં રહેલા લોકોના અંતરાત્મામાં શોધવું.

ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ

- ▶ ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ, 1949ને તાજેતરમાં બોમ્બે પ્રોહિબિશન એક્ટ તરીકે અમલમાં આવ્યાના સાત દાયકાથી વધુ સમય બાદ ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષ પડકારવામાં આવ્યો છે.
- ▶ ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ, 1949માં રાજ્યમાં દારૂના ઉત્પાદન, વેચાણ અને વપરાશ પરના પ્રતિબંધને "મનસ્વીતા" અને 'ગોપનીયતાના અધિકાર'ના ઉલ્લંઘનના આધારે પડકાર્યો છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- પૃષ્ઠભૂમિ:
 - ▶ બોમ્બે એક્સાઈઝ એક્ટ, 1878: દારૂ પર પ્રતિબંધનો પ્રથમ સંકેત બોમ્બે એક્સાઈઝ એક્ટ, 1878 (બોમ્બે પ્રાંતમાં) દ્વારા પ્રાપ્ત થાય છે.

- > આ કાયદો અન્ય બાબતો ઉપરાંત ડ્રગ્સ પર ડ્યુટી લાદવા અને 1939 અને 1947માં કરવામાં આવેલા સુધારાઓ દ્વારા આલ્કોહોલ પર પ્રતિબંધના પાસાઓ સાથે સંબંધિત હતો.
- > બોમ્બે પ્રોહિબિશન એક્ટ, 1949: બોમ્બે એક્સાઈઝ એક્ટ, 1878માં પ્રતિબંધ લાદવાના સરકારના નિર્ણયના અભિગમમાં "ઘણી ખામીઓ" હતી.
- > આ કારણે બોમ્બે પ્રોહિબિશન એક્ટ, 1949 લાવવામાં આવ્યો હતો.
- > સુપ્રીમ કોર્ટે 1951માં 'બોમ્બે સ્ટેટ એન્ડ અધર્સ વિરુદ્ધ એફ.એન. બલસારા'ના ચુકાદામાં કેટલીક કલમોને બાદ કરતાં આ કાયદાને વ્યાપક પણે માન્ય રાખ્યો હતો.
- ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ, 1949:
 - > 1960માં મહારાષ્ટ્ર અને ગુજરાત રાજ્યોમાં બોમ્બે પ્રાંતના પુનર્ગઠન પછી, ખાસ કરીને 1963માં મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં, સતત સુધારો અને ઉદારીકરણ ચાલુ રહ્યું.
 - > કાયદાના ઉદારીકરણનો આધાર ગેરકાયદેસર દારૂના વેપારને રોકવાનો હતો.
 - > ગુજરાતે 1960માં દારૂબંધીની નીતિ અપનાવી હતી અને બાદમાં તેનો વધુ સખત અમલ કરવાનું પસંદ કર્યું હતું, પરંતુ વિદેશી પ્રવાસીઓ અને મુલાકાતીઓને દારૂની પરમિટ મેળવવામાં પણ સરળતા બનાવી હતી.
 - > 2011માં આ કાયદાનું નામ બદલીને ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ રાખવામાં આવ્યું હતું. વર્ષ 2017માં રાજ્યમાં દારૂના ઉત્પાદન, ખરીદી, વેચાણ અને પરિવહન માટે દસ વર્ષ સુધીની જેલની જોગવાઈ સાથે ગુજરાત પ્રોહિબિશન (સુધારા) કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

કાયદાને પડકારવા માટેના આધારો

- > ગોપનીયતાનો અધિકાર: વ્યક્તિનું ખોરાક અને પીણું પસંદ કરવાના અધિકારમાં રાજ્ય દ્વારા કોઈ પણ અતિક્રમણ એ અયોગ્ય પ્રતિબંધ છે અને તે વ્યક્તિની નિર્ણય લેવાની ક્ષમતા અને સ્વાયત્તતાનો નાશ કરે છે.
- > 2017 થી સુપ્રીમ કોર્ટે આપેલા વિવિધ ચુકાદાઓમાં 'ગોપનીયતાનો અધિકાર' મૂળભૂત અધિકાર તરીકે સ્થાપિત કરવામાં આવ્યો છે.
- > સ્પષ્ટ મનસ્વીતા અથવા નિરંકુશતા: રાજ્યની બહારના પ્રવાસીઓને આરોગ્ય પરવાનગી અને કામચલાઉ પરવાનગી આપવા સંબંધિત જોગવાઈઓને પડકારતી કાયદાની મનસ્વી પ્રકૃતિને રેખાંકિત કરવામાં આવી છે.
- > અરજદારનું માનવું છે કે કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા રાજ્યમાં દારૂનું સેવન કોણ કરી શકે છે અને કોણ કરી શકતું નથી તે અંગે રાજ્ય દ્વારા લોકોને વિભાગોમાં વહેંચવામાં આવી રહ્યા છે, જે બંધારણની કલમ 14 હેઠળ સમાનતાના અધિકારનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન છે.

પ્રતિબંધની તરફેણમાં દલીલો

- > હિંસાની ભાવનામાં વધારો: વિવિધ સંશોધનો અને અભ્યાસોએ બતાવ્યું છે કે આલ્કોહોલ હિંસાની ભાવનાને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > મહિલાઓ અને બાળકો સામેના મોટાભાગના ઘરેલું હિંસાના ગુનાઓના કારણો દારૂની લતમાં શોધી શકાય છે.
- > રાજ્યની બંધારણીય જવાબદારી: સમર્થકો માને છે કે આ કાયદાને પડકારવો એ "લોકોના સ્વાસ્થ્ય અને જીવનની સુરક્ષા માટે રાજ્યની પ્રાથમિક ફરજની બંધારણીય જવાબદારીને પડકારવા સમાન છે.
- > મહાત્મા ગાંધીએ દારૂના 'રાષ્ટ્રવ્યાપી પ્રતિબંધ'ની હિમાયત કરી હતી.

પ્રતિબંધ સામેની દલીલ

- > આવક ગુમાવવી: આલ્કોહોલમાંથી કરની આવક પ્રાપ્ત એ કોઈપણ સરકારની આવકનો મોટો અને મહત્વપૂર્ણ ભાગ છે. આ આવક સરકારને અનેક જનકલ્યાણ યોજનાઓને નાણાં પૂરા પાડવા માટે સક્ષમ બનાવે છે. આ આવકના અભાવમાં રાજ્યની જનકલ્યાણના કાર્યક્રમો ચલાવવાની ક્ષમતાને ગંભીર અસર થાય છે.
- > ન્યાયતંત્ર પર બોજ: બિહારે એપ્રિલ 2016માં સંપૂર્ણ પ્રતિબંધ શરૂ કર્યો હતો, જોકે તેનાથી આલ્કોહોલના વપરાશમાં ચોક્કસપણે ઘટાડો થયો છે, પરંતુ તેના કારણે સંબંધિત સામાજિક, આર્થિક અને વહીવટી ખર્ચના લાભોમાં પણ નોંધપાત્ર વધારો થયો છે. સાથે જ રાજ્યમાં દારૂબંધીથી ન્યાયિક વહીવટના કામના ભારણમાં ઘણો વધારો થયો છે.
- > ઉલ્લેખનીય છે કે બિહારની સરહદે આવેલા ઉત્તર પ્રદેશ અને પશ્ચિમ બંગાળના જિલ્લાઓમાં દારૂના વેચાણમાં વધારો નોંધાયો છે.
- > રોજગારનો સ્ત્રોત: હાલમાં ભારતીય બનાવટનો વિદેશી દારૂ ઉદ્યોગ દર વર્ષે કરવેરા તરીકે રૂ. 1 લાખ કરોડથી વધુનું યોગદાન આપે છે. તે 3.5 લાખ ખેડૂત પરિવારોની આજીવિકાને ટેકો આપે છે અને ઉદ્યોગમાં કામ કરતા લાખો કામદારોને પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ રોજગાર પ્રદાન કરે છે.
- અન્ય રાજ્યોમાં પ્રતિબંધ:
 - > બિહાર, મિઝોરમ, નાગાલેન્ડ અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશ લક્ષદ્વીપમાં પ્રતિબંધ લાગુ છે.
- સંબંધિત બંધારણીય જોગવાઈઓ:
 - > રાજ્ય વિષય: ભારતીય બંધારણના સાતમા સમયપત્રક હેઠળ દારૂ એ રાજ્યનો વિષય છે.
 - > અનુચ્છેદ 47: અનુચ્છેદ 47 હેઠળ ભારતના બંધારણમાં નીતિના નિર્દેશસિદ્ધાંતો જણાવે છે કે "રાજ્ય ઔષધીય હેતુ ઓ સિવાય ના આરોગ્ય માટે આલ્કોહોલિક પીણાં અને હાનિકારક દવાઓના વપરાશ પર પ્રતિબંધ મૂકવાનો પ્રયાસ કરશે".

આગળનો રસ્તો

- > નૈતિકતા, પ્રતિબંધ કે પસંદગીની સ્વતંત્રતા જેવા મુદ્દાઓમાં અર્થતંત્ર, રોજગાર વગેરે જેવા પરિબલો છે, જેને અવગણી શકાય નહીં. તેના કારણો અને અસરો પર માહિતગાર અને રચનાત્મક સંવાદની જરૂર છે.
- > નીતિ નિર્માતાઓએ જવાબદાર વર્તન અને પાલનને પ્રોત્સાહન આપતા કાયદાઓ ઘડવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું જોઈએ.
- > આલ્કોહોલના સેવનની ઉંમર દેશભરમાં એકસરખી હોવી જોઈએ અને તેનાથી નાની વ્યક્તિને દારૂ ખરીદવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ નહીં.
- > દારૂ, ઘરેલું હિંસા અને દારૂ પીને વાહન ચલાવવાના પ્રભાવ હેઠળ જાહેર વર્તન સામે કડક કાયદા ઘડવા જોઈએ.
- > સરકારોએ સામાજિક શિક્ષણ, વ્યસન મુક્તિ અને સમુદાયના ટેકા પર ભર્ય કરવા માટે આલ્કોહોલમાંથી ઉત્પન્ન થતી આવકનો એક ભાગ બાજુ પર રાખવો જોઈએ.

પ્રશ્નોત્તરી

1. ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ, 1949 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. 1960માં મહારાષ્ટ્ર અને ગુજરાત રાજ્યોમાં બોમ્બે પ્રાંતના પુનર્ગઠન પછી, ખાસ કરીને 1963માં મહારાષ્ટ્ર રાજ્યમાં, સતત સુધારો અને ઉદારીકરણ ચાલુ રહ્યું.
 2. કાયદાના ઉદારીકરણનો આધાર ગેરકાયદેસર દારૂના વેપારને રોકવાનો હતો.
 3. ગુજરાતે 1960માં દારૂબંધીની નીતિ અપનાવી હતી અને બાદમાં તેનો વધુ સખત અમલ કરવાનું પસંદ કર્યું હતું, પરંતુ વિદેશી પ્રવાસીઓ અને મુલાકાતીઓને દારૂની પરમિટ મેળવવામાં પણ સરળતા બનાવી હતી.
 4. 2011માં આ કાયદાનું નામ બદલીને ગુજરાત પ્રોહિબિશન એક્ટ રાખવામાં આવ્યું હતું. વર્ષ 2017માં રાજ્યમાં દારૂના ઉત્પાદન, ખરીદી, વેચાણ અને પરિવહન માટે દસ વર્ષ સુધીની જેલની જોગવાઈ સાથે ગુજરાત પ્રોહિબિશન (સુધારા) કાયદો પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

2. રાષ્ટ્રીય ન્યાયિક માહિતી ગ્રિડ (NJDC) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. 2015 માં શરૂ થયેલ, NJDC એ ઈ-કોર્ટ્સ ઈન્ટિગ્રેટેડ મિશન મોડ પ્રોજેક્ટનો એક ભાગ છે. ભારતની વિવિધ અદાલતોમાં ન્યાયિક કામગીરીને ધ્યાનમાં રાખવાના ઉદ્દેશથી તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.
 2. તે કોર્ટના આદેશો અથવા ચુકાદા જેવા કેસ ડેટા માટે રાષ્ટ્રીય ડેટા વેરહાઉસ તરીકે કામ કરી રહી છે. NJDC બાકીના કેસોને ઓળખવા, સંચાલિત કરવા અને ઘટાડવા માટે એક નિરીક્ષણ સાધન તરીકે કાર્ય કરે છે.
 3. તે સિસ્ટમમાં વિલંબને ઘટાડવા અને કોર્ટની કામગીરીની વધુ સારી દેખરેખને સુવિધા આપવા માટે નીતિગત નિર્ણયો પર સમયસર માહિતી પ્રદાન કરવામાં પણ મદદ કરશે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

3. સોલિસિટર જનરલ એટર્ની જનરલને સત્તાવાર જવાબદારીઓ નિભાવવામાં મદદ કરે છે.
 એડવોકેટ જનરલ (અનુચ્છેદ 165): રાજ્યો સાથે સંબંધિત. એટર્ની જનરલ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. એટર્ની જનરલ ઓફ ઈન્ડિયા (AG) સંઘની કારોબારીનો એક ભાગ છે. AG દેશના સર્વોચ્ચ કાયદા અધિકારી છે.
 2. બંધારણના અનુચ્છેદ 76 માં ભારતના એટર્ની જનરલના પદની જોગવાઈ છે.
 3. એટર્ની જનરલની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ સરકારની સલાહ પર કરે છે.
 4. તે એક એવી વ્યક્તિ હોવી જોઈએ જે સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશ તરીકે નિમણૂક મેળવવા માટે લાયક હોય, એટલે કે, તે ભારતનો નાગરિક છે, તેને હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશ તરીકે કામ કરવાનો પાંચ વર્ષનો અનુભવ છે અથવા હાઈકોર્ટમાં 10 વર્ષની હિમાયત કરવાનો અથવા રાષ્ટ્રપતિના મતે, તે ન્યાયિક બાબતોમાં લાયક વ્યક્તિ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

4. વિકલાંગ વ્યક્તિઓનો અધિકાર અધિનિયમ, 2016 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ કાયદો વિકલાંગ વ્યક્તિઓના અધિકારો પર સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન (UNCRPD)ની જવાબદારીઓ પૂર્ણ કરે છે, જેના પર ભારત દ્વારા પણ હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે.

2. આ કાયદો વિકસતા અને ગતિશીલ ખ્યાલના આધારે વિકલાંગતાને વ્યાખ્યાયિત કરે છે, હાલના પ્રકારની વિકલાંગતા 7 થી વધારીને 21 કરવામાં આવી છે.

3. આ કાયદામાં માનસિક બીમારી, ઓટિઝમ, સ્પેક્ટ્રમ ડિસઓર્ડર, સેરેબ્રલ પાલ્સી, મસ્ક્યુલર ડિસ્ટ્રોફી, કોનિક ન્યુરોલોજિકલ સ્થિતિઓ, વાણી અને ભાષાની વિકલાંગતા, થેલેસેમિયા, હીમોફિલિયા, સિકલ સેલ રોગ, બહેરાશ, અંધત્વ, એસિડ એટેક પીડિતો અને પાર્કિન્સન્સ રોગ સહિત અનેક વિકલાંગતાઓને આવરી લેવામાં આવી છે, જેની અગાઉના કાયદામાં મોટા ભાગે અવગણના કરવામાં આવી હતી.

4. આ કાયદાથી સરકારી નોકરીઓમાં વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટે અનામત મર્યાદામાં 3%-4% અને ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં 3%-5%નો વધારો કરવામાં આવ્યો છે. આ કાયદામાં બેન્યુમાર્ક વિકલાંગતાથી પીડાતા 6થી 18 વર્ષના બાળકો માટે મફત શિક્ષણની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. ONORCના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અત્યાર સુધીમાં 32 રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો ONORCમાં જોડાયા છે, જેમાં લગભગ 69 કરોડ NFSA લાભાર્થીઓને આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

2. આ યોજનામાં ચાર રાજ્યો- આસામ, છત્તીસગઢ, દિલ્હી અને પશ્ચિમ બંગાળનો સમાવેશ થવાનો બાકી છે. જ્યારે આંતર-રાજ્ય રેશન કાર્ડ પોર્ટેબિલિટી સુવિધા 32 રાજ્યોમાં ઉપલબ્ધ છે, આવા વ્યવહારોની સંખ્યા આંતર-જિલ્લા અને ઈન્ટ્રા-જિલ્લા વ્યવહારો કરતા ઘણી ઓછી છે.

3. ONORC હેઠળ, એક રાજ્યના લાભાર્થીઓ અન્ય રાજ્યોમાં રાશનનો હિસ્સો મેળવી શકે છે જ્યાં મૂળ રેશનકાર્ડ જારી કરવામાં આવ્યા હતા.

4. ONORC લાભાર્થીઓને તેમની પસંદગીના વેપારીની પસંદગી કરવાની તક પણ આપશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય બંધારણની અનુચ્છેદ 1(1) કહે છે, "ભારત, જે ભારત છે, રાજ્યોનું સંઘ હશે."

2. 13 ડિસેમ્બર, 1946ના રોજ જવાહરલાલ નહેરૂએ એક ઠરાવ મારફતે બંધારણ સભાના લક્ષ્યો અને ઉદ્દેશો રજૂ કર્યા હતા કે ભારત "સ્વતંત્ર સાર્વભૌમ પ્રજાસત્તાક"માં જોડાવા ઈચ્છતા પ્રદેશોનું એક સંઘ હશે.

3. એક મજબૂત સંયુક્ત દેશની રચના કરવા માટે વિવિધ પ્રાંતો અને પ્રદેશોના એકીકરણ અને સંધિ પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો હતો.

4. સામાન્ય રીતે ભારતમાં "સંઘ સરકાર" અને "કેન્દ્ર સરકાર" શબ્દોનો ઉપયોગ થાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

પેટા હિસાબનીશ & સબ ઓડિટર

એકાઉન્ટ્સ + આંકડાશાસ્ત્ર + Free subject

APPLICATION ICE CLICKS ડાઉનલોડ કરો

Google Play

GET DISCOUNT ENTER **PROMO CODE combo40**

40% Discount Rs.1800/- માં **3 month**

170લાકથી વધુના રેકોર્ડેડ (recoded)વિડિયો લેક્ચર

દરેક પ્રકરણના અંતે પરિક્ષા પદ્ધતિ મુજબ ONE LINER પ્રશ્નોની સમજૂતી

ઓફર 20-7-2021 સુધી મર્યાદિત

ONLY WHATSAPP 93773-01110

આંકડાશાસ્ત્ર અને એકાઉન્ટ્સના સિધ્ધાંતો મુજબ દરેક પ્રકરણની પરિક્ષાવધી સમજૂતી

નાણાં પ્રધાન GST ભરનારાઓને પ્રશંસા પ્રમાણપત્ર આપશે

- કેન્દ્રીય નાણાં મંત્રાલયે 54,000 થી વધુ GST ભરનારાઓને પ્રશંસાપત્રના પ્રમાણપત્રો (certificates of appreciation) આપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.

સર્ટિફિકેટ કેમ આપવામાં આવશે?

- પ્રશંસાના આ પ્રમાણપત્રો સમયસર રિટર્ન ભરવા અને કરની રોકડ ચુકવણી અને ઐતિહાસિક કર સુધારણા ગુડ્સ અને સર્વિસ ટેક્સની ચોથી વર્ષગાંઠ નિમિત્તે આપવામાં આવશે.
- અત્યાર સુધીમાં લગભગ 66 કરોડ GST રીટર્ન ફાઇલ કરવામાં આવ્યા છે.
- પરિણામે, GST ની આવકમાં વધારો થયો છે અને સતત આઠ મહિનાથી 1 લાખ કરોડની ઉપર છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- GST એ એક્સાઈઝ ડ્યુટી, સર્વિસ ટેક્સ અને વેલ્યુ એડેડ ટેક્સ (વેટ) અને 13 સેસ જેવા 17 સ્થાનિક લેવીનો સમાવેશ કર્યો છે. તેનો અમલ 1 જુલાઈ, 2017 ના રોજ કરવામાં આવ્યો હતો. આમ, GST ના 4 વર્ષ પૂરા થવા પર, GST ની સફળતાની વાર્તાનો ભાગ બનેલા કરદાતાઓનું સન્માન કરવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો.

માહિતી વિશ્લેષણ અભ્યાસ

- કેન્દ્રીય પરોક્ષ કર અને કસ્ટમ્સ બોર્ડ (Central Board of Indirect Taxes and Customs) દ્વારા ડેટા વિશ્લેષણ ક્વાયટ કરદાતાઓને ઓળખવા માટે હાથ ધરવામાં આવી હતી કે જેમણે રોકડમાં GST માં નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું છે અને સમયસર વળતર ફાઇલ કર્યું છે. આ માટે લગભગ 54,439 કરદાતાઓની ઓળખ કરવામાં આવી છે.
- ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ નેટવર્ક (GSTN) કરદાતાઓને ઈ-મેલ દ્વારા પ્રશંસા પત્રો મોકલશે.

નાની અને મધ્યમ કંપની (SMC) ની વ્યાખ્યા બદલી દેવામાં આવી

- કોર્પોરેટ બાબતોના મંત્રાલયે નાની અને મધ્યમ કદની કંપનીઓ (SMCs) ની વ્યાખ્યામાં વધારો કર્યો છે.
- આ વિસ્તૃત વ્યાખ્યા મુજબ, એક નાની અને મધ્યમ કંપની એ અસૂચિબદ્ધ કંપની છે, જેનું વેચાણ રૂ. 250 કરોડ છે અને 50 કરોડ સુધીનું ઉધાર છે.

- અગાઉ વેચવાની મર્યાદા 50 કરોડ રૂપિયા અને ઋણ લેવાની મર્યાદા 10 કરોડ હતી.
- હવે, SMCs ને કંપની (હિસાબી ધોરણો) નિયમો 2021 હેઠળ છૂટ મેળવવા માટેની મંજૂરી છે. આ નાની કંપનીઓ માટે નિયમનકારી ફાઇલિંગની જટિલતાને ઘટાડશે.

કઈ કંપનીઓને SMC તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે?

- બેંકો, વીમા કંપનીઓ, નાણાકીય સંસ્થાઓ અને લિસ્ટેડ કંપનીઓને SMC તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાતી નથી.
- કોઈપણ હોલિડિંગ કંપની અથવા કોઈ કંપનીની પેટાકંપની જે SMC નથી તેને SMC તરીકે વર્ગીકૃત કરી શકાતી નથી.

SMC પર ઉપલબ્ધ છૂટ

- તેમને રોકડ ફ્લો સ્ટેટમેન્ટ ફાઇલ કરવા અને તેમની નાણાકીય કામગીરીના વિભાગીય વિરામ (segmental break up) પૂરા પાડવામાં સંપૂર્ણપણે મુક્તિ આપવામાં આવી છે.
- તેઓ કર્મચારી લાભની જવાબદારી અંગે જાણ કરવા જેવા ક્ષેત્રોમાં આંશિક અહેવાલ છૂટનો લાભ લઈ શકે છે, ઉદાહરણ તરીકે, પેન્શન પર.
- તેમને કર્મચારીઓને લાભની જવાબદારીનું વિગતવાર વિશ્લેષણ પ્રદાન કરવાથી મુક્તિ આપવામાં આવી છે.

મહત્વ

- આ પગલાથી તે કંપનીઓ કે જે SMC ની વ્યાખ્યા હેઠળ આવરી લેવામાં આવી છે તેના માટે વ્યવસાય કરવામાં સરળતાને પ્રોત્સાહન આપશે.

Back to basics : નાના અને મધ્યમ કદના સાહસો (Small and medium-sized enterprises – SMEs)

- SME એ એવા વ્યવસાયો છે કે જેમનું કાર્યબળ ચોક્કસ મર્યાદાથી નીચે રાખવામાં આવે છે. SME કેટલીકવાર મોટી કંપનીઓ કરતાં મોટા માર્જનથી આગળ નીકળી જાય છે અને વધુ લોકોને રોજગારી આપે છે. ઉદાહરણ તરીકે, ઓસ્ટ્રેલિયન SMEs ઓ તમામ ઓસ્ટ્રેલિયન વ્યવસાયોમાં 98% હિસ્સો ધરાવે છે, GDP ના ત્રીજા ભાગનું ઉત્પાદન કરે છે અને 4.7 મિલિયન લોકોને રોજગારી આપે છે. વિવિધ ક્ષેત્રોમાં નવીનતા અને સ્પર્ધા માટે SMEs પણ જવાબદાર છે.

કેન્દ્ર સરકારે ભારતીય ખાનગી કંપનીઓને રોકેટ પ્રક્ષેપણ સાઇટ્સ બનાવવા અને સંચાલિત કરવાની મંજૂરી આપી

- કેન્દ્ર સરકારે ખાનગી કંપનીઓને દેશની અંદર અને બહાર રોકેટ લોન્ચિંગ સાઇટ્સ ઉભી કરવા અને ચલાવવાની મંજૂરી આપી છે. જો કે આ માટે પ્રથમ મંજૂરી સરકાર પાસેથી લેવાની રહેશે.

ડ્રાફ્ટ નેશનલ સ્પેસ ટ્રાન્સપોર્ટેશન પોલિસી -2020, (Draft National Space Transportation Policy-2020)

- > ડ્રાફ્ટ નેશનલ સ્પેસ ટ્રાન્સપોર્ટેશન પોલિસી -2020, (Draft National Space Transportation Policy-2020) સ્પેસ ડિપાર્ટમેન્ટ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી હતી, IN-SPACe એકંદરે મંજૂરી માટે જવાબદાર નોડલ એજન્સી છે.
- > આ નીતિ મુજબ, ભારતીય કે વિદેશી ક્ષેત્રમાંથી કોઈપણ ઓર્બિટલ અથવા પેટા-ઓર્બિટલ રોકેટનું લોકાર્પણ Indian National Space Promotion & Authorization Center (IN-SPACe) ની પરવાનગી પછી જ થઈ શકે છે.
- > આ મિશન તેની જાતે અથવા લીઝ્ડ લોય સાઈટથી અથવા જમીન, સમુદ્ર અથવા હવા જેવા મોબાઈલ પ્લેટફોર્મ પરથી શરૂ કરી શકાય છે.
- > હાલમાં, અગ્નિકુલ કોસ્મોસ (Agnikul Cosmos) નાના ઉપગ્રહોને ભ્રમણકક્ષામાં લોય કરવા માટે નાના રોકેટ વિકસાવી રહ્યું છે. સ્કાયરૂટ એરોસ્પેસ (Skyroot Aerospace) બીજું નાનું રોકેટ ઉત્પાદક છે.
- > આ નીતિ અનુસાર, IN-SPACe ઓથોરિટીને આંતરરાષ્ટ્રીય કરારો અનુસાર રાષ્ટ્રની જવાબદારી પૂરી કરવા માટે તેની માલિકી હેઠળ પ્રસ્તાવક દ્વારા નાણાકીય ગેરંટી અથવા વીમા કવરની આવશ્યકતા છે.
- > જો લોન્ચિંગ ભારતની બહાર કરવામાં આવશે, તો અન્ય કોઈપણ દેશ અથવા પ્રદેશમાં પ્રવૃત્તિઓના ક્ષેત્રને હાથ ધરવા માટે જરૂરી બધી મંજૂરીઓ સંબંધિત રાષ્ટ્ર અથવા પ્રદેશના કાયદા અનુસાર હશે.
- > જ્યાંથી પ્રક્ષેપણ થાય છે તે વિસ્તારમાં સંચાલિત વહીવટની પાલન અને મંજૂરીની ખાતરી પ્રસ્તાવક દ્વારા કરવામાં આવશે.

નીતિનું મહત્વ

- > સરકારે જાહેર કરેલા આ સુધારાઓનો હેતુ ભારતમાં અવકાશ ક્ષેત્રની સંભાવનાઓને પ્રકાશિત કરવાનો છે. તે ઉદ્યોગસાહસિકોને અર્થ-અસરકારક અને અવકાશ પરિવહન સિસ્ટમમાં રોકાણ કરવા આકર્ષિત કરવાની આશા રાખે છે. તે આંતરિક પરિવહનના તમામ પાસાઓને આવરી લે છે જેમ કે લોન્ચિંગ, લોન્ચપેડ અને ફરીથી પ્રવેશને આવરી લેતી એક વ્યાપક નીતિ છે.

ભારતીયો દ્વારા 2020 માં ક્રિપ્ટોકરન્સીમાં 40 બિલિયનનું રોકાણ

- > ચાઈનાલિસિસ (Chinalysis) ના અહેવાલ મુજબ, ભારતીયો કે જેમણે પરંપરાગત રીતે સોનામાં રોકાણ કર્યું છે તે હવે ક્રિપ્ટોકરન્સીમાં રોકાણ કરી રહ્યા છે.
- > ભારત વિશ્વના સૌથી મોટા સોના ધારકો (25,000 ટન) નું ધર છે.

- > હવે, ભારતીય ક્રિપ્ટોકરન્સી તરફ આગળ વધી રહ્યા છે અને તેમાં અભજોનું રોકાણ કર્યું છે.
- > ક્રિપ્ટોકરન્સીમાં ભારતીય રોકાણ છેલ્લા એક વર્ષમાં 200 બિલિયન ડોલર વધીને 40 અબજ ડોલર થયું છે.

ચિંતા

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI) ડિજિટલ કરન્સી તરફ ન ઝુકતું હોવા છતાં આ રોકાણ વધ્યું છે. RBI એ 2018 માં અનેક ડિજિટલ ચલણની છેતરપિંડી પછી બેંકો પર ક્રિપ્ટોકરન્સી વ્યવહારને ટેકો આપવા પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો. જો કે, માર્ચ 2020 માં સુપ્રીમ કોર્ટે આ પ્રતિબંધ હટાવ્યો હતો અને RBI ને તેના અગાઉના આદેશ પાછો ખેંચી લીધો હોવાની માહિતી આપવા જણાવ્યું હતું.

Back to basics : ક્રિપ્ટોકરન્સી

- > તે એક ડિજિટલ સંપત્તિ છે જે વિનિમયના માધ્યમ તરીકે કાર્ય કરે છે જ્યાં વ્યક્તિગત સિક્કાઓના માલિકીના રેકોર્ડ્સ કમ્પ્યુટરરેટ ડેટાબેસના રૂપમાં ખાતામાં સંગ્રહિત થાય છે. આ રેકોર્ડ્સ મજબૂત ક્રિપ્ટોગ્રાફીનો ઉપયોગ કરીને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે જેથી ટ્રાંઝેક્શન રેકોર્ડ સુરક્ષિત થઈ શકે.

પ્રથમ ક્રિપ્ટોકરન્સી

- > બિટકોઈન (Bitcoin) એ પ્રથમ ક્રિપ્ટોકરન્સી છે જે 2009 માં ખુલ્લા સ્ત્રોત સોફ્ટવેર તરીકે પ્રકાશિત થઈ હતી. તે પ્રથમ વિકેન્દ્રિત ક્રિપ્ટોકરન્સી (decentralized cryptocurrency) છે.

બિટકોઈનને કાયદેસર બનાવનાર પ્રથમ દેશ

- > તાજેતરમાં, અલ સાલ્વાડોર બિટકોઈનને ઔપચારિક રીતે કાનૂની ટેન્ડર તરીકે અપનાવનાર પ્રથમ દેશ બન્યો. તે રાષ્ટ્રપતિ નાયબ બુક્લે દ્વારા પ્રસ્તાવિત કરાયો હતો, જેને પાછળથી કોંગ્રેસ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

નાણાં પ્રધાને પ્રોત્સાહન પેકેજની જાહેરાત કરી

- > નાણાં મંત્રાલયે સૂચવેલા આઠ પગલાંને પગલે નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારામને 28 જૂન, 2021 ના રોજ કોવિડ અસરગ્રસ્ત વિસ્તારને વેગ આપવાના ઉદ્દેશ્યથી 6.28 લાખ કરોડના પ્રોત્સાહન પેકેજની જાહેરાત કરી.

Back to basics : આઠ મોટી ઘોષણાઓ

1. હેલ્થકેર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનું વિસ્તરણ

- > 23,220 કરોડની રકમ એક વર્ષ માટે કેડિટ ગેરંટી યોજના અને તબીબી માળખાગત વિસ્તરણ માટે રાખવામાં આવી

છે. આ ભંડોળનો ઉદ્દેશ ICU પલંગની સંખ્યા વધારવા અને પ્રવાહી તબીબી ઓફિસજન (LMO) ની ઉપલબ્ધતામાં વધારો કરવાનો છે. તે બાળક અને બાળરોગની સંભાળના સંદર્ભમાં આરોગ્ય સંભાળના માળખાને તૈયાર કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.

2. મફત વિજા, મુસાફરી એજન્સીઓને લોન્સ

- વિજા આપ્યા બાદ પ્રથમ 5 લાખ ટૂરિસ્ટ વિજા વિના મૂલ્યે આપવામાં આવશે. આ વિજા પ્રોત્સાહન માટે સરકારને લગભગ 100 કરોડનો ખર્ચ થશે. તેમણે ટૂરિઝમ સેક્ટર માટે ક્રેડિટ ગેરંટી સ્કીમની પણ જાહેરાત કરી હતી કારણ કે તે COVID-19 રોગચાળા દ્વારા સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત ક્ષેત્રોમાં નો એક છે. આ યોજના હેઠળ, ટ્રાવેલ એજન્સીઓને 100% ગેરંટી સાથે 10 લાખ રૂપિયા સુધીની લોન અને પ્રાદેશિક પર્યટક માર્ગદર્શિકાઓને 1 લાખ રૂપિયાની લોન આપવામાં આવશે.

3. 1.1 લાખ કરોડની લોન ગેરંટી યોજના

- કોવિડ અસરગ્રસ્ત વિસ્તારો માટે રૂપિયા 1.1 લાખ કરોડની લોન ગેરંટી યોજનાની જાહેરાત કરવામાં આવી હતી. 1.1 લાખ કરોડમાંથી રૂ. 50,000 કરોડ આરોગ્ય ક્ષેત્રને પૂરી પાડવામાં આવશે. આનાથી 25 લાખ લાભાર્થીઓને ફાયદો થશે કારણ કે તેઓ માર્કેટ ફાઇનાન્સ સંસ્થાઓ (MFIs) દ્વારા 1.25 લાખ રૂપિયા સુધીના ઋણ મેળવી શકશે. સરકારી અને ખાનગી બંને હોસ્પિટલો ત્રણ વર્ષના ગેરંટી અવધિ સાથે વધુમાં વધુ 100 કરોડનો લાભ મેળવી શકે છે.

4. ECLGS ની મર્યાદા વધારીને રૂ. 1.5 લાખ કરોડ કરી છે

- Emergency Credit Line Guarantee Scheme (ECLGS) ની મર્યાદા 3 લાખ કરોડ રૂપિયાથી વધારીને 4.5 લાખ કરોડ કરવામાં આવી છે. ECLGS યોજનાની આત્મનિર્ભર ભારત પેકેજના ભાગ રૂપે 2020 માં ઘોષણા કરવામાં આવી હતી.

5. NEIA માટે 33,000 કરોડ રૂપિયા

- નાણાં મંત્રાલયે એક નિધિની જાહેરાત કરી છે જે રાષ્ટ્રીય નિકાસ વીમા ખાતું (National Export Insurance Account – NEIA) ને પાંચ વર્ષમાં 33,000 કરોડ રૂપિયાના વધારાના પ્રોજેક્ટ નિકાસને લખી શકશે. NEIA EXIM નિકાસકારો અને બેંક દ્વારા ઓછા ક્રેડિટ ઋણ લેનારાઓને ખરીદનારની લોન માટે કવરની સુવિધા પૂરી પાડે છે.

6. આત્મનિર્ભર ભારત રોજગાર યોજનાનું વિસ્તરણ

- સ્વનિર્ભર ભારતની રોજગાર યોજના 30 જૂન, 2021 થી 31 માર્ચ, 2022 સુધી લંબાવવામાં આવી હતી. આ વેતન

સબસિડી યોજનાની જાહેરાત EPFO ના માધ્યમથી નોકરીદાતાઓને નવી નોકરીઓ બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુથી કરવામાં આવી હતી.

7. PPP પ્રોજેક્ટ્સ, ભારતનેટ

- જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી પ્રોજેક્ટ્સની ઝડપી મંજૂરી માટે નવી પ્રક્રિયા અપનાવવામાં આવી રહી છે. DISCOMs ના સુધારા માટે રૂ. 3.03 લાખ કરોડ ફાળવવામાં આવ્યા છે. ગામડાઓમાં બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી સુધારવા માટે ભારતનેટને વધારાના 19,041 કરોડ રૂપિયા ફાળવવામાં આવ્યા છે.

8. ખાતર સબસિડી, PMGKAY

- ખાતરો માટે પોષક આધારિત સબસિડી (NBS) ને વધારીને રૂ. 42,275 કરોડ કરવામાં આવી છે. DAP (ડાય-એમોનિયમ ફોસ્ફેટ) અને NPK આધારિત જટિલ ખાતરો માટે વધારાના રૂ. 14,775 કરોડ આપવામાં આવશે.

ભારતે ફૂડ પામ ઓઇલ આયાત વેરામાં ઘટાડો કર્યો

- ભારતે ત્રણ મહિના માટે ફૂડ પામ તેલ પરનો આયાત કર 15% થી ઘટાડીને 10% કર્યો છે. આ નવી ફી 30 જૂન, 2021 થી લાગુ થશે.
- ભારત વિશ્વમાં વનસ્પતિ તેલોનો સૌથી મોટો આયાત કરનાર છે. પરંતુ ભારત ખાદ્યતેલોના ભાવ ઘટાડવા સંઘર્ષ કરી રહ્યું છે. આમ, આયાત વેરો ઘટાડવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે. આ ટેક્સની કપાત બાદ પામતેલની આયાત પર કુલ 30.25% ટેક્સ લાગુ કરવામાં આવશે. આમાં 10% બેઝ ઈમ્પોર્ટ ડ્યુટી અને અન્ય ટેક્સ શામેલ હશે. પામતેલની આયાત પરનો કુલ કર દર અગાઉ 35.75% હતો.

કર ઘટાડવામાં મદદ કેવી રીતે થશે?

- ભારતીય રિફાઇનરીઓ માટે કર ઘટાડાથી પામતેલ, સોયા તેલ અને સૂર્યમુખી તેલ કરતાં વધુ આકર્ષક બનશે. આમ તે આગામી ત્રણ મહિનામાં ઉષ્ણકટિબંધીય તેલ આયાતમાં વધારો કરશે અને બૈયમાર્ક મલેશિયાના ભાવોને ટેકો આપશે. ડ્યુટીમાં ઘટાડાથી ખાદ્યતેલના ઉંચા ભાવોથી ગ્રાહકોને જરૂરી રાહત મળશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- ઘરેલું સોયા તેલ અને પામના ભાવો 2020 માં બમણા થયા, જે COVID-19 રોગચાળો વચ્ચે લોકડાઉનને કારણે પહેલાથી જ ઉંચા ઈંધણના ભાવ અને આવકની ખોટનો ભોગ બનેલા ગ્રાહકોને ભારે અસર પહોંચાડી હતી.

ભારતમાં તેલની આયાત

- ભારત મુખ્યત્વે ઈન્ડોનેશિયા અને મલેશિયાથી પામ તેલની આયાત કરે છે. આ ત્રણ મહિનામાં ભારત વધારાના 5,00,000 ટન પામ ઓઈલ ખરીદશે.

પામ તેલ

- ભારતમાં પામ તેલ સૌથી વધુ પ્રમાણમાં વપરાય છે અને આયાત થાય છે. તેનો ઉપયોગ મુખ્યત્વે જથ્થાબંધ ખરીદદારો અને રેસ્ટોરાં જેવા ફૂડ પ્રોસેસરમાં થાય છે. ભારતમાં પરિવારો સામાન્ય રીતે સોયા તેલ, સૂર્યમુખી તેલ અને રેપીસીડ તેલને પસંદ કરે છે.

ઓડિશા તમામ જિલ્લાઓમાં 'રોકાણ પ્રમોશન એજન્સી' ની સ્થાપના કરશે

- ઓડિશા સરકારે રાજ્યના તમામ જિલ્લાઓમાં જિલ્લા કક્ષાના ઉદ્યોગ અને રોકાણ પ્રમોશન એજન્સીઓ સ્થાપવાનો નિર્ણય કર્યો છે.
- આ એજન્સીઓ રાજ્યભરમાં વધુ આર્થિક તકો ઉભી કરવા માટે બનાવવામાં આવશે.
- આ નિર્ણય મુખ્ય સચિવ એસ.સી. મહાપત્રની અધ્યક્ષતામાં ઉચ્ચ સ્તરીય બેઠકમાં લેવામાં આવ્યો હતો.

એજન્સીના કાર્યો

- રોકાણ પ્રોત્સાહન એજન્સી સુક્ષ્મ, નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગોની સુવિધા અને સંચાલન માટે સમર્પિત હશે.
- આ એજન્સીઓ ઉદ્યોગસાહસિકો અને રોકાણકારો માટે સિંગલ-પોઈન્ટ સંપર્ક તરીકે સેવા આપશે.
- એજન્સીઓ MSME સાહસિકોને "પ્રોજેક્ટ બનાવતી અને ક્ષમતા નિર્માણનો સમય" થી "નાણાકીય કાર્ય, ઉત્પાદનની શરૂઆત અને બજાર જોડાણ" સુધીની સુવિધા આપશે.
- તે MSMEs ને હાલની જોગવાઈઓ મુજબ સરકારની વિવિધ સહાય મેળવવા માટે સુવિધા આપશે.

આ એજન્સીઓનું સંચાલન કોણ કરશે?

- આ એજન્સીઓનું સંચાલન સંબંધિત જિલ્લા કલેક્ટરોની દેખરેખ હેઠળ ત્રણ વ્યાવસાયિકો દ્વારા કરવામાં આવશે.

Back to basics : એજન્સીઓની સ્થાપના

- આ એજન્સીઓ ઓડિશાના તમામ જિલ્લાઓમાં પ્રતિસાદ અને કાર્યપદ્ધતિની મદદથી તબક્કાવાર રીતે બનાવવામાં આવશે. આ પ્રોજેક્ટ ઓગસ્ટ, 2021 માં શરૂ થશે. આ પ્રોજેક્ટના પ્રથમ તબક્કા માટે ગંજામ, સુંદરગઢ અને જગતસિંગપુર જિલ્લાની પસંદગી કરવામાં આવી હતી. બીજા તબક્કામાં અંગુલ, જાજપુર, બાલાસોર, કેઝોઝાર, ઝારસુગુડા, રાયગડા અને સંબલપુર જિલ્લાનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. સરકારે

માર્ચ 2022 સુધીમાં તમામ જિલ્લાઓને આવરી લેવાનું લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે.

નીતિ આયોગે UIIC ના ખાનગીકરણની ભલામણ કરી

- નીતિ આયોગે રાજ્યની માલિકીની વીમા કંપની યુનાઈટેડ ઈન્ડિયા ઈન્સ્યુરન્સ ક્વરેજ (UIIC) ના ખાનગીકરણની ભલામણ કરી છે.
- સ્વનિર્ભર ભારત માટે નવા પબ્લિક સેક્ટર એન્ટરપ્રાઇઝ (PSE) ક્વરેજ સાથે આગળ વધવાના સરકારના લક્ષ્યોની પૃષ્ઠભૂમિમાં આ ભલામણ કરવામાં આવી છે.
- નીતિ આયોગે સંકેત આપ્યો છે કે બેન્કિંગ, વીમા ક્ષેત્ર અને નાણાકીય પ્રદાતા ક્ષેત્રોમાં સામાન્ય જાહેર ક્ષેત્રના વીમાદાતાઓના ખાનગીકરણ પર વિચાર કરવો જોઈએ.
- આ ક્ષેત્રોને PSE ક્વરેજમાં 'વ્યૂહાત્મક' તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.
- ક્વરેજ વ્યૂહાત્મક ક્ષેત્રો અને ખાનગીકરણમાં રાજ્યની માલિકીના નિગમોની ઓછામાં ઓછી હાજરીની દરખાસ્ત કરે છે.

ચિંતા

- ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્સ્યુરન્સ એમ્લોઈઝ એસોસિએશન (AIEA) દ્વારા યુનાઈટેડ ઈન્ડિયા ઈન્સ્યુરન્સ કંપનીનું ખાનગીકરણ કરવાના નિર્ણયની ટીકા થઈ રહી છે.
- કારણ કે સરકારે અગાઉ ત્રણ જાહેર ક્ષેત્રની સામાન્ય વીમા કંપનીઓને મર્જ કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.
- AIEA સરકાર મર્જર માટેની તેની યોજનાને પુનઃચિંતિત કરવા માંગ કરી રહી છે અને તેનો રાષ્ટ્રીય અર્થતંત્ર અને વસ્તીના નબળા વર્ગને ફાયદો થશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- કેન્દ્રીય નાણાં પ્રધાન નિર્મલા સીતારમણે 2021 માટેના બજેટ ભાષણમાં કેન્દ્ર સરકારની નાણાકીય વર્ષ 2021-2022માં એક સામાન્ય વીમા કંપની સાથે બે PSB નું ખાનગીકરણ કરવાની યોજના અંગે જાહેરાત કરી હતી.

યુનાઈટેડ ઈન્ડિયા ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લિમિટેડ (UIIC)

- UIIC 18 ફેબ્રુઆરી, 1938 ના રોજ એક કંપની તરીકે સામેલ થઈ હતી. ભારતમાં, 1972 માં સામાન્ય વીમા વ્યવસાયનું રાષ્ટ્રીયકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. રાષ્ટ્રીયકરણ પ્રક્રિયા હેઠળ, UIICએ 12 ભારતીય વીમા કંપનીઓ, 4 સહકારી વીમા મંડળીઓ, 5 વિદેશી વીમા કંપનીઓના ભારતીય કામગીરી અને સામાન્ય વીમા કામગીરીનો સમાવેશ કર્યો છે.

કેન્દ્ર સરકારે MSMEs હેઠળ છૂટક અને જથ્થાબંધ વેપારને શામેલ કરવાની જાહેરાત કરી

- > MSME પ્રધાન, નીતિન ગડકરીએ 2 જુલાઈ, 2021 ના રોજ, માઈક્રો, નાના અને મધ્યમ (MSME) સાહસો હેઠળ છૂટક અને જથ્થાબંધ વેપાર સહિત, MSMEs માટે સુધારેલી માર્ગદર્શિકા જાહેર કરી.
- > છૂટક અને જથ્થાબંધ વેપારના સમાવેશનો અર્થ એ છે કે રિટેલ અને જથ્થાબંધ વેપારીઓ RBI ની માર્ગદર્શિકા હેઠળ અગ્રતા ક્ષેત્રમાં ધિરાણ જેવા લાભો પ્રાપ્ત કરી શકશે.
- > MSME મંત્રીના જણાવ્યા મુજબ સુધારેલી માર્ગદર્શિકાથી 5 કરોડ રિટેલ અને જથ્થાબંધ વેપારીઓને ફાયદો થશે અને તે ઉદ્યમ પોર્ટલ (Udyam Portal) પર નોંધણી કરાવી શકશે.

મહત્વ

- > આનાથી વેપારીઓ મૂડીની એક્સેસ કરવામાં સક્ષમ બનશે જે COVID-19 રોગચાળા વચ્ચે ભારે ફટકો પડ્યો છે.
- > આ સમાવેશ સાથે, છેલ્લા એક વર્ષમાં જાહેર કરવામાં આવેલા MSME ક્ષેત્રના અનેક પગલા હવે રિટેલ અને જથ્થાબંધ વેપારીઓ પર પણ લાગુ થશે.
- > આ રીતે નાના રિટેલરો અને વેપારીઓ રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા COVID-19 સંબંધિત તનાવ માટે જાહેર કરાયેલ ઠરાવ માળખાનો લાભ લઈ શકશે.
- > તે આત્મનિર્ભાર ભારત હેઠળ જાહેર કરાયેલ યોજનાઓ દ્વારા ઈન્સ્ટન્ટ ફાઈનાન્સ મેળવવા માટે 250 કરોડ રૂપિયાના ટર્નઓવર સાથે નાના રિટેલર્સને સક્ષમ કરે છે.
- > CAIT અનુસાર, આ નિર્ણય વેપારીઓને અગ્રતા ક્ષેત્રના ધિરાણ (Priority Sector Lending) હેઠળ પણ બેન્કો અને નાણાકીય સંસ્થાઓ પાસેથી જરૂરી નાણાં મેળવશે.

RBIની ઘોષણા

- > RBI એ જાહેરાત કરી હતી કે રૂ. 25 કરોડ સુધીના એકસૂસ એક્સપોઝરવાળી અને સ્ટાન્ડર્ડ તરીકે વર્ગીકૃત થયેલ MSME 31 માર્ચ, 2021 સુધીમાં આ પ્રકારની પુનર્ગઠન યોજનાનો ઉપયોગ કરી શકે છે.

Back to basics : ભારતીય ઉદ્યોગ કન્ફેડરેશન

(Confederation of Indian Industry – CII)

- > CII એ એક બિન-સરકારી વેપાર સંગઠન અને વકીલ જૂથ છે જેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે. તેની સ્થાપના 1895 માં થઈ હતી. તે વ્યવસાયિક, શૈક્ષણિક, રાજકીય અને સમાજના અન્ય નેતાઓને પ્રાદેશિક, વૈશ્વિક અને ઉદ્યોગના એજન્ડા બનાવવામાં આકાર લે છે. CII એ સભ્યપદ આધારિત સંસ્થા છે.

ભારતના ઉત્પાદન ક્ષેત્રનું સંકોચન: PMI

- > IHS માર્કેટ ઈન્ડિયાના સર્વે અનુસાર મેન્યુફેક્ચરિંગ પરચેઝિંગ મેનેજર્સ ઈન્ડેક્સ (PMI) જૂનમાં ઘટીને 48.1 થયો હતો, જે મે માં 50.8 હતો, જે વૃદ્ધિને સંકોચનથી 50ના સ્તરથી નીચે અલગ કરે છે.
- > કોવિડ-19 રોગચાળાની બીજી લહેર અને કડક નિયંત્રણ પગલાંને કારણે ફેક્ટરીઓર, ઉત્પાદન, નિકાસ અને ખરીદીના વોલ્યુમમાં માંગ ને નકારાત્મક અસર અને સંકોચનને અસર થતાં જૂનમાં 11 મહિનામાં પ્રથમ વખત ભારતની ઉત્પાદન પ્રવૃત્તિ સંકુચિત થઈ હતી.
- > PMI એક સર્વેક્ષણ આધારિત સિસ્ટમ છે જે ઉત્તરદાતાઓને ગયા મહિનાની તુલનામાં મોટા વ્યવસાયિક ચલોની દ્રષ્ટિએ તેમની ધારણામાં ફેરફારો વિશે જણાવે છે.
- > PMIનો ઉદ્દેશ કંપનીના નીતિ નિર્માતાઓ, વિશ્લેષકો અને રોકાણકારોને વર્તમાન અને ભાવિ વ્યવસાયિક પરિસ્થિતિઓ વિશે માહિતી પ્રદાન કરવાનો છે.
- > ઉત્પાદન અને સેવા ક્ષેત્રો માટે તેની ગણતરી અલગથી કરવામાં આવે છે અને પછી કમ્પોઝિટ ઈન્ડેક્સ પણ બનાવવામાં આવે છે.
- > 0 થી 100 સુધીના PMI નંબરો ચિહ્નિત છે.
- > ઈન્ડેક્સમાં 50 થી વધુ પોઈન્ટ અર્થતંત્રના વિસ્તરણનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે, જ્યારે તેની નીચેનો સ્કોર સંકોચનની સ્થિતિનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.
- > 50 નો સ્કોર કોઈ ફેરફારનું પ્રતિનિધિત્વ કરતો નથી.
- > જો પાછલા મહિનાનો PMI ચાલુ મહિનાના PMI કરતા વધુ હોય તો તે અર્થતંત્રના સંકોચનનો સંકેત કરે છે.
- > તે સામાન્ય રીતે દર મહિનાની શરૂઆતમાં બહાર પાડવામાં આવે છે, તેથી તે આર્થિક પ્રવૃત્તિનું સાઈ અગ્રણી સૂચક માનવામાં આવે છે.
- > વિશ્વભરમાં 40 થી વધુ અર્થતંત્રો માટે 'પરચેઝ મેનેજર્સ' ઈન્ડેક્સ IHS માર્કેટ દ્વારા સંકલિત કરવામાં આવ્યો છે.
- > IHS માર્કેટ એક અગ્રણી વૈશ્વિક કંપની છે જે વિશ્વભરના મોટા ઉદ્યોગો અને અર્થતંત્રોના બજારો માટે માહિતી, વિશ્લેષણ અને ઉકેલો પ્રદાન કરે છે.
- > ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન, ઉત્પાદન અને જીડીપી અંગેના ડેટા ખૂબ મોડા હોવાથી PMI પ્રારંભિક તબક્કે જાણકાર નિર્ણયો લેવામાં મદદ કરે છે.
- > તે ઔદ્યોગિક ઉત્પાદન સૂચકાંક (IIP) કરતા અલગ છે, જે અર્થતંત્રમાં પ્રવૃત્તિના સ્તરને પણ માપે છે.
- > આઈઆઈપી PMI કરતા વધુ વ્યાપક ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રને આવરી લે છે.
- > જોકે, સ્ટાન્ડર્ડ ઔદ્યોગિક ઉત્પાદનસૂચકાંક કરતાં PMI વધુ ગતિશીલ છે.

ફોરેક્સ અનામતો

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાના તાજેતરના આંકડા મુજબ 25 જૂન, 2021ના રોજ પૂરા થયેલા સપ્તાહમાં ભારતના વિદેશી મુદ્રા ભંડાર 5 અબજ ડોલર વધીને 609 અબજ ડોલર થઈ ગયા છે.
- > વિદેશી વિનિમય સંપત્તિ (FCA)માં વધારો એ એકંદર ભંડારનો મુખ્ય ઘટક છે.

ફોરેક્સ ભંડારમાં વધારો

- > ફોરેન એક્સચેન્જ એસેટ્સ (FCA) 4.7 અબજ ડોલર વધીને 566 અબજ ડોલર થઈ ગઈ છે.
- > સોનાનો ભંડાર 365 મિલિયન ડોલર વધીને 36.296 અબજ ડોલર થયો હતો.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF) સાથેના વિશેષ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDR) 1.498 અબજ ડોલર પર યથાવત છે.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF) સાથે દેશની અનામત તફાવત દર અઠવાડિયે 1 મિલિયન ડોલરનો નજીવો વધારો કરીને 4.965 અબજ ડોલર થઈ ગઈ છે.

Back to basics : ફોરેક્સ અનામતો

- > વિદેશી વિનિમય ભંડારનો અર્થ કેન્દ્રીય બેંક દ્વારા વિદેશી વિનિમયમાં અનામત હિસ્સો છે, જેમાં બોન્ડ, ટ્રેઝરી બિલ્સ અને અન્ય સરકારી સિક્યોરિટીઝનો સમાવેશ થાય છે.
- > નોંધપાત્ર બાબત એ છે કે મોટા ભાગના વિદેશી વિનિમય ભંડાર અમેરિકન ડોલરમાં અનામત છે.
- ભારતના વિદેશી વિનિમય ભંડારમાં નીચે પ્રમાણે સામેલ છે:
 - > ફોરેક્સ સંપત્તિ
 - > સોનું અનામત
 - > વિશેષ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDR)
 - > આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ સાથે રિઝર્વ ટ્રેન્ચ (IMF)

ફોરેક્સ ભંડાર જાળવવાનો હેતુ

- > નાણાકીય અને વિનિમય દર વ્યવસ્થાપન માટેની નીતિઓમાં વિશ્વાસને ટેકો આપવો અને જાળવવો.
- > રાષ્ટ્રીય ચલણના સમર્થનમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની ક્ષમતા પ્રદાન કરે છે.
- > તે કટોકટીના સમયે અથવા જ્યારે ધિરાણની એક્સેસ ઘટાડવા માટે વિદેશી વિનિમય પ્રવાહિતા જાળવતી વખતે બાહ્ય નબળાઈને મર્યાદિત કરે છે.

વધતા ફોરેક્સ ભંડારનું મહત્વ

- > સરકાર માટે આરામદાયક પરિસ્થિતિ: વધતા જતા વિદેશી વિનિમય ભંડારો ભારતના બાહ્ય અને આંતરિક નાણાકીય મુદ્દાઓનું સંચાલન કરવામાં સરકાર અને રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI)ને સરળ બનાવે છે.

- > કટોકટીનું સંચાલન: તે આર્થિક મોરચે ચુકવણીના સંતુલન પર કટોકટીની પરિસ્થિતિમાં મદદ કરે છે.
- > રૂપિયાના ભાવવધારા: ભારતના વધતા વિદેશી મુદ્રા ભંડારથી ડોલર સામે રૂપિયો મજબૂત કરવામાં મદદ થઈ છે.
- > બજારનો વિશ્વાસ: આ અનામત બજારો અને રોકાણકારોને વિશ્વાસનું સ્તર પ્રદાન કરશે જેથી કોઈ દેશ તેની બાહ્ય જવાબદારીઓ પૂરી કરી શકે.

ફોરેક્સ એસેટ્સ (FCA)

- > FCA એવી મિલકતો છે જેનું મૂલ્યાંકન દેશના પોતાના ચલણ સિવાયના કોઈપણ ચલણના આધારે કરવામાં આવે છે.
- > FCA વિદેશી વિનિમય ભંડારનો સૌથી મોટો ઘટક છે. તે ડોલર તરીકે વ્યક્ત કરવામાં આવે છે.
- > FCAમાં વિદેશી વિનિમય ભંડારમાં રાખવામાં આવેલા યુરો, પાઉન્ડ અને યેન જેવા બિન-US ચલણના ભાવમાં વધઘટ અથવા અવમૂલ્યનની અસરનો સમાવેશ થાય છે.

વિશેષ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDR)

- > આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF) દ્વારા 1969માં તેના સભ્ય દેશો માટે આંતરરાષ્ટ્રીય અનામત તરીકે વિશેષ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ બનાવવામાં આવ્યા હતા.
- > SDR ન તો ચલણ છે અને ન તો IMF પર દાવો કરી શકાય છે. તેના બદલે, તે મુક્ત પણે ઉપયોગી ચલણો પર IMFના સભ્યોનો સંભવિત દાવો છે. આ ચલણો માટે SDRની આપ-લે કરી શકાય છે.
- > ચલણના બાસ્કેટમાં સમાવિષ્ટ ચલણોના સરેરાશ વજનના આધારે SDRની કિંમતની ગણતરી કરવામાં આવે છે. બાસ્કેટમાં પાંચ દેશોની કરન્સીનો સમાવેશ થાય છે - US ડોલર, યુરોપની યુરો, યાઈનીઝ કરન્સી રેન્મિન્બી, જાપાનીઝ યેન અને યુકે પાઉન્ડ.
- > વિશેષ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDR) ઈન્ટરેસ્ટ એ સભ્ય દેશોને તેમની પાસે રહેલા SDR પર જે વ્યાજ મળે છે.

IMF પાસે રિઝર્વ ટ્રેન્ચ

- > રિઝર્વ ટ્રેન્ચ એ ચલણ છે જે દરેક સભ્ય રાષ્ટ્ર દ્વારા આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ (IMF)ને પૂરું પાડવામાં આવે છે અને જેનો તેઓ તેમના પોતાના હેતુઓ માટે ઉપયોગ કરી શકે છે.
- > રિઝર્વ ટ્રેન્ચ એ મૂળભૂત રીતે એક કટોકટી ભંડોળ છે જે IMFના સભ્ય દેશો કોઈપણ સમયે કોઈ શરતી સમજૂતી અથવા સેવા ફીની ચુકવણી વિના મેળવી શકે છે.

નાણાકીય સ્થિરતા અહેવાલ: RBI

- > તાજેતરમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI)એ તેના ફાઈનાન્સિયલ સ્ટેબિલિટી રિપોર્ટ (FSR)નો 23મો અંક બહાર પાડ્યો હતો.

- > FSR જે દ્વિવાર્ષિક રીતે પ્રકાશિત થાય છે તે નાણાકીય સ્થિરતા અને લવચીકતા અને નાણાકીય વ્યવસ્થાના જોખમના સામૂહિક મૂલ્યાંકનને નાણાકીય સ્થિરતા અને વિકાસ પરિષદની પેટા સમિતિ (FSDC RBIના ગવર્નરની અધ્યક્ષતામાં) દ્વારા પ્રતિબિંબિત કરે છે.
- > અહેવાલમાં નાણાકીય ક્ષેત્રના વિકાસ અને નિયમનને લગતા મુદ્દાઓ પર પણ ચર્ચા કરવામાં આવી છે.

કોવિડ-19ની બીજી લહેરની અસર

- > ભારતીય બેંકોની બેલેન્સશીટ પર કોવિડ-19ની બીજી લહેરની અસર પહેલા કરતા ઓછી રહી છે અને ભવિષ્યના આંચકાઓનો સામનો કરવા માટે મૂડી બફર વાજબી છે.
- > મૂડી બફર એ નિયમનકારો દ્વારા જાહેર કરવામાં આવેલી નાણાકીય સંસ્થાઓ દ્વારા જાળવવામાં આવે છે તે જરૂરી અનામત હિસ્સો છે. આ પ્રતિકૂળ સંજોગોમાં બેંકિંગ સંસ્થાઓને અર્થતંત્રને ટેકો આપવાના સાધન તરીકે ડિઝાઇન કરવામાં આવ્યા છે.
- > કોવિડ-19ના બીજા મોજાએ આર્થિક પ્રવૃત્તિને અસર કરી છે, પરંતુ નાણાકીય, નિયમનકારી અને રાજકોષીય નીતિના પગલાંએ નાણાકીય સંસ્થાઓના સોલ્વન્સી જોખમને ઘટાડવામાં, બજારોને સ્થિર કરવામાં અને નાણાકીય સ્થિરતા જાળવવામાં મદદ કરી છે.
- > ઋણતાનું જોખમ એ ઉપલબ્ધ મૂડી સાથેના તમામ પ્રકારના જોખમોમાંથી ઉદભવતા નુકસાનને શોષવામાં અસમર્થ થવાનું જોખમ છે.

વૈશ્વિક પુનઃપ્રાપ્તિ

- > સતત નીતિગત સહાય, અનુકૂળ નાણાકીય પરિસ્થિતિઓ અને રસીકરણની ગતિ અસમાન વૈશ્વિક સુધારાને ટેકો આપી રહી છે.
- > નીતિગત સહાયથી બેંકોના નાણાકીય સ્વાસ્થ્યને મજબૂત કરવામાં મદદ મળી છે, જેમાં વૈશ્વિક સ્તરે રિફાઇનિંગ ક્ષમતા અને પ્રવાહિતા જાળવતી નોન-પર્ફોર્મિંગ લોનનો સમાવેશ થાય છે.

નવા જોખમો

- જ્યારે પુનઃપ્રાપ્તિ ચાલુ હોય છે, ત્યારે નવા જોખમો બહાર આવે છે જે નીચે મુજબ છે:
 - > ઉભરતી અને સુધારતી પરિસ્થિતિઓ (અર્થતંત્રનું પુનરુત્થાન).
 - > અર્થતંત્રની નબળાઈ અને ભવિષ્યના રોગચાળાના મોજા પ્રત્યે સંવેદનશીલતા.
 - > આંતરરાષ્ટ્રીય કોમોડિટીના ભાવ અને ફુગાવાનું દબાણ.
 - > ઊંચી અનિશ્ચિતતા વચ્ચે વૈશ્વિક સ્પિલઓવર.
 - > ડેટાભંગ અને સાયબર હુમલાની વધતી ઘટનાઓ.

ગ્રોસ નોન-પર્ફોર્મિંગ એસેટ રેશિયો

- > ભારતની અનુસૂચિત વાણિજ્યિક બેંકો (SCB)નો ગ્રોસ નોન-પર્ફોર્મિંગ એસેટ્સ (GNPA) ગુણોત્તર 2021-22ના અંત સુધીમાં વધીને 11.2 ટકા થઈ શકે છે જે માર્ચ 2021માં 7.48 ટકા હતો.
- > બેંકોના દૈનિક સ્કેનિંગ SCBનો GNPA રેશિયો માર્ચ 2022 સુધીમાં વધીને 9.8 ટકા થઈ શકે છે.
- > વધુ સારા રેટિંગ સાથે મોટા ઉધારલેનારાઓ સાથે બેંકોના સંપર્કમાં ઘટાડો થઈ રહ્યો છે, ત્યારે માર્કેટ, નાના અને મધ્યમ ઉદ્યોગો (MSME) અને રિટેલ ક્ષેત્રોમાં તણાવના પ્રારંભિક સંકેતો છે.
- > બેંકો અને નોન બેંકિંગ ફાઇનાન્સિયલ કંપનીઓ (NBFC) માં કન્ઝ્યુમર ક્રેડિટની માંગ ઘટી છે, રિટેલ લોન લેનારાઓની રિસ્ક પ્રોફાઇલમાં થોડો ઘટાડો સ્પષ્ટ થઈ રહ્યો છે.
- > મિલકત, વાહન અથવા અન્ય મિલકત જેવી કે આવશ્યક ઇલેક્ટ્રોનિક્સની ખરીદી માટે રિટેલ લોન પૂરી પાડવામાં આવે છે.

CRAR અને PCR

- > બેંકો નાણાકીય વર્ષ 2020-21 દરમિયાન સારી રીતે રોકડી કરવામાં સફળ રહી છે, જેના કારણે દબાણની પરિસ્થિતિમાં પણ પૂરતી મૂડી પર્યાપ્તતા જાળવવામાં મદદ કરી છે.
- > માર્ચ 2021માં SCBનો રિસ્ક-વેઈટેડ પ્રોપર્ટી રેશિયો (CRAR) વધીને 16.03 ટકા અને 'પ્રુવિંગ ક્વરેજ રેશિયો' (PCR) વધીને 68.86 ટકા થયો હતો.

Back to basics : લોનનું પુનર્ગઠન

- > નાણાકીય વર્ષ 2020-21 દરમિયાન RBIએ કોવિડ-19 રોગચાળાથી અસરગ્રસ્ત દેવાદારોને મદદ કરવા માટે એક વખતની પુનર્ગઠન યોજના શરૂ કરી હતી.
- > આ યોજના ડિસેમ્બર 2020 સુધીમાં અમલમાં મૂકવાની હતી અને રિટેલ લોન લેનારાઓ માટે 90 દિવસની અંદર અને કોર્પોરેટ લોન લેનારાઓ માટે 180 દિવસની અંદર અમલમાં મૂકવાની હતી.
- > માર્ચ 2021 સુધીમાં કુલ બેંક એડવાન્સ (લોન)ના 0.9 ટકા રિસ્ટ્રક્ચરિંગને આધિન હતા.
- > MSMEનો પુનર્ગઠન ગુણોત્તર સૌથી વધુ 1.7 ટકા હતો.
- > કોર્પોરેટ લોન લેનારાઓનો કુલ પ્રગતિના 0.9 ટકાનો પુનર્ગઠિત ગુણોત્તર હતો.
- > કુલ રિટેલ એડવાન્સના 0.7 ટકાનું પુનર્ગઠન કરવામાં આવ્યું હતું.

સૂચનો

- બેલેન્સ શીટ તથા:
 - > સંભવિત બેલેન્સ શીટ તથા સામે પોતાને મજબૂત કરવા માટે બેંકોએ તેમની મૂડી અને પ્રવાહિતાની સ્થિતિને મજબૂત કરવાની જરૂર છે.

- નીતિ આધાર:
 - નાણાકીય સંસ્થાઓ દ્વારા સતત નીતિગત સહાય તેમજ મૂડી અને પ્રવાહિતા બંધનને મજબૂત બનાવવાની સાથે સાથે વધુ મજબૂતીકરણ મહત્વપૂર્ણ છે.
- નાણાકીય જરૂરિયાતો:
 - મજબૂત મૂડી સ્થિતિ, નાણાકીય મધ્યસ્થતામાં સુશાસન અને કાર્યક્ષમતા અર્થતંત્રના ઉત્પાદક ક્ષેત્રોની નાણાકીય જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા માટેના આ પ્રયાસના માપદંડો હોઈ શકે છે, જ્યારે બેંકો અને નાણાકીય સંસ્થાઓની અખંડિતતા અને તાકાતકાયમી ધોરણે સુરક્ષિત છે.
- નોનટર્મિંગ એસેટ :
 - NPA લોન અથવા એડવાન્સના વર્ગીકરણનો સંદર્ભ આપે છે જે ડિફોલ્ટર છે અથવા મુદ્દલ અથવા વ્યાજની ચુકવણી બાકી છે.
 - મોટા ભાગના કિસ્સાઓમાં, લોનને નોન-ર્મિંગ એસેટ્સ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવે છે જ્યારે લોન ઓછામાં ઓછા 90 દિવસના સમયગાળા દરમિયાન ચુકવવામાં આવતી નથી.
 - કુલ નોન-ર્મિંગ એસેટ્સ એ તમામ લોનનો સરવાળો છે જે નાણાકીય સંસ્થાઓ પાસેથી લોન મેળવનારા વ્યક્તિઓ દ્વારા ચુકવવામાં આવી નથી.
 - યોજ્ઞા નોન-ર્મિંગ એસેટ્સ એ રકમ છે જે ગ્રોસ નોન-ર્મિંગ એસેટ્સમાંથી કપાત પછી મળે છે.
- મૂડી પર્યાપ્તતા ગુણોત્તર:
 - આ બેંક મૂડીનો ગુણોત્તર છે અને વજનવાળી સંપત્તિ અને વર્તમાન જવાબદારીઓનું જોખમ છે. તેને કેપિટલ-ટુ-રિસ્ક વેઈટેડ એસેટ રેશિયો (CRAR) તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
 - કેન્દ્રીય બેંકો દ્વારા વાણિજ્યિક બેંકોને વધારાનો લાભ લેતા અને પ્રક્રિયામાં નાદાર બનતા અટકાવવા માટે આ નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- પ્રોજેક્શન કવરેજ રેશિયો:
 - આ ખરાબ લોનને કારણે સંભવિત નુકસાનને આવરી લેવા માટે બેંકો દ્વારા અલગ રાખવામાં આવેલા ભંડોળની ટકાવારીનો સંદર્ભ આપે છે.

નાની બચત યોજનાઓ પર વ્યાજ દરો

- ભારત સરકાર જુલાઈ-સપ્ટેમ્બર ત્રિમાસિક ગાળા માટે નાની બચત યોજનાઓ પરના વ્યાજદરમાં ઘટાડો કરે તેવી શક્યતા છે.
- અર્થશાસ્ત્રીઓના મતે આ સમયે નાના બચત દરોમાં ઘટાડો કુળાવાના વધારા વચ્ચે પરિવારોને વધુ નુકસાન પહોંચાડશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- એપ્રિલ 2020માં વિવિધ ઉપકરણો/ફોર્મ પર નાના બચત દરોમાં 0.5 ટકાથી 1.4 ટકાનો ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હતો,

જેના કારણે પબ્લિક પ્રોવિડન્ટ ફંડ (PPF)નો દર 7.9 ટકાથી ઘટીને 7.1 ટકા થયો હતો.

- સરકારે 2021-22 (એપ્રિલ-જૂન)ના પ્રથમ ત્રિમાસિક ગાળા માટે વ્યાજદરમાં વધુ ઘટાડો કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો પરંતુ તેને "નિરીક્ષણ" (ઓવરસાઈટ) ગણાવીને પોતાનો નિર્ણય પાછો ખેંચી લીધો હતો.
- નાની બચત યોજનાઓ/સ્વરૂપો:
 - આ ભારતમાં ઘરેલું બચતના મુખ્ય સ્ત્રોત છે અને તેમાં 12 સાધનો/સ્વરૂપો (ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ)નો સમાવેશ થાય છે.
 - થાપણદારોને તેમના પૈસા પર ખાતરીપૂર્વક વ્યાજ મળે છે.
 - તમામ નાના બચત ફોર્મમાંથી એકત્રિત કરેલી રકમ નેશનલ સ્મોલ સેવિંગ્સ ફંડ (NSSF)માં જમા થાય છે.
 - કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે સરકારી ખાદ્યમાં વધારો થવાને કારણે ઊંચી ઉધાર લેવાની જરૂરિયાતને પહોંચી વળવા માટે નાની બચત સરકારી ખાદ્ય ભંડોળના મુખ્ય સ્ત્રોત તરીકે ઉભરી આવી છે.
- વર્ગીકરણ: નાના બચત સ્વરૂપોને ત્રણ કેટેગરી ઠેકઠા વર્ગીકૃત કરી શકાય છે:
 - પોસ્ટલ ડિપોઝિટ: આમાં બચત ખાતું, રિકરિંગ ડિપોઝિટ, વિવિધ પરિપક્વતાની ફિક્સડ ડિપોઝિટ અને માસિક આવક યોજનાનો સમાવેશ થાય છે.
 - બચત પ્રમાણપત્ર: રાષ્ટ્રીય નાની બચત પ્રમાણપત્ર (NSC) અને કિસાન વિકાસ પાત્રા (KVP).
 - સામાજિક સુરક્ષા યોજનાઓ: સુકન્યા સમૃદ્ધિ યોજના, લોક ભવિષ્ય નિધિ (PPF) અને વરિષ્ઠ નાગરિક બચત યોજના (SCSS).
- દરો નક્કી કરવા:
 - નાની બચત યોજનાઓ પરના વ્યાજદર સમાન પરિપક્વતા વાળા બેન્ચમાર્ક સરકારી બોન્ડને અનુરૂપ ત્રિમાસિક ધોરણે નક્કી કરવામાં આવે છે. નાણાં મંત્રાલય દ્વારા સમયાંતરે દરોની સમીક્ષા કરવામાં આવે છે.
 - બેન્ચમાર્ક સરકારી બોન્ડ યીલ્ડ છેલ્લા એક વર્ષથી 5.7 ટકાથી 6.2 ટકા ની વચ્ચે છે. આ સરકારને ભવિષ્યમાં નાની બચત યોજનાઓ પરના દરોમાં ઘટાડો કરવાની લવચીકતા આપે છે.
 - સ્મોલ સેવિંગ્સ સ્કીમ પર રચાયેલી શ્યામલા ગોપીનાથ પેનલ (2010)એ નાની બચત યોજનાઓ માટે બજાર સાથે જોડાયેલી વ્યાજ દર પ્રણાલીસૂચવી હતી.

દર ઘટાડાના ફાયદા

- કેન્દ્ર સરકાર તેના નુકસાનને પહોંચી વળવા માટે નાના બચત ભંડોળનો ઉપયોગ કરે છે, તેથી નીચા દરો ખાદ્ય ધિરાણના ખર્ચમાં ઘટાડો કરશે.
- દરઘટાડાનો અર્થ એ થશે કે સરકાર ઈચ્છે છે કે લોકો શક્ય તેટલો ખર્ચ કરે જેથી અર્થતંત્રને વેગ આપી શકાય.

ગેરલાભ

- દરઘટાડાથી રોકાણકારો, ખાસ કરીને વરિષ્ઠ નાગરિકો અને મધ્યમ વર્ગને નુકસાન થશે.

- > આ ઉપરાંત કોવિડ-19ના બીજા મોજા અગાઉ સતત બે ત્રિમાસિક ગાળાથી સ્થાનિક બચતમાં ઘટાડો થઈ રહ્યો છે.
- > લાંબા ગાળે બેન્કો દ્વારા ફિક્સ્ડ ડિપોઝિટ ના દરોને વધુ તર્કસંગત કરવામાં આવશે અને વળતર માં વધુ ઘટાડો થશે.
- > નીચા દરનો અર્થ એ છે કે મોટાભાગના લોન ફોર્મ પર વળતરનો વાસ્તવિક દર નકારાત્મક રહેશે કારણ કે ફુગાવો આશરે 5% રહેશે.

વળતર અને ફુગાવાનો દર

- > વળતરનો દર બચત ખાતા, મ્યુચ્યુઅલ ફંડ અથવા બોન્ડમાં રોકાણમાંથી જરૂરી અથવા ઈચ્છિત રકમ છે.
- > વળતરનો વાસ્તવિક દર ફુગાવાના દરને સમાયોજિત કર્યા પછી રોકાણ પરવળતર છે. રોકાણ પરના વળતરથી ફુગાવાના દરને ઘટાડીને આની ગણતરી કરવામાં આવે છે.
- > ફુગાવામાં વ્યક્તિના વાર્ષિક વળતર દરને ઘટાડવાની શક્તિ છે. જ્યારે વાર્ષિક ફુગાવાનો દર વળતરના દર કરતાં વધી જાય છે, ત્યારે ખરીદ શક્તિમાં ઘટાડાને કારણે ગ્રાહક તેમાં રોકાણ કરીને હારી જાય છે.
- > ફુગાવો એ ખોરાક, કપડાં, આવાસ, મનોરંજન, પરિવહન, ગ્રાહક સ્ટેપલ વગેરે જેવી દૈનિક અથવા સામાન્ય ઉપયોગની મોટાભાગની ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓના ભાવમાં વધારો સૂચવે છે. આ દેશના ચલણ એકમની ખરીદ શક્તિમાં ઘટાડાનો સંકેત છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. વળતર અને ફુગાવાનો દર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. વળતરનો દર બચત ખાતા, મ્યુચ્યુઅલ ફંડ અથવા બોન્ડમાં રોકાણમાંથી જરૂરી અથવા ઈચ્છિત રકમ છે.
 2. વળતરનો વાસ્તવિક દર ફુગાવાના દરને સમાયોજિત કર્યા પછી રોકાણ પરવળતર છે. રોકાણ પરના વળતરથી ફુગાવાના દરને ઘટાડીને આની ગણતરી કરવામાં આવે છે.
 3. ફુગાવામાં વ્યક્તિના વાર્ષિક વળતર દરને ઘટાડવાની શક્તિ છે. જ્યારે વાર્ષિક ફુગાવાનો દર વળતરના દર કરતાં વધી જાય છે, ત્યારે ખરીદ શક્તિમાં ઘટાડાને કારણે ગ્રાહક તેમાં રોકાણ કરીને હારી જાય છે.
 4. ફુગાવો એ ખોરાક, કપડાં, આવાસ, મનોરંજન, પરિવહન, ગ્રાહક સ્ટેપલ વગેરે જેવી દૈનિક અથવા સામાન્ય ઉપયોગની મોટાભાગની ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓના ભાવમાં વધારો સૂચવે છે. આ દેશના ચલણ એકમની ખરીદ શક્તિમાં ઘટાડાનો સંકેત છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

2. નાના અને મધ્યમ કદના સાહસો (SMEs) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. SME એ એવા વ્યવસાયો છે કે જેમનું કાર્યબળ ચોક્કસ મર્યાદાથી નીચે રાખવામાં આવે છે.
 2. SME કેટલીકવાર મોટી કંપનીઓ કરતાં મોટા માર્જનથી આગળ નીકળી જાય છે અને વધુ લોકોને રોજગારી આપે છે.
 3. ઓસ્ટ્રેલિયન SMEs ઓ તમામ ઓસ્ટ્રેલિયન વ્યવસાયોમાં 98% હિસ્સો ધરાવે છે, GDP ના ત્રીજા ભાગનું ઉત્પાદન કરે છે અને 4.7 મિલિયન લોકોને રોજગારી આપે છે. વિવિધ ક્ષેત્રોમાં નવીનતા અને સ્પર્ધા માટે SMEs પણ જવાબદાર છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
3. ક્રિપ્ટોકરન્સી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે એક ડિજિટલ સંપત્તિ છે જે વિનિમયના માધ્યમ તરીકે કાર્ય કરે છે જ્યાં વ્યક્તિગત સિક્કાઓના માલિકીના રેકોર્ડ્સ કમ્પ્યુટરરેટ ડેટાબેસના રૂપમાં ખાતામાં સંગ્રહિત થાય છે.
 2. આ રેકોર્ડ્સ મજબૂત ક્રિપ્ટોગ્રાફીનો ઉપયોગ કરીને સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે જેથી ટ્રાંઝેક્શન રેકોર્ડ સુરક્ષિત થઈ શકે.
 3. બિટકોઈન (Bitcoin) એ પ્રથમ ક્રિપ્ટોકરન્સી છે જે 2009 માં ખુલ્લા સ્ત્રોત સોફ્ટવેર તરીકે પ્રકાશિત થઈ હતી. તે પ્રથમ વિકેન્દ્રિત ક્રિપ્ટોકરન્સી (decentralized cryptocurrency) છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
4. યુનાઈટેડ ઈન્ડિયા ઈન્સ્યુરન્સ કંપની લિમિટેડ (UIIC) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. UIIC 18 ફેબ્રુઆરી, 1938 ના રોજ એક કંપની તરીકે સામેલ થઈ હતી.
 2. ભારતમાં, 1972 માં સામાન્ય વીમા વ્યવસાયનું રાષ્ટ્રીયકરણ કરવામાં આવ્યું હતું.
 3. રાષ્ટ્રીયકરણ પ્રક્રિયા હેઠળ, UIICએ 12 ભારતીય વીમા કંપનીઓ, 4 સહકારી વીમા મંડળીઓ, 5 વિદેશી વીમા કંપનીઓના ભારતીય કામગીરી અને સામાન્ય વીમા કામગીરીનો સમાવેશ કર્યો છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

5. ભારતીય ઉદ્યોગ કન્ફેડરેશન (CII) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. CII એ એક બિન-સરકારી વેપાર સંગઠન અને વકીલ જૂથ છે જેનું મુખ્ય મથક નવી દિલ્હીમાં છે.

2. તેની સ્થાપના 1895 માં થઈ હતી.

3. તે વ્યવસાયિક, શૈક્ષણિક, રાજકીય અને સમાજના અન્ય નેતાઓને પ્રાદેશિક, વૈશ્વિક અને ઉદ્યોગના એજન્ડા બનાવવામાં આકાર લે છે. CII એ સભ્યપદ આધારિત સંસ્થા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. ફોરેક્સ અનામતો વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વિદેશી વિનિમય ભંડારનો અર્થ કેન્દ્રીય બેંક દ્વારા વિદેશી વિનિમયમાં અનામત હિસ્સો છે, જેમાં બોન્ડ, ટ્રેઝરી બિલ્સ અને અન્ય સરકારી સિક્યોરિટીઝનો સમાવેશ થાય છે.

2. મોટા ભાગના વિદેશી વિનિમય ભંડાર અમેરિકન ડોલરમાં અનામત છે.

3. ભારતના વિદેશી વિનિમય ભંડાર: ફોરેક્સ સંપત્તિ, સોનું અનામત, વિશેષ ડ્રોઈંગ રાઈટ્સ (SDR), આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાં ભંડોળ સાથે રિઝર્વ ટ્રેન્ચ (IMF)

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. નાણાકીય સ્થિરતા અહેવાલ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (RBI)એ તેના ફાઈનાન્સિયલ સ્ટેબિલિટી રિપોર્ટ (FSR)નો 23મો અંક બહાર પાડ્યો હતો.

FSR જે દ્વિવાર્ષિક રીતે પ્રકાશિત થાય છે તે નાણાકીય સ્થિરતા અને લવચીકતા અને નાણાકીય વ્યવસ્થાના જોખમના સામૂહિક મૂલ્યાંકનને નાણાકીય સ્થિરતા અને વિકાસ પરિષદની પેટા સમિતિ (FSDC RBIના ગવર્નરની અધ્યક્ષતામાં) દ્વારા પ્રતિબિંબિત કરે છે.

2. ભારતની અનુસૂચિત વાણિજ્યિક બેંકો (SCB)નો ગ્રોસ નોન-પર્ફોર્મિંગ એસેટ્સ (GNPA) ગુણોત્તર 2021-22ના અંત સુધીમાં વધીને 11.2 ટકા થઈ શકે છે જે માર્ચ 2021માં 7.48 ટકા હતો.

3. માર્ચ 2021માં SCBનો રિસ્ક-વેઈટેડ પ્રોપર્ટી રેશિયો (CRAR) વધીને 16.03 ટકા અને 'પ્રુવિંગ ક્વરેજ રેશિયો' (PCR) વધીને 68.86 ટકા થયો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ગુજરાત સરકારની 2021માં પ્રસિદ્ધ થનારી વર્ગ-3ની તમામ નવી ભરતીઓ માટેની વિશેષ બેચ

જનરલ બેચ

10% DISCOUNT

22-07-2021 સાંજે 4 થી 6

રાજકોટ offline

2012-19 સફળ ઉમેદવાર 1537+

તલાટી / પંચાયત મંત્રી, ગ્રામસેવક, સબ-ઓડિટર, હેડ ક્લાર્ક, નાયબ નિરીક્ષક, બિનસચિવાલય ક્લાર્ક

સ્માર્ટ વર્ક અને સમજણ શક્તિના સમન્વયથી અભ્યાસ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના નિષ્ણાતો દ્વારા અભ્યાસ દુ ધી પોર્ષન્ટ પરીક્ષાલક્ષી એડવાન્સ લેવલ મટીરિયલ્સ

ગુજરાતી, ENGLISH, ગણિત અને સામાન્ય જ્ઞાનના 15 થી વધુ વિષયોની સર્વગ્રાહી સફળ ફોર્મ્યુલા

Weekly OMR Test

!! SOCIAL DISTANCE મર્યાદિત સંખ્યા

ICE INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS 93757-01110 93280-01110

સદગુરુ કોમ્પ્લેક્સ, સ્વામિનારાયણ મંદિર પાસે, કાલાવડ રોડ, રાજકોટ

www.iceonline.in t.me/icerajkotofficial icerajkot

માસ્ટરકાર્ડ અને ઇન્સ્ટામોજો(Instamojo)એ ભાગીદારીની ઘોષણા કરી

- માસ્ટરકાર્ડ (Mastercard) 28 જૂન, 2021 ના રોજ ઇન્સ્ટામોજો (Instamojo)માં વ્યૂહાત્મક ઇક્વિટી રોકાણની ઘોષણા કરી.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ભારતના સૌથી મોટા ફુલ-સ્ટેક ડિજિટલ સોલ્યુશન્સ પ્રદાતા, ઇન્સ્ટામોજોમાં થયેલ રોકાણનું લક્ષ્ય MSME અને ગિગ કામદારોને સશક્ત બનાવવાનો છે.
- આ સશક્તિકરણ, ઉપયોગમાં સરળ ઉકેલો પ્રદાન કરીને કરવામાં આવશે જે તેમને ઝડપથી ડિજિટાઇઝ કરવામાં મદદ કરશે.
- તે ડિજિટલ ચુકવણી સ્વીકૃતિ ક્ષમતાઓથી સજ્જ અને ગ્રાહકો સુધી પહોંચવામાં ઓનલાઇન સ્ટોર્સની સ્થાપના કરવામાં મદદ કરશે.

ઇન્સ્ટામોજો વેપારીઓને કેવી રીતે મદદ કરશે?

- ઇન્સ્ટામોજો પ્લેટફોર્મ નાના અને સૂક્ષ્મ વેપારીઓને વર્ચુઅલ પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે જેના પર તેઓ ઝડપથી ઇ-કોમર્સ વ્યવસાય સ્થાપિત કરી શકે છે અને ઝડપી અને સરળ ઓનબોર્ડિંગ પ્રક્રિયા દ્વારા ડિજિટલ ચુકવણી સ્વીકારી શકે છે. ઇન્સ્ટામોજોના પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ કરીને, વેપારીઓને બિલ્ટ પેમેન્ટ, શિપિંગ ક્ષમતાઓ, માર્કેટિંગ ટૂલ્સ, લોજિસ્ટિક્સ અને ક્રેડિટ સુવિધાઓ જેવી સુવિધાઓવાળા કાર્યાત્મક ઓનલાઇન સ્ટોર (functional online store) ની એક્સેસ મળશે. આ રોકાણ અને ભાગીદારી કંપનીઓના વ્યક્તિગત ટ્રેનર્સ, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ, ટ્યુટર્સ વગેરેને વધારવા અને તેમના વ્યવસાય ચલાવવામાં મદદ કરવા માટેની પહેલને મજબૂત બનાવશે.

માસ્ટરકાર્ડ કેવી રીતે મદદ કરશે?

- ડિજિટલ વાણિજ્યની શક્તિ અને સંભવિતતાને અનલોક કરવા માટે માસ્ટરકાર્ડ કંપનીના વ્યૂહાત્મક રોકાણો અને ભાગીદારીથી નાના વેપારીઓને ટેકો આપવા પ્રતિબદ્ધ છે. આ ભાગીદારી સાથે, ઇન્સ્ટામોજો સાથેનો માસ્ટરકાર્ડ નાના વ્યવસાયોને તેમની ડિજિટલ પગલાં અને ચુકવણી સ્વીકારવાની ક્ષમતાઓને મજબૂત કરીને વિકાસ કરશે. માસ્ટરકાર્ડ 2020 માં ભારતમાં નાના ઉદ્યોગોને ટેકો આપવા માટે 250 કરોડ રૂપિયા આપવાનું પ્રતિબદ્ધ કર્યું હતું.

Back to basics : ટીમ કેશલેસ ભારત (Team Cashless India)

- નાના વેપારીઓને ડિજિટલ ચુકવણી સ્વીકારવાના ફાયદા અને વ્યવહારિકતા વિશે શિક્ષિત કરવા અને ઉત્તેજન આપવા માટે ટીમ કેશલેસ ઇન્ડિયાની શરૂઆત માસ્ટરકાર્ડ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

ઇન્સ્ટામોજો (Instamojo)

- તે DTC બ્રાન્ડ્સ અને માઇક્રો, મીડિયમ અને સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝ (MSMEs) માટેનું એક પૂર્ણ-સ્ટેક ઇ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ છે. તે તેમના વ્યવસાયને ઓનલાઇન પ્રારંભ કરવામાં, સંચાલિત કરવામાં અને વૃદ્ધિ કરવામાં મદદ કરે છે. તેની સ્થાપના સંપદા સ્વાઈન, આકાશ ગિહાની અને આદિત્ય સેનગુપ્તા દ્વારા 2012 માં કરવામાં આવી હતી.

માસ્ટરકાર્ડ (Mastercard)

- માસ્ટરકાર્ડ ચુકવણી ઉદ્યોગમાં વૈશ્વિક તકનીકી કંપની છે. તે સમાવિષ્ટ અને ડિજિટલ અર્થતંત્રને કનેક્ટ કરવા અને પાવર કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે.

બર્મીઝ દ્રાક્ષ (Burmese grapes) ની નિકાસ દુબઈમાં થઈ

- ઉત્તર-પૂર્વી રાજ્યોમાંથી કૃષિ અને પ્રોસેસ ખાદ્ય ઉત્પાદનોની નિકાસ સંભવિતતાને ટેપ કરવા માટે, ગુહાહાટીથી દુબઈમાં તાજી બર્મીઝ દ્રાક્ષ (Burmese grapes) ની નિકાસ કરવામાં આવી હતી.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- બર્મીઝ દ્રાક્ષને આસામી ભાષામાં 'લેટેકુ' (Leteku) કહેવામાં આવે છે.
- લાટેકુ વિટામિન સી અને આયર્નથી સમૃદ્ધ છે.
- અસમના દારંગ જિલ્લામાં સંગ્રહ દળમાં દ્રાક્ષને ખાવામાં આવી હતી અને પેક કરવામાં આવી હતી.
- આ માલની નિકાસ એપેડા (APEDA) રજિસ્ટર કિંગ્સ એક્સિઝમ પ્રા.લિ. દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

એપેડાની ભૂમિકા

- એપેડા ભારતના કૃષિ અને પ્રોસેસ ફૂડ પ્રોડક્ટ્સના નિકાસ નકશા પર ઉત્તર પૂર્વી રાજ્યોની નોંધણી માટે પ્રમોશનલ પ્રવૃત્તિઓ કરી રહી છે.

- > તાજેતરમાં, એપેડાએ 'લાલ ચાવલ' ની પ્રથમ માલની નિકાસ યુ.એસ. માં કરી હતી, જે 'આસામની બ્રહ્મપુત્રા ખીણમાં ઉગાડવામાં આવે છે. તે કોઈપણ પ્રકારના રાસાયણિક ખાતરોનો ઉપયોગ કરતી નથી. આ વિવિધ પ્રકારના ચોખાને 'બાઓ-ધાન' પણ કહેવામાં આવે છે અને તે આસામી રાંધણકળાનો એક અભિન્ન ભાગ છે.
- > એપેડાએ ભૌગોલિક સંકેત (GI) ના પ્રમાણિત કાઝી નેમુ (આસામ લીંબુ) ની લંડનમાં નિકાસ કરવામાં પણ મદદ કરી હતી. આમ અત્યાર સુધીમાં આશરે 40 મેટ્રિક ટન આસામ લીંબુની નિકાસ કરવામાં આવી છે.
- > યુરોપમાં તાજા ફળો અને શાકભાજીની નિકાસ માટે ફરજિયાત આવશ્યકતા અથવા માળખાગત સુવિધા પૂરી કર્યા પછી ગુવાહાટીમાં પેક હાઉસ સ્થાપવા માટે ખાનગી ક્ષેત્રને નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં આવી છે.

Back to basics : બર્મીઝ ગ્રાપ્સ (Burmese Grape)

- > તે Phyllanthaceae કુટુંબનું ધીમું ઉગતું સદાબહાર વૃક્ષ છે. તે એશિયામાં જોવા મળે છે અને સામાન્ય રીતે બર્મા, વિયેતનામ, કંબોડિયા, લાઓસ, બાંગ્લાદેશ, ભારત અને મલેશિયામાં વાવેતર થાય છે. તે સદાબહાર જંગલોમાં વિવિધ પ્રકારની જમીન પર ઉગે છે. તે ફળ તરીકે ખાવામાં આવે છે, અથવા વાઈન બનાવે છે, અથવા ઔષધીય રૂપે ત્વચાના રોગોની સારવાર માટે વપરાય છે.

મોબાઇલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસ 2021 ની શરૂઆત સ્પેનના બાર્સિલોનામાં થઈ

- > મોબાઇલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસ (MWC) 2021 એ વિશ્વની સૌથી મોટી મોબાઇલ ઇવેન્ટ છે. તેની શરૂઆત 28 જૂને બાર્સિલોનામાં થઈ હતી.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > તે COVID-19 રોગચાળો વચ્ચે હાઈબ્રીડ સ્વરૂપમાં યોજવામાં આવતા સૌથી મોટા વેપાર શોમાંનો એક છે.
- > આ વર્ષે Nokia, Goggle, Facebook, Xiaomi અને Sony જેવા બ્રાન્ડ્સ આ ઇવેન્ટમાં ભાગ લઈ રહ્યા છે.

Back to basics : મોબાઇલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસ વિશે

- > મોબાઇલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસ અથવા MWC બાર્સિલોના એ વાર્ષિક ઇવેન્ટ છે જે ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ ઉદ્યોગમાં નવીનતાઓ પર કેન્દ્રિત છે. તે GSMA દ્વારા હોસ્ટ કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ કાર્યક્રમમાં વિશ્વના મોટા ટેલિકોમ ઓપરેટરો, ઘટક ઉત્પાદકો, સ્માર્ટફોન કંપનીઓ, મીડિયા અને ટેલિકોમ મંત્રાલયોના પ્રતિનિધિઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

સ્પેનમાં કોવિડ-19

- > 26 જૂન, 2021 ના રોજ સ્પેને COVID-19 ના નિયંત્રણો હળવા કર્યા અને બહાર ફેસ માસ્ક પહેરવાની જરૂરિયાત દૂર થઈ ગઈ. જો કે, જાહેર સ્થળોએ અને જાહેર પરિવહન પર માસ્ક ફરજિયાત છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > બાર્સિલોના 2006 થી MWC નું હોસ્ટિંગ કરી રહ્યું છે. MWC 2021 મૂળ માર્ચ 2021 માં સુનિશ્ચિત થયેલ હતું, પરંતુ COVID-19 રોગચાળાને કારણે મોકૂફ રાખવામાં આવ્યું હતું.

GSM Association (GSMA)

- > GAMA ને મોબાઇલ કમ્યુનિકેશન્સ માટે ગ્લોબલ સિસ્ટમ પણ કહેવામાં આવે છે. તે એક ઉદ્યોગ સંસ્થા છે જે વિશ્વભરના મોબાઇલ નેટવર્ક ઓપરેટર્સના હિતોને રજૂ કરે છે. લગભગ 750 મોબાઇલ ઓપરેટરો GSMA ના સંપૂર્ણ સભ્યો છે જ્યારે 400 કંપનીઓ સહયોગી સભ્યો છે. GSMA ઉદ્યોગની ઘટનાઓ, ક્રિયા જૂથો અને ઉદ્યોગ સપોર્ટ પહેલ દ્વારા તેના સભ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

ચીન મેલેરિયા મુક્ત બાહેર

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન દ્વારા 30 મી જૂન, 2021 ના રોજ મેલેરિયાને નાબૂદ કરવાના 70 વર્ષના પ્રયત્નો બાદ ચીનને મેલેરિયા મુક્ત પ્રમાણિત કરાયું હતું.
- > ચીનમાં 1940 ના દાયકામાં દર વર્ષે મેલેરિયાના 30 મિલિયન કેસ નોંધાયા હતા, પરંતુ સતત ચાર વર્ષથી કોઈ દેશી કેસ નોંધાયા નથી.

કોણ મેલેરિયા મુક્ત દરજ્જો મેળવી શકે છે?

- > ઓછામાં ઓછા સતત ત્રણ વર્ષથી મેલેરિયાના સ્વદેશી કેસ શૂન્ય થયા હોવાના રાષ્ટ્રો WHO મેલેરિયા મુક્ત દરજ્જાના પ્રમાણપત્ર માટે અરજી કરી શકે છે. આ દરજ્જો પ્રાપ્ત કરવા માટે, રાષ્ટ્રોએ સખત પુરાવા રજૂ કરવા અને ટ્રાન્સમિશનને ફરીથી ઉભરતા અટકાવવા માટેની ક્ષમતા દર્શાવવી જોઈએ.

ચીનની સ્થિતિ

- > WHO દ્વારા મેલેરિયા મુક્ત દરજ્જો મેળવવા માટે ચીન 40 મો ક્ષેત્ર બન્યો છે. ચાર અન્ય દેશો કે જેમણે તાજેતરમાં સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરી છે તે 2021 માં અલ સાલ્વાડોર, 2019 માં અલ્જેરિયા અને આર્જન્ટિના અને 2018માં પેરાગ્વે અને ઉઝબેકિસ્તાન હતા. ચીન WHO ના પશ્ચિમ પ્રશાંતમાં

લગભગ ત્રણ દાયકામાં મેલેરિયા મુક્ત પ્રમાણપત્ર પ્રાપ્ત કરનાર પ્રથમ દેશ બન્યો છે. આ પ્રમાણિત દરજ્જાવાળા અન્ય દેશોમાં ઓસ્ટ્રેલિયા (1981), સિંગાપોર (1982) અને બ્રુનેઈ (1987) છે.

Back to basics : WHO નો World Malaria Report 2020

- WHO ના અહેવાલ મુજબ, આ રોગ સામે વૈશ્વિક પ્રગતિ ખાસ કરીને આફ્રિકન દેશોમાં અટકી રહી છે જે કેસો અને મૃત્યુ નો ભોગ બને છે. આ અહેવાલ મુજબ, 2000 માં 7,36,000 લોકોનાં મોત થયાં. આ રોગને લીધે વર્ષ 2018માં અંદાજે 4,09,000 લોકો મૃત્યુ પામ્યા હતા. મલેરિયાના લગભગ 90% મૃત્યુ આફ્રિકામાં થાય છે અને તેમાંના મોટાભાગના નાના બાળકો છે.

મેલેરિયા સામે ચીનની લડત

- 1950 ના દાયકામાં ચીને એન્ટિ-મેલેરિયલ દવાઓનો ઉપયોગ કરીને તેની સામે લડવાનું શરૂ કર્યું હતું. તેનાથી ઘરોમાં મચ્છરો અને જંતુનાશક દવાઓના બ્રીડિંગ ગ્રાઉન્ડમાં ઘટાડો થયો હતો. 1967 માં, ચીને નવી મેલેરિયા સારવાર માટે વૈજ્ઞાનિક કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો, જેના કારણે સૌથી અસરકારક એન્ટી મેલેરિયલ દવા આર્ટેમિસિનિન (artemisinin) ની શોધ થઈ.

યુરોપિયન યુનિયન (European Union)ની ગ્રીન પાસ (Green Pass) સૂચિ

- યુરોપિયન મેડિસીન્સ એજન્સી (EMA) એ સીરીમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઈન્ડિયા (SII) દ્વારા ઉત્પાદિત કોવિશિલ્ડને 'ગ્રીન પાસ' માટેની માન્ય રસીઓની સૂચિમાંથી દૂર કરી દીધી છે. EMA અનુસાર, આ રસીને સૂચિમાંથી બાકાત રાખવામાં આવી હતી કારણ કે તેની પાસે યુરોપિયન યુનિયન (EU) માં માર્કેટિંગ અધિકૃતતા (marketing authorisation) નથી.
- કોવિશિલ્ડ પાસે માર્કેટિંગ ઓથોરાઇઝેશન નથી, ભલે તે વેક્સિવેરિયા (Vaxzevria) સાથે સમાન ઉત્પાદન તકનીકનો ઉપયોગ કરી શકે.
- વેક્સિવેરિયા એસ્ટ્રાઝેનેકાની એકમાત્ર COVID-19 રસી છે, જેના માટે EMA દ્વારા માર્કેટિંગ ઓથોરાઇઝેશન એપ્લિકેશન સબમિટ કરવામાં આવી હતી અને તેનું મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું હતું. તેને મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- EMA અનુસાર, ઉત્પાદનની સ્થિતિમાં નાના તફાવતને લીધે અંતિમ ઉપજમાં તફાવત થઈ શકે છે, કારણ કે રસી જૈવિક ઉત્પાદનો છે.

EU રસીઓને કેવી રીતે મંજૂરી આપે છે?

- EU કાયદા માટે રસીઓને મંજૂરી મળે તે પહેલાં મેન્યુફેક્ચરિંગ સાઈટ્સ અને ઉત્પાદન પ્રક્રિયાઓના મૂલ્યાંકન જરૂરી છે.

ભારતીયોને આની કેવી અસર થશે?

- કોવિશિલ્ડ (Covishield) સામે રસી અપાયેલી ભારતીય મુસાફરો EU 'ગ્રીન પાસ' મેળવવા માટે પાત્ર નહીં હોય.

Back to basics : ગ્રીન પાસ એટલે શું?

- યુરોપિયન યુનિયનના સભ્ય દેશોએ કામ અને પર્યટનના હેતુથી EU દેશોની વચ્ચે અને સરળતાથી મુસાફરી કરવા માટે ડિજિટલ 'રસી પાસપોર્ટ' આપવાનું શરૂ કર્યું છે. EU 'ગ્રીન પાસ' એ એક પ્રકારનો ડિજિટલ રસી પાસપોર્ટ પણ છે, જે યુ.કે. અને યુરોપમાં ઉત્પન્ન થતાં એસ્ટ્રાઝેનેકા રસીના EMA માન્યતા પ્રાપ્ત વેક્સિવેરિયા સંસ્કરણને માન્યતા આપે છે, તેમ છતાં વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠને (WHO) વિશ્વવ્યાપી કટોકટીના ઉપયોગ માટે SII કોવિશિલ્ડ માટે સપોર્ટેડ છે. ગ્રીન પાસ 1 જુલાઈ, 2021 ના રોજ શરૂ થશે.

EMA દ્વારા કઈ રસીઓને મંજૂરી છે?

- EMA એ અત્યાર સુધીમાં ચાર COVID-19 રસીઓને મંજૂરી આપી છે, નામ કોમિરનાટિ, મોડર્ના, વેક્સિવેરિયા અને જાનસેન. પરંતુ કોવિશિલ્ડ, જે એસ્ટ્રાઝેનેકા અને યુનિવર્સિટી ઓફ ઓક્સફોર્ડની કોવિડ રસીનું ભારતીય સંસ્કરણ છે, તે યુરોપિયન બજાર માટે EMA દ્વારા હજી સુધી માન્યતા પ્રાપ્ત થઈ નથી.

સાઉદી અરેબિયા બીજી રાષ્ટ્રીય એરલાઇન શરૂ કરશે

- સાઉદી અરેબિયાના કાઉન પ્રિન્સ મોહમ્મદ બિન સલમાને તેલથી વૈવિધ્યકરણ માટે દેશને વૈશ્વિક લોજિસ્ટિક્સ હબમાં ફેરવવા માટેના વ્યાપક વ્યૂહરચનાના ભાગરૂપે બીજી રાષ્ટ્રીય એરલાઇન શરૂ કરવાની યોજના ઘડી હતી.
- આ હવાઈ પરિવહન ટ્રાફિકની દ્રષ્ટિએ સાઉદી અરેબિયાને વિશ્વભરમાં 5 માં સ્થાને રાખશે.
- એરલાઇન્સ ફ્યારે અને કેવી રીતે રચાય છે તેની વિગતો જાહેર કરવામાં આવી નથી.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- નવી એરલાઇન બનાવવાની યોજનાની ઘોષણા કરવામાં આવી છે કારણ કે; રાજકુમાર મોહમ્મદ સાઉદી અરેબિયા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરી રહ્યું છે, જે ભૌગોલિક રૂપે સૌથી મોટી આરબ અર્થવ્યવસ્થા છે અને ખાડીમાં સૌથી મોટું દેશ છે,

2030 સુધીમાં બિન-તેલની આવક 45 અબજ રિયાલ સુધી વધારવા માટે.

તેલ વિનાની આવકમાં વધારો

- > સાઉદી અરબી સરકાર દેશને વૈશ્વિક લોજિસ્ટિક્સ હબ બનાવવા માંગે છે. યોજનામાં બંદરો, રેલ અને માર્ગ નેટવર્કનો વિકાસ શામેલ છે. આ નેટવર્ક્સ GDP માં પરિવહન અને લોજિસ્ટિક્સ ક્ષેત્રના યોગદાનને વર્તમાન 6% કરતા 10% વધારશે.

નવી એરલાઇન્સ બનાવવાનો ઉદ્દેશ

- > નવી એરલાઇન્સ બનાવવાની મહવની વ્યૂહરચનાનો હેતુ સાઉદી અરેબિયાને ત્રણ ખંડોને જોડીને વૈશ્વિક લોજિસ્ટિક્સ હબ તરીકે સ્થાપિત કરવાનો છે. નવી એરલાઇન્સ સાઉદી અરેબિયાથી આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થળોની સંખ્યા 250 થી વધુ કરશે. તે એર કાર્ગોની ક્ષમતાને બમણા 4.5 મિલિયન ટન કરશે.

બહાર રોકાણ નિધિ (PIF)

- > PIF એ સાઉદી અરેબિયાનું સાર્વભૌમ સંપત્તિ નિધિ છે. નવી એરલાઇન્સ લોન્ચિંગના ભાગ રૂપે રિયાધમાં એક નવું એરપોર્ટ બનાવવાની યોજના છે. આ ભંડોળ સાઉદી અરેબિયાના દેશ-વિદેશમાં રોકાણને પ્રોત્સાહન આપવાનું મુખ્ય સાધન છે.

શું યુકે ક્રિપ્ટોકરન્સીનું નિયમન કરે છે?

- > ક્રિપ્ટોકરન્સીના વેપારનો સીધો યુકેમાં નિયમન નથી. ક્રિપ્ટોકરન્સી ડેરિવેટિવ્સમાં વેપાર જેવી સેવાઓ માટે અધિકૃતતા જરૂરી છે.

Binance એટલે શું?

- > Binance એ કેમેન આઈલેન્ડ્સ પર આધારિત એક ક્રિપ્ટોકરન્સી વિનિમય છે. તે મલ્ટીપલ ક્રિપ્ટોકરન્સીના વેપાર માટે એક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે. તેની સ્થાપના 2017 માં કરવામાં આવી હતી. એપ્રિલ 2021 સુધી, ટ્રેડિંગ વોલ્યુમની દ્રષ્ટિએ Binance એ વિશ્વભરમાં સૌથી મોટું ક્રિપ્ટોકરન્સી એક્સચેન્જ છે. આ ક્રિપ્ટોકરન્સી એક્સચેન્જની સ્થાપના યાંગપેંગ ઝાઓ (Changpeng Zhao) દ્વારા કરવામાં આવી હતી. તે શરૂઆતમાં ચીનમાં સ્થિત હતું. પરંતુ યાઈનામાં ક્રિપ્ટોકરન્સીના વધતા નિયમનને કારણે તેનું મુખ્ય મથક ચીનથી બહાર નીકળી ગયું છે.

ફાઇનાન્સિયલ કન્ડક્ટ ઓથોરિટી (FCA)

- > FCA એ યુનાઈટેડ કિંગડમની આર્થિક નિયમનકારી સંસ્થા છે. તે યુકે સરકારથી સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરે છે. નાણાકીય સેવાઓ ઉદ્યોગના સભ્યો પાસેથી ફી વસૂલવા દ્વારા તેને નાણાં આપવામાં આવે છે. તેનું કાર્ય એ નાણાકીય કંપનીઓનું નિયમન કરવાનું છે જે ગ્રાહકોને સેવાઓ પૂરી પાડે છે.

યુકેએ વિશ્વના સૌથી મોટા ક્રિપ્ટો એક્સચેન્જ Binance પર પ્રતિબંધ મૂક્યો

- > યુકેના ફાઇનાન્સિયલ રેગ્યુલેટર, ફાઇનાન્સિયલ કન્ડક્ટ ઓથોરિટી (FCA) એ વિશ્વના સૌથી મોટા ક્રિપ્ટોકરન્સી એક્સચેન્જ, Binance પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે.
- > Binance કોઈ નિયમનકારી પ્રવૃત્તિ કરી શકતું નથી કારણ કે તે વૈશ્વિક સ્તરે વધતી ચકાસણી હેઠળ આવે છે.
- > 2020માં Binance Markets કંપની દ્વારા હસ્તગત કરાયા હતા. તે નિયમનકારી પરવાનગીનો ઉપયોગ કરતું ન હતું. જો કે, FCA દ્વારા કરવામાં આવેલા આ પગલાની અસર તેની વેબસાઇટ Binance.com પર આપવામાં આવતી સેવાઓ પર અસર કરશે નહીં.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > Binance જૂન 2021 માં જાહેરાત કરી હતી કે તેણે FCA દ્વારા નિયંત્રિત એન્ટિટી બરીદી છે અને તે પાઉન્ડ અને યુરોનો ઉપયોગ કરીને ક્રિપ્ટોકરન્સી ટ્રેડિંગ સેવાઓ પ્રદાન કરશે.

FCA ના પગલાની અસર

- > FCA નું આ પગલું મની લોન્ડરીંગ અને છેતરપિંડીમાં સામેલ થવાની વધતી ચિંતાઓને કારણે ક્રિપ્ટોકરન્સી ક્ષેત્ર પર નિયમિત કડાકા વધારશે.

ચીને બૈહેતન હાઇડ્રો પ્રોજેક્ટ (Baihetan Hydro Project) શરૂ કર્યો

- > ચીને વિશાળ બૈહેતન (Baihetan) હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્લાન્ટના બે એકમો કાર્યરત કર્યા છે, જે વિશ્વભરમાં નિર્માણાધીન સૌથી મોટો હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ છે.
- > દક્ષિણપશ્ચિમ ચીનમાં યાંગત્સિ (Yangtze) નદીએ પ્રથમ વખત વીજળી ઉત્પન્ન કરી.
- > હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટની પ્રથમ બે 1-ગીગાવાટ (GW) ટર્બાઇન 28 જૂનથી શરૂ થનારી ત્રણ દિવસીય અજમાયશ બાદ ઔપચારિક કામગીરીમાં આવશે.

Back to basics : બૈહેતન હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ (Baihetan Hydro Project)

- > આ હાઇડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ ચાઈના થ્રી ગોર્જ કોર્પોરેશન (China Three Gorges Corporation) દ્વારા બનાવવામાં આવ્યો છે, જે વિશ્વનો સૌથી મોટો હાઇડ્રો પાવર પ્લાન્ટ ચલાવે છે.
- > થ્રી ગોર્જ ડેમ (Three Gorges Dam) યુનાન અને સિચુઆનના દક્ષિણપશ્ચિમ પ્રાંતોની સરહદ પર સ્થિત છે.
- > તે જિંશા નામની યાંગત્સી નદીના ઉપરના ભાગ પર બાંધવામાં આવ્યું હતું.

- > આ પ્રોજેક્ટની કુલ સ્થાપિત ક્ષમતા 16 મિલિયન kwh છે.
- > હાઈડ્રોપાવર સ્ટેશન 16 હાઈડ્રો-જનરેટિંગ યુનિટથી સજ્જ છે દરેક યુનિટની ક્ષમતા 1 મિલિયન kw છે. આ વિશ્વભરમાં સિંગલ-યુનિટની સૌથી મોટી ક્ષમતા છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > ડેમનું સંચાલન 1 જુલાઈના રોજ ચાઈનાની શાસક સામ્યવાદી પાર્ટીની 100મી વર્ષગાંઠની પૃષ્ઠભૂમિમાં આવે છે. પ્રોજેક્ટ મોટા પાયે પ્રોજેક્ટ્સના આયોજન અને પૂર્ણ કરવામાં ચીનની નિપુણતાનું પ્રતીક છે.

યાંગ્ઝી નદી (Yangtze River)

- > તે એશિયાની સૌથી લાંબી નદી અને વિશ્વની ત્રીજી સૌથી લાંબી નદી છે. આ નદી પણ દેશની અંદર વહેતી દુનિયાની સૌથી લાંબી નદી છે. તે તિબેટીયન પ્લેટોમાં તાંગુગુલા પર્વતોમાં ઝરી હિલ્સથી ઉગે છે અને પૂર્વ ચાઈના સમુદ્રમાં વહેવા માટે એક સરળ દિશામાં 6,300 કિ.મી. સુધી વહે છે. તે વિશ્વમાં સ્ત્રાવના પ્રમાણ દ્વારા છઠ્ઠી સૌથી મોટી નદી માનવામાં આવે છે.

જિન્શા નદી (Jinsha River)

- > તે યાંગ્ઝી નદીના ઉપરના ભાગો માટેનું ચાઈનીઝ નામ છે. પશ્ચિમ ચીનના કિંગડાઈ, સિચુઆન અને યુનાન પ્રાંતમાંથી નદી વહે છે. તે ટાઈગર લીપિંગ ગોર્જ પરથી પસાર થાય છે. તે હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રિસિટી પેદા કરવા માટે મહત્વપૂર્ણ છે. જિન્શા નદી પર વિશ્વના ઘણા મોટા પાવર સ્ટેશનો બનાવવામાં આવ્યા છે.

વિશ્વ બેંક COVID રસી માટે 8 અબજ વધુ પ્રદાન કરશે

- > વર્લ્ડ બેંકે તાજેતરમાં 8 અબજ ડોલર પૂરા પાડવાનો નિર્ણય કર્યો, જેમાં કોવિડ-19 રસીઓને નાણાકીય વિકાસ માટે વિકસિત દેશોમાં રસી માટે ઉપલબ્ધ ભંડોળ 20 અબજ ડોલર પર લઈ જશે.
- > અગાઉ વર્લ્ડ બેંકે 12 અબજ ડોલરની જાહેરાત કરી હતી.
- > આ ભંડોળ 2022 સુધીમાં ઉપલબ્ધ થશે.
- > વર્લ્ડ બેંકના વડાએ સરપ્લસ ડોઝવાળા (surplus doses) દેશોને વિકાસશીલ દેશો દ્વારા ઉપયોગ માટે દાન કરવા હાકલ કરી હતી.
- > તેમણે રસી ઉત્પાદકોને વિકાસશીલ દેશો માટે ઉપલબ્ધ ડોઝને પ્રાધાન્ય આપવાનું કહ્યું.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય નિગમ, વિશ્વ બેંકની ખાનગી ધિરાણકારી સંસ્થા, આફ્રિકન ખંડમાં COVID-19 રસીના ઉત્પાદનમાં વધારો કરવા માટે દક્ષિણ આફ્રિકાની રસી ઉત્પાદકને 600 મિલિયન યુરો પેકેજ પ્રદાન કરે છે.

- > તે 51 વિકાસશીલ દેશો માટે COVID રસી ખરીદવા માટે 4 અબજ ડોલરથી વધુની સહાય પૂરી પાડે છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > રોગચાળાએ કોવિડ-19 રોગચાળાના આરોગ્ય, આર્થિક અને સામાજિક અસરો સામે લડવાનું શરૂ કર્યું ત્યારથી વર્લ્ડ બેંક ગ્રુપે લગભગ 150 અબજ ડોલરની મંજૂરી આપી છે. એપ્રિલ 2020 થી, તેણે તેના ભંડોળમાં 50% વધારો કર્યો છે અને 100 દેશોને કટોકટીની આરોગ્ય જરૂરિયાતો પૂરી કરવામાં અને રોગચાળાની સજ્જતાને મજબૂત બનાવવામાં મદદ કરી છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય નિગમ (International Finance Corporation – IFC)

- > IFC એ એક આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થા છે જે ઓછા વિકસિત દેશોમાં ખાનગી ક્ષેત્રના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે રોકાણ, સલાહકાર અને સંપત્તિ વ્યવસ્થાપન સેવાઓ પ્રદાન કરે છે. IFC એ વર્લ્ડ બેંક ગ્રુપનો સભ્ય પણ છે. તેનું મુખ્ય મથક અમેરિકાના વોશિંગ્ટન ડીસીમાં છે. IFCની સ્થાપના 1956માં થઈ હતી. તે વર્લ્ડ બેંક ગ્રુપનું ખાનગી ક્ષેત્ર છે. તેનો ઉદ્દેશ લોકો માટે તકો ઉભી કરવાનો છે કે જેથી તેઓ ગરીબીથી છટકી શકે અને જીવનધોરણ વધુ સારી રીતે મેળવી શકે.

US સૈન્યે અફઘાનિસ્તાનના બગરામ (Bagram) એરપોર્ટથી રવાના

- > અમેરિકન સૈન્યએ લગભગ બે દાયકા પછી અફઘાનિસ્તાનના બગરામ (Bagram) એરફિલ્ડ છોડી દીધું છે.
- > બગરામ એરફિલ્ડ અફઘાનિસ્તાનમાં અનેક લશ્કરી એન્કાઉન્ટર અને અમેરિકાના 9/11 ના આતંકી હુમલાની પૃષ્ઠભૂમિમાં આતંક સામે યુદ્ધનું કેન્દ્ર હતું.
- > બગરામ એરફિલ્ડ હવે અફઘાન રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને સંરક્ષણ દળને સોંપવામાં આવી છે.
- > આ એરબેઝ તાલિબાન અને અલ કાયદાના આતંકી સંગઠનો સામે US સૈન્ય યુદ્ધનું સ્થળ છે.
- > તે US આર્મીની 455 મી એર એક્સ્પેડિશનરી વિંગના કર્મચારીઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.
- > તેનો ઉપયોગ US આર્મી, નૌકાદળ અને મરીન કોર્પ્સના એકમો દ્વારા એરફિલ્ડના આધાર તરીકે કરવામાં આવે છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > US રાષ્ટ્રપતિ જો બિડેને 11 સપ્ટેમ્બર સુધીમાં અફઘાનિસ્તાનથી US સૈન્યના સંપૂર્ણ પાછા ખેંચવાની ખાતરી આપી હતી. બગરામ એરબેઝથી US સૈનિકોની 2,500-

3,500 ની વર્તમાન ઉપાડ તે વચનને અનુસરવાની નિશાની છે. હવે, US કાબુલમાં US દૂતાવાસને સુરક્ષિત રાખવા માટે અફઘાનિસ્તાનમાં આશરે 6,500 સૈનિકોને આશ્રય આપે છે.

બગરામ એરફિલ્ડ (Bagram Airfield)

- તે બગરામ એર બેઝ તરીકે પણ ઓળખાય છે અને તે પ્રાચીન શહેર બગરામની નજીક સ્થિત છે. તે અફઘાનિસ્તાનમાં USનો સૌથી મોટો સૈન્ય મથક હતો. પરવાન પ્રાંતથી તેનું અંતર 11 કિલોમીટર છે. તેમાં એક સિંગલ રનવે છે જે લોકહિડ માર્ટિન C-5 ગેલેક્સી અને એન્ટોનોવ A-225 સહિતના મોટા સૈન્ય વિમાનોને સંચાલિત કરવામાં સક્ષમ છે.

ભારત G20-OECD ટેક્સ ફ્રેમવર્ક ડીલમાં જોડાયું

- બેઝ ઈરોશન એન્ડ પ્રોફિટ શિફ્ટિંગ અંગેના OECD અને G20 Inclusive Framework on Base Erosion & Profit Shifting ના મોટાભાગના સભ્યોએ એક ઉચ્ચ-સ્તરનું નિવેદન અપનાવ્યું હતું, જે અર્થવ્યવસ્થાના ડિજિટલાઈઝેશનથી ઉદભવતા વેરા પડકારોને પહોંચી વળવા સર્વસંમતિના સમાધાનની રૂપરેખા આપે છે.
- આ સૂચિત ઉકેલમાં બે ઘટકો શામેલ છે
- પ્રથમ આધારસ્તંભ એ બજારના અધિકારક્ષેત્રોમાં વધારાના નફાના શેરને ફરીથી સ્થાનાંતરિત કરવાનો છે અને
- બીજા સ્તંભમાં ન્યૂનતમ કર અને કરના નિયમો શામેલ છે.
- જો કે, કેટલાક મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓ જેવા કે નફાની ફાળવણીનો ભાગ અને કરના નિયમોનો અવકાશ ખુલ્લો રહે છે અને તેના પર ધ્યાન આપવાની જરૂર છે.
- પ્રસ્તાવની તકનીકી વિગતો પર ટૂંક સમયમાં કામ કરવામાં આવશે અને ઓક્ટોબર 2021 સુધીમાં સર્વસંમતિ થશે.

આની અસર ભારત પર કેવી થશે?

- વૈશ્વિક લઘુત્તમ ટેક્સ શાસન ખાતરી કરશે કે ભારત જેવા દેશોને કર સલામત બંદર પૂરા પાડ્યા વિના MNEs માટે એક વિશાળ બજાર મળે.

AJNIFM અને Microsoft એ MoU પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- અરૂણ જેટલી નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફાઈનાન્શિયલ મેનેજમેન્ટ (AJNIFM) અને માઈક્રોસોફ્ટે AJNIFM પર કૃત્રિમ ગુપ્તચર અને ઉભરતી તકનીકીઓ માટે સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ બનાવવા માટે સમજૂતી પત્ર (MoU) પર એક હસ્તાક્ષર કર્યા છે.
- આ MoU એમ ભારતભરમાં જાહેર ફાઈનાન્સ મેનેજમેન્ટના ભાવિને પરિવર્તિત કરવા અને આકાર આપવા માટે ફ્લાઉડ, AI અને ઉભરતી તકનીકીઓની ભૂમિકાની શોધખોળ કરશે.

- સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ સંશોધન, AI લેન્ડસ્કેપના વિજ્ઞયુલાઈઝેશન અને ટેકનોલોજી આધારિત નવીનતા માટે કેન્દ્રિય સંસ્થા તરીકે કાર્ય કરશે.
- AJNIFM અને Microsoft કેન્દ્ર અને રાજ્ય મંત્રાલયો અને જાહેર ક્ષેત્રના સાહસોમાં નાણાકીય અને સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં ઉભરતી તકનીકીના ઉપયોગની શોધ કરશે.
- બંને ભારતમાં જાહેર ફાઈનાન્સ મેનેજમેન્ટના ભાવિને નિર્ધારિત કરવા માટે સાથે મળીને કામ કરશે. તેઓ ભાગીદારોની મજબૂત ઈકોસિસ્ટમ બનાવવા માટે તકનીકી, સાધનો અને સંસાધનો પણ પ્રદાન કરશે.
- તેઓ સંબંધિત મંત્રાલયો, વિભાગો અને નાણાકીય સંસ્થાઓમાં વરિષ્ઠ સરકારી અધિકારીઓ માટે ક્ષમતા નિર્માણના કાર્યક્રમો પર પણ નજીકથી કામ કરશે.
- સ્કિલિંગ પ્રોગ્રામ અંતર્ગત, જાહેર ક્ષેત્રના અધિકારીઓને નાણાં પ્રબંધન જેવા સંબંધિત જોખમોને દૂર કરવા ફાઈનાન્સ મેનેજમેન્ટમાં ઉભરતી તકનીકીઓની એપ્લિકેશન અંગે તાલીમ આપવામાં આવશે.
- તેઓ ફાઈનાન્સ મેનેજમેન્ટમાં AI વિજ્ઞન ચલાવવા માટે એક નવીનતા કેન્દ્ર પણ બનાવશે.
- તેઓ ઈકોસિસ્ટમ ભાગીદારો, એકેડેમીઆ અને MSMEsને અગ્રતા દર્શાવવા આધારે નાણાકીય સંચાલનમાં નવીનતા લાવવા માટે શામેલ કરશે.

Back to basics : AJNIFM

- અરૂણ જેટલી નેશનલ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફાઈનાન્શિયલ મેનેજમેન્ટ (AJNIFM) એ એક સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ (Center of Excellence) છે જે વ્યાવસાયિક યોગ્યતા અને વ્યવહારના ઉચ્ચતમ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે જાહેર નીતિ, નાણાકીય વ્યવસ્થાપન અને શાસનના મુદ્દાઓના ક્ષેત્રમાં વ્યાવસાયિકોની ક્ષમતા નિર્માણમાં નિષ્ણાત છે. તેની સ્થાપના 1993માં થઈ હતી. તે નાણાં મંત્રાલય હેઠળ સોસાયટી તરીકે નોંધાયેલ છે.

અમેરિકી સેંકડો કંપનીઓ પર સાયબર એટેક

- એક સાયબર સફ્યુરિટી સંશોધનકારના જણાવ્યા મુજબ, 2 જુલાઈ, 2021 ના રોજ રેન્સમવેર એટેકની ઓછામાં ઓછી 200 યુએસ કંપનીઓના નેટવર્કને અસર થઈ.
- રેવિલ (REvil) ગેંગ એ રશિયન રેન્સમવેર સિન્ડિકેટ છે જે હુમલા પાછળ હોવાનું જણાય છે.
- હુમલાખોરોએ ફ્લાઉડ-સર્વિસ પ્રોવાઈડર્સ દ્વારા રેન્સમવેર ફેલાવવા માટે તેના નેટવર્ક-મેનેજમેન્ટ પેકેજનો ઉપયોગ કરીને કસીયા (Kaseya) નામના સોફ્ટવેર સપ્લાયરને નિશાન બનાવ્યું હતું.
- આવા સાયબર એટેક વ્યાપકપણે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા સોફ્ટવેરમાં ઘુસણખોરી કરે છે અને તે આપમેળે અપડેટ થતાં હોવાથી માલવેર ફેલાવે છે.

Back to basics : સાયબર એટેક એટલે શું?

- > સંપત્તિના અનધિકૃત વપરાશની અનધિકૃત એક્સેસ પ્રાપ્ત કરીને માહિતીને છતી, બદલી, અક્ષમ કરવા, નાશ કરવા, ચોરી કરવા અથવા મેળવવા માટે કમ્પ્યુટર અને કમ્પ્યુટર નેટવર્ક પર હુમલો છે.

સાયબર એટેકને કેવી રીતે રોકી શકાય?

- > વપરાશકર્તા વર્તણૂક વિશ્લેષણ (User behavior analytics) અને SIEMનો ઉપયોગ કરીને સાયબર એટેકને અટકાવી શકાય છે. વપરાશકર્તા વર્તણૂક વિશ્લેષણ (UBA) એ આંતરિક સાક્ષાત્કાર, લક્ષિત હુમલાઓ અને નાણાકીય છેતરપિંડી શોધવા માટે વપરાયેલી એક સાયબર સુરક્ષા પ્રક્રિયા છે. Security information and event management (SIEM) એ કમ્પ્યુટર સુરક્ષાનો એક પેટા વિભાગ છે જ્યાં સોફ્ટવેર ઉત્પાદનો અને સેવાઓ સુરક્ષા માહિતી મેનેજમેન્ટ (SIM) અને સુરક્ષા ઘટના મેનેજમેન્ટ (SEM) ને જોડે છે. એપ્લિકેશન અને નેટવર્ક હાર્ડવેર દ્વારા જનરેટ થયેલ SIM અને SEM સુરક્ષા ચેતવણીઓનું રીઅલ-ટાઈમ વિશ્લેષણ પ્રદાન કરે છે. માર્ક નિકોલેટ અને અમૃત વિલિયમ્સ દ્વારા SIEM 2005 માં બનાવવામાં આવ્યું હતું.

લીફ એલાયન્સ

- > 'એક્સપાન્ડિંગ ફોરેસ્ટ ફાઈનાન્સ' (એક્સલરિંગ ફોરેસ્ટ ફાઈનાન્સ-લીફ દ્વારા ઉત્સર્જન ઘટાડવું) જોડાણની જાહેરાત આબોહવા પર નેતાઓની સમિતિ, 2021માં કરવામાં આવી હતી.
- > લીફ જોડાણ ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલોની સુરક્ષા માટે અત્યાર સુધીના સૌથી મોટા જાહેર-ખાનગી પ્રયાસોમાંનું એક છે જે ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલોની સુરક્ષા માટે પ્રતિબદ્ધ દેશોને નાણાં માટે ઓછામાં ઓછી 1 અબજ યુએસ ડોલર એકત્રિત કરવા સક્ષમ બનાવે છે.

Back to basics : લીફ જોડાણ વિશે

- > તે યુએસ, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને નોર્વેની સરકારોનું જૂથ છે.
- > તે જાહેર-ખાનગી પ્રયાસ હોવાથી તેને બહુરાષ્ટ્રીય કોર્પોરેશનો (TNC), યુનિલિવર PLC, Amazon.com, નેસ્લે, Airbnb વગેરેનો પણ ટેકો છે.
- > જોડાવા ઈચ્છતા દેશો જોડાણ દ્વારા નિર્ધારિત કેટલીક પૂર્વ નિર્ધારિત શરતોનો સામનો કરવો પડશે.

નાણાકીય સહાય

- > પરિણામો આધારિત ફાઈનાન્સિંગ મોડેલનો ઉપયોગ લીફ માટે કરવામાં આવશે.

- > આ મોડેલ છેલ્લા બે દાયકાથી પર્યાવરણ સંરક્ષણ ભંડોળ મારફતે એમેઝોન અને ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલોની સુરક્ષા માટે સ્વદેશી સમુદાયો, વન્યપ્રાણી, બ્રાઝિલ અને US NGO અને અન્ય ભાગીદારોના સહયોગથી વૈશ્વિક સ્તરે કામ કરી રહ્યું છે.
- > આ કામગીરી ને TREES સ્ટાન્ડર્ડ (REDD+ એન્વાયર્નમેન્ટલ એક્સેલન્સ સ્ટાન્ડર્ડ) સામે માપવામાં આવશે.

મહત્વ

- > ફોરમ ફોર પ્રાઈવેટ લીડરશીપ: લવચીક અને સમાન ભવિષ્ય માટે ચોખ્ખા શૂન્ય ઉત્સર્જનનું લક્ષ્ય સાહસિક નેતૃત્વ, ટકાઉ રોકાણ ક્ષમતા અને રાજકીય શક્તિનો લાભ લેવા માટે ખાનગી ક્ષેત્રની પ્રતિબદ્ધતા વિના હાંસલ કરી શકાતું નથી.
- > કાર્બન સિંકમાં વધારો: ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલો વિશાળ કાર્બન સિંક તરીકે કાર્ય કરે છે અને જાહેર અને ખાનગી ક્ષેત્રો તેમના સંરક્ષણમાં રોકાણ કરીને તેમની કાર્બન કેડિટનો સ્ટોક કરી શકે છે.
- > આનાથી પેરિસ સમજૂતી હેઠળ રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત યોગદાન (NDS) હાંસલ કરવામાં મદદ મળશે.
- > REDD+ ઉદ્દેશો હાંસલ કરવા: વનનાબૂદી અને વન ધોવાણ (REDD+) મિકેનિઝમ મારફતે ઉત્સર્જન ઘટાડવા અને આ ઉદ્દેશો માટે સંયુક્ત પ્રયાસો કરવાના ઉદ્દેશો તરફનું આ એક પગલું છે.
- > વિકાસ વિરૂદ્ધ ઈકોલોજિકલ પ્રતિબદ્ધતા: આ નાણાકીય પ્રોત્સાહનો માટે મહત્વપૂર્ણ છે કારણ કે તે વિકાસશીલ દેશોને મોટા પાયે જંગલો પર કબજો કરવા અને જંગલ આધારિત વસ્તી માટે આજીવિકાની તકો પ્રદાન કરવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- > અન્ય વૈશ્વિક લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરે છે: વૈશ્વિક આબોહવા, જૈવવિવિધતા અને ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યો હાંસલ કરવા તેમજ સ્થાનિક લોકો અને અન્ય વન સમુદાયોની સુખાકારી અને સંસ્કૃતિઓને જાળવવા માટે 2030 સુધીમાં ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપઉષ્ણકટિબંધીય જંગલના નુકસાનને અટકાવવું મહત્વપૂર્ણ છે.

વનનાબૂદી અને જંગલના ધોવાણમાંથી ઉત્સર્જન ઘટાડવું

- > REDD+ નો ઉદ્દેશ વન સંરક્ષણને પ્રોત્સાહન આપીને આબોહવા પરિવર્તનને ઘટાડવાનો છે.
- > તે મોટાભાગના વિકાસશીલ દેશોના ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલોમાં બંધ કાર્બનના મૂલ્યનું મુદ્રીકરણ કરે છે, જે આ દેશોને આબોહવા પરિવર્તનઘટાડવામાં મદદ કરે છે.
- > REDD+ની રચના યુનાઈટેડ નેશન્સ ફ્રેમવર્ક કન્વેન્શન ઓન ક્લાઈમેટ ચેન્જ (UNFCCC) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલ

- > ઉષ્ણકટિબંધીય જંગલો વિષુવવૃત્તની ઉત્તર અથવા દક્ષિણમાં 28 ડિગ્રીની અંદર જોવા મળતા ગાઢ જંગલો છે.

- > આ સ્થળો ખૂબ ભેજવાળા હોય છે જ્યાં તેઓ દર વર્ષે મોસમી અથવા 200 સેમી હોય છે. તેનાથી વધુ વરસાદ થાય છે.
- > અહીં તાપમાન 20 ડિગ્રી સેલ્સિયસથી 35 ડિગ્રી સેલ્સિયસ વચ્ચે પણ એટલું જ ઊંચું છે.
- > આવા જંગલો એશિયા, ઓસ્ટ્રેલિયા, આફ્રિકા, દક્ષિણ અમેરિકા, મધ્ય અમેરિકા, મેક્સિકો અને ઘણા પેસિફિક ટાપુ ઓમાં જોવા મળે છે.

ભારતીય લેન્ડસ્કેપ

- > ભારતનું કુલ વન આવરણ દેશના ભૌગોલિક વિસ્તારનો 24.56 ટકા છે.

ગ્લોબલ ફોરેસ્ટ વોચ

- > દરમિયાન ભારતમાં કુલ ઉષ્ણકટિબંધીય વન આવરણમાં 0.38 ટકાનો ઘટાડો થયો છે.
- > ભારતે 2019 થી 2020 વચ્ચે લગભગ 38.5 હજાર હેક્ટર ઉષ્ણકટિબંધીય વન વિસ્તાર ગુમાવ્યો હતો, જેના કારણે દેશના લગભગ 14 ટકા વૃક્ષોના આવરણનું નુકસાન થયું હતું.
- > સાથે જ આ જ સમયગાળા દરમિયાન દેશમાં વૃક્ષના આવરણમાં 0.67 ટકાનો ઘટાડો પણ નોંધાયો છે.
- > મિઝોરમમાં જંગલના આવરણમાં સૌથી મોટો ઘટાડો જોવા મળ્યો છે, જેમાં 47.2,000 હેક્ટર નો જંગલ વિસ્તાર નોંધાયો છે, ત્યારબાદ મણિપુર, આસામ, મેઘાલય અને નાગાલેન્ડનો ભાગ છે.

વન સંરક્ષણ માટે લેવામાં આવેલા પગલાં

- > ભારતીય વન નીતિ, 1952: આ કાયદો કુલ જમીન વિસ્તારના એકંદર વન આવરણને વધારીને એક તૃતીયાંશ કરવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે.
- > રાષ્ટ્રીય વન નીતિ, 1988: રાષ્ટ્રીય વન નીતિનો અંતિમ ઉદ્દેશ કુદરતી વારસા તરીકે જંગલોના સંરક્ષણ દ્વારા પર્યાવરણીય સ્થિરતા અને ઇકોલોજિકલ સંતુલન જાળવવાનો છે.
- > 1988માં, રાષ્ટ્રીય વન નીતિએ જંગલો પ્રત્યેના વ્યાપારી અભિગમમાં ફેરફાર કર્યો અને તેમની ઇકોલોજિકલ ભૂમિકા અને સહભાગી વ્યવસ્થાપન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કર્યું.
- > વળતર વનીકરણ ભંડોળ વ્યવસ્થાપન અને આયોજન સત્તામંડળ (કેમ્પા ફંડ): આ અંતર્ગત જ્યારે પણ જંગલની જમીનનો ઉપયોગ ખાણ કામ કે ઉદ્યોગ જેવા બિન-વન હેતુ ઓ માટે કરવામાં આવે છે, ત્યારે વપરાશકર્તા એજન્સી બિન-વન જમીન જેવા વિસ્તારમાં વનીકરણ માટે ચૂકવણી કરે છે, અથવા જ્યારે આવી જમીન ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યારે ઉપયોગમાં લેવાતી જંગલની જમીનના બમણા વિસ્તારની ચૂકવણી કરવામાં આવે છે.

ભારતીય વન સનામતના નિયમન પરના કાયદા

- > ભારતીય વન અધિનિયમ, 1927
- > વળતર વનીકરણ ભંડોળ અધિનિયમ, 2016
- > વન સંરક્ષણ અધિનિયમ 1980

- > વન અધિકાર અધિનિયમ, 2006
- > વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ 1972

ઊંચાઈ માટે નવા ચાઇનીઝ મિલિશિયા એકમો

- > તાજેતરમાં, ચીનની સેનાએ હાઈ અલ્ટિટ્યૂડ યુદ્ધના મેદાન માટે સ્થાનિક તિબેટિયન યુવાનો સાથે સંકળાયેલા નવા મિલિશિયા એકમોની રચના કરી છે.

Back to basics : પરિચય

- > મિમાંગ ચેતન નામના નવા એકમો હાલમાં તાલીમ લઈ રહ્યા છે અને ભારત-ચીન સરહદના પૂર્વ અને પશ્ચિમ બંને પ્રદેશોમાં સૌથી ઉપરની હિમાલયની રેન્જમાં તૈનાત કરવામાં આવનાર છે.
- > તેમને વિવિધ કાર્યો માટે તાલીમ આપવામાં આવી રહી છે, જેમાં એક તરફ ડ્રોન જેવા ઉચ્ચ તકનીકી ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવો, તેમજ હિમાલયની રેન્જના વિસ્તારોમાં પહોંચવા માટે ખચ્ચર અને ઘોડાઓનો ઉપયોગ કરવો સામેલ છે, જેને આધુનિક માધ્યમો દ્વારા એક્સેસ કરી શકાતો નથી.
- > તેમને પૂર્વીય લદ્દાખ નજીક તૈનાત કરવામાં આવ્યા છે, જ્યાં વાસ્તવિક નિયંત્રણ રેખા (LAC) તેમજ સિક્કિમ અને ભૂતાન પર તાજેતરની સરહદી તણાવ છે.
- > LAC એ સીમાંકન છે જે ભારતીય નિયંત્રિત પ્રદેશને ચીનના નિયંત્રણ હેઠળના પ્રદેશથી અલગ કરે છે.
- > પૂર્વીય લદ્દાખમાં પેન્ગોંગ ત્સો લેક અને તિબેટના રૂટોગ નજીક ચુમ્બી ખીણમાં વિવિધ સ્થળોએ પ્રશિક્ષિત એકમો તૈનાત કરવામાં આવ્યા છે.
- > નવા મિમાંગ ચેતન એકમોની તૈનાતી ભારતના યુનંદા અને દાયકાઓ જૂના સ્પેશિયલ ફ્રન્ટિયર ફોર્સ (SFF)ને પ્રતિબંધિત કરે છે.
- > જેમ SFF તિબેટના લોકોના જ્ઞાન પર આધાર રાખે છે તેમ મિમાંગ ચેતન તિબેટીઓના સ્થાનિક જ્ઞાન તેમજ ઊંચાઈની માંદગી સામે સ્થાનિક લોકોના પ્રતિકાર પર પણ આધાર રાખે છે, જે આલ્પાઈન યુદ્ધમાં સમસ્યા છે.
- ઊંચાઈ પર યુદ્ધ:
- > નવા એકમોનો ઉપયોગ ઊંચાઈના યુદ્ધ તેમજ દેખરેખ માટે કરવામાં આવશે.
- સામાજિક-સાંસ્કૃતિક પાસાંઓ:
- > એકમોની એક નવી વિશેષતા એ છે કે તાલીમ પૂર્ણ થયા પછી તિબેટમાં બૌદ્ધ સાધુઓ દ્વારા તેમને "આશીર્વાદ" આપવામાં આવી રહ્યા છે, જેનું અર્થઘટન પીએલએથી વંશીય તિબેટીઓ સુધી વધુ સામાજિક-સાંસ્કૃતિક પહોંચના સંકેત તરીકે કરવામાં આવી રહ્યું છે.
- > તિબેટ ક્ષેત્રમાં કેટલાક લાભો મેળવવા માટે PLAની આ કદાચ નવી વ્યૂહરચના છે.

સરહદ પર ચીનના તાજેતરના વિકાસ

■ રેલવે લાઇન:

- ચીને અરૂણાચલ પ્રદેશ સરહદ નજીક લ્હાસાને નિંગચી સાથે જોડતા તિબેટમાં પ્રથમ બુલેટ ટ્રેન લાઇન શરૂ કરી છે.
- 2006માં ચિંગહાઈ-તિબેટ રેલવે લાઇન શરૂ થયા બાદ તિબેટની આ બીજી મોટી રેલ લિંક છે.

■ ઘોરીમાર્ગ:

- 2021માં ચીને ભારત રાજ્યના અરૂણાચલ પ્રદેશ સાથેની વિવાદિત સરહદ પર અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં પોતાની પહોંચ વધુ મજબૂત કરવા માટે વ્યૂહાત્મક રીતે મહત્વપૂર્ણ હાઇવેનું નિર્માણ પૂર્ણ કર્યું હતું.

■ નવા ગામો :

- જાન્યુઆરી 2021માં અરૂણાચલ પ્રદેશના બુમલા પાસથી 5 કિલોમીટર દૂર ચીન દ્વારા ત્રણ ગામોનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું હોવાના અહેવાલો મળ્યા હતા.
- 2020ની કેટલીક સેટેલાઈટ તસવીરોમાં ભૂતાનની સરહદનીચે 2-3 કિમીમાં બાંધવામાં આવેલું 'પંગડા' નામનું નવું ગામ જોવા આવ્યું હતું.
- 2017માં તિબેટ સ્વાયત્ત પ્રદેશ (TAR) સરકારે સરહદી વિસ્તારોમાં મધ્યમ સમૃદ્ધ ગામો બનાવવાની યોજના શરૂ કરી હતી.
- આ યોજના હેઠળ ભારત, ભૂતાન, નેપાળ અને ચીનની સરહદો પર પ્રથમ અને બીજી સીમાંકન રેખાઓ સાથે અન્ય અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં 628 ગામો વિકસાવવામાં આવશે.

ભારત માટે ચિંતા

■ વ્યૂહાત્મક સ્થાન:

- ચુમ્બી ખીણમાં વ્યૂહાત્મક પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને આ પ્રકારનો વિકાસ ભારત માટે ચિંતાનો વિષય છે.
- ચુમ્બી ખીણ પૂર્વમાં ભૂતાન અને પશ્ચિમમાં સિક્કિમ વચ્ચે ચીનના પ્રદેશનો 100 કિમીનો વિસ્તાર છે.
- ખીણની સ્થિતિ લાંબા સમયથી ચિંતાનો વિષય રહી છે કે તેનો ઉપયોગ સિલિગુડી કોરિડોરમાં વ્યૂહાત્મક સંદેશાવ્યવહાર કડીને ઘેરવા માટે કામગીરી શરૂ કરવા માટે થઈ શકે છે.
- સિલિગુડી કોરિડોર પશ્ચિમ બંગાળના સિલિગુડી શહેરની આસપાસ સ્થિત જમીનનો એક સાંકડો ભાગ છે. તે ઉત્તર-પૂર્વના રાજ્યોને દેશના બાકીના ભાગો સાથે જોડે છે, જેને ચિકન નેક તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

■ ચીનની મજબૂત સ્થિતિ:

- આ ઘટનાક્રમ મે 2020માં શરૂ થયેલા સરહદી મડાગાંઠ અને એરપોર્ટ, હેલિપેડ્સ, મિસાઈલ સુવિધાઓ અને હવાઈ સ્થળો સહિત એલએસી સાથે ચીનના વિસ્તારમાં માળખાગત સુવિધાઓના ઝડપી નિર્માણની પૃષ્ઠભૂમિ સામે આવ્યો છે.

ભારત દ્વારા તેની સરહદને મજબૂત કરવા માટે લેવામાં આવેલા પગલાં

- જમ્મુ-કાશ્મીરના ગુલમર્ગ ખાતે ભારતની પોતાની હાઈ અલ્ટિટ્યૂડ વોરફેર સ્કૂલ (હાઈ અલ્ટિટ્યૂડ વોરફેર સ્કૂલ-HAWS) છે.
- ભારત સરહદી વિસ્તાર વિકાસ કાર્યક્રમ (બોર્ડર એરિયા ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ-BADP) ભંડોળનો 10 ટકા હિસ્સો માત્ર ચીન સરહદ પર માળખાગત સુવિધાઓ સુધારવા માટે ખર્ચ કરશે.
- બોર્ડર રોડ્સ ઓર્ગેનાઈઝેશન (BRO) એ અરૂણાચલ પ્રદેશમાં સુબનસિરી નદી પર ડાપોરિજો બ્રિજનું નિર્માણ કર્યું હતું.
- તે ભારત અને ચીન વચ્ચે LAC તરફ જતા રસ્તાઓને જોડે છે.
- અરૂણાચલ પ્રદેશના પશ્ચિમ કાર્ગે જિલ્લાના નેચિકુ ખાતેની ટનલ તવાંગ મારફતે LACમાં સૈનિકોની અવરજવર માટે લેવામાં આવતા સમયને ઘટાડશે, જેને ચીન તેનો પ્રદેશ હોવાનો દાવો કરે છે.
- અરૂણાચલ પ્રદેશથી લા પાસ (સે લા પાસ)હેઠળ એક ટનલ બનાવવામાં આવી રહી છે જે તવાંગને બાકીના અરૂણાચલ અને ગુવાહાટી સાથે જોડે છે.
- અરૂણાચલ પ્રદેશ સરકારે આંતરરાષ્ટ્રીય સરહદની સરહદે આવેલા વિસ્તારોમાંથી શહેરી કેન્દ્રો (ખાસ કરીને ચીન સરહદે આવેલા વિસ્તારોમાંથી) વસ્તીના સ્થળાંતરને રોકવા માટે કેન્દ્ર સરકાર પાસેથી પાયલોટ ડેવલપમેન્ટ પ્રોજેક્ટ્સની માંગ કરી છે. અરૂણાચલ પ્રદેશ સરકારે ભારત-ચીન સરહદ પર માળખાગત સુવિધાઓના વિકાસ માટે પાયલોટ પ્રોજેક્ટ તરીકે 10 વસ્તી ગણતરી શહેરોની પસંદગી કરવાની ભલામણ કરી છે.
- અરૂણાચલ પ્રદેશમાં નીચી દિબાંગ ખીણમાં સ્થિત સિસેરી રિવર બ્રિજનું ઉદ્ઘાટન 2019માં કરવામાં આવ્યું હતું, જે દિબાંગ ખીણને સિયાંગ સાથે જોડે છે.
- 2019માં ભારતીય વાયુસેનાએ અરૂણાચલ પ્રદેશમાં ભારતના સૌથી પૂર્વીય ગામ વિજયનગર (ચાંગલાંગ જિલ્લામાં) નવીનીકરણ કરેલી હવાઈ પટ્ટીનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.
- 2019માં ભારતીય સેનાએ અરૂણાચલ પ્રદેશ અને આસામમાં તેના નવા ઈન્ટિગ્રેટેડ બેટલ ગ્રુપ્સ(IBG) સાથે 'હિમવિજય' ક્વાયટ હાથ ધરી હતી.
- ભારતનો સૌથી લાંબો રોડ-રેલ બ્રિજ બોગીબીલ બ્રિજ આસામના ડિબ્રુગઢને અરૂણાચલ પ્રદેશના પાસિઘાટ સાથે જોડે છે. વર્ષ 2018માં તેનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું.

સ્પેશિયલ ફ્રન્ટિયર ફોર્સ (SFF)

■ પરિચય:

- તેની સ્થાપના 1962માં ભારત-ચીન યુદ્ધ પછી તરત જ કરવામાં આવી હતી.

- > તે કેબિનેટ સચિવાલયના દાયરામાં આવે છે જ્યાં તેનું નેતૃત્વ ઈન્સ્પેક્ટર જનરલ કરે છે, જે મેજર જનરલના હોદાના લશ્કરી અધિકારી છે.
- > SFFમાં સામેલ એકમોને 'વિકાસ બટાલિયન' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > તેઓ ઉચ્ચ પ્રશિક્ષિત વિશેષ દળોના કર્મચારીઓ છે, તેઓ વિવિધ કાર્યો કરી શકે છે જે સામાન્ય રીતે વિશેષ દળોના એકમ દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- > તે એક 'કોવર્ટ આઉટફિટ' હતું જેમાં ખામ્પા સમુદાયના તિબેટિયનોની ભરતી કરવામાં આવી હતી, પરંતુ તેમાં તિબેટિયન અને ગોરખા બંનેની ભરતી કરવામાં આવી હતી.
- > મહિલા સૈનિકો SFF એકમોનો પણ ભાગ છે.
- > SFF એકમો સૈન્યનો ભાગ નથી પરંતુ તેઓ સૈન્યના નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરે છે.
- મુખ્ય પહેલ:
 - > ઓપરેશન ઈગલ (1971માં પાકિસ્તાન સાથે યુદ્ધ), ઓપરેશન બ્લુસ્ટાર (1984માં અમૃતસરના સુવર્ણ મંદિર સાથે સંબંધિત), ઓપરેશન મેઘદૂત (1984માં સિયાચીન ગ્લેશિયરને સુરક્ષિત કરવું) અને ઓપરેશન વિજય (1999માં કારગિલમાં પાકિસ્તાન સાથે યુદ્ધ) અને દેશમાં અનેક વિદ્રોહો સામે ઝુંબેશ ચલાવી હતી.

આગળનો રસ્તો

- > ભારતે તેના હિતોની સુરક્ષા માટે ચીન દ્વારા તેની સરહદ નજીક કોઈ પણ નવા વિકાસની દ્રષ્ટિએ પૂરતા પ્રમાણમાં સતર્ક રહેવાની જરૂર છે. વધુમાં, તેણે કર્મચારીઓ અને અન્ય લોજિસ્ટિક્સ પુરવઠાની કાર્યક્ષમ અવરજવર સુનિશ્ચિત કરવા માટે તેના પ્રદેશના મુશ્કેલ સરહદી વિસ્તારોમાં મજબૂત માળખાગત સુવિધાઓ નું નિર્માણ કરવાની જરૂર છે.

G-20 વિદેશ મંત્રીઓની બેઠક

- > ઈટાલીએ તાજેતરમાં કોવિડ-19નો સામનો કરવા, વૈશ્વિક અર્થતંત્રમાં પુનઃપ્રાપ્તિને વેગ આપવા અને આફ્રિકામાં ટકાઉ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા જેવા મુદ્દાઓ પર G-20 વિદેશ મંત્રીઓની બેઠકનું આયોજન કર્યું હતું.
- > ઈટાલીમાં હાલમાં G-20નું અધ્યક્ષપદ છે. G-20 સમિતિ ઓક્ટોબર, 2021માં ઈટાલીમાં યોજાવાની છે.
- > ભારત 2023માં G-20ની અધ્યક્ષતા કરે તેવી સંભાવના છે.

Back to basics : G-20

- > G-20 ગ્રુપ વર્લ્ડ બેંક અને ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડનું પ્રતિનિધિ છે, જે યુરોપિયન યુનિયન અને 19 દેશોનું અનોપચારિક જૂથ છે.

- > G-20 જૂથ વિશ્વની મુખ્ય અદ્યતન અને ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાવાળા દેશોને એકસાથે લાવે છે. તે વૈશ્વિક વેપારના 75 ટકા, વૈશ્વિક રોકાણના 85 ટકા, વૈશ્વિક GDPના 85 ટકા અને વિશ્વની બે તૃતીયાંશ વસ્તીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે
- > G-20 સભ્ય દેશોમાં આર્જન્ટિના, ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રાઝિલ, કેનેડા, ચીન, યુરોપિયન યુનિયન, ફ્રાન્સ, જર્મની, ભારત, ઈન્ડોનેશિયા, ઈટાલી, જાપાન, મેક્સિકો, રશિયા, સાઉદી અરેબિયા, દક્ષિણ આફ્રિકા, દક્ષિણ કોરિયા, તુર્કી, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને અમેરિકાનો સમાવેશ થાય છે.
- > તેમાં કોઈ કાયમી સચિવાલય કે મુખ્યમથક નથી.

બેઠકના સંદર્ભમાં

■ કોવિડ-19 પર:

- > બેઠકમાં રસી કૂટનીતિમાં સામેલ થવા બદલ ચીન અને રશિયાની ટીકા કરવામાં આવી હતી.
- > વેક્સિન ડિપ્લોમસી એ વૈશ્વિક આરોગ્ય કૂટનીતિની શાખા છે જેમાં એક રાષ્ટ્ર અન્ય દેશો સાથેના સંબંધોને મજબૂત કરવા માટે રસીઓના વિકાસ અથવા વિતરણનો ઉપયોગ કરે છે.
- > વિજ્ઞાન આધારિત સર્વગ્રાહી એક આરોગ્ય અભિગમને પ્રોત્સાહન આપવું.
- > એક આરોગ્ય એ કાર્યક્રમો, નીતિઓ, કાયદાઓ અને સંશોધનોની ડિઝાઇન અને અમલીકરણનો અભિગમ છે જેમાં ઘણા ક્ષેત્રો જાહેર આરોગ્યના વધુ સારા પરિણામો હાંસલ કરવા માટે વાતચીત કરે છે અને સાથે મળીને કામ કરે છે.

■ જળવાયુ પરિવર્તન પર:

- > વધતી આબોહવાની પરિવર્તનશીલતા અને આત્યંતિક હવામાનની ઘટનાઓ કૃષિ ઉત્પાદનને અસર કરે છે અને વૈશ્વિક ભૂખ વધારવાના પરિબળોમાંના એક છે.

■ આફ્રિકા પર:

- > કોવિડ-19 રોગચાળો, સંઘર્ષો, દુષ્કાળ, આર્થિક કટોકટી અને અત્યંત મોસમી ઘટનાઓ વિકાસની ગતિને અવરોધે છે.
- > સમગ્ર આફ્રિકામાં આશરે 250 મિલિયન લોકો ભૂખ્યા છે, જે લગભગ 20% વસ્તી (2019 સુધી) છે.

■ ભારતનું વલણ:

- > ભારતે બેઠક દરમિયાન "વેક્સિન ઈક્વિટી"નો મુદ્દો ઉઠાવ્યો હતો.
- > બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારો (ટ્રિપ્સ સમજૂતી)ના વેપાર સંબંધિત પાસાઓ હેઠળ બૌદ્ધિક સંપત્તિના નિયમોના કેટલાક ભાગોને મુક્તિ આપીને ભારત અને દક્ષિણ આફ્રિકાના મોટા પાયે રસીઓ બનાવવાના પ્રસ્તાવના પગલે યુરોપિયન યુનિયન (EU) દ્વારા તેનો ઉછેર કરવામાં આવ્યો હતો.
- > આ નિયમો આંતરરાષ્ટ્રીય કંપનીઓને લાઈસન્સિંગના મુદ્દાઓને કારણે માન્ય રસીકરણનું ઉત્પાદન કરતા અટકાવે છે.

- > અર્થતંત્રને ઉત્પાદન, ખાદ્ય અને આરોગ્ય સહિત વિકેન્દ્રિત વૈશ્વિકરણની જરૂર છે. આની સમાંતર, લવચીક પુરવઠા શૃંખલા વિકસાવવી જોઈએ.
- > આજે, વિશ્વ ખૂબ જ એકબીજા સાથે જોડાયેલું અને પરસ્પર નિર્ભર છે, પરંતુ એવું ન હોવું જોઈએ કે વૈશ્વિકરણ ફક્ત સંસાધનો અને બજારોને લાગુ પડે છે, જ્યારે ઉત્પાદન કેન્દ્રો કેટલાક લોકોના હાથમાં રહે છે.
- > ભારત સહિત ઘણા દેશોને રોગચાળા દરમિયાન તબીબી ઉપકરણો મેળવવામાં મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડ્યો હતો અને કમ્પ્યુટર ચિપની અછૂત અને ઓટોમોબાઇલ ઉત્પાદનને રોકવા જેવા અનેક ક્ષેત્રોમાં વિક્ષેપોનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.
- **વેક્સિન ઇક્વિટી:**
 - > આમાં ભૌગોલિક અને ભૂરાજકારણને ધ્યાનમાં લીધા વિના વૈશ્વિક વસ્તી માટે પરવડે તેવી ક્ષમતા અને રસીઓ બંનેની તકો શામેલ છે.
- **આવશ્યકતા:**
 - > રસીનું અસમાન વિતરણ માત્ર લાખો લોકોને જ અસર કરી રહ્યું નથી પરંતુ વૈશ્વિક સ્તરે વાયરસને જીવલેણ તરીકે ઉભરી આવે છે.
 - > અદ્યતન રસીકરણ કાર્યક્રમો ધરાવતા દેશો એ જાહેર આરોગ્યના કડક પગલાંનો અમલ કરવા અને મુસાફરી પર પ્રતિબંધો લાદવા છતાં વાયરસના વિવિધ પ્રકારો સતત ફેલાઈ રહ્યા છે.
- **રસી ઇક્વિટી સુનિશ્ચિત કરવા માટેની પહેલો:**
 - > **COVAX:** યુનિસેફ, ગાવી (વેક્સિન એલાયન્સ), વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન, રોગચાળાની તૈયારી માટે ગઠબંધન અને અન્યની આગેવાની હેઠળની કોવિડ-19 રસીઓની સમાન પહોંચ સુનિશ્ચિત કરવાના ઉદ્દેશ સાથે આ એક વૈશ્વિક પહેલ છે.
 - > ભારતે વિવિધ દેશોને કોવિડ રસી પૂરી પાડવા માટે 'વેક્સિન મૈત્રી' પહેલ શરૂ કરી છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. G-20 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. G-20 ગ્રુપ વર્લ્ડ બેંક અને ઈન્ટરનેશનલ મોનેટરી ફંડનું પ્રતિનિધિ છે, જે યુરોપિયન યુનિયન અને 19 દેશોનું અનોપચારિક જૂથ છે.
 2. G-20 જૂથ વિશ્વની મુખ્ય અદ્યતન અને ઉભરતી અર્થવ્યવસ્થાવાળા દેશોને એકસાથે લાવે છે. તે વૈશ્વિક વેપારના 75 ટકા, વૈશ્વિક રોકાણના 85 ટકા, વૈશ્વિક GDPના 85 ટકા અને વિશ્વની બે તૃતીયાંશ વસ્તીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે
 3. G-20 સભ્ય દેશોમાં આર્જન્ટિના, ઓસ્ટ્રેલિયા, બ્રાઝિલ, કેનેડા, ચીન, યુરોપિયન યુનિયન, ફ્રાન્સ, જર્મની, ભારત, ઈન્ડોનેશિયા, ઈટાલી, જાપાન, મેક્સિકો, રશિયા, સાઉદી અરેબિયા, દક્ષિણ આફ્રિકા, દક્ષિણ કોરિયા, તુર્કી, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને અમેરિકાનો સમાવેશ થાય છે.
 4. તેમાં કોઈ કાયમી સચિવાલય કે મુખ્યમથક નથી. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

2. ઈન્સ્ટામોજો (Instamojo) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે DTC બ્રાન્ડ્સ અને માઈક્રો, મીડિયમ અને સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝ (MSMEs) માટેનું એક પૂર્ણ-સ્ટેક ઈ-કોમર્સ પ્લેટફોર્મ છે.
 2. તે વ્યવસાયને ઓનલાઈન પ્રારંભ કરવામાં, સંચાલિત કરવામાં અને વૃદ્ધિ કરવામાં મદદ કરે છે.
 3. તેની સ્થાપના સંપદા સ્વાઈન, આકાશ ગિહાની અને આદિત્ય સેનગુપ્તા દ્વારા 2012 માં કરવામાં આવી હતી. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
3. બર્મીઝ ડ્રાક્ષ (Burmese Grape) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે Phyllanthaceae કુટુંબનું ધીમું ઉગતું સદાબહાર વૃક્ષ છે.
 2. તે એશિયામાં જોવા મળે છે અને સામાન્ય રીતે બર્મા, વિયેતનામ, કંબોડિયા, લાઓસ, બાંગ્લાદેશ, ભારત અને મલેશિયામાં વાવેતર થાય છે. તે સદાબહાર જંગલોમાં વિવિધ પ્રકારની જમીન પર ઉગે છે.
 3. તે ફળ તરીકે ખાવામાં આવે છે, અથવા વાઈન બનાવે છે, અથવા ઔષધીય રૂપે ત્વચાના રોગોની સારવાર માટે વપરાય છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
4. મોબાઈલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. મોબાઈલ વર્લ્ડ કોંગ્રેસ અથવા MWC બાર્સિલોના એ વાર્ષિક ઈવેન્ટ છે જે ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ ઉદ્યોગમાં નવીનતાઓ પર કેન્દ્રિત છે.
 2. તે GSMA દ્વારા હોસ્ટ કરવામાં આવી રહ્યું છે.
 3. આ કાર્યક્રમમાં વિશ્વના મોટા ટેલિકોમ ઓપરેટરો, ઘટક ઉત્પાદકો, સ્માર્ટફોન કંપનીઓ, મીડિયા અને ટેલિકોમ મંત્રાલયોના પ્રતિનિધિઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

5. WHO નો World Malaria Report 2020 વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. WHO ના અહેવાલ મુજબ, આ રોગ સામે વૈશ્વિક પ્રગતિ ખાસ કરીને આફ્રિકન દેશોમાં અટકી રહી છે જે કેસો અને મૃત્યુનો ભોગ બને છે.
 2. આ અહેવાલ મુજબ, 2000 માં 7,36,000 લોકોનાં મોત થયાં. આ રોગને લીધે વર્ષ 2018માં અંદાજે 4,09,000 લોકો મૃત્યુ પામ્યા હતા.
 3. મલેરિયાના લગભગ 90% મૃત્યુ આફ્રિકામાં થાય છે અને તેમાંના મોટાભાગના નાના બાળકો છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
6. ગ્રીન પાસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. યુરોપિયન યુનિયનના સભ્ય દેશોએ કામ અને પર્યટનના હેતુથી EU દેશોની વચ્ચે અને સરળતાથી મુસાફરી કરવા માટે ડિજિટલ 'રસી પાસપોર્ટ' આપવાનું શરૂ કર્યું છે.
 2. EU 'ગ્રીન પાસ' એ એક પ્રકારનો ડિજિટલ રસી પાસપોર્ટ પણ છે, જે યુ.કે. અને યુરોપમાં ઉત્પન્ન થતાં એસ્ટ્રાઝેનેકા રસીના EMA માન્યતા પ્રાપ્ત વેક્સિનેશન સંસ્કરણને માન્યતા આપે છે, તેમ છતાં વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (WHO) વિશ્વવ્યાપી કટોકટીના ઉપયોગ માટે SII કોવીશિલ્ડ માટે સપોર્ટેડ છે.
 3. ગ્રીન પાસ 1 જુલાઈ, 2021 ના રોજ શરૂ થશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
7. Binance વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. Binance એ કેમેન આઈલેન્ડ્સ પર આધારિત એક ક્રિપ્ટોકરન્સી વિનિમય છે. તે મલ્ટીપલ ક્રિપ્ટોકરન્સીના વેપાર માટે એક પ્લેટફોર્મ પ્રદાન કરે છે. તેની સ્થાપના 2017 માં કરવામાં આવી હતી.
 2. એપ્રિલ 2021 સુધી, ટ્રેડિંગ વોલ્યુમની દ્રષ્ટિએ Binance એ વિશ્વભરમાં સૌથી મોટું ક્રિપ્ટોકરન્સી એક્સચેન્જ છે. આ ક્રિપ્ટોકરન્સી એક્સચેન્જની સ્થાપના ચાંગપેંગ ઝાઓ (Changpeng Zhao) દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
 3. તે શરૂઆતમાં ચીનમાં સ્થિત હતું. પરંતુ ચાઈનામાં ક્રિપ્ટોકરન્સીના વધતા નિયમનને કારણે તેનું મુખ્ય મથક ચીનથી બહાર નીકળી ગયું છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
8. બૈહેટન હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ (Baihetan Hydro Project) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ હાઈડ્રોઇલેક્ટ્રિક પ્રોજેક્ટ ચાઈના શ્રી ગોર્જ કોર્પોરેશન (China Three Gorges Corporation) દ્વારા બનાવવામાં આવ્યો છે, જે વિશ્વનો સૌથી મોટો હાઈડ્રો પાવર પ્લાન્ટ ચલાવે છે.
 2. શ્રી ગોર્જસ ડેમ (Three Gorges Dam) યુનાન અને સિચુઆનના દક્ષિણપશ્ચિમ પ્રાંતોની સરહદ પર સ્થિત છે. તે જિંશા નામની ચાંગઝી નદીના ઉપરના ભાગ પર બાંધવામાં આવ્યું હતું.
 3. આ પ્રોજેક્ટની કુલ સ્થાપિત ક્ષમતા 16 મિલિયન kwh છે. હાઈડ્રોપાવર સ્ટેશન 16 હાઈડ્રો-જનરેટિંગ યુનિટથી સજ્જ છે દરેક યુનિટની ક્ષમતા 1 મિલિયન kw છે. આ વિશ્વભરમાં સિંગલ-યુનિટની સૌથી મોટી ક્ષમતા છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
9. આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય નિગમ (IFC) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. IFC એ એક આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થા છે જે ઓછા વિકસિત દેશોમાં ખાનગી ક્ષેત્રના વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા માટે રોકાણ, સલાહકાર અને સંપત્તિ વ્યવસ્થાપન સેવાઓ પ્રદાન કરે છે.
 2. IFC એ વર્લ્ડ બેંક ગ્રુપનો સભ્ય પણ છે. તેનું મુખ્ય મથક અમેરિકાના વોશિંગ્ટન ડીસીમાં છે. IFCની સ્થાપના 1956માં થઈ હતી. તે વર્લ્ડ બેંક ગ્રુપનું ખાનગી ક્ષેત્ર છે.
 3. તેનો ઉદ્દેશ લોકો માટે તકો ઉભી કરવાનો છે કે જેથી તેઓ ગરીબીથી છટકી શકે અને જીવનધોરણ વધુ સારી રીતે મેળવી શકે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
10. બગરામ એરફિલ્ડ (Bagram Airfield) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તે બગરામ એર બેઝ તરીકે પણ ઓળખાય છે અને તે પ્રાચીન શહેર બગરામની નજીક સ્થિત છે.
 2. તે અફઘાનિસ્તાનમાં USનો સૌથી મોટો સૈન્ય મથક હતો. પરવાન પ્રાંતથી તેનું અંતર 11 કિલોમીટર છે.
 3. તેમાં એક સિંગલ રનવે છે જે લોકહિડ માર્ટિન C-5 ગેલેક્સી અને એન્ટોનોવ A-225 સહિતના મોટા સૈન્ય વિમાનોને સંચાલિત કરવામાં સક્ષમ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. AJNIFM વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અરૂણ જેટલી નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ફાઇનાન્શિયલ મેનેજમેન્ટ (AJNIFM) એ એક સેન્ટર ઓફ એક્સેલન્સ (Center of Excellence) છે
2. તે વ્યાવસાયિક યોગ્યતા અને વ્યવહારના ઉચ્ચતમ ધોરણોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે જાહેર નીતિ, નાણાકીય વ્યવસ્થાપન અને શાસનના મુદ્દાઓના ક્ષેત્રમાં વ્યાવસાયિકોની ક્ષમતા નિર્માણમાં નિષ્ણાત છે.
3. તેની સ્થાપના 1993માં થઈ હતી. તે નાણાં મંત્રાલય હેઠળ સોસાયટી તરીકે નોંધાયેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. લીફ એલાયન્સ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે યુએસ, યુનાઈટેડ કિંગડમ અને નોર્વેની સરકારોનું જૂથ છે.
2. તે જાહેર-ખાનગી પ્રયાસ હોવાથી તેને બહુરાષ્ટ્રીય કોર્પોરેશનો (TNC), યુનિલિવર PLC, Amazon.com, નેસ્લે, Airbnb વગેરેનો પણ ટેકો છે.
3. જોડાવા ઇચ્છતા દેશે જોડાણ દ્વારા નિર્ધારિત કેટલીક પૂર્વ નિર્ધારિત શરતોનો સામનો કરવો પડશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. સ્પેશિયલ ફ્રન્ટિયર ફોર્સ (SFF) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેની સ્થાપના 1962માં ભારત-ચીન યુદ્ધ પછી તરત જ કરવામાં આવી હતી.
2. તે કેબિનેટ સચિવાલયના દાયરામાં આવે છે જ્યાં તેનું નેતૃત્વ ઇન્સ્પેક્ટર જનરલ કરે છે, જે મેજર જનરલના હોદ્દાના લશ્કરી અધિકારી છે.

3. SFFમાં સામેલ એકમોને 'વિકાસ બટાલિયન' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. SFF એકમો સૈન્યનો ભાગ નથી પરંતુ તેઓ સૈન્યના નિયંત્રણ હેઠળ કામ કરે છે.

4. તેઓ ઉચ્ચ પ્રશિક્ષિત વિશેષ દળોના કર્મચારીઓ છે, તેઓ વિવિધ કાર્યો કરી શકે છે જે સામાન્ય રીતે વિશેષ દળોના એકમ દ્વારા કરવામાં આવે છે. મહિલા સૈનિકો SFF એકમોનો પણ ભાગ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

GPSC 1/2, PSI/CONSTABLE, STI, Dy.SO, Dy.મામલતદાર, Sr.Clerk, ATDO, તલાટી, TET, TAT
બિનસચિવાલય કલાર્ક વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

10-7-21 સુધી
ઓફર મર્યાદિત

SPECIAL OFFER
30%
COMBO
OFFER

COMBO BOOKS
MRP 270 + 210 + 170 = ~~650~~
PRICE = 455/-

ગુજરાતી સાહિત્ય - આપણું વંશજી
ગુજરાતી વ્યાકરણ
ICE MAGIC CURRENT AFFAIRS

INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

રશિયાએ કુડનકુલમમાં 5મા પરમાણુ ઉર્જા એકમનું નિર્માણ શરૂ કર્યું

- રશિયાએ 29 જૂન, 2021 ના રોજ તમિળનાડુના કુડનકુલમ (Kudankulam) ખાતે પાંચમા પરમાણુ ઉર્જા એકમનું નિર્માણ શરૂ કર્યું.
- આ વિકાસ બંને દેશો વચ્ચેના દ્વિપક્ષીય સંબંધોમાં મહત્વપૂર્ણ પગલું છે.
- રોસાટોમ (એક રશિયન કંપની) કુડનકુલમ પ્લાન્ટના નિર્માણ માટે તકનીકી પ્રદાન કરી રહી છે.
- આ પ્લાન્ટમાં છ યુનિટ્સનો સમાવેશ થાય છે અને તેની ઉત્પાદન ક્ષમતા 1,000 મેગાવોટ છે.
- આ ભારતનું પહેલું લાઇટ વોટર રિએક્ટર હશે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારત અને રશિયાએ એક જ સ્થળે પરમાણુ પ્લાન્ટના બે એકમોના નિર્માણ માટે જનરલ ફ્રેમવર્ક એગ્રીમેન્ટ (GFA) હેઠળ વાતચીત શરૂ કરી હતી. જૂન 2017 માં પાંચ અને છ એકમો માટેના GFA પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા. કુડનકુલમ પ્લાન્ટમાંથી એક અને બે એકમો પહેલેથી કાર્યરત છે.

કુડનકુલમ ન્યુક્લિયર પાવર પ્લાન્ટ (KKNPP)

- આ પરમાણુ વીજ પ્લાન્ટ એ ભારતની સૌથી મોટી પરમાણુ શક્તિ છે. તે તમિલનાડુના તિરુનેલવેલી જિલ્લાના કુડનકુલમ શહેરમાં સ્થિત છે. આ પ્લાન્ટનું નિર્માણ 31 માર્ચ, 2002 ના રોજ શરૂ થયું હતું. જો કે, સ્થાનિક માછીમારોના વિરોધને કારણે તેને અનેક વિલંબનો સામનો કરવો પડ્યો.

KKNPP ના 6 રિએક્ટર

- KKNPP માં છ VVER -1000 રિએક્ટર હશે. આ બધા રિએક્ટર રશિયન રાજ્યની કંપની અને ન્યુક્લિયર પાવર કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ (NPCI) ના સહયોગથી બનાવવામાં આવી રહ્યા છે. આ રિએક્ટરની સ્થાપિત ક્ષમતા 6,000 મેગાવોટ વીજળી છે. એકમ એક ઓપરેશનલ કરવામાં આવ્યું હતું અને ઓક્ટોબર 2013 માં સર્ધન પાવર ગ્રીડ સાથે સિંકનાઈઝ કર્યું હતું. તે 1000 મેગાવોટ વીજળી ઉત્પન્ન કરી રહી છે. 29 ઓગસ્ટ 2016 ના રોજ વીજળીના ગ્રીડ સાથે યુનિટ બેને સિંકનાઈઝ કરવામાં આવ્યું હતું. 17 ફેબ્રુઆરી 2016 ના રોજ ત્રણ અને ચાર એકમોનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું. હવે, પાંચ અને છ એકમોનું નિર્માણ શરૂ થશે.

એલોન મસ્ક (Elon Musk)ની સ્ટારલિંક (Starlink) વૈશ્વિક સ્તરે ઇન્ટરનેટ પ્રદાન કરશે

- ટેસ્લા (Tesla) અને સ્પેસએક્સ (Tesla) ના ચીફ એક્ઝિક્યુટિવ એલોન મસ્ક અનુસાર, સ્ટારલિંક ટૂંક સમયમાં વૈશ્વિક ઇન્ટરનેટ ક્વરેજ પ્રદાન કરશે. સ્ટારલિંક હાલમાં 12 દેશોમાં 70,000 થી વધુ વપરાશકર્તાઓ ધરાવે છે.
- તેમણે કહ્યું હતું કે સ્પેસએક્સ આગામી 12 મહિનામાં 5 મિલિયન વપરાશકર્તાઓને આવરી લેવા માટે સ્ટારલિંકના વિસ્તરણ માટે લગભગ 30 અબજ ડોલર ખર્ચ કરશે.
- સ્ટારલિંક ધ્રુવો સિવાય દરેક જગ્યાએ ઇન્ટરનેટ નેટવર્ક પ્રદાન કરશે.
- સ્ટારલિંક બ્રોડબેન્ડ ઇન્ટરનેટ સેવા પ્રદાન કરવા માટે સ્પેસએક્સની ઉપગ્રહ શક્તિનો ઉપયોગ કરે છે હાલમાં તે નીચા ભ્રમણકક્ષામાં 1,500 સ્પેસએક્સ ઉપગ્રહોનો ઉપયોગ કરે છે પરંતુ એલોન મસ્ક તેની સંખ્યા વધારીને 12,000 કરવાની યોજના ધરાવે છે.

Back to basics : સ્ટારલિંક શું છે?

- સ્ટારલિંક એ હાઈ-સ્પીડ, લો લેટન્સી બ્રોડબેન્ડ ઇન્ટરનેટ છે જે સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે પ્રારંભિક બીટા સેવા પ્રદાન કરે છે. તે સ્પેસએક્સ દ્વારા બનાવેલ એક સેટેલાઈટ ઇન્ટરનેટ જૂથ છે જે વિશ્વભરમાં સેટેલાઈટ ઇન્ટરનેટ એક્સેસ પ્રદાન કરે છે. તેમાં હજારો નાના નાના ઉપગ્રહો છે જે નીચા પૃથ્વીની ભ્રમણકક્ષામાં (LEO) મોટા પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થાય છે. આ ઉપગ્રહો નિયુક્ત ગ્રાઉન્ડ ટ્રાંસીવર્સ સાથે વાતચીત કરે છે. આ ઉપગ્રહોની રચના, નિર્માણ અને જમાવટ માટેના પ્રોજેક્ટની કિંમત ઓછામાં ઓછી \$ 10 અબજ ડોલર છે.

ઈસરોના સેટેલાઈટ ટીવી વર્ગોના અમલીકરણને મંજૂરી

- ભારતીય અવકાશ સંશોધન સંગઠન (ISRO) એ શિક્ષણની સંસદીય સ્થાયી સમિતિને કોવિડ લોકડાઉનને કારણે સર્જાયેલા અંતરને દૂર કરવા માટે ભારતભરના સેટેલાઈટ ટીવી વર્ગખંડોને તકનીકી સહાય પૂરી પાડવા મંજૂરી આપી છે.
- ઈસરોના વૈજ્ઞાનિકો 2 જુલાઈ, 2021ના રોજ સંસદીય સ્થાયી સમિતિની શિક્ષણ સમક્ષ હાજર થયા અને ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી (MEITY) અને દૂરદર્શન મંત્રાલયના અધિકારીઓને વિદ્યાર્થીઓ માટે સૂચિત સેટેલાઈટ ટીવી વર્ગખંડ વિશે વિસ્તૃત રજૂઆત કરી.

- > ઈસરોના વૈજ્ઞાનિકોએ પણ ભારતપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે ઈસરો રાજ્યોને સેટેલાઈટ ટીવી ભ્રમણકક્ષા શરૂ કરવા માટે ઉપગ્રહ અધિકાર પૂરા પાડવા તૈયાર છે.
- > સેટેલાઈટ ટીવી વર્ગખંડોનો ઉપયોગ શાળા આધારિત શૈક્ષણિક કાર્યક્રમોના પ્રસારણ માટે કરવામાં આવશે. આ કાર્યક્રમ અંતર્ગત વિદ્યાર્થીઓ ક્લસ્ટર વર્ગખંડોમાં લાભ મેળવી શકશે અને ખાસ કરીને ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં સ્માર્ટફોન અને ડેટા કનેક્ટિવિટીનો મુદ્દો ઉકેલી શકાય છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- > અગાઉ, વિનય સહસ્ત્રબુદ્ધેની આગેવાનીવાળી સંસદીય પેનલે ઈસરોના વૈજ્ઞાનિકોની તકનીકી સહાયતા પૂરી પાડવા માટે મદદ માંગી હતી, જેથી કોવીડ રોગચાળાને કારણે જે શાળા અભ્યાસક્રમમાં ભણતરની ખોટનો સામનો કરવો પડી રહ્યો છે તેવા વિદ્યાર્થીઓ માટે સેટેલાઈટ ટીવી વર્ગો શરૂ કરી શકાય.

ભારતમાં ઉપગ્રહ ટીવી

- > ભારતભરમાં ટેલિવિઝન ક્વરેજના વિસ્તરણ માટે ઈન્સેટ (INSAT) એક મુખ્ય ઉત્પ્રેરક (catalyst) છે. સેટેલાઈટ ટેલિવિઝન 100% વિસ્તાર અને 100% વસ્તીને આવરે છે. દૂરદર્શન દેશભરમાં ટેલિવિઝન સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે ઈન્સેટ ઉપગ્રહોનો ઉપયોગકર્તા છે. હાલમાં, 33 દૂરદર્શન ટીવી ચેનલો INSAT-3A, INSAT-3C, અને INSAT-4B ના C-બેન્ડ ટ્રાન્સપોન્ડર્સ દ્વારા સંચાલિત છે. આ તમામ સેટેલાઈટ ટીવી ચેનલો ડિજિટલ છે.

સેટેલાઈટ ટેલિવિઝન સેવાઓ દૂરદર્શન દ્વારા સંચાલિત

- > દૂરદર્શન દ્વારા સંચાલિત સેટેલાઈટ ટેલિવિઝન સેવાઓમાં નેશનલ નેટવર્કિંગ સર્વિસ (DD-1), DD ન્યૂઝ (DD-2), DD-ઉર્દુ, DD-સ્પોર્ટ્સ, DD-ઈન્ડિયા, DD-ભારતી અને DD-HDનો સમાવેશ થાય છે.

અગ્નિ-P (પ્રાઇમ)

- > તાજેતરમાં ઓડિશાના બાલાસોર દરિયાકાંઠે આવેલા ડો.એપીજે અબ્દુલ કલામ ટાપુ પરથી સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) દ્વારા નવી પેઢીની પરમાણુ સક્ષમ બેલિસ્ટિક મિસાઇલ અગ્નિ-P(પ્રાઇમ)નું સફળ પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > અગ્નિ-P એ ઈન્ટિગ્રેટેડ ગાઈડેડ મિસાઇલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ હેઠળ અગ્નિ વર્ગની નવી પેઢીનું અદ્યતન સંસ્કરણ છે.
- > તે કેનિસ્ટર આધારિત સિસ્ટમ મિસાઇલ છે જેની રેન્જ 1,000થી 2,000 કિમી ની વચ્ચે છે.
- > કેનિસ્ટર આધારિત મિસાઇલોની સિસ્ટમ મિસાઇલ છોડવા માટે જરૂરી સમય ઘટાડે છે અને તેના સંગ્રહ અને ગતિશીલતામાં પણ સુધારો કરે છે.

- > તેણે કમ્પોઝિટ, પ્રોપલ્શન સિસ્ટમ, નવીન માર્ગદર્શન અને નિયંત્રણ પદ્ધતિઓ અને અત્યાધુનિક નેવિગેશન સિસ્ટમ્સ સહિત અનેક અદ્યતન તકનીકો રજૂ કરી છે. અગ્નિ-P મિસાઇલ ભવિષ્યમાં ભારતના વિશ્વસનીય નિવારણને વધુ મજબૂત બનાવશે.
- > અગ્નિ-P એ અન્ય ફાયર ક્લાસ મિસાઇલોની તુલનામાં ઘાવપેચ અને ચોકસાઈ સહિતના માપદંડોમાં સુધારો કર્યો છે.

અગ્નિ મિસાઇલોની શ્રેણી

- > આ ભારતની પરમાણુ પ્રક્ષેપણ ક્ષમતાનો મુખ્ય આધાર છે.
- > અગ્નિ મિસાઇલોની ફાયર ક્ષમતા:
- > અગ્નિ-1 : 700-800 કિ.મી. ફાયર કેપેસિટી.
- > અગ્નિ-2 : 2000 કિ.મી.થી વધુ ફાયર કેપેસિટી.
- > અગ્નિ-3 : 2500 કિમીથી વધુ ફાયર કેપેસિટી.
- > અગ્નિ-4 : 3500 કિ.મી.થી વધુ ફાયર કેપેસિટી.
- > અગ્નિ-5 : 5,000 કિમીથી વધુની રેન્જ ધરાવતી શ્રેણીની સૌથી લાંબી આંતર-ખંડીય બેલિસ્ટિક મિસાઇલ (ICBM) છે.

Back to basics : ઇન્ટિગ્રેટેડ ગાઈડેડ મિસાઇલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (IGMDP)

- > તેની સ્થાપનાનો વિચાર જાણીતા વૈજ્ઞાનિક ડો. એપીજે અબ્દુલ કલામે આપ્યો હતો. તેનો ઉદ્દેશ મિસાઇલ ટેકનોલોજીમાં આત્મનિર્ભરતા હાંસલ કરવાનો હતો. તેને ભારત સરકારે 1983માં મંજૂરી આપી હતી અને માર્ચ 2012માં પૂર્ણ કરી હતી.
- > કાર્યક્રમ હેઠળ 5 મિસાઇલો વિકસિત થઈ છે
- > પૃથ્વી: એક ટૂંકા અંતરની બેલેસ્ટિક મિસાઇલ જે જમીનથી જમીન પર ત્રાટકવા સક્ષમ છે.
- > અગ્નિ: જમીનથી સપાટી પર મધ્યમ અંતરની બેલેસ્ટિક મિસાઇલ, એટલે કે અગ્નિ (1,2,3,4,5)
- > ત્રિશૂલ: એક ટૂંકા અંતરની મિસાઇલ જે જમીનથી આકાશ સુધી ત્રાટકવા સક્ષમ છે.
- > નાગ: ત્રીજી પેઢીની એન્ટિ ટેન્ક મિસાઇલ.
- > આકાશ: એક મધ્યમ અંતરની મિસાઇલ જે જમીનથી આકાશ સુધી ત્રાટકવા સક્ષમ છે.

કેનિસ્ટર આધારિત પ્રક્ષેપણ પ્રણાલી

- > કેનિસ્ટર આધારિત લોન્ચ સિસ્ટમ પરિવહન માટે કન્ટેનર/કમ્પાર્ટમેન્ટ તરીકે કામ કરે છે, જે જહાજ પર સ્ટોરેજ માટે જગ્યા પૂરી પાડે છે તેમજ સંચાલન કરવું ખૂબ સરળ છે.
- > કેનિસ્ટર લોન્ચ સિસ્ટમ કાં તો હોટ લોન્ચ સિસ્ટમ હોઈ શકે છે જેમાં મિસાઇલને સેલમાં પ્રજ્વલિત કરવામાં આવે છે, અથવા તે કોલ્ડ લોન્ચ સિસ્ટમ હોઈ શકે છે જ્યાં મિસાઇલ ગેસ જનરેટરમાંથી ઉત્પન્ન થતા ગેસ દ્વારા છોડવામાં આવે છે જે મિસાઇલ સાથે સંકળાયેલી નથી અને પછી મિસાઇલ પ્રજ્વલિત થાય છે.

- > કોલ્ડ લોન્ચ સિસ્ટમ હોટ લોન્ચ સિસ્ટમ કરતાં સલામત છે કારણ કે તેની ઈજેક્શન સિસ્ટમ મિસાઈલ નિષ્ફળ જાય તો પણ આપોઆપ મિસાઈલને અલગ કરે છે. અગ્નિ 5 મિસાઈલ કોલ્ડ લોન્ચ સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરે છે.
- > પ્રક્ષેપણ દરમિયાન મિસાઈલ દ્વારા ઉત્પન્ન થતી ગરમી એ હોટ લોન્ચ સિસ્ટમની મુખ્ય સમસ્યા છે. હોટ લોન્ચ નાની મિસાઈલો માટે વધુ સારો વિકલ્પ છે કારણ કે ઈજેક્શન ભાગ મિસાઈલ સાથે ફિટ કરેલા એન્જિનનો ઉપયોગ કરીને સંચાલિત થાય છે.

ન્યુક્લિયર ટ્રાયડ

- > પરમાણુ ટ્રાયડ એ ત્રિપક્ષીય લશ્કરી દળનું માળખું છે, જેમાં જમીનથી છોડવામાં આવેલી પરમાણુ મિસાઈલ, પરમાણુ મિસાઈલથી સજ્જ સબમરીન અને પરમાણુ બોમ્બ અને મિસાઈલો (જેમ કે રાફેલ, બ્રહ્મોસ) સાથે વ્યૂહાત્મક વિમાન વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.
- > સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન(DRDO)એ જાન્યુઆરી 2020માં વિશાખાપટ્ટનમ દરિયાકાંઠે ડૂબી ગયેલા પોન્ટુનથી 3,500 કિમીની રેન્જ ધરાવતી K-4 પરમાણુ બેલિસ્ટિક મિસાઈલનું સફળતાપૂર્વક પરીક્ષણ કર્યું હતું.
- > એકવાર નૌકાદળના કાફલામાં સામેલ થયા બાદ, આ મિસાઈલો સ્વદેશી બેલિસ્ટિક મિસાઈલ પરમાણુ સબમરીન (SSBN)ના 'અરિહંત' વર્ગનો મુખ્ય આધાર હશે અને ભારતને ભારતીય જળસીમામાં પરમાણુ શસ્ત્રો છોડવાની ક્ષમતા આપશે.
- > ભારતીય નૌકાદળની સેવામાં INS અરિહંત એકમાત્ર બેલિસ્ટિક મિસાઈલ પરમાણુ સબમરીન છે, જેમાં 750 કિમીની રેન્જ ધરાવતી કે-4 પરમાણુ બેલિસ્ટિક મિસાઈલનો સમાવેશ થાય છે.
- > ભારતીય નૌકાદળની સેવામાં INS અરિહંત એકમાત્ર બેલિસ્ટિક મિસાઈલ પરમાણુ સબમરીન છે, જેમાં 750 કિમીની રેન્જ ધરાવતી K-4 પરમાણુ બેલિસ્ટિક મિસાઈલનો સમાવેશ થાય છે.
- > છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષોમાં ભારતને પરમાણુ ટ્રાયલ પૂર્ણ કરવામાં સફળતા મળી છે. ભારતની 'નો-ફર્સ્ટ યુઝ' નીતિને ધ્યાનમાં રાખીને પણ આ નોંધપાત્ર છે કારણ કે ભારત કોઈ પણ પરમાણુ હુમલાની સ્થિતિમાં મોટા પાયે બદલો લેવાનો અધિકાર અનામત રાખે છે.

ગ્રીન હાઇડ્રોજન

- > ઈન્ટરનેશનલ રિન્યુએબલ એનર્જી એજન્સી (IRENA) ના જણાવ્યા અનુસાર, 2050 સુધીમાં કુલ ઊર્જા મિશ્રણમાં હાઇડ્રોજનનો હિસ્સો 12 ટકા સુધીનો રહેશે.
- > એજન્સીએ એમ પણ સૂચવ્યું હતું કે ઉપયોગમાં લેવાતા આ હાઇડ્રોજનનો લગભગ 66 ટકા હિસ્સો કુદરતી ગેસને બદલે પાણીમાંથી મેળવવો જોઈએ.

- > તાજેતરમાં IRENA એ વર્લ્ડ એનર્જી ટ્રાન્ઝિશન આઉટલુક રિપોર્ટ બહાર પાડ્યો છે.

Back to basics : હાઇડ્રોજન વિશે

- > સ્વચ્છ વૈકલ્પિક બળતણ વિકલ્પ માટે હાઇડ્રોજન પૃથ્વી પરના સૌથી વિપુલ તત્વોમાંનું એક છે.
- હાઇડ્રોજનનો પ્રકાર તેની રચના પ્રક્રિયા પર આધાર રાખે છે:
 - > ગ્રીન હાઇડ્રોજનનું ઉત્પાદન નવીનીકરણીય ઊર્જા(દા.ત. સૌર, પવન)નો ઉપયોગ કરીને પાણીના વિદ્યુતવિહીનીકરણ દ્વારા થાય છે અને તેમાં કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ ઓછું હોય છે.
 - > આ હેઠળ પાણી (વીજળી દ્વારા H₂O) હાઇડ્રોજન (H) અને ઓક્સિજન (O₂)માં વહેંચાયેલું છે.
 - > આડપેદાશ: પાણી, પાણીની વરાળ.
 - > બ્રાઉન હાઇડ્રોજન કોલસાનો ઉપયોગ કરીને ઉત્પન્ન થાય છે જ્યાં ઉત્સર્જનને વાતાવરણમાં હાંકી કાઢવામાં આવે છે.
 - > ગ્રે હાઇડ્રોજન કુદરતી ગેસમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે જ્યાં સંબંધિત ઉત્સર્જનને વાતાવરણમાં હાંકી કાઢવામાં આવે છે.
 - > બ્લુ હાઇડ્રોજન કુદરતી ગેસમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે, જ્યાં કાર્બન કેપ્ચર અને સ્ટોરેજનો ઉપયોગ કરીને ઉત્સર્જન થાય છે.

ઉપયોગિતા

- > હાઇડ્રોજન એક ઊર્જા વાહક છે, સ્ત્રોત નથી અને તે ઊર્જાના અતિરેકનું વિતરણ અથવા સંગ્રહ કરી શકે છે.
- > તેનો ઉપયોગ બળતણ કોષમાં વીજળી અથવા ઊર્જા અને ગરમી ઉત્પન્ન કરવા માટે થઈ શકે છે.
- > હાઇડ્રોજનનો ઉપયોગ હાલમાં પેટ્રોલિયમ રિફાઇનિંગ અને ખાતરના ઉત્પાદનમાં સૌથી વધુ થાય છે, જ્યારે પરિવહન અને અન્ય ઉપયોગિતાઓ આ હેતુ માટે ઉભરતા બજારો છે.
- > હાઇડ્રોજન અને ઈંધણ કોષો સંયુક્ત ગરમી અને શક્તિ સહિત વિવિધ એપ્લિકેશનોમાં ઉપયોગ માટે ઊર્જા પહોંચાડી શકે છે અથવા પ્રદાન કરી શકે છે; વધારાની ઊર્જા; નવીનીકરણીય ઊર્જાનો સંગ્રહ અને સક્ષમ કરવા માટેની પ્રણાલીઓ; પોર્ટેબલ વીજળી વગેરે.
- > તેમની ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા અને શૂન્ય અથવા શૂન્ય ઉત્સર્જન કામગીરીની નજીક, હાઇડ્રોજન અને ઈંધણ કોશિકાઓ જેવી ઘણી એપ્લિકેશનો ગ્રીનહાઉસ ગેસના ઉત્સર્જનને ઘટાડવાની ક્ષમતા ધરાવે છે.

વિશ્વભરમાં વર્તમાન સ્થિતિ

- > ઉત્પાદિત કુલ હાઇડ્રોજનના 1 ટકાથી પણ ઓછું 'ગ્રીન હાઇડ્રોજન' છે.
- > ઈલેક્ટ્રોલાઇઝરનું બાંધકામ અને જમાવટ 2050 સુધીમાં અભૂતપૂર્વ દરે 0.3 ગીગાવોટની વર્તમાન ક્ષમતાથી વધારીને લગભગ 5,000 ગીગાવોટ કરવાની જરૂર છે.

ભારતીય લેન્ડસ્કેપ

- > હાઈડ્રોજન વપરાશ: ખાતર અને રિકાઈનરીઓ સહિતના ઔદ્યોગિક વિસ્તારોમાં એમોનિયા અને મિથેનોલના ઉત્પાદન માટે ભારત વાર્ષિક આશરે છ મિલિયન ટન હાઈડ્રોજનનો વપરાશ કરે છે.
- > ઉદ્યોગની વધતી માંગ અને પરિવહન અને ઉર્જા ક્ષેત્રોના વિસ્તરણને કારણે, તે 2050 સુધીમાં વધીને 28 મિલિયન ટન થઈ શકે છે.
- > ગ્રીન હાઈડ્રોજનની કિંમત: 2030 સુધીમાં ગ્રીન હાઈડ્રોજનની કિંમત હાઈડ્રોકાર્બન ઈંધણ (દા.ત. કોલસો, કૂડ ઓઈલ, કુદરતી ગેસ વગેરે) જેટલી જ હશે.
- > ઉત્પાદન અને વેચાણ વધતાં ભાવ વધુ ઘટશે. એક અંદાજ એવો પણ છે કે 2050 સુધીમાં ભારતની હાઈડ્રોજનની માંગમાં પાંચ ગણો વધારો થશે, જેમાંથી 80 ટકા ગ્રીન હાઈડ્રોજન હશે.
- > ગ્રીન હાઈડ્રોજનનો નિકાસકાર: ભારત તેના સસ્તા નવીનીકરણીય ઉર્જા ચાર્જને કારણે 2030 સુધીમાં ગ્રીન હાઈડ્રોજનનો ચોખ્ખો નિકાસકાર બની જશે.
- ભારત માટે ગ્રીન હાઈડ્રોજનના ઉપયોગનું મહત્વ:
 - > ગ્રીન હાઈડ્રોજન ભારતને સ્વચ્છ ઉર્જા તરફ દોરી શકે છે અને દેશમાં આબોહવા પરિવર્તનનો સામનો કરવામાં પણ મદદ કરી શકે છે.
 - > પેરિસ જળવાયુ સમજૂતી હેઠળ ભારતે 2005ના સ્તરથી 2030 સુધી તેના અર્થતંત્રની ઉત્સર્જન તીવ્રતા 33-35 ટકા ઘટાડવાની પ્રતિબદ્ધતા વ્યક્ત કરી છે.
 - > તેનાથી અશિમભૂત ઈંધણ પર ભારતની આયાત નિર્ભરતા ઘટશે.
 - > ઈલેક્ટ્રોલાઈઝર ઉત્પાદનના સ્થાનિકીકરણ અને ગ્રીન હાઈડ્રોજન પ્રોજેક્ટ્સના વિકાસને કારણે ભારતમાં 18-20 અબજ ડોલરના નવા ગ્રીન ટેકનોલોજી માર્કેટનો વિકાસ થઈ શકે છે અને હજારો રોજગારીનું સર્જન થઈ શકે છે.

સંભાવનાઓ

- > ભારતમાં ગ્રીન હાઈડ્રોજનના ઉત્પાદન માટે અનુકૂળ ભૌગોલિક સ્થાન, સૂર્યપ્રકાશ અને વિપુલ હવા છે.
- > જ્યાં સીધું વિદ્યુતીકરણ શક્ય નથી તેવા વિસ્તારોમાં ગ્રીન હાઈડ્રોજન તકનીકીઓને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવી રહ્યું છે.
- > અતિશય ટેરિફ, લાંબા અંતરનું પરિવહન, કેટલાક ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રો અને લાંબા ગાળાના વીજ સંગ્રહ એવા ક્ષેત્રોમાં સામેલ છે જ્યાં ગ્રીન હાઈડ્રોજન તકનીકોને પ્રોત્સાહન આપી શકાય છે.
- > નવી અને નવીનીકરણીય ઉર્જા મંત્રાલય (MNRE)એ દેશમાં હાઈડ્રોજન ઈકોસિસ્ટમ સ્થાપવા માટે ડ્રાફ્ટ નીતિ જારી કરી છે.
- > ઉદ્યોગનો પ્રારંભિક તબક્કો પ્રાદેશિક કેન્દ્રોના નિર્માણ પર આધારિત છે જે ઉચ્ચ મૂલ્યના ગ્રીન ઉત્પાદનો અને એન્જિનિયરિંગ, ખરીદી અને બાંધકામ સેવાઓની નિકાસ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

પડકારો

- > આર્થિક સ્થિરતા: ગ્રીન હાઈડ્રોજનના ઉપયોગથી ઉદભવતી આર્થિક સ્થિરતા એ ઉદ્યોગ દ્વારા સૌથી મોટો પડકાર છે જ્યારે તે વ્યાપારી રીતે હાઈડ્રોજનનો ઉપયોગ કરે છે.
- > પરિવહન ઈંધણ કોષો માટે હાઈડ્રોજન પરંપરાગત ઈંધણ અને માઈલ ના ધોરણે તકનીકીઓ સાથે ખર્ચ-સ્પર્ધાત્મક હોવું જોઈએ.
- ઊંચી કિંમત અને સહાયક માળખાગત સુવિધાઓનો અભાવ:
 - > કારમાં વપરાતા હાઈડ્રોજન ઈંધણને ઉર્જામાં રૂપાંતરિત કરવા માટે ઉપયોગમાં લેવાતી ફ્યુઅલ સેલ તકનીક હજી પણ ખર્ચાળ છે.
 - > કારમાં હાઈડ્રોજનને ઈંધણ આપવા માટે જરૂરી હાઈડ્રોજન સ્ટેશનનું માળખું હજી પણ વ્યાપક પણે વિકસિત નથી.

લેવામાં આવેલા પગલાં

- > કેન્દ્રીય બજેટ 2021-22 હેઠળ રાષ્ટ્રીય હાઈડ્રોજન ઉર્જા મિશન (NHM)ની જાહેરાત કરવામાં આવી છે, જે વૈકલ્પિક ઉર્જા સ્ત્રોત તરીકે હાઈડ્રોજનના ઉપયોગ માટે રોડમેપ તૈયાર કરશે.

નવીનીકરણીય ઉર્જા માટે ભારતીય પહેલ

- > જવાહરલાલ નહેરૂ રાષ્ટ્રીય સૌર મિશન (JNNSM)
- > આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર જોડાણ
- > પ્રધાનમંત્રી-કુસુમ
- > રાષ્ટ્રીય પવન-સૌર સંકર નીતિ
- > રૂફટોપ સોલાર પ્લાન

આગળનો રસ્તો

- > ગ્રીન હાઈડ્રોજન અને ઈલેક્ટ્રોલાઈઝર ક્ષમતા માટે રાષ્ટ્રીય લક્ષ્ય નક્કી કરવું: ભારતમાં ગ્રીન સ્ટીલ (કોમર્શિયલ હાઈડ્રોજન સ્ટીલ પ્લાન્ટ) જેવા વાઈબ્રન્ટ હાઈડ્રોજન પ્રોડક્ટ નિકાસ ઉદ્યોગ બનાવવા માટે તબક્કાવાર બાંધકામ કાર્યક્રમનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ.
- > પૂરક ઉકેલો લાગુ કરીને મજબૂત ચક્ર (ગુણવાન ચક્ર) બનાવવું: ઉદાહરણ તરીકે, ઈંધણ ભરવા, ઉર્જા પ્રદાન કરવા અને વીજળી ઉત્પન્ન કરવા માટે એરપોર્ટ પર હાઈડ્રોજન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર સ્થાપિત કરી શકાય છે.
- > વિકેન્દ્રિત ઉત્પાદન: વિકેન્દ્રિત હાઈડ્રોજન ઉત્પાદનને ઈલેક્ટ્રોલિસિસ માટે નવીનીકરણીય ઉર્જાની ખુલ્લી પહોંચ દ્વારા પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ (જે વીજળીનો ઉપયોગ કરીને H2 અને O2 બનાવવા માટે પાણીને વિભાજિત કરે છે).
- > નાણાં પૂરા પાડવા: નીતિ નિર્માતાઓએ ભારતમાં ઉપયોગ માટે તકનીકીને આગળ વધારવા માટે પ્રારંભિક તબક્કાના પાયલોટ સ્તર અને સંશોધનમાં રોકાણને સરળ બનાવવી જોઈએ.

ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગોના નવા સ્ત્રોતો

- તાજેતરમાં, લિગો સાયન્ટિફિક કોઓપરેશન (LSC) એ ન્યૂટ્રોન સ્ટાર-બ્લેક હોલ (NS-BH) મર્જરની જોડીમાંથી ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગો શોધી કાઢ્યા છે.
- ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ ડિટેક્ટરોના વૈશ્વિક નેટવર્કનો ઉપયોગ કરીને આ બંને પદાર્થોમાંથી પડઘા લેવામાં આવ્યા હતા, જે અત્યાર સુધીનું સૌથી સંવેદનશીલ વૈજ્ઞાનિક સાધન છે.
- અત્યાર સુધી લીગો-વર્ગો સહયોગ (LVC) માત્ર બ્લેક હોલ અથવા ન્યૂટ્રોન તારાની જોડી વચ્ચેની અથડામણનું નિરીક્ષણ કરવામાં સક્ષમ હતો. NC-BH મર્જર એ એક સંકર સંયોગ છે.

Back to basics : બ્લેક હોલ

- બ્લેક હોલ એ અવકાશમાં એક એવું સ્થળ છે જ્યાં ગુરૂત્વાકર્ષણ એટલું ઊંચું હોય છે કે પ્રકાશ પણ બહાર આવતો નથી. અહીં ગુરૂત્વાકર્ષણ એટલું મજબૂત છે કે પદાર્થ નાની જગ્યામાં સંકોચાઈ જાય છે.
- જ્યારે બે બ્લેક હોલ એકબીજાની પરિક્રમા કરે છે અને ભળી જાય છે ત્યારે ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગો રચાય છે.

ન્યૂટ્રોન તારાઓ

- ન્યૂટ્રોન તારાઓમાં ઉચ્ચ સમૂહ તારાઓના સંભવિત અંતિમ બિંદુઓમાંનો એક શામેલ છે.
- એકવાર તારાનો મુખ્ય ભાગ લોખંડમાં સંપૂર્ણપણે બળી જાય પછી, ઉર્જા ઉત્પાદન બંધ થઈ જાય છે અને કોર ઝડપથી તૂટી જાય છે, ઈલેક્ટ્રોન અને પ્રોટોનને એક સાથે સંકુચિત કરીને ન્યૂટ્રોન અને ન્યૂટ્રિનો બનાવે છે.
- ન્યૂટ્રોન ડિજનરેશન પ્રેશર દ્વારા સમર્થિત તારાને 'ન્યૂટ્રોન સ્ટાર' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, જો તેનું ચુંબકીય ક્ષેત્ર તેની સ્પિન ધરી સાથે અનુકૂળ રીતે ગોઠવાયેલું હોય તો તેને પલ્સર તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગો વિશે:
- આ અવકાશમાં અદૃશ્ય તરંગો છે જે નીચે પ્રમાણે થાય છે :
 - સુપરનોવામાં એક તારો ફૂટે છે.
 - બે મોટા તારાઓ એકબીજાની પરિક્રમા કરે છે.
 - બે બ્લેક હોલ મર્જ થાય છે.
 - ન્યૂટ્રોન સ્ટાર-બ્લેક હોલ (NS-BH) મર્જ થાય છે.
 - તેઓ પ્રકાશની ઝડપે મુસાફરી કરે છે (1,86,000 માઈલ પ્રતિ સેકન્ડ) અને તેમના માર્ગમાં આવતા કોઈપણ પદાર્થને સંકોચી શકે છે.
 - જેમ ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ અવકાશ-સમયમાંથી પસાર થાય છે, તે જ રીતે તે એક દિશામાં ફેલાય છે અને તેને બીજી દિશામાં સંકોચે છે.

- અવકાશ-સમયના વિસ્તારને કબજે કરતી કોઈપણ વસ્તુ પહોળી અને સાંકડી હોય છે કારણ કે તરંગ તેમની ઉપરથી પસાર થાય છે, જોકે તે ખૂબ જ ઓછું, જે ફક્ત લિગો જેવા વિશેષ સાધનો દ્વારા જ શોધી શકાય છે.

સિદ્ધાંત અને શોધ:

- આ સિદ્ધાંત આલ્બર્ટ આઈન્સ્ટાઈને એક સદીથી વધુ સમય પહેલા તેમના સાપેક્ષતાના સામાન્ય સિદ્ધાંતમાં સૂચવ્યા હતા.
- જોકે, પ્રથમ ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ 2015માં જ લિગો દ્વારા શોધી કાઢવામાં આવી હતી.

શોધ તકનીકો:

- જેમ જેમ બે ગાઢ અને મોટા પદાર્થો એકબીજાની પરિક્રમા કરે છે તેમ તેમ તેઓ નજીક આવે છે અને છેવટે ભળી જાય છે, કારણ કે ઉર્જા ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગોના સ્વરૂપમાં અદૃશ્ય થઈ જાય છે.
- ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ સિગ્નલ પૃષ્ઠભૂમિ નોઈઝની અંદર ઊંડાણમાં દટાયેલા છે જે સંકેતો શોધવા માટે વૈજ્ઞાનિક મેચ ફિલ્ટરિંગ નામની પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરે છે.
- આ પદ્ધતિમાં, આઈન્સ્ટાઈનના સાપેક્ષતાના સિદ્ધાંત દ્વારા આગાહી કરવામાં આવેલા વિવિધ અપેક્ષિત ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગોની તુલના ડેટાના વિવિધ ભાગો સાથે કરવામાં આવે છે જે એક માત્રા ઉત્પન્ન કરે છે જે સૂચવે છે કે ડેટામાં સિગ્નલ (જો કોઈ હોય તો) એક જ તરંગ સાથે મેળ ખાય છે.

- જ્યારે પણ આ મેચ (તકનીકી રીતે "સિગ્નલ-ટુ-નોઈઝ રેશિયો" અથવા SNR) મહત્વપૂર્ણ હોય (8 થી મોટી) ત્યારે કોઈ ઘટના શોધી કાઢવામાં આવે છે.
- એક સાથે લગભગ હજારો કિલોમીટર થી અલગ થયેલા અનેક ડિટેક્ટરોમાં એક ઘટનાને નિરીક્ષણ કરવાથી વૈજ્ઞાનિકોની માન્યતા વધે છે કે સંકેત ખગોળીય મૂળનો છે.

શોધનું મહત્વ

- ન્યૂટ્રોન એ તારાની સપાટી છે અને તેમાં બ્લેક હોલ હોતા નથી. ન્યૂટ્રોન તારો સૂર્યના દળ કરતાં લગભગ 1.4-2 ગણો હોય છે, જ્યારે બ્લેક હોલ ઘણો વિશાળ હોય છે. વ્યાપક પણે અસમાન મર્જરની ખૂબ રસપ્રદ અસરો છે જે જાણી શકાય છે.
- ડેટાનો ઉલ્લેખ કરીને, તેઓ કેટલી વાર મર્જ થાય છે, તેના મૂળ અને તેમની રચના વિશે પુરાવા પણ મળશે.
- આ નિરીક્ષણો આપણને આવા દ્વિસંગીઓની રચના અને સાપેક્ષ વિપુલતાને સમજવામાં મદદ કરે છે.
- ન્યૂટ્રોન તારાઓ બ્રહ્માંડના સૌથી ગાઢ પિંડો છે, તેથી આ તારણો આપણને ઉચ્ચ ઘનતા પર પદાર્થની વર્તણૂકને સમજવામાં પણ મદદ કરી શકે છે.
- ન્યૂટ્રોન તારાઓ બ્રહ્માંડમાં સૌથી સચોટ 'ઘડિયાળો' પણ છે, જો તેઓ અત્યંત સમયાંતરે ઉત્સર્જિત કરે છે.
- બ્લેક હોલની આસપાસ ફરતા પલ્સરની શોધ વૈજ્ઞાનિકોને વધુ પડતા ગુરૂત્વાકર્ષણ હેઠળની અસરો તપાસ કરવામાં મદદ કરી શકે છે.

લિગો સાયન્ટિફિક કો-ઓપરેશન

- > તેની સ્થાપના 1997માં કરવામાં આવી હતી અને હાલમાં તેમાં 100થી વધુ સંસ્થાઓ અને વિશ્વભરના 18 દેશોના 1000 થી વધુ વૈજ્ઞાનિકોનો સમાવેશ થાય છે.
- > તે વૈજ્ઞાનિકોનું એક જૂથ છે જે ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગોની સીધી શોધ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, તેનો ઉપયોગ ગુરૂત્વાકર્ષણના મૂળભૂત ભૌતિકશાસ્ત્રને શોધવા અને ખગોળીય શોધના સાધન તરીકે ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગવિજ્ઞાનના ઉભરતા ક્ષેત્રને વિકસાવવા માટે કરે છે.
- > લિગો ઓબ્ઝર્વેટરીઝ: લિગો સાથે સંબંધિત એક અભ્યાસ હેનફોર્ડ (વોશિંગ્ટન), લિવિંગસ્ટન (લ્યુઇસિયાના) અને હેનોવર (જર્મની)ની વેધશાળાઓ પર કરવામાં આવે છે.

અન્ય વેધશાળાઓ

- > VIRGO : તે ઈટાલીના પિસા નજીક આવેલું છે. હાલમાં બેલ્જિયમ, ફ્રાન્સ, જર્મની, હંગેરી, ઈટાલી, નેધરલેન્ડ્સ, પોલેન્ડ અને સ્પેન સહિત 14 વિવિધ દેશોની 119 સંસ્થાઓના લગભગ 650 સભ્યો સાથે તેનો સહકાર છે.
- > કામિઓકા ગ્રેવિટેશનલ વેવ ડિટેક્ટર (KAGRA): તે જાપાનના ગિફુના કામિઓકામાં આવેલું છે. તેની યજમાન સંસ્થા કોસ્મિક રે રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ (ICRR) છે જે ટોક્યો યુનિવર્સિટીમાં સ્થિત છે.
- > તે ભૂગર્ભમાં ઇન્ટરફેરોમીટર છે અને કાયોજેનિક અરીસાઓ (કાયોજેનિક મિરર)નો ઉપયોગ કરે છે. તેની 3 કિ.મી.ની શાખા છે.

લિગો-ઇન્ડિયા પ્રોજેક્ટ

- > લિગો ઇન્ડિયા ઓબ્ઝર્વેટરી 2024માં પૂર્ણ થવાની છે અને તેનું નિર્માણ મહારાષ્ટ્રના હિંગોલી જિલ્લામાં કરવામાં આવશે.
- > તે વિશ્વવ્યાપી નેટવર્કના ભાગરૂપે ભારતમાં સ્થિત એક આયોજિત અદ્યતન ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ વેધશાળા છે.
- > લિગો પ્રોજેક્ટ ત્રણ ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ ડિટેક્ટરનું સંચાલન કરે છે.
- > બે વોશિંગ્ટન સ્ટેટ (ઉત્તર-પશ્ચિમ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ)ના હેનફોર્ડમાં સ્થિત છે અને એક લિવિંગસ્ટન, લ્યુઇસિયાના (દક્ષિણપૂર્વ યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ)માં સ્થિત છે.
- > લિગો ઇન્ડિયા પ્રોજેક્ટ, લિગો લેબોરેટરી અને લિગો ઇન્ડિયા કન્સોર્ટિયમ ખાતે ત્રણ મુખ્ય સંસ્થાઓ (પ્લાઝમા રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, ગાંધીનગર; IUCAA, પુણે અને રાજા રમન્ના સેન્ટર ફોર એડવાન્સ ટેકનોલોજી, ઈન્દોર) વચ્ચે આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગ છે.
- > આનાથી હવાઈ સ્થાનિકીકરણમાં નોંધપાત્ર સુધારો થશે.
- > આનાથી ઈલેક્ટ્રોમેગનેટિક ટેલિસ્કોપનો ઉપયોગ કરીને દૂરના સ્ત્રોતોનું નિરીક્ષણ કરવાની સંભાવના વધે છે જે બહુલામાં બ્રહ્માંડ કેટલી ઝડપથી વિસ્તરી રહ્યું છે તેનું વધુ સચોટ માપ આપશે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. લિગો-ઇન્ડિયા પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. લિગો ઇન્ડિયા ઓબ્ઝર્વેટરી 2024માં પૂર્ણ થવાની છે અને તેનું નિર્માણ મહારાષ્ટ્રના હિંગોલી જિલ્લામાં કરવામાં આવશે.
 2. તે વિશ્વવ્યાપી નેટવર્કના ભાગરૂપે ભારતમાં સ્થિત એક આયોજિત અદ્યતન ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ વેધશાળા છે.
 3. લિગો પ્રોજેક્ટ ત્રણ ગુરૂત્વાકર્ષણ તરંગ ડિટેક્ટરનું સંચાલન કરે છે.
 4. લિગો ઇન્ડિયા પ્રોજેક્ટ, લિગો લેબોરેટરી અને લિગો ઇન્ડિયા કન્સોર્ટિયમ ખાતે ત્રણ મુખ્ય સંસ્થાઓ (પ્લાઝમા રિસર્ચ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, ગાંધીનગર; IUCAA, પુણે અને રાજા રમન્ના સેન્ટર ફોર એડવાન્સ ટેકનોલોજી, ઈન્દોર) વચ્ચે આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4
2. KKNPPના રિએક્ટર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. KKNPP માં છ VVER-1000 રિએક્ટર હશે. આ બધા રિએક્ટર રશિયન રાજ્યની કંપની અને ન્યુક્લિયર પાવર કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ (NPCI) ના સહયોગથી બનાવવામાં આવી રહ્યા છે.
 2. આ રિએક્ટરની સ્થાપિત ક્ષમતા 6,000 મેગાવોટ વીજળી છે. એકમ એક ઓપરેશનલ કરવામાં આવ્યું હતું અને ઓક્ટોબર 2013 માં સર્ધન પાવર ગ્રીડ સાથે સિંકનાઈઝ કર્યું હતું. તે 1000 મેગાવોટ વીજળી ઉત્પન્ન કરી રહી છે.
 3. 29 ઓગસ્ટ 2016 ના રોજ વીજળીના ગ્રીડ સાથે યુનિટ બેને સિંકનાઈઝ કરવામાં આવ્યું હતું. 17 ફેબ્રુઆરી 2016 ના રોજ ત્રણ અને ચાર એકમોનું ઉદ્ઘાટન કરવામાં આવ્યું હતું. હવે, પાંચ અને છ એકમોનું નિર્માણ શરૂ થશે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
3. સ્ટારલિંક વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. સ્ટારલિંક એ હાઈ-સ્પીડ, લો લેટન્સી બ્રોડબેન્ડ ઇન્ટરનેટ છે જે સ્થાનિક અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે પ્રારંભિક બીટા સેવા પ્રદાન કરે છે.
 2. તે સ્પેસએક્સ દ્વારા બનાવેલ એક સેટેલાઈટ ઇન્ટરનેટ જૂથ છે જે વિશ્વભરમાં સેટેલાઈટ ઇન્ટરનેટ એક્સેસ પ્રદાન કરે છે. તેમાં હજારો નાના નાના ઉપગ્રહો છે જે નીચા પૃથ્વીની ભ્રમણકક્ષામાં (LEO) મોટા પ્રમાણમાં ઉત્પન્ન થાય છે.
 3. આ ઉપગ્રહો નિયુક્ત ગ્રાઉન્ડ ટ્રાંસીવર્સ સાથે વાતચીત કરે છે. આ ઉપગ્રહોની રચના, નિર્માણ અને જમાવટ માટેના પ્રોજેક્ટની કિંમત ઓછામાં ઓછી \$ 10 અબજ ડોલર છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

4. ભારતમાં ઉપગ્રહ ટીવી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતભરમાં ટેલિવિઝન ક્વરેજના વિસ્તરણ માટે ઈન્સેટ (INSAT) એક મુખ્ય ઉત્પ્રેરક (catalyst) છે.
 2. સેટેલાઈટ ટેલિવિઝન 100% વિસ્તાર અને 100% વસ્તીને આવરે છે. દૂરદર્શન દેશભરમાં ટેલિવિઝન સેવાઓ પ્રદાન કરવા માટે ઈન્સેટ ઉપગ્રહોનો ઉપયોગકર્તા છે.
 3. હાલમાં, 33 દૂરદર્શન ટીવી ચેનલો INSAT-3A, INSAT-3C, અને INSAT-4B ના C-બેન્ડ ટ્રાન્સપોન્ડર્સ દ્વારા સંચાલિત છે. આ તમામ સેટેલાઈટ ટીવી ચેનલો ડિજિટલ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. અગ્નિ- P (પ્રાર્થમ) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં ઓડિશાના બાલાસોર દરિયાકાંઠે આવેલા ડો.એપીજે અબ્દુલ કલામ ટાપુ પરથી સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) દ્વારા નવી પેઢીની પરમાણુ સક્ષમ બેલિસ્ટિક મિસાઈલ અગ્નિ-P(પ્રાર્થમ)નું સફળ પરીક્ષણ કરવામાં આવ્યું હતું.
 2. અગ્નિ-P એ ઈન્ટિગ્રેટેડ ગાઈડેડ મિસાઈલ ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ હેઠળ અગ્નિ વર્ગની નવી પેઢીનું અદ્યતન સંસ્કરણ છે.
 3. તે કેનિસ્ટર આધારિત સિસ્ટમ મિસાઈલ છે જેની રેન્જ 1,000થી 2,000 કિમી ની વચ્ચે છે.
 4. કેનિસ્ટર આધારિત મિસાઈલોની સિસ્ટમ મિસાઈલ છોડવા માટે જરૂરી સમય ઘટાડે છે અને તેના સંગ્રહ અને ગતિશીલતામાં પણ સુધારો કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. હાઈડ્રોજન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. સ્વચ્છ વૈકલ્પિક બળતણ વિકલ્પ માટે હાઈડ્રોજન પૃથ્વી પરના સૌથી વિપુલ તત્વોમાંનું એક છે.
 2. હાઈડ્રોજનનો પ્રકાર તેની રચના પ્રક્રિયા પર આધાર રાખે છે.
 3. ગ્રીન હાઈડ્રોજનનું ઉત્પાદન નવીનીકરણીય ઊર્જા(દા.ત. સૌર, પવન)નો ઉપયોગ કરીને પાણીના વિદ્યુતવિહીનીકરણ દ્વારા થાય છે અને તેમાં કાર્બન ફૂટપ્રિન્ટ ઓછું હોય છે. આ હેઠળ પાણી (વીજળી દ્વારા H2O) હાઈડ્રોજન (H) અને ઓક્સિજન (O2)માં વહેંચાયેલું છે.
 4. હાઈડ્રોજન એક ઊર્જા વાહક છે, સ્ત્રોત નથી અને તે ઊર્જાના અતિરેકનું વિતરણ અથવા સંગ્રહ કરી શકે છે. તેનો ઉપયોગ બળતણ કોષમાં વીજળી અથવા ઊર્જા અને ગરમી ઉત્પન્ન કરવા માટે થઈ શકે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

GPSC 1/2, PSI/CONSTABLE, STI, Dy.SO, Dy.મામલતદાર,
Sr.Clerk, ATDO, તલાટી, TET, TAT
બિનસચિવાલય કલાર્ક વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

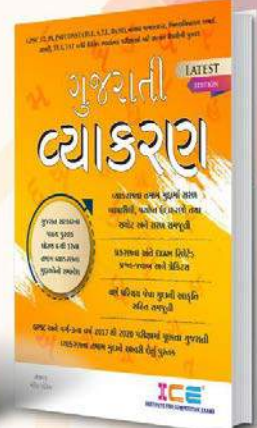
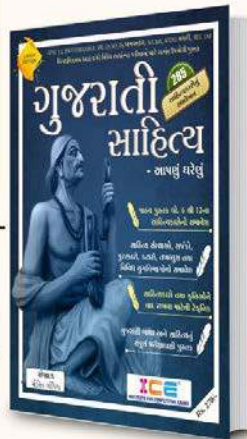

10-7-21 સુધી ઓફર મર્યાદિત

COMBO BOOKS

MRP 270 + 210 = 480

PRICE = 360/-

UN દ્વારા વંશીય ન્યાય અને સમાનતા અંગેનો અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો

- સંયુક્ત રાષ્ટ્રએ વંશીય ન્યાય અને સમાનતા અંગેનો પોતાનો અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો હતો અને જયોર્જ ફ્લોઈડની હત્યા જેવા વારંવારના આક્રોશને ટાળવા માટે વિશ્વભરના અશ્વેત લોકો સામે પ્રણાલીગત જાતિવાદનો તાત્કાલિક અંત લાવવા હાકલ કરી હતી.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- આ અહેવાલ મુજબ, આફ્રિકન વંશના લોકોના અમાનવીકરણથી જાતિગત ભેદભાવ અને હિંસા માટે સંસ્કૃતિ સહનશીલતા ઉભી થઈ છે.
- તેમાં પીડિતો માટે જવાબદારી અને નિવારણનો પણ સમાવેશ થાય છે.

આગળનો રસ્તો

- માનવ અધિકાર માટે યુનાઈટેડ નેશન્સના હાઈ કમિશનરે વંશીય ન્યાય અને સમાનતા પરિવર્તન લાવવા ચાર મુદ્દાની એજન્ડા નક્કી કર્યો છે અને દેશોને તેનો અમલ કરવા હાકલ કરી છે.
- તેમાં ઐતિહાસિક જાતિવાદના બદલામાં સમાવિષ્ટ કરવા અને બ્લેક લાઈવ્સ મેટર જેવા જૂથો માટે ભંડોળ આપવાની હાકલ કરી હતી.
- તેમાં જાતિવાદની વાત આવે ત્યારે “અસ્વીકારની સંસ્કૃતિઓ” ઉલટાવી દેવાની હાકલ કરી હતી. કાયદાના અમલીકરણ અધિકારીઓ દ્વારા માનવાધિકારના ઉલ્લંઘન માટે કોઈ છૂટ ન હોવી જોઈએ, એમ જણાવ્યું હતું. વિશ્વાસ કેળવવા અને સંસ્થાકીય દેખરેખને મજબૂત બનાવવા પણ તાકીદ કરી છે.
- અશ્વેત લોકો અને જાતિવાદ વિરોધી કાર્યકરોના અવાજો પણ સંભળાય તે જરૂરી છે.

માનવ અધિકાર માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઉચ્ચ કમિશનરની

કચેરી

- તે સામાન્ય રીતે યુનાઈટેડ નેશન્સ હુમન રાઈટ્સ ઓફિસ (United Nations Human Rights Office) તરીકે ઓળખાય છે. યુનાઈટેડ નેશન્સ સચિવાલય નો આ વિભાગ આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા હેઠળ બાંધધરીકૃત માનવ અધિકારને પ્રોત્સાહન આપવા અને તેનું રક્ષણ કરવા માટે કામ કરે છે. 1993 માં યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા માનવ અધિકાર પરના વર્લ્ડ કોન્ફરન્સ બાદ આ કાર્યાલયની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

ન્યાય વિભાગ દ્વારા “Enforcing Contracts Portal” શરૂ કરાયું

- ન્યાય વિભાગે 29 જૂન, 2021 ના રોજ એક “Enforcing Contracts Portal” શરૂ કર્યું છે.

Back to basics : Enforcing Contracts Portal

- ન્યાય ખાતાએ આ પોર્ટલ ભારતભરમાં વેપાર કરવામાં સરળતાને પ્રોત્સાહન આપવા અને ‘કોન્ટ્રાક્ટ એન્ફોર્સમેન્ટ રેજિમ’ (Contract Enforcement Regime) સુધારવાનાં ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કર્યું છે.
- આ પોર્ટલ દિલ્હી, કોલકાતા, મુંબઈ અને બેંગલુરુના સમર્પિત વ્યાપારી અદાલતોમાં (Dedicated Commercial Courts) વ્યાપારી બાબતોને લગતી નવીનતમ માહિતીની સરળ એક્સેસ આપશે.
- વ્યવસાયિક વિવાદોના ઝડપી નિરાકરણ માટે અને સમર્પિત માળખાગત અને વિશિષ્ટ ન્યાયિક માનવ શક્તિનો દાવો કરવા માટે સમર્પિત વ્યાપારી અદાલતો (Dedicated Commercial Courts)ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- તે વ્યાપારી કાયદાઓના ભંડારની પણ એક્સેસ પ્રદાન કરશે.
- કરારના ધોરણોના અમલીકરણ પર હાથ ધરાયેલી કાયદાકીય અને નીતિ સુધારણા અંગેની માહિતીના વિસ્તૃત સ્ત્રોત તરીકે સેવા આપવા માટે પોર્ટલ શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- ધંધામાં સરળતા લાવવા માટે કરાર પ્રણાલીને મજબૂત બનાવવા માટે હાથ ધરેલા કાયદાકીય અને નીતિ સુધારણા કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય હેઠળ ન્યાય વિભાગ (Department of Justice) દ્વારા નિરીક્ષણ કરવામાં આવે છે.
- વ્યાપારી અદાલતો અને સંબંધિત સેવાઓ પરની માહિતી, પોર્ટલ દ્વારા સરળતાથી આસાનીથી મૂલ્યાંકન અનેક સુવિધાઓ જેવી કે-
- દિલ્હી, કોલકાતા, મુંબઈ અને બેંગલુરુમાં સમર્પિત વ્યાપારી અદાલતોની વિગતો અથવા લિંક ઈ-ફાઈલિંગ એજ્યુએટિવ વિડિઓ

એડવોકેટ નોંધણી

- “ન્યાયિક અધિકારીઓ માટે ન્યાય એપ્લિકેશન” જેવા ઈલેક્ટ્રોનિક કેસ મેનેજમેન્ટ ટૂલ્સ (ECMT) નો ઉપયોગ કરવા માટેની માર્ગદર્શિકા

વકીલો દ્વારા ઉપયોગ માટે ઇ-કોર્ટ સેવાઓ એપ્લિકેશન

- તે પૂર્વ-સંસ્થા લવાદ અને વ્યવસાયિક કેસના સમાધાન (PIMS) દ્વારા સંસ્થાકીય લવાદને મોનિટર કરવા પ્રોત્સાહન આપવા વાણિજ્યિક અદાલતો સાથે જોડાયેલા આર્બિટ્રેશન

અને આર્બિટ્રેશન કેન્દ્રો (Arbitration Centres) ની તમામ ઉચ્ચ અદાલતો દ્વારા ઓનલાઇન રિપોર્ટિંગ હોસ્ટ કરે છે.

કરારો લાગુ કરવા (Enforcing Contracts)

- આ કરારો પ્રમાણિત વ્યાપારી વિવાદ અને ન્યાયતંત્રમાં સારી પદ્ધતિઓની શ્રેણીના સમાધાન માટે સમય અને કિંમતને માપવા માટેનું આવશ્યક ક્ષેત્ર છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રો આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટન અંગેનો અહેવાલ બહાર પાડ્યો

- UNCTAD અને યુનાઈટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ ટૂરિઝમ ઓર્ગેનાઈઝેશન (WTO) ના અહેવાલો મુજબ, કેટલાક પશ્ચિમી બજારો સિવાય, આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટક આવનારાઓ 2021 માં સ્થિર થશે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- આ અહેવાલ મુજબ, પર્યટનમાં આ સ્થિરતા (stagnation) ના પરિણામે 4 ટ્રિલિયનનું નુકસાન થશે.
- આ અહેવાલ મુજબ, પર્યટન ક્ષેત્રે 2023 સુધી પૂર્ણપણે પુનઃ શરૂઆત (rebound) ની અપેક્ષા નથી.
- આ અહેવાલ મુજબ, વિદેશી પર્યટન પ્રત્યેનો વિશ્વાસ પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે COVID-19 રસીકરણ અને પ્રમાણપત્ર મહત્વપૂર્ણ છે રસીકરણ નાના ટાપુના રાજ્યો સહિત ઘણા દેશોને જીવનનિર્વાહ આપશે જે રોજગાર પૂરા પાડવા માટે મુખ્યત્વે પર્યટન ક્ષેત્ર પર આધાર રાખે છે.
- આ મુજબ, વર્ષ 2020 માં આંતરરાષ્ટ્રીય આવકોમાં 2019 માં પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરથી 73% ઘટાડો થયો હતો. આનાથી પર્યટન અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોમાં અંદાજે 4 ટ્રિલિયન ડોલરનું નુકસાન થયું છે.
- રિપોર્ટમાં ઓછામાં ઓછા ઉત્તર અમેરિકા અને યુરોપ માટે, 2021 ના બીજા ભાગમાં થોડો સુધારો થવાની અપેક્ષા છે.

2021 માટે ત્રણ દૃશ્યો

- અહેવાલમાં 2021 માટે ત્રણ દૃશ્યો નિર્ધારિત કરવામાં આવ્યા છે, જેમાં આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટન આવનારાઓ પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરથી 63% થી 75% ઘટી શકે છે. આનાથી લગભગ 1.7 ટ્રિલિયન ડોલરથી 2.4 ટ્રિલિયન ડોલરનું નુકસાન થશે.

વિશ્વ પર્યટન સંસ્થા (World Tourism Organization – UNWTO)

- UNWTO, જવાબદાર, ટકાઉ અને વૈશ્વિક સ્તરે એક્સેસિબલ પર્યટનના પ્રમોશન માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશેષ એજન્સી છે. તેનું મુખ્ય મથક સ્પેનનાં મેડ્રિડમાં છે. UNWTO એ પર્યટન ક્ષેત્રે અગ્રણી આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા

છે, જે આર્થિક વૃદ્ધિ, સમાવિષ્ટ વિકાસ અને પર્યાવરણીય સ્થિરતાના ડ્રાઈવર તરીકે પર્યટનને પ્રોત્સાહન આપે છે. તે વિશ્વભરની જ્ઞાન અને પર્યટન નીતિઓને વધારવા માટે પર્યટન ક્ષેત્રે નેતૃત્વ અને ટેકો પૂરો પાડે છે. તે પર્યાવરણના સામાજિક-આર્થિક વિકાસમાં મહત્તમ યોગદાન આપવા માટે વૈશ્વિક આચારસંહિતાના અમલને પ્રોત્સાહન આપે છે. UNWTO ની સત્તાવાર ભાષાઓમાં ચાઇનીઝ, અરબી, અંગ્રેજી, ફ્રેન્ચ, રશિયન અને સ્પેનિશ શામેલ છે.

FAME (Faster Adoption and Manufacturing of Electric Vehicles) યોજના 2024 સુધી લંબાઈ

- સરકારે Faster Adoption and Manufacturing of Electric Vehicles in India Phase II (FAME Phase II) ને 2 વર્ષ વધારવાનો નિર્ણય લીધો છે.
- શરૂઆતમાં FAME સ્કીમ 1 એપ્રિલ, 2019 થી ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે લાગુ થવાની હતી.
- હવે, તે 31 માર્ચ, 2024 સુધી અમલમાં રહેશે.
- હેવી ઈન્ડસ્ટ્રીઝ ડિપાર્ટમેન્ટે ઇલેક્ટ્રિક ટુ-વ્હીલર્સ (e2W) ની માંગ પ્રોત્સાહન રૂ. 10,000 / KWh થી વધારીને 15,000 / KWh કર્યા પછી આ તારીખ વધારી દેવામાં આવી છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- આ ફેરફારો આ યોજનામાં કરવામાં આવ્યા હતા કારણ કે ભારતીય બજારમાં ઇલેક્ટ્રિક વાહનોનો હિસ્સો વધારવામાં તે બિનઅસરકારક હોવાને કારણે ટીકાનો સામનો કરવો પડ્યો હતો. મળતી માહિતી મુજબ ગ્રીન મોબીલીટીને પોસાય તે માટે ફાળવવામાં આવેલા 10,000 કરોડ રૂપિયામાંથી ફક્ત 5 ટકા અથવા આશરે 500 કરોડનો ખર્ચ કરવામાં આવ્યો છે. માર્ચ, 2022 સુધીના 10 લાખ એકમોના લક્ષ્યાંક સામે, રાજ્યોમાં યોજના હેઠળ ફક્ત 58,613 e2W વેચાયા છે. નવીનતમ સંશોધન સાથે, EV ઉદ્યોગને ગ્રાહકોને લાભ આપવામાં અને યોજના હેઠળના લક્ષ્યોને પ્રાપ્ત કરવા માટે વધુ સમય મળશે.

ફેમ યોજના (FAME Scheme)

- આ યોજના રાષ્ટ્રીય ઇલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા મિશન યોજના (National Electric Mobility Mission Plan) નો એક ભાગ છે. સબસિડી આપીને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહિત કરવા યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ તમામ વાહન વિભાગોને પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે. તેની શરૂઆત બે તબક્કામાં કરવામાં આવી હતી. ફેઝ 1 ની શરૂઆત 2015 માં થઈ હતી અને 31 માર્ચ, 2019 ના રોજ સમાપ્ત થઈ. જ્યારે, બીજા તબક્કો એપ્રિલ 2019 થી શરૂ થયો હતો અને 2024 માં સમાપ્ત થશે. ભારે ઉદ્યોગ અને

જાહેર ઉદ્યોગ મંત્રાલય હેઠળ ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા આ યોજનાની દેખરેખ રાખવામાં આવે છે.

રાષ્ટ્રીય ઇલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા મિશન યોજના (National Electric Mobility Mission Plan – NEMMP)

- NEMMP હેઠળ, સરકારે ભારતભરમાં ઇલેક્ટ્રિક અને હાઇબ્રિડ વાહનોના 6 થી 7 મિલિયન વેચાણ હાંસલ કરવાનું લક્ષ્ય રાખ્યું છે. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ હાઇબ્રિડ અને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહન આપીને રાષ્ટ્રીય બળતણ સુરક્ષા પ્રાપ્ત કરવાનો છે.

બેંગલુરુ ઉપનગરીય રેલ પ્રોજેક્ટ

- કર્ણાટક સરકારના મતે, ‘બેંગલુરુ ઉપનગરીય રેલ પરિયોજના’ (Bengaluru Suburban Rail Project) પર કામ સપ્ટેમ્બર 2021 માં શરૂ થશે. આ પ્રોજેક્ટ 2026 સુધીમાં પૂર્ણ થવાની સંભાવના છે.
- આ પ્રોજેક્ટ અંદાજે 15,767 કરોડના ખર્ચે પૂર્ણ થશે.
- તે ભારતનો સૌથી સંકલિત રેલ્વે પ્રોજેક્ટ (integrated rail project) માનવામાં આવે છે.
- આ પ્રોજેક્ટ બેંગલુરુને તેના પરા સાથે રેલ આધારિત ઝડપી પરિવહન પ્રણાલી દ્વારા જોડશે.
- આ પ્રોજેક્ટ 1983 થી કર્ણાટક સરકારોનું સપનું છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- બેંગલોર ઉપનગરીય રેલ્વે પ્રોજેક્ટને કર્ણાટક સરકારે 1983 માં પ્રસ્તાવ આપ્યો હતો. તે સૌ પ્રથમ સર્ધન રેલ્વેની નિષ્ણાત ટીમે પ્રસ્તાવ મૂક્યો હતો (ત્યારબાદ બેંગલુરુ દક્ષિણ રેલ્વેના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ હતું). તેનો પ્રસ્તાવ કર્ણાટકના પહેલા પરિવહન સર્વેના રૂપમાં રજૂ કરાયો હતો જે તત્કાલિન મુખ્યમંત્રી આર. ગુંડુ રાવે કમિશન કર્યું હતું.

પ્રોજેક્ટનો ઉદ્દેશ્ય

- રેલવે આધારિત ઝડપી-પરિવહન પ્રણાલી દ્વારા બેંગલુરુને તેના ઉપનગરો, ઉપગ્રહ ટાઉનશીપ્સ અને આસપાસના ગ્રામીણ વિસ્તારો સાથે જોડવાના લક્ષ્ય સાથે આ પ્રોજેક્ટની દરખાસ્ત કરવામાં આવી હતી. તે ગ્રામીણ અને શહેરી મુસાફરોની ઝડપી, સલામત અને વધુ આરામદાયક મુસાફરી પણ પ્રદાન કરશે.
- આ પ્રોજેક્ટનો અમલ કર્ણાટકની રેલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ કંપની (K-RIDE) દ્વારા કરવામાં આવશે, જે કર્ણાટક સરકાર અને કેન્દ્રીય રેલવે મંત્રાલયની સંયુક્ત સાહસ છે.

આ પ્રોજેક્ટ હેઠળ આવરી લેવાયેલા ક્ષેત્રો

- આ પ્રોજેક્ટ 148.17 કિ.મી.ના રેલ નેટવર્ક પર ફેલાશે. ચાર કોરિડોરમાં કુલ 57 સ્ટેશન હશે. તે કર્ણાટકની રાજધાનીને તેની બાહરી સાથે છ દિશામાં જોડશે. ચાર પાંખનું નામ બેંગલુરુના પ્રાદેશિક ફૂલો, સંપિજ (ચંપા), પારિજાત (પ્રાજક્તા), મલ્લીગે (ચમેલી) અને કનક (પ્રિયદર્શા) ના નામ પર રાખવામાં આવ્યું છે.

FAO દ્વારા સ્વદેશી લોકોની આહાર પ્રણાલી અંગેનો અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો

- યુનાઇટેડ નેશન્સ ફૂડ એન્ડ એગ્રિકલ્ચર ઓર્ગેનાઇઝેશન (FAO) ના રિપોર્ટ પ્રમાણે, આર્કટીકથી લઈને એમેઝોન સુધીના આબોહવા પરિવર્તન અને આર્થિક દબાણને કારણે સ્વદેશી સમુદાયોની પરંપરાગત ખોરાક ભેગી કરવાની તકનીકી જોખમમાં છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- FAO અનુસાર, વિવિધ સ્વદેશી લોકો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતી ફૂડ સિસ્ટમ્સ કાર્યક્ષમતાની દ્રષ્ટિએ વિશ્વની સૌથી વધુ ટકાઉ છે.
- રિપોર્ટમાં આવી અત્યાધુનિક ફૂડ સિસ્ટમ્સના વધતા જોખમો સામે ચેતવણી આપવામાં આવી છે.
- હવામાન પરિવર્તન, મોટા માળખાગત પ્રોજેક્ટ્સ અને છૂટછાટોને લીધે ખાદ્ય પ્રણાલીને ઉચ્ચ જોખમ રહેલું છે જે ખાણકામ, વ્યાપારી કૃષિ અને કંપનીઓને સ્વદેશી લોકોના ક્ષેત્રમાં કાર્યરત કરવા દે છે.

સ્વદેશી લોકો (Indigenous People)

- 90 દેશોમાં આશરે 500 મિલિયન લોકો છે જે સ્વદેશી લોકો તરીકે ઓળખાય છે. આઠ સ્વદેશી લોકોની ખાદ્ય પ્રણાલીની ઉંડા પરીક્ષણ કરવામાં આવી છે અને કાર્યક્ષમતા, કોઈ કચરો, ઋતુ અને આદાનપ્રદાનની દ્રષ્ટિએ વિશ્વની સૌથી ટકાઉ પ્રણાલીમાંની એક છે. આ સ્વદેશી લોકો કુદરતી સંસાધનોને ઘટાડ્યા વિના પર્યાવરણમાંથી સેંકડો ખોરાક ઉત્પન્ન કરે છે અને ઉચ્ચ પ્રમાણમાં આત્મનિર્ભરતા ધરાવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, સોલોમન આઇલેન્ડ્સમાં, મેલાનેસિયનો તેમની 70% આહાર જરૂરિયાતો કૃષિ-વનીકરણ, જંગલી ખાદ્ય સંગ્રહ અને મત્સ્યઉદ્યોગને જોડીને પેદા કરે છે.

આગળનો રસ્તો

- આ અહેવાલમાં સરકારો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાયની આંતરસંસ્કૃતિક નીતિઓની સ્થાપના અને અમલ કરવાની તાત્કાલિક જરૂરિયાત પર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે જે સ્વતંત્ર લોકોની ખાદ્ય પ્રણાલીને સુરક્ષિત કરવાના પ્રયત્નોને સમર્થન આપે છે.

સ્વદેશી લોકોનું વિતરણ

- સ્વદેશી લોકોની અન્ન પ્રણાલીનું વિશ્લેષણ દ્વારા કરવામાં આવ્યું-
- કેમેરૂનમાં અન્ય લોકો
- ફિનલેન્ડમાં ઈનારી સામી લોકો
- ભારતમાં ખાસી, ભોટિયા અને અંવાલના લોકો
- સોલોમન આઈલેન્ડમાં મેલાનેશિયન લોકો,
- માલીમાં કેલ તામાશેક લોકો,
- કોલમ્બિયાના ટિકુના, કોકામા અને યગુઆ લોકો,
- ગ્વાટેમાલામાં માયા ચોર્ટી.

તેમની ફૂડ સિસ્ટમ કેવી રીતે અલગ છે?

- સ્વદેશી લોકોની ખાદ્ય પદાર્થોમાં શિકાર, મેળાવડા, માછીમારી, પશુપાલન અને સ્થળાંતર ખેતી વગેરે જેવી વિવિધ ખોરાક ઉત્પાદન તકનીકનો સમાવેશ થાય છે.

કૃષિ મંત્રાલયે પાક વીમા જાગૃતિ અભિયાન (Crop Insurance Awareness Campaign) શરૂ કર્યું

- કૃષિ અને ખેડૂત કલ્યાણ પ્રધાન નરેન્દ્રસિંહ તોમરે ફસલ બીમા યોજના (Fasal Bima Yojana) માટે પાક વીમા જાગૃતિ અભિયાન શરૂ કર્યું છે. તે પાક વીમા સપ્તાહ (Crop Insurance Week) દરમિયાન શરૂ કર્યું હતું.
- દરેક ખેડૂતને સુરક્ષા કવચ પૂરા પાડવાના ઉદ્દેશ્યથી ફસલ બિમા યોજના (Fasal Bima Yojana) શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- નરેન્દ્રસિંહ તોમરે એવી પણ જાહેરાત કરી હતી કે, આ યોજના હેઠળ અત્યાર સુધીમાં 95 હજાર કરોડ ખેડૂતોના દાવાની ચૂકવણી કરવામાં આવી છે.
- નરેન્દ્રસિંહ તોમરના જણાવ્યા મુજબ રાજ્ય સરકારો અને વીમા કંપનીઓએ આ યોજનાને અમલમાં લાવવામાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવી છે.
- છેલ્લા ચાર વર્ષમાં, ખેડૂતો દ્વારા રૂ. 17 હજાર કરોડનું પ્રીમિયમ જમા કરાવ્યું હતું, જેની સામે દાવા તરીકે આશરે 95 હજાર કરોડ રૂપિયાની સહાય આપવામાં આવી છે.
- આ પ્રસંગે, તેમણે IEC વાનને પણ ઝંડો લહેરાવી રવાના કરી. આ વાન દ્વારા પાક વીમા સપ્તાહ દરમિયાન ખેડૂતોને પ્રધાનમંત્રી ફસલ બિમા યોજના સાથે જોડવામાં આવશે.

અભિયાન ઉદ્દેશ

- આ અભિયાનનો હેતુ સોશિયલ મીડિયા પર વિડિઓ અને ફોટો સ્ટોરી દ્વારા લાભાર્થી ખેડૂતોની વાર્તાઓ લાવવાનો છે. તે ખેડૂતોની વાર્તાઓ શેર કરવામાં આવશે જેમને ફક્ત આ યોજનાનો લાભ મળ્યો નથી, પરંતુ તેમણે તેમના વિચાર-નેતૃત્વ દ્વારા સમગ્ર ખેડૂત સમુદાયને મદદ કરી છે.

Back to basics : પ્રધાનમંત્રી ફસલ બિમા યોજના

- (Pradhan Mantri Fasal Bima Yojana -

PMFBY)

- PMFBY ની શરૂઆત 18 ફેબ્રુઆરી, 2016ના રોજ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ કરી હતી. તે ખેડૂતોના ઉત્પાદન માટે વીમા સેવા છે. આ યોજના વન નેશન-વન યોજના થીમ સાથે અનુરૂપ તૈયાર કરવામાં આવી હતી. તેણે નેશનલ એગ્રિકલ્ચરલ ઈન્સ્યુરન્સ સ્કીમ (NAIS) અને મોડિફાઇડ નેશનલ એગ્રિકલ્ચરલ ઈન્સ્યુરન્સ સ્કીમ (MNAIS) નામની બે યોજનાઓ બદલી. PMFBY નો ઉદ્દેશ્ય એ છે કે ખેડૂતો પરના પ્રીમિયમ બોજને ઓછો કરવો અને સંપૂર્ણ વીમા રકમ માટે પાક વીમા દાવાની ઝડપથી સમાધાનની ખાતરી કરવી. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ પાકની નિષ્ફળતા સામે વીમા કવર આપવાનો છે. આમ આ યોજના ખેડૂતોની આવક સ્થિર કરવામાં મદદ કરે છે.

કયા પાક આવરી લેવામાં આવે છે?

- આ યોજનામાં વાર્ષિક વાણિજ્યિક અથવા બાગાયતી પાક તેમજ તમામ ખાદ્ય અને તેલીબિયાળ પાકનો સમાવેશ થાય છે, જેના માટે પાછલા ઉપજનો ડેટા ઉપલબ્ધ છે.

ડિજિટલ ભારત અભિયાન (Digital India Abhiyan)ની છઠ્ઠી વર્ષગાંઠ

- ડિજિટલ ઈન્ડિયા અભિયાનની છઠ્ઠી વર્ષગાંઠ 1 જુલાઈએ ઉજવવામાં આવી હતી. આ પ્રસંગે વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ વિવિધ યોજનાઓના લાભાર્થીઓ સાથે વાતચીત કરી હતી.
- લાભાર્થીઓએ કેવી રીતે ડિજિટલ પદ્ધતિઓ અપનાવવાથી તેમનું જીવન સરળ બનાવ્યું તે અંગેના તેમના અનુભવો શેર કર્યા.
- પ્રધાનમંત્રીએ પ્રકાશ પાડ્યું હતું કે 'ન્યૂનતમ સરકાર, મહત્તમ શાસન' (Minimum Government, Maximum Governance) ના સિદ્ધાંત સિસ્ટમો અને સુવિધાઓ વચ્ચેના અંતરને દૂર કરવા માટે સમયની જરૂરિયાત છે.
- વડા પ્રધાનના જણાવ્યા અનુસાર, ડિજિટલ ભારતનો અર્થ બધા માટે તક, બધા માટે સુવિધા અને સૌની સહભાગિતા છે.

ડિજિટલ ભારત અભિયાનની ઉપલબ્ધિઓ

- ડિજિટલ ભારત કેટલું અસરકારક રહ્યું તેનું એક ઉદાહરણ છે સ્કૂલ અથવા કોલેજના દસ્તાવેજો, આધાર, મતદાર ઓળખકાર્ડ, પાન જેવા બધા મહત્વપૂર્ણ દસ્તાવેજો ડિજિલોકર પર સરળતાથી અને સુરક્ષિત રૂપે સંગ્રહિત કરી શકાય છે.
- ડિજિટલ ટ્રાન્ઝેક્શનથી ખેડૂતોના જીવનમાં અભૂતપૂર્વ પરિવર્તન આવ્યું છે, PM કિસાન સન્માન નિધિ (PM Kisan Samman Nidhi) અંતર્ગત લગભગ 10 કરોડ ખેડૂત

- પરિવારો સીધા 1 લાખ 35 કરોડ રૂપિયાના બેંક ખાતામાં જમા થયા છે.
- ડિજિટલ ઈન્ડિયા અભિયાને કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે દેશને મદદ કરી હતી. દેશવાશીઓએ જરૂરિયાતમંદોને મદદ કરવા માટે તેમના બેંક ખાતામાં સીધા પૈસા મોકલ્યા હતા.
- વિશ્વની સૌથી મોટી ડિજિટલ સંપર્ક ટ્રેસિંગ એપ્લિકેશનમાં ની એક આરોગ્ય સેતુએ કોરોના ચેપને રોકવામાં ઘણી મદદ કરી.
- CoWin ને ઘણા દેશોની રૂચિ આકર્ષી હતી. દેશોએ રસીકરણ માટે ભારતની COWIN એપ્લિકેશનમાં રસ દર્શાવ્યો હતો.

Back to basics : ડિજિટલ ભારત (Digital India)

- ડિજિટલ ઈન્ડિયા એ સરકાર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી એક ઝુંબેશ છે જે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કે સરકારી સેવાઓ ઇલેક્ટ્રોનિક રીતે વધુ સારી રીતે ઓનલાઇન માળખાકીય સુવિધાઓનો ઉપયોગ કરીને અને ઈ-ગવર્નન્સ કનેક્ટિવિટીમાં વધારો કરીને નાગરિકોને ઉપલબ્ધ કરવામાં આવે છે. તે ભારતને તકનીકી ક્ષેત્રે ડિજિટલ રીતે સશક્ત બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તેની યોજના ગ્રામીણ વિસ્તારોને ઇ-ગવર્નન્સ ઈ-ગવર્નન્સ નેટવર્કથી જોડવાની છે. આ પહેલના ત્રણ મુખ્ય ઘટકો સુરક્ષિત અને સ્થિર ડિજિટલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનો વિકાસ, ડિજિટલી સરકારી સેવાઓ અને સાર્વત્રિક ડિજિટલ સાક્ષરતા પહોંચાડવાનો છે. તેને PM મોદીએ 1 જુલાઈ 2015 ના રોજ શરૂ કર્યું હતું.

ILOનો આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થળાંતર કામદારો વિશે અહેવાલ

- આંતરરાષ્ટ્રીય લેબર ઓર્ગેનાઈઝેશન (ILO) એ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થળાંતર કામદારો પર પોતાનો અહેવાલ પ્રકાશિત કર્યો છે. આ અહેવાલ COVID-19 રોગચાળા અને વૈશ્વિક ઔદ્યોગિકરણની વચ્ચે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે, જેણે રોજગારની શોધમાં સરહદ પાર કરતા કામદારોની બદલી સાથે વિશ્વની અર્થવ્યવસ્થાને અસર કરી છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- ILO નાં રિપોર્ટ અનુસાર, વૈશ્વિક સ્તરે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થળાંતર કરનારા કામદારોની સંખ્યા વધીને 169 મિલિયન થઈ છે, 2017 થી આમાં 3% નો વધારો થયો છે.
- યુવા સ્થળાંતર કામદારો (15-24 વર્ષની વયના) ભાગમાં પણ 2017 થી લગભગ 2% (3.2 મિલિયન) નો વધારો થયો છે.
- કોવિડ-19 રોગચાળાએ આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થળાંતર કરનારા કામદારોની પાયા વગરની સ્થિતિનો પર્દાફાશ કર્યો છે કારણ કે આ સંખ્યા 164 થી વધીને 169 મિલિયન થઈ ગઈ છે.
- સ્ત્રીઓ ઓછી વેતનવાળી અને ઓછી કુશળ નોકરીમાં વધુ પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

- મહિલા સ્થળાંતર કામદારોની સામાજિક સુરક્ષા અને સહાયક સેવાઓ માટે ઓછા વિકલ્પોની મર્યાદિત એક્સેસ છે.
- બધા સ્થળાંતર કામદારોમાંથી 3% યુરોપ, મધ્ય એશિયા અને અમેરિકામાં હાજર છે.
- 2017 માં સ્થળાંતર કામદારોએ વિશ્વની આંતરરાષ્ટ્રીય સ્થળાંતર વસ્તીના લગભગ 59% આવરી લીધા.

પર્યાપ્તિ મજૂરોને કેવી રીતે સુરક્ષિત કરવામાં આવે છે?

- સ્થળાંતર કામદારો તેમના દેશની અર્થવ્યવસ્થામાં ફાળો આપે છે અને વેતન ઘરે મોકલી આપે છે જે તેમના મૂળ દેશની અર્થવ્યવસ્થાને પણ વેગ આપે છે. જો કે, કેટલાક અકુશળ સ્થળાંતર કામદારો માનવ તસ્કરીની હિંસા માટે સંવેદનશીલ છે. સ્થળાંતર કામદારોના પ્રવાહના રક્ષણ અને વ્યવસ્થાપન માટે, સ્થળાંતર પરનું ILO Migrant Workers (Supplementary Provisions) Convention, 1975 અને Migration for Employment Convention (Revised), 1949 જેવા સાધનો પૂરા પાડે છે.

કેન્દ્ર સરકારે IT હાર્ડવેર માટે PLI હેઠળ 14 પાત્ર અરજદારોને મંજૂરી આપી

- કેન્દ્રીય ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને IT મંત્રાલયે IT હાર્ડવેર ઉત્પાદનો માટે પ્રોડક્શન લિંક્ડ ઇન્સેન્ટિવ (PLI) યોજના હેઠળ 14 અરજદારોને મંજૂરી આપી છે.
- IT હાર્ડવેર માટેની PLI સ્કીમ નાણાકીય વર્ષ 2020 ના બેઝ યર્સમાં ચોખ્ખી વૃદ્ધિના વેચાણ પર 4% થી 2% ની પ્રોત્સાહન આપે છે.
- PLI યોજના હેઠળ લક્ષિત વિભાગો છે લેપટોપ, ટેબ્લેટ્સ, પર્સનલ કમ્પ્યુટર્સ (PC) અને સર્વર્સ.
- આ તમામ IT હાર્ડવેર ઉત્પાદનોની વેલ્યુ ચેઈનમાં મોટા રોકાણને આકર્ષિત કરવા અને ઉત્પાદનને વેગ આપવા ઉત્પાદનને જોડતા પ્રોત્સાહનોની યોજના આ યોજનામાં છે.

અરજદાર

- આ અરજદારોમાં ડેલ, ICT (વિસ્ટ્રોન), રાઈઝિંગ સ્ટાર્સ હાય-ટેક (ફોક્સકોન) અને ફ્લેક્સટ્રોનિક્સ સહિત વૈશ્વિક સ્તરે પસંદ કરવામાં આવેલી ચાર કંપનીઓ હતી.
- સ્થાનિક કંપની કેટેગરી હેઠળ, લાવા ઈ-ગવર્નન્સનલ લિમિટેડ, ઈન્ફોપાવર ટેકનોલોજીઓ (સહસ્ત્ર અને MiTAC ની જેવી), ડિક્સન ટેકનોલોજીઓ (ભારત) લિ., ભગવતી (માઈક્રોમેક્સ) નીઓલિંક, નેટવેબ, ઓપ્ટીમસ, વીવીડીએન, સ્માઈલ ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને પાનાશે ડિજિલિફ જેવી 10 કંપનીઓને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

મહત્વ

- PLI યોજના હેઠળ માન્યતા પ્રાપ્ત કંપનીઓ આગામી 4 વર્ષમાં કુલ 1.61 લાખ કરોડ રૂપિયાથી વધુનું ઉત્પાદન કરે તેવી સંભાવના છે. કુલ ઉત્પાદનમાંથી, IT હાર્ડવેર કંપનીઓની કેટેગરી હેઠળ માન્ય કંપનીઓએ 84,746 કરોડ રૂપિયાના ઉત્પાદનનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે. આ યોજના IT હાર્ડવેર મેન્યુફેક્ચરિંગમાં રૂ. 2,517 કરોડના વધારાના રોકાણો લાવશે.

Back to basics : પ્રોડક્શન લિંક્ડ પ્રોત્સાહન યોજના (Production Linked Incentive)

- ઘરેલું ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ યોજના માર્ચ 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. તેનો હેતુ આયાત ઘટાડવાનો છે. ઘરઆંગણે બનાવેલા ઉત્પાદનોના વેચાણમાં કંપનીઓને પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુથી આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજના સ્થાનિક કંપનીઓને હાલના મેન્યુફેક્ચરિંગ યુનિટ સ્થાપવા અથવા વિસ્તૃત કરવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.

સ્કૂલ એજ્યુકેશન માટે UDISE 2019-20 પર રિપોર્ટ

- કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાન, રમેશ પોખરીયલ નિશાંકે Unified District Information System for Education Plus (UDISE+) નો અહેવાલ 2019-2020 માટે બહાર પાડ્યો હતો. UDISE+ ના અહેવાલમાં ભારતીય શાળા શિક્ષણ પ્રણાલી વિશેના કેટલાક સકારાત્મક અને નકારાત્મકના કેટલાક રસપ્રદ તથ્યો પર પ્રકાશ પાડવામાં આવ્યો છે.

UDISE + રિપોર્ટ શું છે?

- UDISE+, 2018-2019 માં શરૂ કરાઈ, તે શાળાના શિક્ષણ પરની સૌથી મોટી વ્યવસ્થાપન માહિતી સિસ્ટમ છે. જેમાં 1.5 મિલિયન શાળાઓ, 8.5 મિલિયન શિક્ષકો અને 250 મિલિયન બાળકો શામેલ છે. તે ડેટા એન્ટ્રી ઝડપી બનાવવા, ભૂલો ઘટાડવા, ડેટાની ગુણવત્તા સુધારવા અને તેની ચકાસણીને સરળ બનાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે UDISEનું એક સુધારેલું સંસ્કરણ છે જે 2012-2013માં DISE ને પ્રાથમિક શિક્ષણ માટે અને SEMISને માધ્યમિક શિક્ષણ માટે એકીકૃત કરીને શરૂ કરાયું હતું.

UDISE+ નું મહત્વ

- તે ભારતની સરકારી અને ખાનગી શાળાઓમાં વર્ગ 1 થી 12 ના ધોરણોને માપવામાં મદદ કરે છે. તે અસરકારક આયોજન અને નિર્ણય લેવા માટે સમયસર અને સચોટ ડેટા પ્રદાન કરે છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- આ અહેવાલ મુજબ, શાળા શિક્ષણના પ્રાથમિકથી ઉચ્ચતર માધ્યમિક સ્તરે 2019-20માં કુલ નોંધણી આશરે 9 કરોડ હતી.
- છોકરાઓની નોંધણી 1 કરોડ હતી જ્યારે છોકરીઓની સંખ્યા 12.08 કરોડ હતી.
- 2018-19ના આંકડાની તુલનામાં નોંધણી સંખ્યામાં 26 લાખનો વધારો થયો છે.
- 2019-20માં પૂર્વ-પ્રાથમિકથી ઉચ્ચતર માધ્યમિક સુધીના લગભગ 45 કરોડ વિદ્યાર્થીઓ શાળાના શિક્ષણમાં નોંધાયા હતા. આ સંખ્યા 2018-2019 ની તુલનામાં 42.3 લાખ વધી છે.
- વર્ષ 2018-19ની તુલનામાં વર્ષ 2019-20માં શાળા શિક્ષણના તમામ સ્તરે છોકરીઓના પ્રવેશમાં વધારો થયો છે.

વિદ્યાર્થી-શિક્ષક ગુણોત્તર

- વિદ્યાર્થી-શિક્ષકનો ગુણોત્તર વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવે છે, “આપેલ શાળા વર્ષમાં શિક્ષણના વિશિષ્ટ સ્તરે શિક્ષણ આપતા શિક્ષક દીઠ વિદ્યાર્થીઓની સરેરાશ સંખ્યા”. આ અહેવાલ મુજબ, વર્ષ 2012-2013 ની સરખામણીએ વર્ષ 2019-20માં શાળાના શિક્ષણના તમામ સ્તરે વિદ્યાર્થી-શિક્ષકના પ્રમાણમાં વધારો થયો છે.

ખુલ્લામાં શૌચની સંખ્યા ઘટી : વોશ રિપોર્ટ

- વોશ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ (વૈશ્વિક બિન-નફાકારક સંસ્થા)ના નવા અહેવાલ મુજબ ભારતે 2015થી ખુલ્લામાં શૌચની સંખ્યામાં (સંપૂર્ણ સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ) સૌથી વધુ ઘટાડો નોંધાવ્યો છે.
- સંયુક્ત રાષ્ટ્રે ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG) 6 હાંસલ કરવા માટે સ્વચ્છ પાણી અને સ્વચ્છતાની સાર્વત્રિક પહોંચ પર પણ ભાર મૂક્યો હતો.

Back to basics : વોશ

- વોશ એ સ્વચ્છ પાણી અને સ્વચ્છતા માટેનું સંક્ષિપ્ત નામ છે. આ ક્ષેત્રો એકબીજા સાથે સંબંધિત છે.
- વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (WHO)ની વોશ વ્યૂહરચના 2018-25ને સભ્ય રાજ્ય ઠરાવ (WHA 64.4) અને 2030ના એજન્ડા ફોર સસ્ટેનેબલ ડેવલપમેન્ટ (SDG 3: ગુડ હેલ્થ એન્ડ વેલ્ફેર, SDG 6: ફ્રીન વોટર એન્ડ સેનિટેશન)ના પ્રતિસાદ તરીકે વિકસાવવામાં આવી છે.
- તે WHOના 13મા સામાન્ય કાર્ય કાર્યક્રમ 2019-2023નો એક ઘટક છે, જેનો ઉદ્દેશ વધુ સારી કટોકટીની તૈયારી અને પ્રતિસાદ અને યુનિવર્સલ હેલ્થ કવરેજ (UHC) મારફતે એક અબજ લોકો જેવા બહુ-ક્ષેત્રીય કાર્યો દ્વારા ત્રણ અબજ લોકોની આરોગ્ય સંભાળમાં ફાળો આપવાનો છે.

- > તે જુલાઈ 2010માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભા દ્વારા અપનાવવામાં આવેલા સલામત પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા જેવા માનવ અધિકારોની પ્રગતિશીલતા પર પણ ભાર મૂકે છે.

અહેવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- **ખુલ્લામાં શૌચ સંબંધિત:**
 - > ભારતની અંદર ખુલ્લામાં શૌચ ઓછામાં ઓછું 2006થી પ્રાદેશિક રીતે અત્યંત પરિવર્તનશીલ રહ્યું છે પરંતુ 2016 સુધીમાં તમામ રાજ્યોમાં ખુલ્લામાં શૌચમાં ઘટાડો થયો હતો, જેમાં સૌથી મોટો ઘટાડો હિમાચલ પ્રદેશ અને હરિયાણામાં જોવા મળ્યો હતો.
 - > સબ-સહારા આફ્રિકામાં ખુલ્લામાં શૌચને રોકવાની પ્રગતિ ધીમી હતી.
- **SDG 6 સાથે સંબંધિત:**
 - > 2016 અને 2020 ની વચ્ચે, સુરક્ષિત રીતે સંચાલિત પીવાના પાણીની પહોંચ ધરાવતી વૈશ્વિક વસ્તી 70 ટકાથી વધીને 74 ટકા થઈ ગઈ છે.
 - > ઓન-સોર્સ જળ સંસાધનો અને ઓનસાઈટ સ્વચ્છતા પ્રણાલીમાં સુધારો થયો છે.
 - > ઓન-સોર્સ જળ સંસાધનોમાં પાઈપ કરેલા પાણી, બોરહોલ અથવા ટ્યુબવેલ, સુરક્ષિત ખોદેલા કૂવાઓ, સુરક્ષિત ધોધ, વરસાદી પાણી અને પેકેજડ અથવા ડિલિવરી પાણીનો સમાવેશ થાય છે.
 - > ઓનસાઈટ સેનિટેશન સિસ્ટમ એક એવી સિસ્ટમ છે જેમાં ગટર અને કચરાનું પાણી એકત્રિત કરવામાં આવે છે, સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે અને/અથવા પ્લોટ પર પ્રક્રિયા કરવામાં આવે છે જ્યાં તે ઉત્પન્ન થાય છે.
 - > 2016 થી 2020 વચ્ચે સુરક્ષિત રીતે સંચાલિત સ્વચ્છતા સેવાઓમાં 47% - 54 ટકાનો વધારો થયો છે.

પડકારો

- > કેન્દ્રીકૃત અને વિકેન્દ્રિત સ્વચ્છતા બંનેની લાંબા ગાળાની ટકાઉતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે યોગ્ય ભંડોળ અને રોકાણની જરૂર હતી.
- > અહેવાલમાં સ્વચ્છતા વિશે પણ વાત કરવામાં આવી છે [ખાસ કરીને નોવેલ કોરોના વાયરસ રોગ (કોવિડ-19)ના સંદર્ભમાં..]
- > જૂન 2020માં, વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશન અને યુનિસેફે સંયુક્ત પણે હેન્ડ ડાઈજીન ફોર ઓલ પહેલ શરૂ કરી હતી, જેનો ઉદ્દેશ હાથ ધોવાના માળખાની સુલભતામાં સુધારો કરવાનો અને જ્યાં સંસાધનો ઉપલબ્ધ છે ત્યાં હાથ ધોવાની પદ્ધતિઓમાં ફેરફારોને પ્રોત્સાહન આપવાનો હતો.
- > સાબુ અને પાણી ધોવાની સુવિધાઓ 67 ટકાથી વધીને 71 ટકા થઈ છે.
- > જોકે જળસંસાધનોના અભાવે વિશ્વભરમાં 10 માંથી 3 લોકો કોવિડ-19ના રોગચાળા દરમિયાન સાબુ અને પાણીથી હાથ ધોઈ શક્યા ન હતા.

ખુલ્લામાં શૌચ

- > તે એ પ્રથમનો ઉલ્લેખ કરે છે જ્યાં લોકો શૌચ માટે શૌચાલયનો ઉપયોગ કરવાને બદલે ખેતરો, ઝાડીઓ, જંગલો, ખુલ્લા જળાશયો અથવા અન્ય ખુલ્લી જગ્યાઓનો ઉપયોગ કરે છે.
- > તે ભારતમાં બાળકોના સ્વાસ્થ્ય માટે ગંભીર ખતરો છે.
- > આ પ્રથમ મહિલાઓને શારીરિક હુમલા વગેરે પ્રત્યે સંવેદનશીલ બનાવે છે.
- > નબળી સ્વચ્છતાની પરિસ્થિતિ સરકારને શિક્ષણ જેવા ઉત્પાદક રોકાણોને બદલે લોકોની મહેનતની કમાણી આરોગ્ય પર ખર્ચ કરવા દબાણ કરે છે (જે લોકોની ગરીબીનું મુખ્ય કારણ છે) જે રાષ્ટ્રીય વિકાસને પણ અવરોધે છે.

આ અંગે સરકારે કરેલા પ્રયાસો

- **રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ સ્વચ્છતા વ્યૂહરચના:**
 - > જળ ઉર્જા મંત્રાલય હેઠળ પીવાના પાણી અને સ્વચ્છતા વિભાગ (DDWS)એ 2019થી 2029 સુધી 10 વર્ષની 'રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ સ્વચ્છતા વ્યૂહરચના' શરૂ કરી છે.
 - > આ નીતિમાં સ્થાનિક સરકારો, નીતિ નિર્માતાઓ, અમલીકરણકર્તાઓ અને અન્ય હિસ્સેદારોને ખુલ્લામાં શૌચ મુક્ત (ODF) ઉપરાંત દરજ્જો આપવાની યોજનામાં માર્ગદર્શન આપવા માટેની માર્ગદર્શિકાની રૂપરેખા આપવામાં આવી છે, જે હેઠળ દરેક નાગરિક શૌચાલયોનો ઉપયોગ કરી શકે છે અને દરેક ગામમાં નક્કર અને પ્રવાહી કચરા વ્યવસ્થાપન સુવિધા પ્રદાન કરે છે.
- **સ્વચ્છ ભારત મિશન ગ્રામીણ ચરણ-2:**
 - > તેમાં પ્રથમ તબક્કા હેઠળ સિદ્ધિઓની ટકાઉતા સુનિશ્ચિત કરવા અને ગ્રામીણ ભારતમાં નક્કર/પ્રવાહી અને પ્લાસ્ટિક કચરા વ્યવસ્થાપન (SLWM) માટે પૂરતી સુવિધાઓ પૂરી પાડવા પર ભાર મૂક્યો છે.
 - > સ્વચ્છ ભારત મિશન (ગ્રામીણ) તબક્કા-1 હેઠળ મિશનના લોકાર્પણ પછી 10 કરોડથી વધુ વ્યક્તિગત શૌચાલયોનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે; પરિણામે તમામ રાજ્યોના ગ્રામીણ વિસ્તારોએ 2 ઓક્ટોબર, 2019ના રોજ પોતાને ખુલ્લામાં શૌચમુક્ત જાહેર કર્યા છે.

ODF, ODF+, ODF++ (શહેરો અને નગરો માટે)

- > **ODF:** જો દિવસના કોઈપણ સમયે, એક પણ વ્યક્તિ ખુલ્લામાં શૌચ ન કરે તો વિસ્તારને ODF તરીકે સૂચિત અથવા જાહેર કરી શકાય છે.
- > **ODF+:** જો કોઈ દિવસ કોઈ વ્યક્તિ ખુલ્લામાં શૌચ અને/અથવા પેશાબ કરતી જોવા ન મળે અને તમામ સમુદાય અને જાહેર શૌચાલયો કાર્યરત અને સુવ્યવસ્થિત હોય તો શહેરને ODF+ તરીકે જાહેર કરી શકાય છે.
- > **ODF++ :** જો તે પહેલેથી જ ODF+ સ્થિતિમાં હોય અને ગટર/સોપેજ અને ગટરોનું સલામત સંચાલન અને સારવાર હોય અને સારવાર વિનાકાદવ/સોપેજ અને ગટરો પાણી

સંસ્થાઓ અથવા ખુલ્લા વિસ્તારોના ગટરમાં નિકાલ કરવામાં આવે તો તેને ODF++ તરીકે જાહેર કરી શકાય છે.

સાયબર ક્ષમતા અને રાષ્ટ્રીય શક્તિ અહેવાલ: IISS

- ઇન્ટરનેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર સ્ટ્રેટેજિક સ્ટીઝ-IISS ના અહેવાલ મુજબ ભારતની આક્રમક સાયબર ક્ષમતા "પાકિસ્તાન કેન્દ્રિત" અને "પ્રાદેશિક રીતે અસરકારક" છે, પણ ચીન કેન્દ્રિત નથી, એમ જણાવાયું છે.

નિરીક્ષણ હેઠળ આવરી લેવામાં આવેલા દેશો

- આ અહેવાલમાં 15 દેશોની સાયબર પાવરનું ગુણાત્મક મૂલ્યાંકન કરવામાં આવ્યું છે.
- ફાઇવ આઇસ ઇન્ટેલિજન્સ એલાયન્સના ચાર સભ્યો - યુએસએ, યુનાઇટેડ કિંગડમ, કેનેડા અને ઓસ્ટ્રેલિયા.
- પાંચ બરફીલા દેશોના ત્રણ સાયબર સક્ષમ સાથીઓ - ફ્રાન્સ, ઇઝરાયલ અને જાપાન.
- પાંચ આંખો અને તેમના સાથીઓ દ્વારા સાયબર જોખમો તરીકે જોવામાં આવેલા ચાર દેશો - ચીન, રશિયા, ઈરાન અને ઉત્તર કોરિયા.
- સાયબર પાવર ડેવલપમેન્ટના પ્રારંભિક તબક્કામાં ભારત, ઇન્ડોનેશિયા, મલેશિયા અને વિયેતનામ એમ ચાર દેશોનો સમાવેશ થાય છે.

મૂલ્યાંકનના માપદંડ

- આ પદ્ધતિ દરેક દેશની સાયબર ઇકોસિસ્ટમનું વિશ્લેષણ કરે છે અને આંતરરાષ્ટ્રીય સુરક્ષા, આર્થિક સ્પર્ધા અને લશ્કરી બાબતો સાથે કેવી રીતે જોડાય છે તેનું વિશ્લેષણ પણ કરે છે. દેશોનું સાત કેટેગરીમાં મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે:
 - વ્યૂહરચના અને સિદ્ધાંતો
 - શાસન, આદેશો અને નિયંત્રણ
 - કોર સાયબર-ઇન્ટેલિજન્સ ક્ષમતા
 - સાયબર સશક્તિકરણ અને નિર્ભરતા
 - સાયબર સુરક્ષા અને લવચીકતા
 - સાયબરસ્પેસ બાબતોમાં વૈશ્વિક નેતૃત્વ
 - આક્રમક સાયબર ક્ષમતા

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ અહેવાલ 15 દેશોને સાયબર પાવરના ત્રણ સ્તરોમાં વિભાજિત કરે છે:
 - સ્તર 1 : પદ્ધતિમાં તમામ કેટેગરીમાં વિશ્વની અગ્રણી તાકાત ધરાવતા રાજ્યો. આ સ્તરમાં અમેરિકા એકમાત્ર દેશ સામેલ છે.

- સ્તર 2: જે રાજ્યો અમુક કેટેગરીમાં વિશ્વની અગ્રણી તાકાત ધરાવે છે. ઓસ્ટ્રેલિયા, કેનેડા, ચીન, ફ્રાન્સ, ઇઝરાયલ, રશિયા અને યુનાઇટેડ કિંગડમ આ કેટેગરીમાં છે.
- સ્તર 3: જે રાજ્યો કેટલીક કેટેગરીમાં તાકાત અથવા સંભવિત તાકાત ધરાવે છે પરંતુ અન્યમાં નોંધપાત્ર નબળાઈઓ ધરાવે છે. ભારત, ઇન્ડોનેશિયા, ઈરાન, જાપાન, મલેશિયા, ઉત્તર કોરિયા અને વિયેતનામ આ કેટેગરીના સ્તરે છે.
- આ અહેવાલ ઓછામાં ઓછા આગામી દસ વર્ષ સુધી US ડિજિટલ-ઔદ્યોગિક શ્રેષ્ઠતાની સંભવિત સ્થિરતાની પુષ્ટિ કરે છે. આના બે કારણો હોઈ શકે છે.
- અદ્યતન સાયબર તકનીકો અને આર્થિક અને લશ્કરી શક્તિ માટે તેમનું શોષણ કરવામાં અમેરિકા હજી પણ ચીનથી આગળ છે.
- 2018થી, અમેરિકા અને તેના કેટલાક મુખ્ય સાથીઓ કેટલીક પશ્ચિમી તકનીકો સુધી ચીનની પહોંચ ને મર્યાદિત કરવા સંમત થયા છે.
- આમ કરીને, આ દેશોએ ચીનના આંશિક વિભાજનને ટેકો આપ્યો છે જે ચીનની તેની અદ્યતન તકનીક વિકસાવવાની ક્ષમતાને સંભવિત રીતે અવરોધિત કરી શકે છે.

ઇન્ડિયા સ્પેસિફિક ઓવરવ્યૂ

- તેના પ્રદેશની ભૂ-વ્યૂહાત્મક અસ્થિરતા અને તેને જે સાયબર જોખમનો સામનો કરવો પડે છે તેની ઊંડી જાગૃતિ હોવા છતાં, ભારતે સાયબરસ્પેસ સુરક્ષા માટે તેની નીતિ અને સિદ્ધાંતો વિકસાવવામાં માત્ર “સાધારણ પ્રગતિ” કરી છે.
- ભારત પાસે કેટલીક સાયબર ઇન્ટેલિજન્સ અને આક્રમક સાયબર ક્ષમતાઓ છે પરંતુ તે પ્રાદેશિક રીતે મુખ્યત્વે પાકિસ્તાન પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- જોકે, ભારતીય નેટવર્ક સામે ચીનની પ્રવૃત્તિઓમાં તીવ્ર વધારો થયા બાદ જૂન 2020માં વિવાદિત લદાખ સરહદી વિસ્તારમાં ચીન સાથેના લશ્કરી મુકાબલાએ સાયબર સુરક્ષા અંગે ભારતીય ચિંતા ઓજાવી છે.
- ભારત હાલમાં અમેરિકા, યુકે અને ફ્રાન્સ સહિતના મુખ્ય આંતરરાષ્ટ્રીય ભાગીદારોની મદદથી નવી ક્ષમતાઓ બનાવીને અને સંયમના ધોરણો વિકસાવવા માટે નક્કર આંતરરાષ્ટ્રીય કાર્યવાહીની શોધમાં તેની નબળાઈઓને સરભર કરવાનું લક્ષ્ય ધરાવે છે.
- સાયબર ગવર્નન્સમાં સંસ્થાકીય સુધારા માટે ભારતનો અભિગમ 2018 અને 2019ના અંત સુધીમાં સ્થાપિત નાગરિક અને લશ્કરી ક્ષેત્રોમાં સાયબર સુરક્ષા માટે મુખ્ય સંકલન અધિકારીઓ સાથે "ધીમો અને વૃદ્ધિશીલ" રહ્યો છે.
- મુખ્ય અધિકારીઓ મુખ્ય સાયબર-ઇન્ટેલિજન્સ એજન્સી નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઇઝેશન સાથે મળીને કામ કરે છે.

- > ભારતીય ડિજિટલ અર્થતંત્રની શક્તિમાં વાઈબ્રન્ટ સ્ટાર્ટઅપ સંસ્કૃતિ અને ખૂબ જ વ્યાપક પ્રતિભા પૂલ શામેલ છે.
- > રાષ્ટ્રીય સાયબર સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન આપવામાં ખાનગી ક્ષેત્ર સરકાર કરતા વધુ ઝડપથી આગળ વધ્યું છે.
- > સાયબર ડિપ્લોમસીમાં દેશો સક્રિય અને દશ્યમાન છે, પરંતુ ભારત અત્યાર સુધી વૈશ્વિક ધોરણો સ્થાપિત કરી શક્યું નથી, તેના બદલે ભારત મોટા દેશો સાથે ઉત્પાદક વ્યવહારિક વ્યવસ્થા સ્થાપિત કરવાનું પસંદ કરે છે.

નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન

- > 2004માં સ્થપાયેલી નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન (NTRO) વડા પ્રધાન કાર્યાલયમાં રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા સલાહકાર હેઠળ કામ કરી રહી છે અને મુખ્યત્વે ગુપ્તમાહિતી એકત્રિત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- > એજન્સીએ રિમોટ સેન્સિંગ, ડેટા કલેક્શન અને પ્રોસેસિંગ, સાયબર સિક્યોરિટી, જિયોસ્પેશિયલ ઇન્ફોર્મેશન ગેઠરિંગ, ક્રિપ્ટોલોજી, સ્ટ્રેટેજિક હાર્ડવેર અને સોફ્ટવેર ડેવલપમેન્ટ અને મોનિટરિંગ સહિતના અનેક વિષયોમાં નિષ્ણાત છે.
- > નેશનલ ક્રિટિકલ ઇન્ફોર્મેશન ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોટેક્શન સેન્ટર (NCIIPC) નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશનના નિયંત્રણ હેઠળની એજન્સી છે, જેનો ઉદ્દેશ સેન્સર અને સેટેલાઈટ્સ, ડ્રોન, વીસેટ-ટર્મિનલ લોકેટર અને ફાઈબર-ઓપ્ટિક કેબલ નોડલ ટેપ પોઈન્ટ્સ જેવા પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ કરીને એકત્રિત કરવામાં આવેલી ગુપ્ત માહિતી અને અન્ય મહત્વપૂર્ણ ઇન્સ્ટોલેશન્સ પરના જોખમોનું નિરીક્ષણ, ઇન્ટરસેપ્ટ અને મૂલ્યાંકન કરવાનો છે.
- > નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન ઇન્ટેલિજન્સ બ્યુરો (IB) અને રિસર્ચ એન્ડ એનાલિસિસ વિંગ (R&AW) જેવા જ 'આચરણના ધોરણો' ધરાવે છે.

આગળનો રસ્તો

- > અહેવાલ મુજબ, ભારત ત્રીજા સ્તરની સાયબર શક્તિ છે, જેની પાસે તેની મહત્વપૂર્ણ ડિજિટલ-ઔદ્યોગિક ક્ષમતાનો ઉપયોગ કરવાની અને તેની સાયબર સુરક્ષા વ્યૂહરચનામાં સુધારો કરવા માટે સર્વગ્રાહી સામાજિક અભિગમ અપનાવીને બીજી કેટેગરીમાં પહોંચવાની મોટી તક છે.
- > આ ઉપરાંત આ દિશામાં 'રાજકીય ઈચ્છાશક્તિ' અને 'ભારતીય ગુપ્તચર એજન્સીઓના આયોજન માટેની વ્યૂહરચના' પણ મહત્વપૂર્ણ બની શકે છે. સાયબર પાવર બનવા માટે ભારત અન્ય દેશો સાથે કેવી રીતે જોડાણ કરે છે તે જરૂરી છે.

પ્રધાનમંત્રી માઈક્રો ફૂડ ઉદ્યોગ અપગ્રેડેશન યોજના

- > પ્રધાનમંત્રી માઈક્રો ફૂડ ઇન્ડસ્ટ્રી અપગ્રેડેશન સ્કીમને (PMFME) 29 જૂન, 2021ના રોજ એક વર્ષ પૂર્ણ થયું હતું.
- > PMFME યોજના હાલના ૩૫ રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં લાગુ કરવામાં આવી રહી છે.
- > નોડલ મંત્રાલય: ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ઉદ્યોગ મંત્રાલય (MOFPI).

લક્ષણો

- વન ડિસ્ટ્રિક્ટ વન પ્રોડક્ટ (ODOP) અભિગમ :
 - > રાજ્યો હાલના જૂથો અને કાચા માલની ઉપલબ્ધતાને ધ્યાનમાં રાખીને જિલ્લાઓ માટે ખાદ્ય ઉત્પાદનોની ઓળખ કરશે.
 - > ODOP કેરી, બટાકા, અથાણું, બાજરી આધારિત ઉત્પાદનો, મત્સ્યપાલન, મરઘાં વગેરે જેવા વિસ્તારમાં નાશવંત ઉપજ આધારિત અથવા અનાજ આધારિત અથવા વ્યાપક પણે ઉત્પાદિત ખાદ્ય ચીજો હોઈ શકે છે.
- ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાના અન્ય ક્ષેત્રો:
 - > પશ્ચિમથી સંપત્તિ ઉત્પાદનો, નાના વન ઉત્પાદનો અને મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ.
 - > ક્ષમતા નિર્માણ અને સંશોધન: MOFPI હેઠળ રાજ્ય સ્તરની તકનીકી સંસ્થાઓ તેમજ શૈક્ષણિક અને સંશોધન સંસ્થાઓને એકમોની તાલીમ, ઉત્પાદન વિકાસ, યોગ્ય પેકેજિંગ અને સૂક્ષ્મ એકમો માટે મશીનરીને સહાય કરવામાં આવશે.

નાણાકીય સહાય

- > વ્યક્તિગત માઈક્રો ફૂડ પ્રોસેસિંગ યુનિટ્સનું અપગ્રેડેશન: હાલના વ્યક્તિગત માઈક્રો ફૂડ પ્રોસેસિંગ યુનિટ્સ તેમના એકમોને અપગ્રેડ કરવા ઈચ્છતા કેડિટ-લિંક્ડ કેપિટલ સબસિડીનો લાભ લઈ શકે છે, જેમાં પાત્ર પ્રોજેક્ટ ખર્ચના 35 ટકા પર યુનિટ દીઠ મહત્તમ રૂ. 10 લાખ છે.
- > કાર્યકારી મૂડી અને નાના ઉપકરણોની ખરીદી માટે સેલ્ફ હેલ્પ ગ્રુપ (SHG) સભ્ય દીઠ રૂ. 40,000નું પ્રારંભિક ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવશે.
- > સમયગાળો: 2020-21થી 2024-25 સુધીના પાંચ વર્ષના સમયગાળા દરમિયાન.

ફાઇનાન્સિંગ

- > 10000 રૂ. ધરાવતી તે કેન્દ્ર પ્રાયોજિત યોજના છે.
- > આ યોજના હેઠળનો ખર્ચ કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો વચ્ચે 60:40ના ગુણોત્તરમાં, પૂર્વોત્તર અને હિમાલયના રાજ્યો વચ્ચે 90:10ના ગુણોત્તરમાં, અને કેન્દ્ર સરકાર અને ધારાસભા ધરાવતા કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશો વચ્ચે 60:40ના ગુણોત્તરમાં અને

અન્ય કેન્દ્ર શાસિત પ્રદેશોમાં કેન્દ્ર સરકારનો 100% ભાગ વહેંચવામાં આવે છે.

આવશ્યકતા

- અસંગઠિત ફૂડ પ્રોસેસિંગ ક્ષેત્ર, જેમાં લગભગ 25 લાખ એકમોનો સમાવેશ થાય છે, ફૂડ પ્રોસેસિંગ ક્ષેત્રમાં 74% રોજગાર પ્રદાન કરે છે.
- અસંગઠિત ફૂડ પ્રોસેસિંગ ક્ષેત્રને ઘણા પડકારોનો સામનો કરવો પડે છે જે તેમના પ્રદર્શન અને વિકાસને મર્યાદિત કરે છે. આ પડકારોમાં આધુનિક તકનીકી અને ઉપકરણોની પહોંચનો અભાવ છે; સંસ્થાકીય તાલીમનો અભાવ; સંસ્થાકીય ધિરાણની પહોંચનો અભાવ; ઉત્પાદનોની નબળી ગુણવત્તા; જાગૃતિનો અભાવ; બ્રાન્ડિંગ અને માર્કેટિંગ કુશળતાનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતીય ખાદ્ય ઉદ્યોગની સ્થિતિ

- ભારતીય ખાદ્ય અને કરિયાણાનું બજાર વિશ્વનું છઠ્ઠું સૌથી મોટું બજાર છે, જે રિટેલ વેચાણમાં 70 ટકા ફાળો આપે છે.
- ભારતીય ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ઉદ્યોગ દેશના કુલ ખાદ્ય બજારમાં 32 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે, જે ભારતના સૌથી મોટા ઉદ્યોગોમાંનું એક છે અને ઉત્પાદન, વપરાશ, નિકાસ અને અપેક્ષિત વૃદ્ધિની દ્રષ્ટિએ પાંચમા ક્રમે છે.
- તે ઉત્પાદન અને કૃષિમાં કુલ મૂલ્ય વર્ધિત (GVA)માં અનુક્રમે 8.80 અને 8.39 ટકા, ભારતની નિકાસમાં 13 ટકા અને કુલ ઔદ્યોગિક રોકાણમાં 6 ટકા ફાળો આપે છે.

Back to basics : ફૂડ પ્રોસેસિંગ ને લગતી અન્ય

યોજનાઓ

- ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ માટે પ્રોડક્શન લિંક્ડ ઈન્સેન્ટિવ સ્કીમ (PLISFPI): સ્થાનિક એકમોમાં ઉત્પાદિત ઉત્પાદનોમાંથી વેચાણમાં વધારો કરવા કંપનીઓને પ્રોત્સાહિત કરવા.
- મેગા ફૂડ પાર્ક યોજના: મેગા ફૂડ પાર્ક ફ્લેક્સિબલ આધારિત અભિગમ દ્વારા મજબૂત ફોરવર્ડ અને બેકવર્ડ લિન્કેજ સાથે ફાર્મથી માર્કેટ સુધીની કિંમત શૃંખલા સાથે ફૂડ પ્રોસેસિંગ માટે આધુનિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર નું નિર્માણ કરે છે.

ભારતનેટ પ્રોજેક્ટ

- તાજેતરમાં કેન્દ્રીય પ્રધાનમંડળે જાહેર-ખાનગી ભાગીદારીના મોડેલ દ્વારા ભારતનેટ પ્રોજેક્ટના અમલીકરણ માટે રૂ. 19,041 કરોડ(કુલ રૂ. 29430 કરોડના ખર્ચ માંથી) સુધી વાયબિલીટી ગેપ ગ્રાન્ટ-ઈન-એઈડને મંજૂરી આપી હતી.
- જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી (PPP) પ્રક્રિયામાં સરકારી એજન્સી અને ખાનગી ક્ષેત્રની કંપની વચ્ચે સહકાર શામેલ છે જેનો ઉપયોગ ફાઈનાન્સિંગ, બિલ્ડિંગ અને

ઓપરેટિંગ પ્રોજેક્ટ્સ માટે કરી શકાય છે. PPP મોડેલ ટેલિકોમ્યુનિકેશનના આ મહત્વપૂર્ણ માળખામાં એક નવી પહેલ છે.

- વાએબિલિટી ગેપ ફંડિંગ (VGF) એટલે એવી ગ્રાન્ટ જે સરકાર દ્વારા માળખાગત પ્રોજેક્ટને પૂરી પાડવામાં આવે છે જે આર્થિક રીતે યોગ્ય છે પરંતુ તેની નાણાકીય સધ્ધરતા ઓછી છે (આર્થિક રીતે ન્યાયી પરંતુ વિત્તિય રીતે વ્યવહારુ નથી), આ પ્રકારની ગ્રાન્ટ લાંબા ગાળાની પરિપક્વતા સમયગાળા વાળા પ્રોજેક્ટને પૂરી પાડવામાં આવે છે.

Back to basics : પરિચય

- તે ઓપ્ટિકલ ફાઈબરનો ઉપયોગ કરીને વિશ્વનો સૌથી મોટો ગ્રામીણ બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી પ્રોગ્રામ છે અને ભારત બ્રોડબેન્ડ નેટવર્ક લિમિટેડ (BBNL) દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલા એક મુખ્ય મિશનનો પણ ઉપયોગ કરે છે.
- BBNL એ ભારત સરકાર દ્વારા કંપની અધિનિયમ, 1956 હેઠળ સ્થાપિત એક વિશેષ હેતુ વાહન (SPV) છે, જેની અધિકૃત મૂડી રૂ. 1000 કરોડ છે.
- તે રાજ્યો અને ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારીમાં ડિજિટલ ઈન્ડિયાના વિઝનને સાકાર કરવા માટેનું ઉચ્ચ સ્તરીય નેટવર્ક માળખું છે, જે તમામ ઘરો માટે 2 mbps થી 20mbps અને તમામ સંસ્થાઓ માટે તેમની માંગ ક્ષમતા મુજબ સસ્તી બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવા માટે ભેદભાવ રહિત ધોરણે એક્સેસ કરી શકાય છે.
- તેને DOT દ્વારા સંચાર મંત્રાલય હેઠળ અમલમાં મૂકવામાં આવી રહ્યું છે.
- નેશનલ ઓપ્ટિકલ ફાઈબર નેટવર્ક (NOFN)નું લોન્ચિંગ ઓક્ટોબર 2011માં કરવામાં આવ્યું હતું, જેનું નામ 2015માં ભારત નેટ પ્રોજેક્ટ રાખવામાં આવ્યું હતું.
- ગ્રામ પંચાયતોમાં બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી મેળવવા માટે મજબૂત માળખાગત સુવિધાઓના નિર્માણ દ્વારા NOFNની માહિતી સુપરહાઈવે તરીકે કલ્પના કરવામાં આવી હતી.
- વર્ષ 2019માં સંચાર મંત્રાલયે દેશભરમાં બ્રોડબેન્ડ સેવાઓ સુધી સાર્વત્રિક અને સમાન પહોંચને સરળ બનાવવા માટે નેશનલ બ્રોડબેન્ડ મિશન પણ શરૂ કર્યું હતું.

ફાઇનાન્સિંગ

- આ સમગ્ર પ્રોજેક્ટને સાર્વત્રિક સેવા જવાબદારી ભંડોળ (યુનિવર્સલ સર્વિસ ઓબ્લિગેશન ફંડ-USOF) દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવી રહ્યું છે, જેની સ્થાપના દેશના ગ્રામીણ અને અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં ટેલિકોમ સેવાઓમાં સુધારો કરવાના ઉદ્દેશ સાથે કરવામાં આવી હતી.

ઉદ્દેશ્ય

- > તેનો ઉદ્દેશ ગ્રામીણ ભારતમાં ઈ-ગવર્નન્સ, ઈ-હેલ્થ, ઈ-એજ્યુકેશન, ઈ-બેંકિંગ, ઈ-ન્ટરનેટ અને અન્ય સેવાઓના વિતરણને સરળ બનાવવાનો છે.

પ્રોજેક્ટ તબક્કાઓ**■ પ્રથમ ચરણ:**

- > ડિસેમ્બર 2017 સુધીમાં એક લાખ ગ્રામ પંચાયતોને ભૂગર્ભ ઓપ્ટિક ફાઇબર કેબલ (OFC) લાઇન મૂકીને બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવી.

■ બીજું ચરણ:

- > માર્ચ 2019 સુધીમાં વીજ લાઇનો પર ભૂગર્ભ ફાઇબર, ફાઇબર, રેડિયો અને સેટેલાઇટ મીડિયાનો મહત્તમ ઉપયોગ કરીને દેશની તમામ ગ્રામ પંચાયતોને કનેક્ટિવિટી પૂરી પાડવી.

■ ત્રીજું ચરણ:

- > રિંગ ટોપોલોજીનો ઉપયોગ 2019 થી 2023 સુધી અત્યાધુનિક, ફ્યુચર પ્રૂફ નેટવર્ક હેઠળ જિલ્લાઓ અને બ્લોક વચ્ચે ફાઇબરને વિસ્તૃત કરવા માટે કરવામાં આવશે.

ભારતનેટનું હાલનું વિસ્તરણ

- > આ પ્રોજેક્ટ ગ્રામ પંચાયતોથી આગળના 16 રાજ્યોના તમામ ગામોમાં વિસ્તૃત કરવામાં આવશે જે નીચે મુજબ છે:
- > કેરળ, કર્ણાટક, રાજસ્થાન, હિમાચલ પ્રદેશ, પંજાબ, હરિયાણા, ઉત્તર પ્રદેશ, મધ્યપ્રદેશ, પશ્ચિમ બંગાળ, આસામ, મેઘાલય, મણિપુર, મિઝોરમ, ત્રિપુરા, નાગાલેન્ડ અને અરુણાચલ પ્રદેશ.
- > સુધારેલી વ્યૂહરચનામાં ખાનગી ક્ષેત્રના ભાગીદારો દ્વારા ભારતનેટનું સર્જન, અપગ્રેડેશન, ઓપરેશન, જાળવણી અને ઉપયોગ સામેલ હશે જેની પસંદગી સ્પર્ધાત્મક આંતરરાષ્ટ્રીય બિડિંગ પ્રક્રિયા દ્વારા કરવામાં આવશે.
- > પસંદ કરાયેલા ખાનગી ક્ષેત્રના ભાગીદાર પૂર્વનિર્ધારિત સેવા સ્તરના કરાર (SLA) અનુસાર વિશ્વસનીય, હાઈ સ્પીડ બ્રોડબેન્ડ સેવાઓ પ્રદાન કરે તેવી અપેક્ષા છે.

ભારતનેટમાં PPPનું મહત્વ**■ ઝડપી અમલીકરણ:**

- > PPP મોડેલ કામગીરી, જાળવણી, ઉપયોગ અને મહેસૂલ ઉત્પાદન માટે ખાનગી ક્ષેત્રની કાર્યક્ષમતાનો લાભ લેશે અને તેના પરિણામે ભારતનેટનો ઝડપી રોલ આઉટ થવાની સંભાવના છે.

■ રોકાણમાં વધારો:

- > ખાનગી ક્ષેત્રના ભાગીદાર ઈક્વિટી રોકાણ લાવશે અને મૂડી ખર્ચ અને નેટવર્કના સંચાલન અને જાળવણી માટે સંસાધનો એકત્રિત કરશે તેવી અપેક્ષા છે.

■ વધુ સારી એક્સેસ:

- > તમામ વસવાટ વાળા ગામોમાં ભારતનેટના વિસ્તરણથી વિવિધ સરકારો દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવતી ઈ-સેવાઓ તેમજ ઓનલાઇન શિક્ષણ, ટેલિમેડિસિન, કૌશલ્ય વિકાસ, ઈ-કોમર્સ અને બ્રોડબેન્ડની અન્ય એપ્લિકેશનો સુધી વધુ સારી રીતે પ્રવેશ મેળવી શકાશે.

પ્રશ્નોત્તરી

- ભારતનેટ પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - તે ઓપ્ટિકલ ફાઇબરનો ઉપયોગ કરીને વિશ્વનો સૌથી મોટો ગ્રામીણ બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી પ્રોગ્રામ છે અને ભારત બ્રોડબેન્ડ નેટવર્ક લિમિટેડ (BBNL) દ્વારા અમલમાં મૂકવામાં આવેલા એક મુખ્ય મિશનનો પણ ઉપયોગ કરે છે.
 - BBNL એ ભારત સરકાર દ્વારા કંપની અધિનિયમ, 1956 હેઠળ સ્થાપિત એક વિશેષ હેતુ વાહન (SPV) છે, જેની અધિકૃત મૂડી રૂ. 1000 કરોડ છે.
 - તે રાજ્યો અને ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારીમાં ડિજિટલ ઈન્ડિયાના વિઝનને સાકાર કરવા માટેનું ઉચ્ચ સ્તરીય નેટવર્ક માળખું છે, જે તમામ ઘરો માટે 2 mbps થી 20mbps અને તમામ સંસ્થાઓ માટે તેમની માંગ ક્ષમતા મુજબ સસ્તી બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી પ્રદાન કરવા માટે ભેદભાવ રહિત ધોરણે એક્સેસ કરી શકાય છે.
 - નેશનલ ઓપ્ટિકલ ફાઇબર નેટવર્ક (NOFN)નું લોન્ચિંગ ઓક્ટોબર 2011માં કરવામાં આવ્યું હતું, જેનું નામ 2015માં ભારત નેટ પ્રોજેક્ટ રાખવામાં આવ્યું હતું. ગ્રામ પંચાયતોમાં બ્રોડબેન્ડ કનેક્ટિવિટી મેળવવા માટે મજબૂત માળખાગત સુવિધાઓના નિર્માણ દ્વારા NOFNની માહિતી સુપરહાઇવે તરીકે કલ્પના કરવામાં આવી હતી.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

- માનવ અધિકાર માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઉચ્ચ કમિશનરની કચેરી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - તે સામાન્ય રીતે યુનાઈટેડ નેશન્સ હુમન રાઈટ્સ ઓફિસ (United Nations Human Rights Office) તરીકે ઓળખાય છે.
 - યુનાઈટેડ નેશન્સ સચિવાલય નો આ વિભાગ આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા હેઠળ બાંધકામ માનવ અધિકારને પ્રોત્સાહન આપવા અને તેનું રક્ષણ કરવા માટે કામ કરે છે.
 - 1993 માં યુનાઈટેડ નેશન્સ જનરલ એસેમ્બલી દ્વારા માનવ અધિકાર પરના વર્લ્ડ કોન્ફરન્સ બાદ આ કાર્યાલયની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. Enforcing Contracts Portal વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ન્યાય ખાતાએ આ પોર્ટલ ભારતભરમાં વેપાર કરવામાં સરળતાને પ્રોત્સાહન આપવા અને 'કોન્ટ્રાક્ટ એન્ફોર્સમેન્ટ રેજિમ' (Contract Enforcement Regime) સુધારવાના ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કર્યું છે.

2. આ પોર્ટલ દિલ્હી, કોલકાતા, મુંબઈ અને બેંગલુરુના સમર્પિત વ્યાપારી અદાલતોમાં (Dedicated Commercial Courts) વ્યાપારી બાબતોને લગતી નવીનતમ માહિતીની સરળ એક્સેસ આપશે.

3. વ્યવસાયિક વિવાદોના ઝડપી નિરાકરણ માટે અને સમર્પિત માળખાગત અને વિશિષ્ટ ન્યાયિક માનવ શક્તિનો દાવો કરવા માટે સમર્પિત વ્યાપારી અદાલતો (Dedicated Commercial Courts)ની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. તે વ્યાપારી કાયદાઓના ભંડારની પણ એક્સેસ પ્રદાન કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. સંયુક્ત રાષ્ટ્રના આંતરરાષ્ટ્રીય પર્યટન અંગેના અહેવાલ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ અહેવાલ મુજબ, પર્યટનમાં આ સ્થિરતા (stagnation) ના પરિણામે 4 ટ્રિલિયનનું નુકસાન થશે.

2. આ અહેવાલ મુજબ, પર્યટન ક્ષેત્રે 2023 સુધી પૂર્ણપણે પુનઃ શરૂઆત (rebound) ની અપેક્ષા નથી.

3. આ મુજબ, વર્ષ 2020 માં આંતરરાષ્ટ્રીય આવકોમાં 2019 માં પૂર્વ રોગચાળાના સ્તરોથી 73% ઘટાડો થયો હતો. આનાથી પર્યટન અને સંલગ્ન ક્ષેત્રોમાં અંદાજે 4 ટ્રિલિયન ડોલરનું નુકસાન થયું છે. રિપોર્ટમાં ઓછામાં ઓછા ઉત્તર અમેરિકા અને યુરોપ માટે, 2021 ના બીજા ભાગમાં થોડો સુધારો થવાની અપેક્ષા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. ફેમ યોજના (FAME Scheme) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ યોજના રાષ્ટ્રીય ઇલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા મિશન યોજના (National Electric Mobility Mission Plan) નો એક ભાગ છે. સબસિડી આપીને ઇલેક્ટ્રિક વાહનોને પ્રોત્સાહિત કરવા યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.

2. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ તમામ વાહન વિભાગોને પ્રોત્સાહિત કરવાનો છે. તેની શરૂઆત બે તબક્કામાં કરવામાં આવી હતી. ફેઝ 1 ની શરૂઆત 2015 માં થઈ હતી અને 31 માર્ચ, 2019 ના રોજ સમાપ્ત થઈ. જ્યારે, બીજા તબક્કો એપ્રિલ 2019 થી શરૂ થયો હતો અને 2024 માં સમાપ્ત થશે.

3. ભારે ઉદ્યોગ અને જાહેર ઉદ્યોગ મંત્રાલય હેઠળ ભારે ઉદ્યોગ વિભાગ દ્વારા આ યોજનાની દેખરેખ રાખવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. બેંગલુરુ ઉપનગરીય રેલ પ્રોજેક્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કર્ણાટક સરકારના મતે, 'બેંગલુરુ ઉપનગરીય રેલ પરિયોજના' (Bengaluru Suburban Rail Project) પર કામ સપ્ટેમ્બર 2021 માં શરૂ થશે. આ પ્રોજેક્ટ 2026 સુધીમાં પૂર્ણ થવાની સંભાવના છે.

2. આ પ્રોજેક્ટ અંદાજે 15,767 કરોડના ખર્ચે પૂર્ણ થશે.

3. તે ભારતનો સૌથી સંકલિત રેલ્વે પ્રોજેક્ટ (integrated rail project) માનવામાં આવે છે. આ પ્રોજેક્ટ બેંગલુરુને તેના પરા સાથે રેલ આધારિત ઝડપી પરિવહન પ્રણાલી દ્વારા જોડશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. પ્રધાનમંત્રી ફસલ બિમા યોજના (PMEBY) વિશે નીચેના

નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. PMFBY ની શરૂઆત 18 ફેબ્રુઆરી, 2016ના રોજ વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ કરી હતી. તે ખેડૂતોના ઉત્પાદન માટે વીમા સેવા છે.

2. આ યોજના વન નેશન-વન યોજના થીમ સાથે અનુરૂપ તૈયાર કરવામાં આવી હતી. તેણે નેશનલ એગ્રિકલ્ચરલ ઈન્સ્યુરન્સ સ્કીમ (NAIS) અને મોડિફાઇડ નેશનલ એગ્રિકલ્ચરલ ઈન્સ્યુરન્સ સ્કીમ (MNAIS) નામની બે યોજનાઓ બદલી.

3. PMFBY નો ઉદ્દેશ્ય એ છે કે ખેડૂતો પરના પ્રીમિયમ બોજને ઓછો કરવો અને સંપૂર્ણ વીમા રકમ માટે પાક વીમા દાવાની ઝડપથી સમાધાનની ખાતરી કરવી. આ યોજનાનો ઉદ્દેશ પાકની નિષ્ફળતા સામે વીમા કવર આપવાનો છે. આમ આ યોજના ખેડૂતોની આવક સ્થિર કરવામાં મદદ કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. ડિજિટલ ભારત (Digital India) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડિજિટલ ઈન્ડિયા એ સરકાર દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી એક ઝુંબેશ છે જે સુનિશ્ચિત કરવા માટે કે સરકારી સેવાઓ ઈલેક્ટ્રોનિક રીતે વધુ સારી રીતે ઓનલાઇન માળખાકીય સુવિધાઓનો ઉપયોગ કરીને અને ઈ-ગવર્નન્સ કનેક્ટિવિટીમાં વધારો કરીને નાગરિકોને ઉપલબ્ધ કરવામાં આવે છે.

2. તે ભારતને તકનીકી ક્ષેત્રે ડિજિટલ રીતે સશક્ત બનાવવાનો પ્રયત્ન કરે છે. તેની યોજના ગ્રામીણ વિસ્તારોને હાઈ-સ્પીડ ઈ-ગવર્નન્સ નેટવર્કથી જોડવાની છે.

3. આ પહેલના ત્રણ મુખ્ય ઘટકો સુરક્ષિત અને સ્થિર ડિજિટલ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરનો વિકાસ, ડિજિટલ સરકારી સેવાઓ અને સાર્વત્રિક ડિજિટલ સાક્ષરતા પહોંચાડવાનો છે. તેને PM મોદીએ 1 જુલાઈ 2015 ના રોજ શરૂ કર્યું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. પ્રોડક્શન લિંક્ડ પ્રોત્સાહન યોજના વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઘરેલું ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આ યોજના માર્ચ 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.

2. તેનો હેતુ આયાત ઘટાડવાનો છે. ઘરઆંગણે બનાવેલા ઉત્પાદનોના વેચાણમાં કંપનીઓને પ્રોત્સાહિત કરવાના હેતુ થી આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.

3. આ યોજના સ્થાનિક કંપનીઓને હાલના મેન્યુફેક્ચરિંગ યુનિટ સ્થાપવા અથવા વિસ્તૃત કરવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. UDISE + રિપોર્ટ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. UDISE+, 2018-2019 માં શરૂ કરાઈ, તે શાળાના શિક્ષણ પરની સૌથી મોટી વ્યવસ્થાપન માહિતી સિસ્ટમ છે.

જેમાં 1.5 મિલિયન શાળાઓ, 8.5 મિલિયન શિક્ષકો અને 250 મિલિયન બાળકો શામેલ છે.

2. તે ડેટા એન્ટ્રી ઝડપી બનાવવા, ભૂલો ઘટાડવા, ડેટાની ગુણવત્તા સુધારવા અને તેની ચકાસણીને સરળ બનાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી.

3. તે UDISEનું એક સુધારેલું સંસ્કરણ છે જે 2012-2013માં DISE ને પ્રાથમિક શિક્ષણ માટે અને SEMISને માધ્યમિક શિક્ષણ માટે એકીકૃત કરીને શરૂ કરાયું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. ODF, ODF+, ODF++ (શહેરો અને નગરો માટે) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ODF: જો દિવસના કોઈપણ સમયે, એક પણ વ્યક્તિ ખુલ્લામાં શૌચ ન કરે તો વિસ્તારને ODF તરીકે સૂચિત અથવા જાહેર કરી શકાય છે.

2. ODF+: જો કોઈ દિવસ કોઈ વ્યક્તિ ખુલ્લામાં શૌચ અને/અથવા પેશાબ કરતી જોવા ન મળે અને તમામ સમુદાય અને જાહેર શૌચાલયો કાર્યરત અને સુવ્યવસ્થિત હોય તો શહેરને ODF+ તરીકે જાહેર કરી શકાય છે.

3. ODF++ : જો તે પહેલેથી જ ODF+ સ્થિતિમાં હોય અને ગટર/સેપ્ટેજ અને ગટરોનું સલામત સંચાલન અને સારવાર હોય અને સારવાર વિનાકાદવ/સેપ્ટેજ અને ગટરો પાણી સંસ્થાઓ અથવા ખુલ્લા વિસ્તારોના ગટરમાં નિકાલ કરવામાં આવે તો તેને ODF++ તરીકે જાહેર કરી શકાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 2004માં સ્થપાયેલી નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન (NTRO) વડા પ્રધાન કાર્યાલયમાં રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા સલાહકાર હેઠળ કામ કરી રહી છે અને મુખ્યત્વે ગુપ્તમાહિતી એકત્રિત કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

2. એજન્સીએ રિમોટ સેન્સિંગ, ડેટા કલેક્શન અને પ્રોસેસિંગ, સાયબર સિક્યોરિટી, જિયોસ્પેશિયલ ઈન્ફોર્મેશન ગેઠવિંગ, ક્રિપ્ટોલોજી, સ્ટ્રેટેજિક હાર્ડવેર અને સોફ્ટવેર ડેવલપમેન્ટ અને મોનિટરિંગ સહિતના અનેક વિષયોમાં નિષ્ણાત છે.

3. નેશનલ ક્રિટિકલ ઈન્ફોર્મેશન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોટેક્શન સેન્ટર (NCIIPC) નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશનના નિયંત્રણ હેઠળની એજન્સી છે, જેનો ઉદ્દેશ સેન્સર અને સેટેલાઈટ્સ, ડ્રોન, વીસેટ-ટર્મિનલ લોકેટર અને ફાઈબર-ઓપ્ટિક કેબલ નોડલ ટેપ પોઈન્ટ્સ જેવા પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ કરીને એકત્રિત કરવામાં આવેલી ગુપ્ત માહિતી અને અન્ય મહત્વપૂર્ણ ઈન્સ્ટોલેશન્સ પરના જોખમોનું નિરીક્ષણ, ઈન્ટરસેપ્ટ અને મૂલ્યાંકન કરવાનો છે.

4. નેશનલ ટેકનિકલ રિસર્ચ ઓર્ગેનાઈઝેશન ઈન્ટેલિજન્સ બ્યુરો (IB) અને રિસર્ચ એન્ડ એનાલિસિસ વિંગ (R&AW) જેવા જ 'આચરણના ધોરણો' ધરાવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

13. ભારતીય ખાદ્ય ઉદ્યોગની સ્થિતિના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતીય ખાદ્ય અને કરિયાણાનું બજાર વિશ્વનું છઠ્ઠું સૌથી મોટું બજાર છે, જે રિટેલ વેચાણમાં 70 ટકા ફાળો આપે છે.

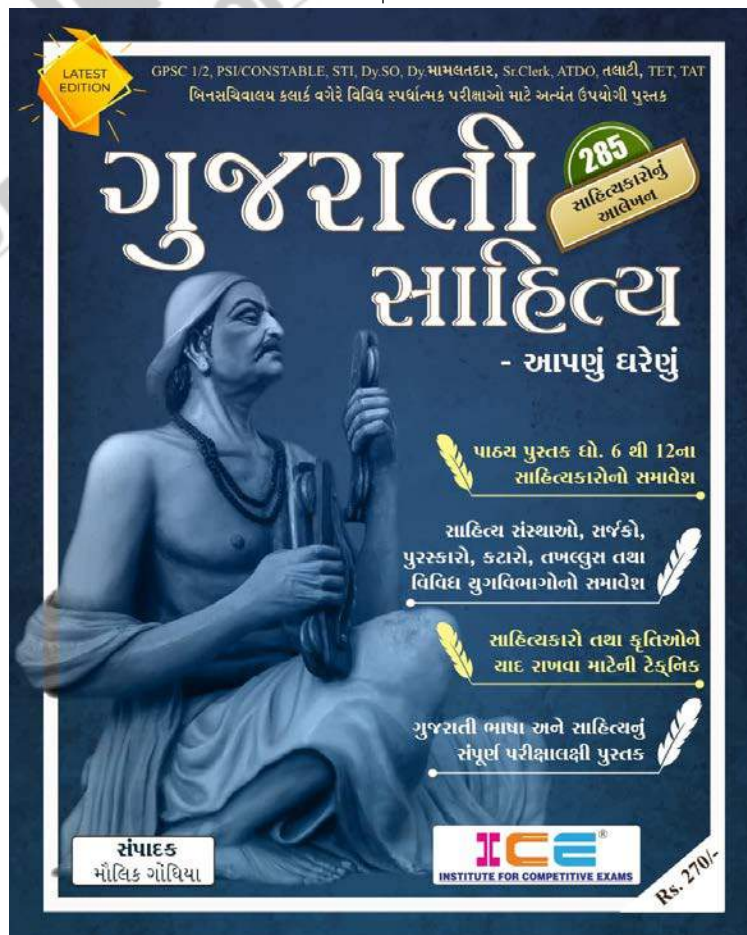
2. ભારતીય ખાદ્ય પ્રસંસ્કરણ ઉદ્યોગ દેશના કુલ ખાદ્ય બજારમાં 32 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે, જે ભારતના સૌથી મોટા ઉદ્યોગોમાંનું એક છે અને ઉત્પાદન, વપરાશ, નિકાસ અને અપેક્ષિત વૃદ્ધિની દ્રષ્ટિએ પાંચમા ક્રમે છે.

3. તે ઉત્પાદન અને કૃષિમાં કુલ મૂલ્ય વર્ધિત (GVA)માં અનુક્રમે 8.80 અને 8.39 ટકા, ભારતની નિકાસમાં 13 ટકા અને કુલ ઔદ્યોગિક રોકાણમાં 6 ટકા ફાળો આપે છે.

4. અસંગઠિત ફૂડ પ્રોસેસિંગ ક્ષેત્ર, જેમાં લગભગ 25 લાખ એકમોનો સમાવેશ થાય છે, ફૂડ પ્રોસેસિંગ ક્ષેત્રમાં 74% રોજગાર પ્રદાન કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

આબોહવાના લક્ષ્યાંકને પહોંચી વળવા માટે 2025 સુધીમાં 1 અબજ ટન CO2 દૂર કરવામાં આવશે

- Coalition for Negative Emissions (CNE) & McKinsey દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા એક અહેવાલ મુજબ, ચાલુ પ્રોજેક્ટ 2025 હવામાન પલટાના લક્ષ્યાંકને પહોંચી વળવા માટે હવામાં કાર્બન ડાયોક્સાઇડની માત્રાના થોડા જ ભાગને દૂર કરવામાં સક્ષમ હશે.
- લગભગ 190 દેશોએ પેરિસ કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે જે ગ્લોબલ વોર્મિંગને 1.5 ડિગ્રી સેલ્સિયસ સુધી મર્યાદિત કરવા માગે છે.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય તારણો

- આ અહેવાલ મુજબ, ગ્લોબલ વોર્મિંગને પેરિસ કરારમાં રાખવાનું 5° સેલ્સિયસ, 2025 સુધીમાં વૈશ્વિક સ્તરે 1 ગીગાટન નકારાત્મક ઉત્સર્જન વિના પ્રાપ્ત કરી શકાતું નથી.
- રિપોર્ટમાં હાઈલાઈટ કરવામાં આવી છે, જો પેરિસના લક્ષ્યાંકને પૂર્ણ કરવામાં આવે તો દેશોએ 2025 સુધીમાં વાતાવરણમાંથી એક અબજ ટન CO2 કાઢવાનું રહેશે.
- આ લક્ષ્યાંકિત ઘટાડાને વાર્ષિક એક અબજ ટનથી વધુ કરવાની જરૂર રહેશે.
- આ અહેવાલ મુજબ, ચાલુ પ્રોજેક્ટ્સની વર્તમાન પાઈપલાઈન ફક્ત 2025 સુધીમાં લગભગ 150 મિલિયન ટન CO2 કાઢી શકે છે.

ચિંતા

- તકનીકીમાં પ્રગતિ ખર્ચ ઘટાડશે અને 2050 સુધીમાં સરેરાશ ટન CO2 ની 30-100 પાઉન્ડ દૂર કરશે. આ ટેકનોલોજી ખર્ચાળ છે.
- નકારાત્મક ઉત્સર્જન પ્રોજેક્ટ
- આ અહેવાલ મુજબ, નકારાત્મક ઉત્સર્જન પ્રોજેક્ટ્સમાં શામેલ છે-
- બાયો-એનર્જી અને કાર્બન ઉત્સર્જન સંગ્રહ
- ઉત્સર્જનને કબજે કરવા અને સંગ્રહિત કરવા માટેની તકનીક
- વનીકરણ જેવા કુદરતી વાતાવરણ ઉકેલો

હીટ ડોમ

- તાજેતરમાં, પેસિફિક નોર્થવેસ્ટ અને કેનેડાના કેટલાક ભાગોમાં તાપમાન 47 ડિગ્રીની આસપાસ નોંધાયું હતું, જે "ઐતિહાસિક" ગરમીનું મોજું ઊભું કરે છે.
- આ ઘટના હીટ ડોમનું પરિણામ છે.

Back to basics : હીટ ડોમ વિશે

- આ ઘટના ત્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે સમુદ્રના તાપમાનમાં મજબૂત ફેરફાર (વધઘટ) થાય છે. સમુદ્રની સપાટી પર ગરમ હવા કન્વેક્શનને કારણે વધે છે.
- પ્રવર્તમાન પવનો ગરમ હવાને પૂર્વ તરફ ખસેડે છે, ત્યારે જેટ સ્ટ્રીમનું ઉત્તરીય સ્થળાંતર હવાને જમીન તરફ વાળે છે, જ્યાં તે સમાપ્ત થાય છે, પરિણામે ગરમ મોજાનો જન્મ થાય છે.
- જેટ સ્ટ્રીમ્સ વાતાવરણના ઉપરના સ્તરમાં મજબૂત હવા કરતાં સાંકડા બેન્ડ (નેરો બેન્ડ) છે. જેટ પ્રવાહોમાં પવન પશ્ચિમથી પૂર્વ તરફ જાય છે પરંતુ તેમનો પ્રવાહ ઘણીવાર ઉત્તર અને દક્ષિણમાં બદલાય છે.
- પશ્ચિમથી પૂર્વ તરફ સમુદ્રના તાપમાનમાં આ તીવ્ર ફેરફાર હીટ ડોમનું કારણ છે.
- પશ્ચિમ પેસિફિક મહાસાગરમાં છેલ્લા કેટલાક દાયકાઓથી તાપમાન વધ્યું છે અને પૂર્વપેસિફિક મહાસાગરના તાપમાન કરતા પ્રમાણમાં વધારે છે.
- હીટ ડોમ વાદળોને બનતા પણ અટકાવે છે, જેના કારણે પૃથ્વી પર વધુ સૂર્ય કિરણોત્સર્ગ થાય છે.
- હીટ ડોમ એ ઉચ્ચ દબાણનો વિસ્તાર છે જે એક વાસણ જેવો છે જેના પર ઢાંકણ ગરમીને રોકી રાખે છે. લા નીનો 2021માં રચાય તેવી સંભાવના વધુ છે, જ્યારે પૂર્વપેસિફિકમાં પાણી ઠંડું પડે છે અને પશ્ચિમ પેસિફિકમાં ગરમ થાય છે.

સમર વેવ (હીટ વેલ્સ)

- ઉનાળાની લહેર એ અસામાન્ય રીતે ઉચ્ચ તાપમાનની સ્થિતિ છે જેમાં તાપમાન સામાન્ય કરતા વધુ હોય છે. તે બે દિવસથી વધુ સમય સુધી ચાલે છે.
- ઉનાળાની લહેર માર્ચ-જૂનની વચ્ચે ચાલે છે પરંતુ કેટલીક વાર જુલાઈ સુધી પણ ચાલે છે.
- ઉનાળાના મોજાં વધુ ભેજ અને ભેજ વિનાના પણ હોઈ શકે છે અને મોટા વિસ્તારને આવરી લેવાની ક્ષમતા ધરાવે છે, તેની કાળજાળ ગરમી મોટી સંખ્યામાં લોકોને અસર કરે છે.

મનુષ્ય પર અસર (ભેજવાળા બલ્બના તાપમાન પર)

- જ્યાં સુધી શરીર પરસેવો છોડશે અને ઝડપથી બાષ્પીભવન થશે ત્યાં સુધી શરીર ઊંચા તાપમાને પણ ઠંડું રહી શકશે.
- ભીના બલ્બનું તાપમાન (WBT) એક મર્યાદા છે જે ગરમી અને ભેજ બંનેને ધ્યાનમાં લે છે જેની બહાર મનુષ્ય ઉચ્ચ તાપમાન સહન કરી શકતો નથી.
- WBTથી ઉપરનું તાપમાન ગરમીને લગતા રોગોનું કારણ બની શકે છે, જેમાં હીટ સ્ટ્રોક, ગરમીનો થાક, સનબર્ન અને હીટ રેશનો સમાવેશ થાય છે. કેટલીક વાર તે જીવલેણ હોઈ શકે છે.

‘હીટ ડોમ’ની અસરો

- એર કન્ડિશનર વિના રહેતા લોકો તેમના ઘરનું તાપમાન અસહ્ય રીતે વધતું જુએ છે, જેના કારણે અચાનક મૃત્યુ થાય છે.
- ગરમી પાક, સૂકી વનસ્પતિને પણ નુકસાન પહોંચાડી શકે છે અને તેના પરિણામે દુષ્કાળ પણ થઈ શકે છે.
- કાળઝાળ ગરમીના મોજાથી ઉર્જાની માંગમાં પણ વધારો થશે, ખાસ કરીને વીજળી, જેનાથી તેના ભાવ દરમાં વધારો થશે.
- હીટ ડોમ્સ દાવાનળ માટે બળતણ તરીકે પણ કામ કરી શકે છે, જે દર વર્ષે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં ઘણા જમીન વિસ્તારને નષ્ટ કરે છે.

આબોહવા પરિવર્તન અને ‘હીટ ડોમ્સ’

- હવામાન શાસ્ત્રીઓ વધુ કાળઝાળ ગરમીના મોજાના સંદર્ભમાં આબોહવા પરિવર્તનની અસરો પર પ્રકાશ પાડતા રહ્યા છે.
- 2017ના NOAA (નેશનલ ઓશનિક એન્ડ એટમોસ્ફેરિક એડમિનિસ્ટ્રેશન)ના સર્વે અનુસાર, 19મી સદીના ઉત્તરાર્ધથી સરેરાશ US તાપમાનમાં વધારો થયો છે.
- જોકે, વૈજ્ઞાનિકો સામાન્ય રીતે આબોહવા પરિવર્તનને કોઈ પણ સમકાલીન ઘટના સાથે જોડવાથી સાવચેત હોય છે.

બરનાડી વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય: આસામ

- તાજેતરમાં વર્લ્ડ વાઈડ ફંડ ફોર નેચર-ઈન્ડિયા (WWF)ને આસામના બરનાડી વન્યપ્રાણી અભયારણ્યમાં કેટલાક વાઘ મળ્યા હતા.
- બરનાડી વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય આસામના સૌથી નાના વન્યપ્રાણી અભયારણ્યોમાંનું એક છે અને 26.22 ચોરસ કિમી છે.

પરિસ્થિતિ

- બરનાડી વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય (BWS) ઉત્તરી આસામના બક્સા અને ઉદાલગુરી જિલ્લામાં ભૂતાનની સરહદ નજીક આવેલું છે.
- આ અભયારણ્ય અનુક્રમે પશ્ચિમ અને પૂર્વમાં બરનાડી અને નાલપરા નદીઓથી ઘેરાયેલું છે.

કાનૂની સ્થિતિ

- વર્ષ 1980માં આસામ સરકાર દ્વારા વન્યપ્રાણી અભયારણ્યનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.
- બરનાડી અભયારણ્યની સ્થાપના ખાસ કરીને પિગમી ડોગ (સુસ સાલ્વેનિયસ) અને હિસ્પિડ હેર (કેપ્રોલોગસ હિસ્પિડસ) ના સંરક્ષણ માટે કરવામાં આવી હતી.

જૈવ વિવિધતા

- તે એશિયન હાથી (એલેફાસ મેક્સિમસ), વાઘ (પેન્થેરા ટાઈગ્રીસ) અને ગૌર (બોસ ઇન્ડલિસ) જેવી લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓ માટે મહત્વપૂર્ણ છે.
- BWSનો લગભગ 60 ટકા હિસ્સો ગોચર તરીકે નોંધવામાં આવ્યો છે, જેમાંથી મોટા ભાગના હવે ઘાસવાળા જંગલ વિસ્તારો/જંગલો છે.
- અભયારણ્યમાં જોવા મળતા જંગલો મુખ્યત્વે ઉત્તર કિનારા પર જોવા મળતા ઉષ્ણકટિબંધીય ભેજવાળા પાનખર પ્રકારો છે અને દક્ષિણના ભાગોમાં ઝાડીઓ અને ઘાસના મેદાનો કેટલાક વૃક્ષો સાથે મિશ્રિત છે.

વનસ્પતિ

- માનવ પ્રવૃત્તિઓએ આ વિસ્તારની વનસ્પતિને ઘણી હદ સુધી બદલી નાખી છે.
- મોટા ભાગની કુદરતી વનસ્પતિનું સ્થાન બોમ્બેક્સ સીબા, ટેકટોના ગ્રાન્ડિસ અને નીલગિરી અને છતના ઘાસ (મોટે ભાગે સેરિયમ, કેટલાક જથ્થામાં ફેગમેટિસ અને થીમસા) ના વ્યાપારી વાવેતર દ્વારા લેવામાં આવ્યું છે.

Back to basics : આસામના અન્ય સંરક્ષિત વિસ્તારો

- ડિબ્રુ-સૈખોવા નેશનલ પાર્ક
- માનસ નેશનલ પાર્ક
- નામેરી નેશનલ પાર્ક
- રાજીવ ગાંધી ઓરાંગ નેશનલ પાર્ક
- કાઝીરંગા નેશનલ પાર્ક
- હાઈસ્પિડ હેર/આસામ રેબિટ (કેપ્રોલોગસ હિસ્પિડસ) :

આવાસ

- મધ્ય હિમાલયની દક્ષિણ તળેટી.
- તે પ્રારંભિક ક્રમિક લાંબા ઘાસના મેદાનોમાં રહે છે, જેને સ્થાનિક રીતે હાથી ઘાસ કહેવામાં આવે છે. શુષ્ક હવામાન દરમિયાન, ઘાસ વાળા મોટાભાગના વિસ્તારોમાં આગ લાગવાની સંભાવના હોય છે ત્યારે આ સસલા નદીની બાજુ માં કળણવાળા વિસ્તારો અથવા ઘાસમાં આશ્રય લે છે જે આગ માટે સંવેદનશીલ નથી.

જોખમ

- વધતી જતી ખેતી, પૂર નિયંત્રણ અને માનવ વિકાસને કારણે હાઈસ્પિડ હેરનું રહેઠાણ ખૂબ જ ખંડિત થઈ રહ્યું છે.
- જંગલ વિસ્તારો/જંગલોમાં ઘાસના મેદાનોને અનુક્રમિત કરવાની કુદરતી પ્રક્રિયા યોગ્ય રહેઠાણ ઘટાડે છે.

રક્ષણ

- > CITES: પરિશિષ્ટ-1
- > વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972ની અનુસૂચિ 1માં શામેલ
- > IUCN રેડ લિસ્ટ: જોખમી.

પ્રોજેક્ટ ડેવલપમેન્ટ સેલની સ્થાપના કરવામાં આવી છે અને આ રીતે ભારતમાં રોકાણ કરી શકાય તેવા પ્રોજેક્ટ્સની સંખ્યામાં વધારો કરવામાં આવ્યો છે, જેનાથી દેશમાં વિદેશી રોકાણનો પ્રવાહ વધ્યો છે.

ઉર્જા પરિવર્તનને માપવા માટે ભારતીય પહેલ

- > તાજેતરમાં, નવા અને નવીનીકરણીય ઉર્જા રાજ્ય મંત્રીએ 'ધ ઈન્ડિયા સ્ટોરી' પુસ્તિકા શરૂ કરી હતી, જે ભારતીય ઉર્જા ક્ષેત્રમાં સંક્રમણને આકાર આપતી ભારતીય પહેલોનું સંકલન કરે છે.
- > આ પુસ્તિકાનું લોકાર્પણ નવી અને નવીનીકરણીય ઉર્જા મંત્રાલય (MNRE) દ્વારા નાગરિક કેન્દ્રિત ઝડપી ઉર્જા સંક્રમણ પરના કાર્યક્રમમાં કરવામાં આવ્યું હતું.
- > તેનું આયોજન સંયુક્ત રાષ્ટ્ર અને ઉર્જા, પર્યાવરણ અને જળ પરિષદ (CEEW)ના ભારતના કાયમી મિશન(PMI)ના સહયોગથી કરવામાં આવ્યું હતું.
- > મંત્રી દ્વારા એક વેબસાઈટ પણ શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે વિશ્વભરમાંથી ઉર્જા સંક્રમણ જ્ઞાન સંસાધનોના ભંડાર તરીકે કામ કરશે.

રિન્યુએબલ એનર્જી ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એન્ડ ફેસિલિટેશન બોર્ડ (REIPFB) પોર્ટલ

- > પ્રોજેક્ટ્સના વિકાસ માટે ઉદ્યોગ અને રોકાણકારોને એક વખતનો ટેકો અને સુવિધા પૂરી પાડવા અને ભારતમાં નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષેત્રમાં નવું રોકાણ લાવવા માટે આ પોર્ટલ વિકસાવવામાં આવ્યું છે.

ઉદ્યોગ પ્રતિબદ્ધતાઓ

- > ભારતીય ઉદ્યોગના કેટલાક સભ્યોએ સ્વેચ્છાએ નવીનીકરણીય ઉર્જા લક્ષ્યાંકોની જાહેરાત કરી છે અને કાર્બન ડિસ્ક્લોઝર પ્રોજેક્ટ્સ (CDP), નવીનીકરણીય 100% અને વિજ્ઞાન આધારિત લક્ષ્યાંકો (SBT) માટે પ્રતિબદ્ધ છે.
- > CDP એ એક વૈશ્વિક ડિસ્ક્લોઝર સિસ્ટમ છે જે કંપનીઓ, શહેરો, રાજ્યો અને પ્રદેશોને તેમની પર્યાવરણીય અસરોને માપવા અને સંચાલિત કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.
- > SBT વ્યવસાયો દ્વારા નિર્ધારિત ગ્રીનહાઉસ ગેસ કાપ લક્ષ્યો છે.

Back to basics : નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષેત્રનો વિકાસ

- > ભારતની સ્થાપિત નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષમતામાં છેલ્લા છ વર્ષમાં અઢી ગણો વધારો થયો છે અને તે 141 ગીગાવોટ (મોટા હાઈડ્રો સહિત) થી વધુ પહોંચી ગયો છે.
- > તે દેશની કુલ ક્ષમતાના લગભગ 37 ટકા છે.
- > ભારતની સ્થાપિત સૌર ઉર્જા ક્ષમતામાં 15 ગણો વધુ વધારો થયો છે અને તે 41.09 ગીગાવોટ સુધી પહોંચી ગયો છે.
- > ભારતની નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષમતા વિશ્વની ચોથી સૌથી મોટી ક્ષમતા છે. વાસ્તવમાં, ભારતનો વાર્ષિક નવીનીકરણીય ઉર્જા વૃદ્ધિ વર્ષ 2017થી કોલસા આધારિત થર્મલ પાવર કરતાં વધુ છે.

નવીનીકરણીય ઉર્જામાં રોકાણમાં સરળતા

- > છેલ્લા 7 વર્ષ દરમિયાન ભારતમાં નવીનીકરણીય ઉર્જામાં 70 અબજ અમેરિકન ડોલરથી વધુનું રોકાણ કરવામાં આવ્યું છે.
- > ભારતમાં નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષેત્ર માટે ખૂબ જ ઉદાર વિદેશ રોકાણ નીતિ અપનાવવામાં આવી છે, જે આ ક્ષેત્રમાં ઓટોમેટિક રૂટ મારફતે 100 ટકા FDIને મંજૂરી આપે છે.
- > ઈઝ ઓફ ડુઈંગ બિઝનેસ એ ભારતની ટોચની પ્રાથમિકતા છે.
- > સ્થાનિક અને વિદેશી રોકાણકારોને ટેકો અને સુવિધા પૂરી પાડવા માટે તમામ મંત્રાલયોમાં સમર્પિત પ્રોજેક્ટ ડેવલપમેન્ટ સેલ (PDC) અને FDI સેલની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- > પ્રધાનમંત્રીએ કહ્યું હતું કે, "કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારો વચ્ચે સંકલન દ્વારા રોકાણ સક્ષમ પ્રોજેક્ટ્સના વિકાસ માટે

ગ્રીન ટેરિફ

- > 'ગ્રીન ટેરિફ' નીતિ અંગેના નિયમો ઘડવામાં આવી રહ્યા છે જે વીજ વितરણ કંપનીઓ (ડિસ્કોમ્સ)ને પરંપરાગત ઈંધણ સ્ત્રોતોમાંથી વીજળી કરતાં સસ્તા દરે સ્વચ્છ ઉર્જા પ્રોજેક્ટ્સમાંથી ઉત્પન્ન થતી વીજળી સપ્લાય કરવામાં મદદ કરશે.
- > સરકાર ખાતર અને શુદ્ધિકરણ ઉદ્યોગો (ગ્રીન હાઈડ્રોજન ખરીદીની જવાબદારીઓ) માટેની જવાબદારીઓ સાથે ગ્રીન હાઈડ્રોજનને પણ પ્રોત્સાહન આપી રહી છે.

નવીનીકરણીય ઉર્જામાં રોકાણ વધારવાની પહેલ

- > ઓફશોર વિન્ડ એનર્જી માટે 'વાઈબિલિટી ગેપ ફાઈનાન્સિંગ'નો વિકલ્પ.
- > 'ગ્રીન ટર્મ અહેડ માર્કેટ' અને 'ગ્રીન ડે અહેડ માર્કેટ'.
- > ઓપન એક્સેસ દ્વારા RE સુવિધા માટેના નિયમો.
- > બિનપરંપરાગત ઉર્જા સંસાધનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક્સચેન્જે મારફતે RE ખરીદીને પણ સૂચિત કરવામાં આવશે.

ભારતના ઉર્જા સંક્રમણને આકાર આપવાની પહેલો

- > પ્રધાનમંત્રી સહજ બીજલી હર ઘર યોજના (સૌભાગ્ય): વિશ્વસનીય અને સસ્તી વીજળીની સુલભતા દ્વારા ગ્રામીણ અને શહેરી ઘરોને સશક્ત બનાવવું.

- > ગ્રીન એનર્જી કોરિડોર (GEC): કોન્કોર્નિંગ ગ્રીડ ભારતના નેશનલ ટ્રાન્સમિશન નેટવર્ક સાથે નવીનીકરણીય ઉર્જાને જોડે છે.
- > નેશનલ સ્માર્ટ ગ્રીડ મિશન (NSGM) અને સ્માર્ટ મીટર નેશનલ પ્રોગ્રામ (SMNP): ભારતના પાવર સેક્ટરને સુરક્ષિત, કસ્ટમાઈઝ્ડ, ટકાઉ અને ડિજિટલ રીતે સક્ષમ ઈકોસિસ્ટમ બનાવવા માટે.

નવીનીકરણીય ઉર્જા

- > રાષ્ટ્રીય સૌર મિશન: વિશ્વના સૌથી મોટા નવીનીકરણીય ઉર્જા વિસ્તરણ કાર્યક્રમના કેન્દ્રમાં 100 ગીગાવોટ સૌર ઉર્જા મહત્વાકાંક્ષી કાર્યક્રમ.
- > પવન ઉર્જા ક્રાંતિ: સ્વચ્છ ઉર્જાનું નિર્માણ કરવા અને ગ્રામીણ અર્થતંત્રને વેગ આપવા માટે ભારતના મજબૂત પવન ઉર્જા ક્ષેત્રનો લાભ લો.
- > રાષ્ટ્રીય જૈવિક બળતણ નીતિ અને ટકાઉ કાર્યક્રમો: બળતણની આયાત ઘટાડવા, સ્વચ્છ ઉર્જાનો ઉપયોગ વધારવા, કચરાનું સંચાલન કરવા અને રોજગારીનું સર્જન કરવા માટે મૂલ્ય શૃંખલાનું નિર્માણ કરવું.
- > સ્મોલ હાઈડ્રો પાવર (SHP): દૂરસ્થ સમુદાયોને આર્થિક મુખ્ય પ્રવાહમાં સંકલિત કરવા માટે જળ શક્તિનો ઉપયોગ.
- > રાષ્ટ્રીય હાઈડ્રોજન ઉર્જા મિશન: બહુમુખી સ્વચ્છ ઈંધણની વ્યાપારી સપ્લાયની શોધ.
- > ઉત્પાદન માટે પ્રોત્સાહન (PLI) યોજના: ભારતને વૈશ્વિક સ્વચ્છ ઉર્જા ભાવ શૃંખલામાં સંકલિત કરવું.
- > નેશનલ બાયોફ્યુઅલ પોલિસી અને SAYAY: ઈંધણની આયાત ઘટાડવા, સ્વચ્છ ઉર્જાનો ઉપયોગ વધારવા, કચરાનું સંચાલન કરવા અને રોજગારીનું સર્જન કરવા માટે ભાવ શૃંખલાનું સર્જન.

ઉર્જા કાર્યક્ષમતા

- > ઉજાલા: નાગરિકોને સસ્તી, ઉર્જા-કાર્યક્ષમ લાઈટિંગ અને ઉપકરણો પૂરા પાડવા.
- સ્વચ્છ રસોઈ:
 - > પ્રધાનમંત્રી ઉજ્જવલા યોજના: સ્વચ્છ બળતણ, વધુ સારા જીવન માટે ઘરોને LPG ગેસ પહોંચાડવો - 'સ્વચ્છ બળતણ, વધુ સારું જીવન'.
 - > ઔદ્યોગિક ડિકાર્બનાઈઝેશન
 - > સિદ્ધિ પ્રાપ્ત અને વેપાર (PAT): ઉર્જા કાર્યક્ષમતામાં વધારો અને ઔદ્યોગિક ક્ષેત્રોમાં કાર્બન ઉત્સર્જનમાં ઘટાડો.
- સતત પરિવહન:
 - > ફેમ પ્લાન: વિશ્વસનીય, સસ્તી અને કાર્યક્ષમ ઈલેક્ટ્રિક ગતિશીલતા માટે ભારતના વિઝનને આગળ વધારવા.
 - > ભારતીય રેલવેનું ગ્રીન મિશન જવું: પર્યાવરણીય સંરક્ષણથી પ્રેરિત, 2030 સુધીમાં ચોખ્ખું શૂન્ય કાર્બન ઉત્સર્જન.

- > સતત ઉડ્ડયન: સ્વચ્છ બળતણ, ઉર્જા કાર્યક્ષમતા અને ઈકોસિસ્ટમ સંરક્ષણને વિમાન અને એરપોર્ટ કામગીરી સાથે સંકલિત કરવું.

ફ્લાઈમેટ સ્માર્ટ સિટી

- > સ્માર્ટ સિટી મિશન (SCM): 'સ્માર્ટ સોલ્યુશન્સ' દ્વારા ટકાઉ અને આબોહવાને અનુકૂળ શહેરી આવાસ વિકસાવવો.
- > ગ્રીન બિલ્ડિંગ માર્કેટ: સંસાધનોનું નિર્માણ કાર્યક્ષમ, ટકાઉ અને આબોહવાને અનુકૂળ ઈમારતો.
- શહેરી ગેસ વિતરણ:
 - > ભારતનું CNG અને PNG નેટવર્ક: વાહનો, ઘરો અને ઉદ્યોગો માટે 'ગ્રીન' અશ્મિભૂત ઈંધણનો ઉપયોગ વધારવો.
- ઠંડક ક્રિયા:
 - > ઈન્ડિયા કૂલિંગ એક્શન પ્લાન: એર કન્ડિશનર ઉદ્યોગને કાયમી કૂલિંગ વેલ્યુ ચેઈન બનાવવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવા.
- કૌશલ્ય:
 - > સ્કિલ કાઉન્સિલ ફોર ગ્રીન જોબ્સ (SCGJ): ભારતના ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યોને પહોંચી વળવા માટે એક કાર્યક્ષમ અને વિશિષ્ટ ટાસ્ક ફોર્સનું નિર્માણ કરવું.

વૈશ્વિક પહેલો

- > આંતરરાષ્ટ્રીય સૌર ગઠબંધન (ISA): સૂર્યને ટકાઉ માનવ વિકાસ માટે તેની અનંત ઉર્જાનો લાભ લેવા માટે પ્રેરિત કરવા.
- > સ્વચ્છ ઉર્જા મંત્રીપદ (CEM): વૈશ્વિક સ્વચ્છ ઉર્જા અર્થતંત્રમાં ટેકનોલોજી સંચાલિત સંક્રમણ માટે આંતરરાષ્ટ્રીય સહયોગને પ્રોત્સાહન આપવું.
- > મિશન ઈનોવેશન (MI): મોટા પાયે અસર માટે સફળ સ્વચ્છ ઉર્જા તકનીકોના નવીનતામાં રોકાણ.

એનર્જી કોમ્પેક્ટ

- > નેશનલ થર્મલ પાવર કોર્પોરેશન (NTPC) લિમિટેડ ભારતમાં ઉર્જા ક્ષેત્રની પ્રથમ ઉર્જા કંપની બની છે, જેણે ઉર્જા પર સંયુક્ત રાષ્ટ્રના ઉચ્ચ સ્તરીય સંવાદ(High Level Dialogue on Energy- HLDE)ના ભાગરૂપે તેના ઉર્જા કોમ્પેક્ટ લક્ષ્યાંકોની જાહેરાત કરી છે.
- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સપ્ટેમ્બર 2021માં ઉર્જા લક્ષ્યોના અમલીકરણ અને ટકાઉ વિકાસ માટેના 2030ના એજન્ડાના આ લક્ષ્યોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઉચ્ચ સ્તરીય સંવાદ (HLD) યોજવાની તૈયારીમાં છે.
- > NTPC એ ઉર્જા મંત્રાલય હેઠળ ભારતની સૌથી મોટી વીજ ઉત્પાદન કંપની છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- એનર્જી કોમ્પેક્ટ્સ (પ્રતિબદ્ધતાઓ અને કાર્યોના સંકલન અને સંયોજન માટેનું પ્લેટફોર્મ):
- ઉર્જા કોમ્પેક્ટનું આયોજન બિન-ઉર્જા (UN-એનર્જી) દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે અને વર્તમાન કાર્યવાહીના દાયકા દરમિયાન તેનું આયોજન અને અપડેટ ચાલુ રહેશે.
- આ સ્પષ્ટ, અંતર્ગત ક્રિયાઓ સાથે ચાલુ અથવા નવી પ્રતિબદ્ધતાઓ છે જે SDG-7ના ત્રણ મુખ્ય લક્ષ્યોમાંથી એક અથવા વધુને આગળ વધારશે.
- SDG-7 2030 સુધીમાં "બધા માટે સસ્તી, વિશ્વસનીય, ટકાઉ અને આધુનિક ઉર્જા" માટે હાકલ કરે છે.
- SDG-7 ત્રણના મુખ્ય લક્ષ્યો: ઉર્જા, નવીનીકરણીય ઉર્જા, ઉર્જા કાર્યક્ષમતાની સુલભતા.
- આ સભ્ય દેશો અને બિન-રાજ્ય પરિભળ છે, જેમ કે કંપનીઓ, પ્રાદેશિક/સ્થાનિક સરકારો, NGO અને અન્ય સ્વૈચ્છિક પ્રતિબદ્ધતાઓ.
- સસ્તી, સ્વચ્છ ઉર્જા એ અન્ય તમામ SDG અને પેરિસ સમજૂતી લક્ષ્ય હાંસલ કરવાની પૂર્વશરત હોવાથી, ઉર્જા કોમ્પેક્ટમાં વ્યાપ્યાયિત કાર્યોને SDG પ્રવેગ ક્રિયા તરીકે નિર્ધારિત રાષ્ટ્રીય નિર્ધારિત યોગદાન સાથે સીધા જોડી શકાય છે.

ઉર્જા કોમ્પેક્ટ (EC) અને રાષ્ટ્રીય સ્તરે નિર્ધારિત યોગદાન (NDCs) વચ્ચેનો તફાવત

- NDCs પેરિસ સમજૂતી હેઠળ કાયદાકીય રીતે જરૂરી સભ્ય દેશોની રાષ્ટ્રીય આબોહવાની મહત્વાકાંક્ષાઓ અને લક્ષ્યોને સંબોધિત કરે છે અને સમગ્ર અર્થતંત્ર મારફતે દેશની ઉત્સર્જન પ્રોફાઇલ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- બીજી તરફ, એનર્જી કોમ્પેક્ટ્સમાં વિવિધ સ્વૈચ્છિક પ્રતિબદ્ધતાઓ, ક્રિયાઓ, પહેલો અને ખાસ કરીને ઉર્જા પ્રણાલી અને SDG-7 પર કેન્દ્રિત ભાગીદારીનો સમાવેશ થાય છે.
- આ SDG-7 લક્ષ્યોને આવરી લે છે અને તેમાં એવા લક્ષ્યો પણ શામેલ છે જે કોઈ દેશની એનડીએસીમાં પ્રતિબિંબિત નથી.
- એનર્જી કોમ્પેક્ટ SDG-7 સાથે સંબંધિત તમામ હિસ્સેદારો માટે ખુલ્લું છે, જેમાં વ્યવસાયો, સંસ્થાઓ અને પેટા-રાષ્ટ્રીય સત્તામંડળો અને વાર્ષિક પ્રતિબદ્ધતાઓ પર પ્રગતિને ટ્રેક કરવાની પદ્ધતિઓનો સમાવેશ થાય છે.

એનર્જી કોમ્પેક્ટ(EC)ની જરૂર

- વૈશ્વિક સ્તરે, ઉર્જા ક્ષેત્ર ગ્રીનહાઉસ ગેસ ઉત્સર્જન (GHG)માં સૌથી મહત્વપૂર્ણ ફાળો આપનાર છે, જે ઔદ્યોગિકીકરણના સમાન વલણને ચાલુ કરે છે.

વર્તમાન સ્થિતિ

- 789 મિલિયન લોકોને વીજળી (2018)ની સુવિધા નથી.

- 2.8 અબજ લોકો પાસે સ્વચ્છ રસોઈની સુવિધા નથી (વર્ષ 2018).
- કુલ અંતિમ ઉર્જા વપરાશના 17 ટકા નવીનીકરણીય ઉર્જામાં થી મળે છે. (2017)
- 1.7% ઉર્જા કાર્યક્ષમતા સુધારણા દર (2017).

NTPC એનર્જી કોમ્પેક્ટ ટાર્ગેટ

- તેણે 2032 સુધીમાં 60 ગીગાવોટ નવીનીકરણીય ઉર્જા ક્ષમતા સ્થાપિત કરવા માટે લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે. તેનો ઉદ્દેશ 2032 સુધીમાં ચોખ્ખી ઉર્જાની તીવ્રતામાં 10 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો છે.
- NTPCએ જાહેરાત કરી છે કે તે સ્વચ્છ ઉર્જા સંશોધનને સરળ બનાવવા અને 2025 સુધીમાં ઉર્જા ભાવ શૂંખલામાં સ્થિરતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઓછામાં ઓછા 2 આંતરરાષ્ટ્રીય જોડાણ/જૂથો બનાવશે.

UN-એનર્જી

- UN સિસ્ટમ ચીફ્સ એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ ફોર કોઓર્ડિનેશન (CEB) દ્વારા 2004માં ઉર્જાના ક્ષેત્રમાં આંતર-એજન્સી સહકાર માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વ્યવસ્થા તરીકે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ઉર્જાની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- તે SDG-7 અને પેરિસ ક્લાઇમેટ એજન્ડા અને વ્યાપક SDG એજન્ડાના પારસ્પરિક લક્ષ્યોને હાંસલ કરવામાં દેશોને ટેકો આપે છે.

ડિકેડ ઓફ એક્શન

- સપ્ટેમ્બર 2019માં UN જનરલ એસેમ્બલીએ 2021-2030ને મહત્વાકાંક્ષી, સાર્વત્રિક અને સર્વસમાવેશક 2030 એજન્ડા માટેના પ્રયાસોને વેગ આપીને ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG)ને પહોંચી વળવા માટે 'ડિકેડ ઓફ એક્શન' તરીકે જાહેરાત કરી હતી.

પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજી: અંદામાનમાં નવી પ્રજાતિ

- તાજેતરમાં આંદામાન ટાપુઓમાં કોફી ફેમિલીની કેટેગરીની પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજીની નવી પ્રજાતિ શોધી કાઢવામાં આવી છે.
- રિવિના અંદામાનસિસ નામની પોકેવીડની નવી પ્રજાતિ પણ શોધી કાઢવામાં આવી હતી.
- આંદામાન અને નિકોબાર (આંદામાન અને નિકોબાર) 572 ટાપુઓનું જૂથ છે જે વનસ્પતિ વિવિધતાની દ્રષ્ટિએ ભારતમાં સમૃદ્ધ અને અનન્ય સ્થાન છે.

Back to basics : પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજી વિશે

- ભારતમાં 15 મીટરની લંબાઈ ધરાવતો પાયરોસ્ટ્રીયા નો આ પહેલો છોડ નોંધવામાં આવ્યો છે.

- > સામાન્ય રીતે મેડાગાસ્કરમાં જીનસ પાયરોસ્ટ્રીયા સંબંધિત છોડ જોવા મળે છે પરંતુ તાજેતરમાં શોધાયેલી પ્રજાતિ વિજ્ઞાન માટે નવી છે.
- > ભારતમાં જીનસ પાયરોટ્રિયા જોવા મળતી નથી પરંતુ ભારતમાં રૂબિયસી પરિવારની ઘણી પ્રજાતિઓ સામાન્ય છે.
- > રૂબિયસી પરિવારના રૂબિના, કોફી, એડિના, હેમેલિયા, એક્સોરા, ગેલિયમ, ગાર્ડનિયા, મુસેન્ડા, રૂબિયા અને મોરિન્ડા પ્લાન્ટ્સનું આર્થિક મૂલ્ય ઊંચું છે.
- > આ નવી પ્રજાતિને આંદામાન અને નિકોબાર પ્રાદેશિક કેન્દ્રના સંયુક્ત નિયામક લાલ જી સિંઘના નામ પરથી બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજી નામ આપવામાં આવ્યું છે.
- > પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજીને 'ગંભીર રીતે જોખમી'ની યાદીમાં ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએશન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (IUCN)ની લાલ યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે.
- **લક્ષણો :**
- > તેમાં ટ્રંક પર સફેદ કોર્ટિંગ અને ક્યુનેટ બેઝ સાથે લંબચોરસ-અંડાકાર પાંદડા સાથે લાંબી ઢાંડી છે.
- > 8 થી 12 ફૂલો સાથેનો છત્રી ફૂલોનો ઓર્ડર એ આ ઝાડની બીજી લાક્ષણિકતા છે જે તેને અન્ય પ્રજાતિઓથી અલગ બનાવે છે.
- **ભારતમાં હાજરી:**
- > આની જાણ સૌ પ્રથમ દક્ષિણ આંદામાનના વંદુર જંગલમાંથી કરવામાં આવી હતી. આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓના અન્ય સ્થળો જ્યાં વૃક્ષો સ્થિત હોઈ શકે છે તે જરાવ રિઝર્વ ફોરેસ્ટ નજીક તિરૂર જંગલ અને બર્ડ આઈલેન્ડ (મુંડા પર્વત) જંગલ છે.

રિવિના આંદામાનસિસ

- > રિવિના આંદામાનસિસ નામની પોકેવિડની બીજી નવી પ્રજાતિ પણ શોધી કાઢવામાં આવી હતી. તે મોટા વૃક્ષો, છાયાવાળા અને ખડકાળ વિસ્તારોમાંથી મળી આવ્યું હતું, જે જડીબુટ્ટીઓ અને ઝાડીઓ સાથે ઉગાડવામાં આવ્યું હતું.
- > પોકેવિડ (ફાયટોલાક્કા અમેરિકના), જેને પોકેબેરી, પોક અથવા અમેરિકન પોકેવિડ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, તે એક તીવ્ર ગંધાતો છોડ છે જે હોર્સરેડિશ જેવું ઝેરી મૂળ ધરાવે છે.
- > તે મૂળ પૂર્વી ઉત્તર અમેરિકાના ભીના અથવા રેતાળ વિસ્તારોમાં જોવા મળે છે. તેમાં આલ્કોહોલ, કેન્ડી, કાપડ અને કાગળને રંગવા માટે લાલ રંગનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે.
- > આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓમાં પોકેવિડ પરિવાર દ્વારા પેટિવેરિયાસીની આ નવી પ્રજાતિની આ શોધ ટાપુઓની વનસ્પતિ પ્રણાલીમાં બીજી પ્રજાતિઓને જોડે છે.

બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા

- **પરિચય:**
- > તે પર્યાવરણ અને વન મંત્રાલય (MoEFCC) હેઠળ દેશમાં જંગલી છોડના સંસાધનો પર ટેક્સોનોમિક અને ફ્લોરિસ્ટિક અભ્યાસ હાથ ધરવા માટે એક સર્વોચ્ચ સંશોધન સંસ્થા છે.
- > તેની સ્થાપના 1890 માં દેશના જંગલી છોડના સંસાધનોની શોધ અને આર્થિક ગુણધર્મો સાથે વનસ્પતિની પ્રજાતિઓને ઓળખવાના ઉદ્દેશ સાથે કરવામાં આવી હતી.
- > તેના નવ પ્રાદેશિક વર્તુળો દેશના વિવિધ પ્રદેશોમાં સ્થિત છે. જોકે તેનું મુખ્ય મથક પશ્ચિમ બંગાળના કોલકાતામાં આવેલું છે.
- **કામ:**
- > સામાન્ય અને સુરક્ષિત વિસ્તારોમાં વનસ્પતિ વિવિધતાની શોધ, માલ સુચિ અને દસ્તાવેજીકરણ, ખાસ કરીને હોટસ્પોટ્સ અને નાજુક ઈકોસિસ્ટમ્સ.
- > નેશનલ, સ્ટેટ અને ડિસ્ટ્રિક્ટ ફ્લોરાનું પ્રકાશન.
- > લુપ્ત થતી અને લાલ સૂચિની પ્રજાતિઓની ઓળખ અને સંરક્ષણની જરૂર હોય તેવા સમૃદ્ધ વિસ્તારોની પ્રજાતિઓ.
- > વનસ્પતિ બગીચાઓમાં ગંભીર રીતે લુપ્ત થતી પ્રજાતિઓનું x-CITU સંરક્ષણ.
- > વનસ્પતિ સાથે સંકળાયેલા પરંપરાગત જ્ઞાન (એથનો-બોટની)ના સર્વેક્ષણ અને દસ્તાવેજીકરણ.
- > ભારતીય છોડનો રાષ્ટ્રીય ડેટાબેઝ વિકસાવવા માટે, જેમાં હર્બેરિયમ અને જીવંત નમૂનાઓ, વનસ્પતિ ચિત્રો વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

ગીધનું સંરક્ષણ

- > તાજેતરમાં બિહારના વાલ્મિકી ટાઈગર રિઝર્વ (VTR) માં 150 ગીધ જોવા મળ્યા હતા, જેણે VTRના સંરક્ષિત વિસ્તારમાં ગીધ સંરક્ષણ યોજનાને પ્રેરણા આપી છે.

Back to basics: ગીધ વિશે

- > તે મૃત પ્રાણી ખાનારા પક્ષીઓની 22 પ્રજાતિઓમાંની એક છે જે મુખ્યત્વે ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપઉષ્ણકટિબંધીય વિસ્તારોમાં રહે છે.
- > તેઓ પ્રકૃતિના કચરા સંગ્રહકર્તા તરીકે મહત્વપૂર્ણ કામ કરે છે અને પર્યાવરણમાંથી કચરો દૂર કરવામાં અને તેને સ્વચ્છ રાખવામાં મદદ કરે છે.
- > વન્યપ્રાણી રોગોને નિયંત્રણમાં રાખવામાં ગીધ પણ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
- > ભારતમાં ગીધની 9 પ્રજાતિઓ છે જેમ કે ઓરિએન્ટલ વ્હાઈટ બેડેડ, લોંગ બિલ્ડ, સ્લેન્ડર-બિલ્ડ, હિમાલયન, રેડ હેડેડ, ઈજિપ્તિયન, દાઢીવાળા, સિનેરિયસ અને યુરેશિયન ગ્રિફોન.
- > આ 9 પ્રજાતિઓમાંથી મોટાભાગની પ્રજાતિઓને લુપ્ત થવાનું જોખમ છે.

- > દાઢીવાળા, લાંબા બાંધા અને ઓરિએન્ટલ વ્હાઈટ સમર્થિત વન્યપ્રાણી સંરક્ષણ અધિનિયમ, 1972ના અનુસૂચિ-1માં સુરક્ષિત છે. બાકીના 'શિડયુલ-4' હેઠળ સુરક્ષિત છે.

જોખમ

- > ડિક્લોફેનેક જેવું ઝેર જે પ્રાણીઓ માટે દવા તરીકે વપરાય છે.
- > એન્થ્રોપોજેનિક પ્રવૃત્તિઓને કારણે કુદરતી રહેઠાણોનું નુકસાન.
- > ખોરાકની અછત અને દૂષિત ખોરાક.
- > વીજ લાઈનમાંથી કરંટ.

સંરક્ષણ પ્રયાસો

- > તાજેતરમાં પર્યાવરણ, વન અને જળવાયુ પરિવર્તન મંત્રીએ દેશમાં ગીધના સંરક્ષણ માટે એક યોજના શરૂ કરી છે. 'ગીધ એક્શન પ્લાન 2020-25' શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.
- > તે ડિક્લોફેનેકનો ઓછામાં ઓછો ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરશે અને ગીધ માટે પશુઓના મૃતદેહોના મોટા ખોરાકને ઝેર આપતા અટકાવશે.
- > ગીધની વસ્તી જ્યાં અસ્તિત્વમાં છે ત્યાં દેશના આઠ જુદા જુદા સ્થળોએ 'ગીધ સેફ ઝોન પ્રોગ્રામ' લાગુ કરવામાં આવી રહ્યો છે. તેમાંથી બે સ્થળો ઉત્તર પ્રદેશમાં છે.
- > ઉત્તર ભારતમાં પિંજોરે (હરિયાણા), મધ્ય ભારતમાં ભોપાલ, ઉત્તર પૂર્વમાં ગુવાહાટી અને દક્ષિણ ભારતમાં હૈદરાબાદ જેવા વિવિધ ભૌગોલિક વિસ્તારો માટે ચાર બચાવ કેન્દ્રોની દરખાસ્ત કરવામાં આવી છે.
- > MOEFCCએ હવે લાલ માથાવાળા અને ઈજિપ્તના ગીધ બંને માટે સંવર્ધન કાર્યક્રમો તેમજ સંરક્ષણ યોજનાઓ શરૂ કરી છે.
- > ભારતમાં ગીધના મૃત્યુના કારણોનો અભ્યાસ કરવા માટે 2001માં હરિયાણાના પિનજોરે ખાતે ગીધ કેર સેન્ટર (VCC)ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > થોડા સમય બાદ 2004માં ગીધ કેર સેન્ટરને અપગ્રેડ કરીને ભારતનું પ્રથમ 'ગીધ સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કેન્દ્ર' (VCBC) ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > હાલમાં ભારતમાં ગીધના નવ સંરક્ષણ અને સંવર્ધન કેન્દ્રો છે, જેમાંથી ત્રણનું સીધું સંચાલન બોમ્બે નેચરલ હિસ્ટ્રી સોસાયટી (BNHS) દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે.

વાલ્મિકી ટાઇગર રિઝર્વ

- પરિસ્થિતિ:
 - > બિહારના પશ્ચિમ ચંપારણ જિલ્લામાં ઈન્ડો-નેપાળ સરહદ પર સ્થિત છે.
 - > તે ભારતમાં હિમાલયના તરાઈ જંગલોની સૌથી પૂર્વ સરહદ બનાવે છે.
 - > દેશના ગંગા મેદાનોના જૈવ ભૌગોલિક વિસ્તારમાં સ્થિત આ જંગલમાં ભાખર અને તરાઈ પ્રદેશોનું સંયોજન છે.

ઈન્ફાર્ટ્રક્ચર:

- > તેની સ્થાપના માર્ચ 1994માં પ્રોજેક્ટ ટાઈગર હેઠળ કરવામાં આવી હતી.

જૈવ વિવિધતા:

- > નેશનલ પાર્કના જંગલમાં વન્યપ્રાણીઓમાં બંગાળ ટાઈગર, ઈન્ડિયન રાઈનોસેરોસ, પ્લેક બેર, ઓટર, ઈન્ડિયન લેપર્ડ, વાઈલ્ડ ડોગ, બફેલો અને પિગ જોવા મળે છે.
- > અહીં ભારતીય ઉડતા શિયાળ પણ જોઈ શકાય છે.
- > અનામતમાં સમૃદ્ધ વિવિધતા છે. અહીં પક્ષીઓની 250 થી વધુ પ્રજાતિઓ નોંધાઈ છે.
- > 'થાર્' એક અનુસૂચિત જનજાતિ છે જે વાલ્મિકી રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનના લેન્ડસ્કેપમાં એક મુખ્ય સમુદાય છે.
- બિહારમાં અન્ય સંરક્ષિત વિસ્તારો:
 - > ભીમબંધ અભયારણ્ય
 - > રાજગીર અભયારણ્ય
 - > કેમુર અભયારણ્ય
 - > કંવર તળાવ પક્ષી અભયારણ્ય
 - > વિક્રમશિલા ગંગેટિક ડોલ્ફિન

પ્રશ્નોત્તરી

1. ગીધ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તે મૃત પ્રાણી ખાનારા પક્ષીઓની 22 પ્રજાતિઓમાંની એક છે જે મુખ્યત્વે ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉપઉષ્ણકટિબંધીય વિસ્તારોમાં રહે છે.
 2. તેઓ પ્રકૃતિના કચરા સંગ્રહકર્તા તરીકે મહત્વપૂર્ણ કામ કરે છે અને પર્યાવરણમાંથી કચરો દૂર કરવામાં અને તેને સ્વચ્છ રાખવામાં મદદ કરે છે.
 3. વન્યપ્રાણી રોગોને નિયંત્રણમાં રાખવામાં ગીધ પણ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
 4. ભારતમાં ગીધની 9 પ્રજાતિઓ છે જેમ કે ઓરિએન્ટલ વ્હાઈટ બેડેડ, લોંગ બિલ્ડ, સ્લેન્ડર-બિલ્ડ, હિમાલયન, રેડ હેડેડ, ઈજિપ્તીયન, દાઢીવાળા, સિનેરિયસ અને યુરેશિયન ગ્રિફોન.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

2. હીટ ડોમ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ ઘટના ત્યારે શરૂ થાય છે જ્યારે સમુદ્રના તાપમાનમાં મજબૂત ફેરફાર (વધઘટ) થાય છે. સમુદ્રની સપાટી પર ગરમ હવા કન્વેક્શનને કારણે વધે છે.
 2. હીટ ડોમ વાદળોને બનતા પણ અટકાવે છે, જેના કારણે પૃથ્વી પર વધુ સૂર્ય કિરણોત્સર્ગ થાય છે.
 3. હીટ ડોમ એ ઉચ્ચ દબાણનો વિસ્તાર છે જે એક વાસણ જેવો છે જેના પર ઢાંકણ ગરમીને રોકી રાખે છે. લા નીનો 2021માં રચાય તેવી સંભાવના વધુ છે, જ્યારે પૂર્વપેસિફિકમાં પાણી ઠંડું પડે છે અને પશ્ચિમ પેસિફિકમાં ગરમ થાય છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. બરનાડી વન્યપ્રાણી અભયારણ્ય કયાં આવેલું છે?
- (A) ઉત્તરપ્રદેશ (B) કર્ણાટક
(C) અરુણાચલ પ્રદેશ (D) આસામ

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. 'ગ્રીન ટેરિફ' નીતિ અંગેના નિયમો ઘડવામાં આવી રહ્યા છે જે વીજ વितરણ કંપનીઓ (ડિસ્કોમ્સ)ને પરંપરાગત ઈંધણ સ્ત્રોતોમાંથી વીજળી કરતાં સસ્તા દરે સ્વચ્છ ઊર્જા પ્રોજેક્ટ્સમાંથી ઉત્પન્ન થતી વીજળી સપ્લાય કરવામાં મદદ કરશે.
 2. ભારતની સ્થાપિત નવીનીકરણીય ઊર્જા ક્ષમતામાં છેલ્લા છ વર્ષમાં અઢી ગણો વધારો થયો છે અને તે 141 ગીગાવોટ (મોટા હાઈડ્રો સહિત) થી વધુ પહોંચી ગયો છે. તે દેશની કુલ ક્ષમતાના લગભગ 37 ટકા છે.
 3. ભારતની નવીનીકરણીય ઊર્જા ક્ષમતા વિશ્વની ચોથી સૌથી મોટી ક્ષમતા છે. વાસ્તવમાં, ભારતનો વાર્ષિક નવીનીકરણીય ઊર્જા વૃદ્ધિ વર્ષ 2017થી કોલસા આધારિત થર્મલ પાવર કરતાં વધુ છે.
 4. બિનપરંપરાગત ઊર્જા સંસાધનોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક્સચેન્જ મારફતે RE ખરીદીને પણ સૂચિત કરવામાં આવશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. NTPC એ 2032 સુધીમાં 60 ગીગાવોટ નવીનીકરણીય ઊર્જા ક્ષમતા સ્થાપિત કરવા માટે લક્ષ્ય નક્કી કર્યું છે. તેનો ઉદ્દેશ 2032 સુધીમાં ચોખ્ખી ઊર્જાની તીવ્રતામાં 10 ટકાનો ઘટાડો કરવાનો છે.
 2. NTPCએ જાહેરાત કરી છે કે તે સ્વચ્છ ઊર્જા સંશોધનને સરળ બનાવવા અને 2025 સુધીમાં ઊર્જા ભાવ શુંખલામાં સ્થિરતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ઓછામાં ઓછા 2 આંતરરાષ્ટ્રીય જોડાણ/જૂથો બનાવશે.
 3. UN સિસ્ટમ ચીફ્સ એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડ ફોર કોઓર્ડિનેશન (CEB) દ્વારા 2004માં ઊર્જાના ક્ષેત્રમાં આંતર-એજન્સી સહકાર માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વ્યવસ્થા તરીકે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ઊર્જાની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
 4. UN-એનર્જી SDG-7 અને પેરિસ ક્લાઇમેટ એજન્ડા અને વ્યાપક SDG એજન્ડાના પારસ્પરિક લક્ષ્યોને હાંસલ કરવામાં દેશોને ટેકો આપે છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ભારતમાં 15 મીટરની લંબાઈ ધરાવતો પાયરોસ્ટ્રીયા નો આ પહેલો છોડ નોંધવામાં આવ્યો છે.
 2. સામાન્ય રીતે મેડાગાસ્કરમાં જનસ પાયરોસ્ટ્રીયા સંબંધિત છોડ જોવા મળે છે પરંતુ તાજેતરમાં શોધાયેલી પ્રજાતિ વિજ્ઞાન માટે નવી છે. ભારતમાં જનસ પાયરોસ્ટ્રીયા જોવા મળતી નથી પરંતુ ભારતમાં રૂબિયસી પરિવારની ઘણી પ્રજાતિઓ સામાન્ય છે.
 3. રૂબિયસી પરિવારના રૂબિના, કોફી, એડિના, હેમેલિયા, એક્સોરા, ગેલિયમ, ગાર્ડનિયા, મુસેન્ડા, રૂબિયા અને મોરિન્ડા પ્લાન્ટ્સનું આર્થિક મૂલ્ય ઊંચું છે. આ નવી પ્રજાતિને આંદામાન અને નિકોબાર પ્રાદેશિક કેન્દ્રના સંયુક્ત નિયામક લાલ જી સિંઘના નામ પરથી બોટનિકલ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજી નામ આપવામાં આવ્યું છે.
 4. પાયરોસ્ટ્રીયા લાલજીને 'ગંભીર રીતે જોખમી'ની યાદીમાં ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએશન ફોર કન્ઝર્વેશન ઓફ નેચર (IUCN)ની લાલ યાદીમાં સામેલ કરવામાં આવ્યા છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાય

- 27 જૂને, ભારતીય પ્રધાનમંત્રીએ ઋષિ બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાયને તેમની જન્મજયંતિ પર શ્રદ્ધાંજલિ અર્પણ કરી હતી.

પરિચય

- તેઓ ભારતના મહાન નવલકથાકારો અને કવિઓમાંના એક હતા.
- તેનો જન્મ 27 જૂન, 1838ના રોજ ઉત્તર 24 પરગણાના કંથાપુરા ગામમાં, નૈહાટી, હાલના પશ્ચિમ બંગાળમાં થયો હતો.
- તેમણે સંસ્કૃતમાં વંદે માતરમ ગીત ની રચના કરી હતી જે સ્વતંત્રતા સંગ્રામ દરમિયાન લોકો માટે પ્રેરણાસ્ત્રોત તરીકે કામ કરતું હતી.
- 1857માં ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીના શાસન સામે જોરદાર બળવો થયો, પરંતુ બંકિમચંદ્ર ચેટર્જીએ અભ્યાસ ચાલુ રાખ્યો અને 1859માં બી.એ. પરીક્ષા પાસ કરી.
- કલકત્તાના ઉપરાજ્યપાલે તે જ વર્ષે બંકિમચંદ્ર ચેટર્જીને ડેપ્યુટી કલેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા.
- તેમણે બત્રીસ વર્ષ સુધી સરકારી સેવામાં સેવા આપી હતી અને 1891માં નિવૃત્ત થયા હતા.
- 8 એપ્રિલ, 1894ના રોજ તેમનું નિધન થયું.

Back to basics : ભારતની સ્વતંત્રતા સંગ્રામમાં યોગદાન

- તેમની મહાકાવ્ય નવલકથા આનંદમઠ સંન્યાસી બળવાની પૃષ્ઠભૂમિ (1770-1820)થી પ્રભાવિત હતી.
- તેમણે બૌદ્ધિક રીતે બંગાળના લોકોને તેમના સાહિત્યિક અભિયાન દ્વારા પ્રેરણા આપી હતી.
- ભારતને તેનું રાષ્ટ્રીય ગીત વંદે માતરમ આનંદમથ માથી લેવામાં આવેલ છે.
- તેમણે 1872માં માસિક સાહિત્યિક સામયિક બંગદર્શન પણ શરૂ કર્યું હતું, જેના દ્વારા બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાયને બંગાળી ઓળખ અને રાષ્ટ્રવાદના ઉદ્ભવને પ્રભાવિત કરવાનો શ્રેય આપવામાં આવે છે.
- બંકિમચંદ્ર ઈચ્છતા હતા કે આ મેગેઝિન શિક્ષિત અને અશિક્ષિત વર્ગોમાં સંદેશાવ્યવહારના માધ્યમ તરીકે કામ કરે.
- મેગેઝિનનું પ્રકાશન 1880 ના દાયકાના અંતમાં બંધ કરવામાં આવ્યું હતું પરંતુ 1901માં રવીન્દ્રનાથ ટાગોર સંપાદક બન્યા પછી ફરીથી શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- જોકે, તેણે ટાગોરના લખાણોને પોષીને તેની મૂળ ફિલસૂફી જાળવી રાખી હતી, જેમાં તેમની પ્રથમ સંપૂર્ણ નવલકથા ચોખેર બાલી સહિત 'નયા' બંગદર્શનની રાષ્ટ્રવાદી ભાવનાને પોષવામાં આવી હતી.

- બંગાળના ભાગલા (1905) દરમિયાન, મેગેઝિને વિરોધ અને અસંતોષના અવાજને આધાર આપવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી હતી. ટાગોરનું અમર સોનાર બાંગલા બાંગલાદેશનું રાષ્ટ્રગીત સૌ પ્રથમ બંગદર્શનમાં પ્રકાશિત થયું હતું.

અન્ય સાહિત્યિક યોગદાન

- તેમણે સંસ્કૃતનો અભ્યાસ કર્યો અને તેમાં ખૂબ રસ હતો, પરંતુ પાછળથી બંગાળીને લોકભાષા બનાવવાની જવાબદારી લીધી. જોકે, તેમનું પ્રથમ પ્રકાશિત કાર્ય એક નવલકથા છે જે અંગ્રેજીમાં હતી.
- તેમની પ્રખ્યાત નવલકથાઓમાં કપાલકુંડલા 1866, દેવી ચૌધરીની, બિશાબ્રિક્ષા (ધ પોઈઝન ટ્રી), ચંદ્રશેખર (1877), રાજમોહનની પત્ની અને કૃષ્ણકંટાર વિલનો સમાવેશ થાય છે.

સંન્યાસી બળવો

- 1770-1820 ની વચ્ચે બંગાળમાં સંન્યાસી બળવો થયો હતો.
- બંગાળમાં 1770ના ભયંકર દુષ્કાળ બાદ સંન્યાસી બળવો શરૂ થયો હતો, જેના કારણે ભારે અંધાધૂંધી અને અરાજકતા થઈ હતી.
- જો કે, બળવાનું તાત્કાલિક કારણ હિન્દુઓ અને મુસ્લિમો બંનેના પવિત્ર સ્થળોએ જતા યાત્રાળુઓ પર બ્રિટિશ દ્વારા લાદવામાં આવેલા પ્રતિબંધો હતા.

કાલબેલિયા નૃત્ય

- તાજેતરમાં કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે ચેન્ડાવિયા નામની એપ્લિકેશન કાલબેલિયા ડાન્સ રજૂ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાં લોકપ્રિયતા મેળવી રહી છે.

Back to basics : પરિચય

- કાલબેલિયા નૃત્ય એ કાલબેલિયા સમુદાયની પરંપરાગત જીવનશૈલીની અભિવ્યક્તિ છે.
- તે આ જ નામની રાજસ્થાની જનજાતિની છે.

- > તેને 2010માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક સંગઠનો(યુનેસ્કો)ની અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસો (ICH)ની સૂચિમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > યુનેસ્કોની પ્રતિષ્ઠિત સૂચિમાં અમૂર્ત વારસો છે જે સાંસ્કૃતિક વારસાની વિવિધતાને પ્રદર્શિત કરવામાં અને તેના મહત્વ વિશે જાગૃતિ લાવવામાં મદદ કરે છે.
- > આ સૂચિની સ્થાપના 2008માં અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસાના સંરક્ષણ પરના સંમેલન સમયે કરવામાં આવી હતી.
- > આ નૃત્ય સ્વરૂપમાં ફરવું અને આનંદદાયક સચરન શામેલ છે જે આ નૃત્યને જોવા લાયક બનાવે છે.
- > કાલબેલિયા સાથે સંકળાયેલ હાવભાવ પણ તેને ભારતમાં લોકનૃત્યનું સૌથી ભાવપૂર્ણ સ્વરૂપ બનાવે છે.
- > તે ઘણીવાર કોઈપણ આનંદના પ્રસંગે કરવામાં આવે છે અને તેને કાલબેલિયા સંસ્કૃતિનો અભિન્ન ભાગ માનવામાં આવે છે.
- > કાલબેલિયા નૃત્યનું બીજું અનોખું પાસું એ છે કે તે ફક્ત મહિલાઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે, જ્યારે પુરૂષો વાદ્યો વગાડે છે અને સંગીત પ્રદાન કરે છે.

સાધનો અને પોશાક

- > ઘેરાયેલ કાળા ઘાઘરામાં મહિલાઓ ગોળ ગોળ નૃત્ય કરીને સાપની નકલ કરે છે, જ્યારે પુરૂષો તેમની સાથે 'ખંજરી' અને 'પુંગી' સાધનો વગાડે છે, પરંપરાગત રીતે સાપને પકડવા માટે વગાડવામાં આવે છે.
- > નૃત્યાંગનાઓ શરીર પર પરંપરાગત ટેટૂ બનાવે છે અને ઝવેરાત, નાના અરીસા અને ચાંદીના દોરાથી બનેલા ભરતકામ કરેલા વસ્ત્રો પહેરે છે.

કાલબેલિયા સંગીત/ગીત

- > કાલબેલિયા ગીતો કથાઓ અને વાર્તાઓ દ્વારા પૌરાણિક જ્ઞાન ફેલાવે છે.
- > આ ગીતો કાલબેલિયાની કાવ્યકુશળતા દર્શાવે છે જેનો ઉપયોગ નૃત્ય અભિનય માટે સરળતાથી ગીતો લખવા અને ગીતો સુધારવા માટે થાય છે.
- > પેઢી દર પેઢી પ્રસારિત થતા ગીતો અને નૃત્યો મૌખિક પરંપરાનો ભાગ છે જેના માટે કોઈ લખાણ અથવા તાલીમના નિયમો અસ્તિત્વમાં નથી.

કાલબેલિયા જનજાતિ

- > કાલબેલિયા જનજાતિએ એક સમયે સાપ (પ્રોફેશનલ સ્નેક હેન્ડલર્સ)ને પકડવા માટે વ્યાવસાયિક રીતે કામ કર્યું હતું, આજે તેઓ સંગીત અને નૃત્યમાં તેમનો ભૂતપૂર્વ વ્યવસાય જાળવી રહ્યા છે, જે નવી અને સર્જનાત્મક પદ્ધતિઓ દ્વારા ઉભરી રહ્યું છે.
- > તેઓ વિચરતું જીવન જીવે છે અને અનુસૂચિત જનજાતિઓમાં સામેલ છે.
- > પાલી જિલ્લામાં કાલબેલિયાની સૌથી વધુ વસ્તી છે, ત્યારબાદ અજમેર, ચિત્તોડગઢ અને ઉદયપુર જિલ્લાઓ (રાજસ્થાન) છે.
- > રાજસ્થાનના અન્ય પરંપરાગત લોકનૃત્યોમાં નોન, કચ્છી ઘોર, ઘૂમર, ભવાઈ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

યુનેસ્કો દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત 13 અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસો

1.	વૈદિક જાપની પરંપરા, 2008	8.	લદાખનો બૌદ્ધ જાપ: હિમાલય, જમ્મુ-કાશ્મીર, ભારત, 2012ના લદાખ ક્ષેત્રમાં પવિત્ર બૌદ્ધ ગ્રંથોનું પઠન
2.	રામલીલા, રામાયણનું પરંપરાગત પ્રદર્શન, 2008	9.	મણિપુરનું સંકિર્તન, અનુસ્થાન, ગાયન, ઢોલક વાદન અને નૃત્ય, 2013
3.	કુતિયાટ્ટમ, સંસ્કૃત થિયેટર, 2008	10.	જાંડિયાલા ગુરૂ, પંજાબ, ભારતના પરંપરાગત પિત્તળ અને તાંબાના વાસણ બનાવવાની હસ્તકલા, 2014
4.	રમ્માળ, ગઢવાલ ધાર્મિક ઉત્સવ અને હિમાલયની પરંપરાનું મંચન (ભારત), 2009	11.	યોગ, 2016
5.	મુડિયાટ્ટુ, રિચ્યુઅલ થિયેટર એન્ડ ડાન્સ ડ્રામા ઓફ કેરળ, 2010	12.	નવરોઝ, 2016
6.	કાલબેલિયા રાજસ્થાન લોકગીત અને નૃત્ય, 2010	13.	કુંભ મેળો, 2017
7.	છઉ નૃત્ય, 2010		

પ્રશ્નોત્તરી

1. કાલબેલિયા નૃત્ય વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. કાલબેલિયા નૃત્ય એ કાલબેલિયા સમુદાયની પરંપરાગત જીવનશૈલીની અભિવ્યક્તિ છે. તે આ જ નામની રાજસ્થાની જનજાતિની છે.
 2. તેને 2010માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક સંગઠનો(યુનેસ્કો)ની અમૂર્ત સાંસ્કૃતિક વારસો (ICH)ની સૂચિમાં સામેલ કરવામાં આવ્યો હતો.
 3. કાલબેલિયા સાથે સંકળાયેલ હાવભાવ પણ તેને ભારતમાં લોકનૃત્યનું સૌથી ભાવપૂર્ણ સ્વરૂપ બનાવે છે. તે ઘણીવાર કોઈપણ આનંદના પ્રસંગે કરવામાં આવે છે અને તેને કાલબેલિયા સંસ્કૃતિનો અભિન્ન ભાગ માનવામાં આવે છે.
 4. કાલબેલિયા નૃત્યનું બીજું અનોખું પાસું એ છે કે તે ફક્ત મહિલાઓ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવે છે, જ્યારે પુરૂષો વાદ્યો વગાડે છે અને સંગીત પ્રદાન કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાય વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તેનો જન્મ 27 જૂન, 1838ના રોજ ઉત્તર 24 પરગણાના કંથાપુરા ગામમાં, નૈહાટી, હાલના પશ્ચિમ બંગાળમાં થયો હતો.
 2. તેમણે સંસ્કૃતમાં વંદે માતરમ ગીત ની રચના કરી હતી જે સ્વતંત્રતા સંગ્રામ દરમિયાન લોકો માટે પ્રેરણાસ્ત્રોત તરીકે કામ કરતું હતી.
 3. તેમની મહાકાવ્ય નવલકથા આનંદમઠ સંન્યાસી બળવાની પૃષ્ઠભૂમિ (1770-1820)થી પ્રભાવિત હતી. ભારતનું રાષ્ટ્રીય ગીત વંદે માતરમ આનંદમઠ માથી લેવામાં આવેલ છે.
 4. તેમણે 1872માં માસિક સાહિત્યિક સામયિક બંગદર્શન પણ શરૂ કર્યું હતું, જેના દ્વારા બંકિમચંદ્ર ચટ્ટોપાધ્યાયને બંગાળી ઓળખ અને રાષ્ટ્રવાદના ઉદભવને પ્રભાવિત કરવાનો શ્રેય આપવામાં આવે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

NOW AVAILABLE

GPSC 1/2, PI, PSI/CONSTABLE,
S.T.I., Dy.SO, નાયબ મામલતદાર,
બિનસચિવાલય કલાર્ક,
તલાટી, TET, TAT વગેરે વિવિધ સ્પર્ધાત્મક
પરીક્ષાઓ માટે અત્યંત ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક વારસો

ગુજરાત સંસ્કૃતિનું સુવર્ણ ગ્રંથાવલી
અહીં રજૂ કર્યું છે. ગુજરાત સંસ્કૃતિ
ના આરંભ થયેલ સમયથી

ગુજરાત સંસ્કૃતિની વિકાસ
કેવી રીતે થયું તેનું વર્ણન

ગુજરાત સંસ્કૃતિની વિકાસ
કેવી રીતે થયું તેનું વર્ણન

ગુજરાત સંસ્કૃતિની વિકાસ
કેવી રીતે થયું તેનું વર્ણન

એડવાન્સ લેવલનું પરીક્ષાલક્ષી પુસ્તક
જેમાં તમામ સરકારી પુસ્તકોનો
અર્ક રૂપે સમાવેશ

ગુજરાત અંગેની વિશેષ માહિતી અને
તથ્યોનું વિશદ-પરિપૂર્ણ સંકલન

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષામાં પૂછાતા પ્રશ્નોને ધ્યાનમાં
રાખીને રજૂ થયેલો ગુજરાતનો સાંસ્કૃતિક
વારસાનો તદ્દન સરળ અભ્યાસ

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

'તાજ' (Taj) વિશ્વની સૌથી મજબૂત હોટલ બ્રાન્ડ બની

- દક્ષિણ એશિયાની સૌથી મોટી હોસ્પિટાલિટી કંપની, ભારતીય હોટેલ્સ કંપની (IHCL) ના જણાવ્યા અનુસાર, બ્રાન્ડ ફાઇનાન્સ દ્વારા આઈકોનિક બ્રાન્ડ 'તાજ' ને વિશ્વના સૌથી મજબૂત હોટલ બ્રાન્ડ તરીકે સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- વિશ્વની અગ્રણી બ્રાન્ડ વેલ્યુએશન કન્સલ્ટન્સી બ્રાન્ડ ફાઇનાન્સ (Brand Finance) દ્વારા તેના વાર્ષિક 'હોટેલ 50 2021' રિપોર્ટમાં આ જાહેરાત કરવામાં આવી છે.
- આ અહેવાલ વિશ્વભરની સૌથી કિંમતી અને મજબૂત હોટલ બ્રાન્ડ્સની ઓળખ આપે છે.

તાજ કેવી રીતે મજબૂત હોટલ બ્રાન્ડ તરીકે ઉભરી આવી?

- તાજ પાસે કર્મચારીની સંતોષ, ગ્રાહકની પરિચિતતા, કોર્પોરેટ પ્રતિષ્ઠા અને વિશ્વ-વર્ગની ગ્રાહક સેવા માટે એકંદરે બ્રાન્ડ સ્ટ્રેન્થ ઇન્ડેક્સ (Brand Strength Index) અને AAA રેટિંગ 100 માંથી 89.3 છે. હોટલ 50 2021 ના રિપોર્ટમાં કંપની દ્વારા RESET 2020 વ્યૂહરચનાના સફળ અમલીકરણને પણ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યું છે. આ વ્યૂહરચનાએ પરિવર્તનશીલ માળખું પ્રદાન કર્યું અને તાજ બ્રાન્ડને રોગચાળો પડકારો દૂર કરવામાં મદદ કરી.

તાજ હોટેલ્સ (Taj Hotels)

- તે લક્ઝરી હોટલોની સાંકળ છે, જે ઈન્ડિયન હોટેલ્સ કંપની લિમિટેડની પેટાકંપની છે. તેનું મુખ્ય મથક મુંબઈમાં છે. ટાટા ગ્રુપના સ્થાપક જમસેદજી ટાટા દ્વારા આ હોટલની સ્થાપના 1903 માં કરવામાં આવી હતી. આમ, તે ટાટા જૂથનો એક ભાગ છે. આ કંપની 100 થી વધુ હોટલ અને હોટેલ-રિસોર્ટનું સંચાલન કરે છે. ભારતમાં 84 હોટલો કાર્યરત છે જ્યારે 16 અન્ય મલેશિયા, માલદીવ, ભૂટાન, નેપાળ, દક્ષિણ આફ્રિકા, શ્રીલંકા, યુકે, યુએઈ, યુએસએ અને ઝામ્બીયા જેવા દેશોમાં કાર્યરત છે.

Back to basics : ઇન્ડિયન હોટેલ્સ કંપની લિમિટેડ (IHCL)

- IHCL એક ભારતીય હોસ્પિટાલિટી કંપની છે. તે હોટલ, જંગલ સફારી, રીસોર્ટ્સ, મહેલો, સ્પા અને ઈન-ફ્લાઈટ કેટરિંગ સેવાઓનો પોર્ટફોલિયો મેનેજ કરે છે. તેની સ્થાપના 1868 માં જમસેદજી ટાટા દ્વારા કરવામાં આવી હતી અને તે ટાટા જૂથની પેટાકંપની છે. IHCL ની ભારત અને વિશ્વની 80 જગ્યાઓ પર 196 થી વધુ હોટલો છે.

Amazon Web Services એન્ક્રિપ્ટેડ મેસેજિંગ એપ્લિકેશન Wickr હસ્તગત કરી

- એમેઝોન વેબ સર્વિસીસે એન્ક્રિપ્ટેડ મેસેજિંગ એપ્લિકેશન વિકર (Wickr) ને હસ્તગત કરી છે. આ મેસેજિંગ એપ્લિકેશનની સ્થાપના 2012 માં કરવામાં આવી હતી.

અસર

- વિકર એપ્લિકેશન એ એક એન્ક્રિપ્ટેડ મેસેજિંગ એપ્લિકેશન છે જે પત્રકારો અને વ્હિસલ બ્લોઅર્સમાં લોકપ્રિય છે. તે હજી સ્પષ્ટ નથી કે આ પગલાથી મફત વપરાશકર્તાઓ માટેની એપ્લિકેશનની લોકપ્રિયતાને કેવી અસર થશે.

Back to basics : એમેઝોન વેબ સેવાઓ (Amazon Web Services)

- એમેઝોન વેબ સેવાઓ એમેઝોનની પેટા કંપની છે જે વ્યક્તિઓને ઓન-ડિમાન્ડ ક્લાઉડ કમ્પ્યુટિંગ પ્લેટફોર્મ અને API પ્રદાન કરે છે.
- સ્ટીફન સ્મિથ એમેઝોન વેબ સર્વિસીસના વાઈસ પ્રેસિડેન્ટ છે.
- Amazon Elastic Compute Cloud (EC2) એ કંપનીની એક સેવા છે જે વપરાશકર્તાઓને ઈન્ટરનેટ દ્વારા હંમેશાં કમ્પ્યુટરનો વર્ચ્યુઅલ ક્લસ્ટર રાખવા દે છે.
- આ વર્ચ્યુઅલ કમ્પ્યુટર્સ હાર્ડવેર સેન્ટ્રલ પ્રોસેસિંગ યુનિટ (CPU) અને ગ્રાફિક્સ પ્રોસેસિંગ યુનિટ (GPU), લોકલ અને રેમ મેમરી, હાર્ડ-ડિસ્ક અને SSD સ્ટોરેજ વગેરેના સંદર્ભમાં વાસ્તવિક કમ્પ્યુટર જેવા છે.

વિકર (Wickr)

- તે એક અમેરિકન સોફ્ટવેર કંપની છે જેનું મુખ્ય મથક ન્યુ યોર્ક સિટીમાં છે. આ કંપની વિકર નામના તેના ઈન્ટરનેટ મેસેજિંગ એપ્લિકેશન માટે જાણીતી છે. તેણે વિકર મી, વિકર પ્રો, વિકર એન્ટરપ્રાઇઝ, વિકર રેમ સહિત વિવિધ ગ્રાહકોની જરૂરિયાતોને આધારે ઘણી સુરક્ષિત મેસેજિંગ એપ્લિકેશનો વિકસાવી છે. વિકર ઈન્ટરનેટ મેસેજિંગ એપ્લિકેશન વપરાશકર્તાઓને એન્ડ-ટુ-એન્ડ એન્ક્રિપ્ટેડ સંદેશાઓ મોકલવા અને પ્રાપ્ત કરવાની મંજૂરી આપે છે.

મહારાષ્ટ્રથી દુબઈમાં ડ્રેગન ફ્લાઈની નિકાસ કરવામાં આવશે

- મહારાષ્ટ્રના સાંગલી જિલ્લાના તાડાસર ગામના ખેડુતો પાસેથી મેળવેલા ડ્રેગન ફ્લાઈની માલ દુબઈમાં નિકાસ કરવામાં આવી છે.

Back to basics : ડ્રેગન ફળ (Dragon Fruit)

- ડ્રેગન ફળને “કમલમ” તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.
- તે મોટે ભાગે ઓડિશા, કર્ણાટક, કેરળ, તામિલનાડુ, મહારાષ્ટ્ર, પશ્ચિમ બંગાળ, ગુજરાત, આંધ્ર પ્રદેશ અને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓ સહિતના રાજ્યોમાં ઉગાડવામાં આવે છે.
- તેની ખેતીમાં પાણીની જરૂર પડે છે.
- તે વિવિધ જમીનમાં ઉગાડવામાં આવે છે.
- ડ્રેગન ફળની મુખ્ય ત્રણ જાતો છે:
 - ગુલાબી ત્વચા સાથે સફેદ આંતરિક ભાગ,
 - લાલ ગુલાબી ત્વચા સાથે આંતરિક ભાગ, અને
 - સફેદ આંતરિક ભાગ સાથે પીળી ત્વચા.
- આ ફળોમાં ફાઇબર, વિટામિન, ખનિજો અને એન્ટીઓક્સિડન્ટો ભરપૂર હોય છે.
- તેનું ઉત્પાદન ભારતમાં 1990 ના દાયકાની શરૂઆતમાં શરૂ થયું હતું.
- ભારત ઉપરાંત, દક્ષિણપૂર્વ એશિયા, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, કેરેબિયન, મેક્સિકો, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉષ્ણકટિબંધીય વિશ્વમાં ડ્રેગન ફળની ખેતી કરવામાં આવે છે.
- તે અમેરિકામાં સ્વદેશી વિવિધ કેક્ટસ જાતિઓનું ફળ છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- જુલાઈ, 2020 માં, ‘મન કી બાત’ કાર્યક્રમમાં વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ ગુજરાતના શુષ્ક કચ્છ વિસ્તારમાં ડ્રેગન ફળની ખેતીનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો. તેમણે ફળોની ખેતી અને ઉત્પાદનમાં ભારતના આત્મનિર્ભરતાની ખાતરી કરવા બદલ કચ્છના ખેડૂતોને અભિનંદન આપ્યા.

ડ્રેગન ફળના નામ પરિવર્તન

- જાન્યુઆરી 2021 માં ગુજરાત સરકારે ડ્રેગન ફૂટનું નામ બદલીને “કમલમ” રાખ્યું. ડ્રેગન ફૂટથી તેનું નામ બદલીને “કમલમ” કરવા માટે સરકારે પેટન્ટ માટે અરજી કરી છે.

સાંગલી જિલ્લો

- સાંગલી મહારાષ્ટ્રનો સૌથી મોટો જિલ્લો છે. કિલોસ્કરવાડી ઔદ્યોગિક શહેર સાંગલી જિલ્લામાં આવેલું છે. ઉદ્યોગપતિ લક્ષ્મણરાવ કિલોસ્કરે શહેરમાં પ્રથમ કારખાના શરૂ કર્યાં. શેરડીની ઉત્પાદકતા વધારે હોવાને કારણે આ શહેર ભારતના સુગર બાઉલ તરીકે જાણીતું છે. તે મહારાષ્ટ્રના રાજકીય શક્તિ ગૃહ તરીકે પણ લોકપ્રિય છે. આ જિલ્લાને ઘણીવાર ખેડૂતોનું સ્વર્ગ કહેવામાં આવે છે.

દીપિકા કુમારી (Deepika Kumari) એ તીરંદાજી વર્લ્ડ કપના ત્રીજા તબક્કામાં 3 ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા

- ભારતની દીપિકા કુમારીએ પેરિસમાં યોજાયેલા વર્લ્ડ કપ સ્ટેજ III માં એક જ દિવસે ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો. તે વ્યક્તિગત રિકર્વ ઈવેન્ટ, મિશ્ર રિકર્વ ઈવેન્ટ અને મહિલાઓની રિકર્વ ટીમનો પણ ભાગ હતો, જે ગઈકાલે ગોલ્ડ જીતી હતી. તેણીએ પતિ અતનુ દાસ સાથે મળીને મિશ્રિત રિકર્વ ટીમ ઈવેન્ટમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો હતો.

Back to basics : દીપિકા કુમારી (Deepika Kumari)

- દીપિકા કુમારીનો જન્મ 13 જૂન 1994 માં ઝારખંડના રાંચીમાં થયો હતો. તેઓ ભારતના સૌથી પ્રખ્યાત તીરંદાજોમાં ના એક છે. હાલ તે વૈશ્વિક સ્તરે 9મા ક્રમે છે. તેણીએ 2010 ના કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં વ્યક્તિગત રિકર્વ ઈવેન્ટ અને મહિલા ટીમના રિકર્વ ઈવેન્ટમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા હતા. તેણે આજ સુધી તીરંદાજી વર્લ્ડ કપમાં 10 ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા છે. તેમને વર્ષ 2012માં અર્જુન એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે 2016 માં તેમને પદ્મશ્રીથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

ગોવા પ્રથમ હડકવા મુક્ત રાજ્ય બન્યું (India's First Rabies-free State)

- ગોવા એ ભારતનું પ્રથમ હડકવા મુક્ત રાજ્ય બન્યું છે. મુખ્ય પ્રધાન પ્રમોદ સાવંત (Pramod Sawant) ના જણાવ્યા મુજબ છેલ્લા ત્રણ વર્ષમાં રાજ્યમાં હડકવાનો એક પણ કેસ નોંધાયો નથી.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- મુખ્યમંત્રીએ પ્રકાશ પાડ્યો હતો કે ગોવામાં કુતરાઓમાં હડકવા સામે 5,40,593 રસીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.
- રાજ્યમાં કુતરાના કરડવાથી બચવા લગભગ એક લાખ લોકોને શિક્ષિત કર્યાં છે અને કુતરાના કરડવાથી પીડિતો માટે ઈમરજન્સી હોટલાઈન અને ઝડપી પ્રતિસાદ ટીમ શામેલ છે જેમાં 24 કલાકની હડકવા નિરીક્ષણની સ્થાપના કરી છે.
- હડકવાને કાબૂમાં રાખવાનું કામ મિશન રેબીઝ (Mission Rabies) પ્રોજેક્ટ દ્વારા હાથ ધરવામાં આવ્યું હતું.

Back to basics : મિશન હડકવા (Mission Rabies)

- તે એક ચેરિટી છે, જેની શરૂઆતમાં વર્લ્ડવાઈડ વેટરનરી સર્વિસ (WVS) દ્વારા પહેલ તરીકે સ્થાપિત કરવામાં આવી છે. તે યુનાઈટેડ કિંગડમ આધારિત ચેરિટી જૂથ છે જે પ્રાણીઓને મદદ કરે છે. મિશન રેબીઝ 'વન હેલ્થ એપ્રોચ'

સાથે કામ કરે છે જે કૂતરાના કરડવાથી થતા હડકવા રોગને દૂર કરવા માટે સંશોધન કરે છે. ભારતમાં હડકવા સામે 50,000 કૂતરાઓને રસી આપવાના હેતુથી સપ્ટેમ્બર 2013 માં તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી. હડકવાને લીધે વાર્ષિક 59,000 લોકો મરે છે. મિશન રેબીઝ ટીમોએ 2013 થી 9,68,287 કૂતરાઓને રસી આપી છે. આ સંગઠને તમિલનાડુ, કેરળ, આંધ્રપ્રદેશ, ઓરિસ્સા, મહારાષ્ટ્ર, પશ્ચિમ બંગાળ, ગોવા, ઝારખંડ, રાજસ્થાન અને આસામ રાજ્યોમાં કામ કર્યું છે.

હડકવા (Rabies)

- WHO મુજબ, હડકવા એ એક વાયરલ રોગ છે જે લગભગ 150 દેશો અને પ્રદેશોમાં હાજર છે. માનવીમાં હડકવાનાં 99% ચેપ માટે કૂતરા જવાબદાર છે. એશિયા અને આફ્રિકાના પ્રદેશોમાં, કૂતરાના કરડવાથી આરોગ્ય સંભાળની જરૂરિયાત વિશે ઓછી જાગૃતિ, દર વર્ષે આશરે 55,000 લોકોની હત્યા કરે છે. ભારત હડકવા માટેનો સ્થાનિક દેશ છે, જે વિશ્વના મૃત્યુના 36% હિસ્સો ધરાવે છે.

પી. સાઈનાથ (P. Sainath) ને 2021 ગું ફુકુવોકા પ્રાઈઝ (Fukuoka Prize) મળ્યું

- પ્રખ્યાત પત્રકાર પી. સાઈનાથ (P. Sainath) ને ફુકુવોકા પ્રાઈઝ 2021 (Fukuoka Prize 2021) ના ત્રણ પ્રાપ્તકર્તાઓમાંથી એક તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- સાયનાથને ફુકુઓકા પ્રાઈઝનું 'ગ્રાન્ડ પ્રાઈઝ' મળશે.
- જાપાનનો શૈક્ષણિક એવોર્ડ પ્રો. કિશીમોટો મીઓ (Kishimoto Mio) ને મળશે.
- આર્ટ્સ એન્ડ કલ્ચર એવોર્ડ થાઈલેન્ડ સ્થિત ફિલ્મ નિર્માતા પ્રબદા યૂન (Prabda Yoon) ને આપવામાં આવશે.
- ફુકુઓકા પ્રાઈઝ કમિટીના સચિવાલયમાં પી. સાઈનાથને "ફુકુઓકા પ્રાઈઝનો ગ્રાન્ડ પ્રાઈઝ ખૂબ લાયક પ્રાપ્તકર્તા" ગણાવ્યો હતો.
- ગ્રામીણ ભારત પરના તેમના લખાણો અને ભાષણો દ્વારા જ્ઞાનનું નવું સ્વરૂપ બનાવવા અને નાગરિક સહકારને પ્રોત્સાહન આપવા માટેના તેમના કામ બદલ તેમનું સન્માન કરવામાં આવશે

Back to basics : ફુકુઓકા પ્રાઈઝ (Fukuoka Prize)

- તે ફુકુઓકા સિટી અને ફુકુઓકા સિટી ઈન્ટરનેશનલ ફાઉન્ડેશન દ્વારા સ્થાપિત એક એવોર્ડ છે. તે એશિયન સંસ્કૃતિના જાળવણી અને નિર્માણમાં વ્યક્તિઓ અથવા સંસ્થાઓના કાર્યને સન્માન આપવા માટે આપવામાં

આવે છે. ફુકુઓકા પ્રાઈઝમાં ત્રણ એવોર્ડ વર્ગો છે - ગ્રાન્ડ પ્રાઈઝ, એકેડેમિક એવોર્ડ, અને આર્ટ્સ એન્ડ કલ્ચર એવોર્ડ. ફુકુઓકાએ એશિયા-પેસિફિક ક્ષેત્ર વચ્ચેની ક્રિયાપ્રતિક્રિયાના ખ્યાલ સાથે 1989 માં એશિયા-પેસિફિક પ્રદર્શનનું આયોજન કર્યું હતું. એશિયન સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપવા અને જાગૃતિ લાવવા માટે પ્રતિષ્ઠિત લોકોને વાર્ષિક એવોર્ડ આપવામાં આવે છે.

ભવ્ય ઘનામ

- બાંગ્લાદેશના મોહમ્મદ યુનુસ, ઈતિહાસકાર રોમિલા થાપર અને સારોડ ખેલાડી અમજદ અલી ખાનને ગ્રાન્ડ પ્રાઈઝથી નવાજવામાં આવ્યા છે. અત્યાર સુધી 11 ભારતીયોને ફુકુઓકા એવોર્ડ મળ્યો છે. છેલ્લાં 30 વર્ષોમાં 28 દેશો અને પ્રદેશોના આશરે 115 લોકોને એવોર્ડ મળ્યો છે.

પલાગુમ્મી સૈનાથ કોણ છે? (Who is Palagummi Sainathm)

- તે ભારતીય પત્રકાર અને "Everybody Loves a Good Drought" પુસ્તકના લેખક છે. તેઓ ખેડૂતોના પ્રશ્નો પર સક્રિયપણે અભિયાન ચલાવી રહ્યા છે અને સંયુક્ત એકતા મોરચા (Samyukta Ekta Morcha) ને સમર્થન આપે છે જે ભારતના ખેડૂત આંદોલન તરફ દોરી જાય છે. તેમને 2007 માં રેમન મેગસેસે એવોર્ડ (Ramon Magsaysay Award) થી નવાજવામાં આવ્યા હતા કારણ કે તેઓ માને છે કે "પત્રકારત્વ લોકો માટે છે, શેરધારકો માટે નથી". તેમણે 2014 માં People's Archive of Rural India (PARI) ની સ્થાપના કરી, જે એક ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મ છે જેમાં ભારતમાં સામાજિક અને આર્થિક અસમાનતા, ગરીબી, ગ્રામીણ બાબતો, ગરીબી પછીના અને વૈશ્વિકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે.

ગ્રીન ફ્રિટ કોરિડોર-2 (Green Freight Corridor-2) ની પહેલી યાત્રા શરૂ

- જહાજ મંત્રાલયે 30 જૂન, 2021 ના રોજ ગ્રીન ફ્રિટ કોરિડોર -2 (Green Freight Corridor-2) અંતર્ગત પ્રથમ સફર શરૂ કર્યું હતું.
- ગ્રીન ફ્રિટ કોરિડોર -2 એ કાંઠાની શિપિંગ સેવા (coastal shipping service) છે.
- આ પ્રવાસની શરૂઆત કોચીન બંદરથી ઉત્તર કેરળમાં સ્થિત બાયપોર અને અઝિકલ બંદરો સુધી કરવામાં આવી હતી.

આ મુસાફરી સેવા કેમ શરૂ કરવામાં આવી?

- દરિયાકાંઠાના વેપારને પ્રોત્સાહન આપીને મોટા અને બિન-મુખ્ય બંદરો વચ્ચે જોડાણ અને સુમેળ સુધારવા માટેની

મંત્રાલયની યોજનાને અનુરૂપ પ્રથમ મુસાફરી સેવા શરૂ કરવામાં આવી હતી. તેના હેતુ આ છે:

- > બિલિંગ ઈન્ટરમોડલ અને સસ્ટેનેબલ ગ્રાહક સોલ્યુશન્સ
- > જળમાર્ગોના ઉપયોગમાં સુધારો કરવો
- > માર્ગ અને રેલ્વે ટ્રાફિકમાં કાપ
- > લોજિસ્ટિક્સ ખર્ચ ઘટાડો

Back to basics : પ્રથમ મુસાફરી સેવા વિશે

- > પ્રથમ મુલાકાતનું ઉદ્ઘાટન કેન્દ્રીય મંત્રી મનસુખ માંડવીયાએ કર્યું હતું. તેનું ઉદ્ઘાટન મુંબઈ સ્થિત રાઉન્ડ ઘ કોસ્ટ પ્રા.લિ. દ્વારા સંચાલિત સેવાના ભાગ રૂપે કરવામાં આવ્યું હતું. આ નવી શરૂ થયેલી સેવા કોચીનને પ્રારંભિક તબક્કામાં બીપોર-અઝિકલ અને પછીના તબક્કામાં કેરળના કોલ્લમ બંદરો સાથે જોડશે. અઠવાડિયામાં બે વાર જહાજો કોચીનથી બેપોર અને અઝિકલ સુધી લોડ થશે.

કઈ વસ્તુઓ પરિવહન કરવામાં આવશે?

- > આ સેવાનો ઉપયોગ યોખા, મીઠું, ઘઉં, બાંધકામ સામગ્રી, સિમેન્ટ અને અન્ય ચીજવસ્તુઓ ગુજરાતથી કોચીન બંદર સુધી લઈ જવા માટે કરવામાં આવશે. કોચીન બંદરથી આગળનું પરિવહન જળમાર્ગ દ્વારા કેરળના અન્ય બંદરો સુધી લઈ જવામાં આવશે. પરત પ્રવાસ દરમિયાન પ્લાયવુડ, કાપડ, કોફી, ફૂટવેર જેવી વસ્તુઓ પરિવહન કરવામાં આવશે.

કોચીન બંદર અથવા કોચી બંદર

- > તે કેરળનાં કોચિ શહેરમાં અરબી સમુદ્ર, લક્ષદ્વીપ સમુદ્ર અને હિંદ મહાસાગર સમુદ્ર માર્ગ પરનું એક મુખ્ય બંદર છે. તે ભારતના સૌથી મોટા બંદરોમાંનું એક છે. તે ભારતનો પ્રથમ ટ્રાન્સશીપમેન્ટ બંદર પણ છે. તે કોચી તળાવમાં બે ટાપુઓ વિલિંગ્ડન આઈલેન્ડ અને વલ્લારપડમ પર સ્થિત છે. આંતરરાષ્ટ્રીય કન્ટેનર ટ્રાન્સશિપમેન્ટ ટર્મિનલ (ICTT) (કોચીન બંદરનો ભાગ) એ ભારતની સૌથી મોટી કન્ટેનર ટ્રાન્સશીપમેન્ટ સુવિધા છે.

CBSE-NPCI દ્વારા વિદ્યાર્થીઓ માટે નાણાકીય સાક્ષરતા અભ્યાસક્રમ (Financial Literacy Curriculum) શરૂ

- > સેન્ટ્રલ બોર્ડ ઓફ સેકન્ડરી એજ્યુકેશન (CBSE) અને નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઈન્ડિયા (NPCI) એ છઠ્ઠા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ માટે નાણાકીય સાક્ષરતા અભ્યાસક્રમ (financial literacy curriculum) શરૂ કરવા ભાગીદારી કરી છે.

Back to basics : નાણાકીય સાક્ષરતા પાઠ્યપુસ્તક (Financial Literacy Textbook)

- > નવી વૈકલ્પિક 'નાણાકીય સાક્ષરતા' થીમના ભાગ રૂપે તેને શરૂ કરવામાં આવી છે જે વિદ્યાર્થીઓને તેમના શિક્ષણના પ્રારંભિક તબક્કે મૂળભૂત નાણાકીય ખ્યાલો (basic financial concepts) ને સમજી શકશે.
- > આ પાઠ્યપુસ્તકમાં નાણાકીય જાગરૂકતા સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
- > તે ટીમવર્ક અને કાર્ડ, UPI, વોલેટ વગેરે સહિતના બેંકિંગ, સુરક્ષા અને ડિજિટલ ચુકવણી પદ્ધતિઓની મૂળ આર્થિક ખ્યાલોને આવરી લે છે.
- > તે બેન્કિંગના મૂળ, સિક્કાથી કાગળની ચલણ, બેંકોના પ્રકારો અને અન્ય કાર્યો અને બેંકો દ્વારા કરવામાં આવતા કાર્યો અને સેવાઓ પર પ્રકાશ પાડશે.
- > તે યુપીઆઈ, UPI, IMPS, USSD, NACH, mPoS, QR કોડ અને ATM જેવા અદ્યતન ખ્યાલોમાં ચલણ, બેંકિંગ, બચત અને રોકાણથી ડિજિટલ પેમેન્ટ ચળવળને પ્રોત્સાહન આપવા માટે RBI અને ભારત સરકારની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકાને પણ પ્રકાશિત કરે છે.
- > આમાં તે બધુંજ શામેલ છે જે બાળકને તેના જીવનના પછીના તબક્કે ખૂબ ઉપયોગી થઈ શકે છે.
- > તે UIDAI ની ભૂમિકા અને આધાર અને આધાર સક્ષમ ચુકવણી સિસ્ટમ (AePS) ના મહત્વ વિશે પણ સમજાવે છે.

NPCI નો એક વધુ કોર્સ

- > NPCI CBSE સાથે વર્ગો 7 અને 8 ના અભ્યાસક્રમના સામગ્રીના વિકાસ પર પણ કામ કરી રહી છે.
- > જરૂરીયાત
- > નવી એજ્યુકેશન પોલિસી (NEP) વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે ડિજિટલ માનસિકતાને પોષવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે. આ પુસ્તક NEP ના આ ઉદ્દેશ્યને પૂર્ણ કરવામાં મદદ કરશે.

પાઠ્યપુસ્તકનો ઉદ્દેશ્ય

- > આ પાઠ્યપુસ્તક સર્વગ્રાહી ડિજિટલ ચુકવણી સિસ્ટમ પર કેન્દ્રિત છે. આર્થિક સાક્ષરતા માટેનું આ એક નાનું મોડ્યુલ છે જે વિદ્યાર્થીઓને નાનપણથી જ નાણાકીય બાબતમાં શિક્ષિત કરશે.

1 જુલાઈ: રાષ્ટ્રીય ડોક્ટર દિવસ (National Doctors' Day)

- > આપણા સમાજ પ્રત્યે ડોક્ટરોના સમર્પણ અને પ્રતિબદ્ધતા પ્રત્યેની કૃતજ્ઞતા વ્યક્ત કરવા અને સ્વીકારવા માટે દર વર્ષે 1 જુલાઈના રોજ દેશભરમાં રાષ્ટ્રીય ડોક્ટર્સ દિવસ (National Doctors' Day) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આ

દિવસના પાલનથી મહાન ચિકિત્સક અને પશ્ચિમ બંગાળના બીજા મુખ્ય પ્રધાન ડો બિધાનચંદ્ર રોય, જેની જન્મજયંતિ અને પુણ્યતિથિ આ દિવસે આવે છે તેનું સન્માન કરે છે.

Back to basics : સોઈ બિધનચંદ્ર રોય (Dr. Bidhan Chandra Roy)

- તેનો જન્મ 1 જુલાઈ 1882 ના રોજ બિહારના પટનામાં થયો હતો અને તેનું મૃત્યુ 1 જુલાઈ 1962 ના રોજ કોલકાતા, પશ્ચિમ બંગાળમાં થયું હતું. તે ખૂબ જ આદરણીય ચિકિત્સક અને પ્રખ્યાત સ્વતંત્ર સેનાની હતા. તેઓ પશ્ચિમ બંગાળના બીજા મુખ્ય પ્રધાન હતા અને 1948 થી લઈને 1962 માં તેમના મૃત્યુ સુધી તેઓ 14 વર્ષો સુધી આ પદ પર રહ્યા.
- તેઓ ઘણીવાર પશ્ચિમ બંગાળના મહાન આર્કિટેક્ટ તરીકે માનવામાં આવે છે. તેમણે પશ્ચિમ બંગાળના પાંચ શહેરો દુર્ગાપુર, બિધનનગર, અશોકનગર, કલ્યાણી અને હબ્રાની સ્થાપના કરી. તે બ્રહ્મ સમાજનો સભ્ય પણ હતા. તે કલકત્તા યુનિવર્સિટી, કલકત્તાની મેડિકલ કોલેજના પૂર્વ વિદ્યાર્થી હતા. 1961 માં તેમને ભારત રત્ન, ભારતનો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યા. તેમની યાદમાં કેન્દ્ર સરકારે ડો.બી.સી.રોય નેશનલ એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. 1928 માં ઈન્ડિયન મેડિકલ એસોસિએશન (IMA) અને મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (MCI) ની રચનામાં પણ તેઓ મહત્વની ભૂમિકા ભજવતા હતા.

ગૂગલે નવા નિયમો હેઠળ રિપોર્ટ પ્રકાશિત કર્યો

- ગૂગલે IT ના નિયમોનું પાલન કરીને 30 જૂન, 2021 ના રોજ તેનો પારદર્શિતા અહેવાલ બહાર પાડ્યો હતો.

Back to basics : અહેવાલના મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ પારદર્શિતા અહેવાલ પ્રકાશિત થયો હતો કારણ કે ભારતે તેના નવા IT નિયમો માટે ગૂગલ સામે પોતાનું વલણ કડક કર્યું હતું.
- ગૂગલના જણાવ્યા અનુસાર, તેને એપ્રિલ 2021 માં કુલ 27,762 ફરિયાદો મળી હતી, જ્યારે દૂર (removals) કરવાની સંખ્યા 59,350 હતી.
- ગૂગલ એ પહેલી વૈશ્વિક ટેક કંપની છે કે જેણે Information Technology (Guidelines for Intermediaries and Digital Media Ethics Code) Rules, 2021 ના પાલનમાં તેના પારદર્શિતા અહેવાલને પ્રકાશિત કર્યો છે.
- આ પ્રથમ વખત છે કે ગૂગલે નવા આઈટી નિયમો અનુસાર માસિક પારદર્શિતા અહેવાલો પ્રકાશિત કર્યા છે.
- ગૂગલે પ્રાપ્ત કરેલી ફરિયાદોમાંથી લગભગ 96% (26,707) કોપિરાઈટ સમસ્યાઓથી સંબંધિત છે. લગભગ 3 ટકા (357) ફરિયાદો ટ્રેડમાર્કથી સંબંધિત છે.

- ગૂગલ અનુસાર, કેટલીક ફરિયાદો અથવા વિનંતીઓ બૌદ્ધિક સંપત્તિ હકોના ઉલ્લંઘનનો આરોપ લગાવી શકે છે, જ્યારે અન્ય સ્થાનિક કાયદાઓના ઉલ્લંઘનનો દાવો કરે છે.

નવા IT નિયમો શું કહે છે?

- નવા IT નિયમો મુજબ, 5 મિલિયનથી વધુ વપરાશકર્તાઓ સાથેના ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ પર દર મહિને સમયાંતરે પાલન અહેવાલો (compliance reports) પ્રકાશિત કરવા પડશે.

નવા IT નિયમો

- કેન્દ્ર સરકારે Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules ને ફેબ્રુઆરી 2021 માં સૂચિત કર્યું છે. આ નિયમ સોશિયલ મીડિયા અને ઓવર-ધ-ટોપ (OTT) પ્લેટફોર્મથી સંબંધિત છે. આ નિયમો માહિતી ટેકનોલોજી (IT) એક્ટ, 2000 ની કલમ 87 (2) હેઠળ બનાવવામાં આવ્યા હતા. નવા નિયમો મુજબ, ફરિયાદ નિવારણ મિકેનિઝમ (grievance redressal mechanism) હેઠળ નિવાસી ફરિયાદ અધિકારીની નિમણૂક કરવામાં આવશે અને સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પરની સામગ્રીની સક્રિય દેખરેખ રાખવામાં આવશે. સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પર ભારતીય વપરાશકર્તાઓ માટે માસિક પાલન અહેવાલો પ્રકાશિત કરવા પડશે. વળી, ભારતમાં અધિકારીઓ કોઈ પણ સંદેશની ઉત્પત્તિ ઓળખવા માટે આ પ્લેટફોર્મનો ઓર્ડર આપી શકે છે.

કેબિનેટની વીજળી સુધારણા યોજના માટે રૂ 3 ટ્રિલિયન ખર્ચને મંજૂરી

- આર્થિક બાબતોની મંત્રીમંડળ સમિતિ (CCEA) એ 30 જૂન, 2021 ના રોજ રૂ. 3.03 લાખ કરોડની વીજળી વિતરણ કંપની (ડિસ્કોમ) રિફોર્મ યોજનાને મંજૂરી આપી છે. આ યોજના હેઠળ કેન્દ્રનો હિસ્સો આશરે રૂ. 97,631 કરોડ થશે.

Back to basics : ડિસ્કોમ રિફોર્મ સ્કીમ (DISCOM Reform Scheme)

- તે સુધારા આધારિત પરિણામ સાથે જોડાયેલ વીજ વિતરણ ક્ષેત્રની યોજના છે. તે 2025-2026 સુધી અમલમાં રહેશે. તેની જાહેરાત યુનિયન બજેટ 2021 માં કરવામાં આવી હતી. આ યોજનામાં ઈન્ટિગ્રેટેડ પાવર વિકાસ યોજના (Integrated Power Development Scheme) અને દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (Deen Dayal Upadhyaya Gram Jyoti Yojana) જેવા કાર્યક્રમો આવરી લેવામાં આવ્યા છે. યોજનામાં પાવર ફીડરથી લઈને ગ્રાહક સ્તર સુધીના વિતરણ ક્ષેત્રની સાથે ફરજિયાત સ્માર્ટ મીટરિંગ ઇકોસિસ્ટમ શામેલ છે. તે લગભગ 250 મિલિયન પરિવારોને આવરી લે છે.

યોજનાનો અમલ કોણ કરશે?

- યોજનાના અમલ માટે સરકારી સંસ્થા પાવર ફાઇનાન્સ કોર્પોરેશન (PFC) અને રૂરલ ઇલેક્ટ્રિફિકેશન કોર્પોરેશન (REC) ને નોડલ એજન્સીઓ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવી છે.

આ યોજના કેમ શરૂ કરવામાં આવી?

- આ યોજના તમામ DISCOMs અથવા પાવર વિભાગોની ઓપરેશનલ કાર્યક્ષમતા અને નાણાકીય સ્થિરતામાં સુધારવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી. જો કે, આમાં ખાનગી ક્ષેત્રના DISCOMs શામેલ નથી. સપ્લાય ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરને મજબૂત કરવા તેમને શરતી ધોરણે આર્થિક સ્થિરતા આપવામાં આવશે.

યોજનાનો ઉદ્દેશ્ય

- આ યોજના ભારતના સરેરાશ કુલ તકનીકી અને વ્યાપારી નુકસાનને વર્તમાન સ્તરના 21.4% થી ઘટાડીને 12-15% સુધી ઘટાડવાના લક્ષ્ય સાથે શરૂ કરવામાં આવી હતી. તે વીજ પુરવઠાની વિશ્વસનીયતા અને ગુણવત્તા પણ પ્રદાન કરશે.

Back to basics : નવી યત્ન પોલિસીની મુખ્ય જોગવાઈઓ

- નવી IT પોલિસી પ્રોત્સાહક વિતરણ (incentive disbursement) ને પ્રતિબદ્ધ સીધી રોજગારની અનુભૂતિ સાથે જોડે છે જે જાહેર ભંડોળનો પારદર્શક અને અસરકારક ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરે છે. તે પ્લગ-પ્લે ઓફિસ સ્પેસ, રોકાણકારો અને સલાહકારોની એક્સેસ, સાહસ મૂડી અને ખાનગી ઇન્ફિવટી કંપનીઓ દ્વારા ભંડોળ જેવા સ્ટાર્ટ-અપ્સ માટે એન્ડ-ટુ-એન્ડ સપોર્ટ પૂરો પાડે છે.

તેનો અમલ કેવી રીતે થશે?

- આ નીતિ હેઠળ, સરકાર ઇન્ક્યુબેશન સેન્ટરો (incubation centers) સ્થાપિત કરશે અને સ્ટાર્ટઅપ્સ માટે હેકાથોન અને વર્કશોપ ગોઠવશે. IT અને અન્ય ઉભરતી તકનીકીઓમાં રાષ્ટ્રીય પ્રતિભા પૂલ માટે રાજ્યને અગ્રણી ફાળો આપનાર તરીકે સરકાર વિશાખાપકનમમાં આઈટી ઇમર્જિંગ ટેકનોલોજીઓ સંશોધન યુનિવર્સિટી (IT Emerging Technologies Research University) ની સ્થાપના પણ કરશે.

આંધ્રપ્રદેશે 2021-24 માટે IT પોલિસી શરૂ કરી

- આંધ્ર પ્રદેશ સરકારે 30 જૂન, 2021 ના રોજ પોતાની નવી 'AP Information Technology Policy 2021-24' શરૂ કરી છે.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- મુખ્યમંત્રી વાય.એસ. જગન મોહન રેડ્ડીની અધ્યક્ષતાવાળી રાજ્ય પ્રધાનમંડળે નવી નીતિને મંજૂરી આપી.
- નીતિ આગામી ત્રણ વર્ષમાં 55,000 થી વધુ રોજગારી મેળવવાની ધારણા છે.
- આ નીતિના અમલીકરણ માટે એક મજબૂત અને સાકલ્યવાદી વ્યવસાયિક વાતાવરણ બનાવવામાં આવશે.
- આત્મનિર્ભરતા હાંસલ કરવા માટે IT, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ અને કોમ્યુનિકેશન વિભાગને પણ મહેસુલ કેન્દ્રમાં ફેરવાશે.
- તે 65 લાખ પરોક્ષ રોજગાર પેદા કરશે અને એકંદર ઇકોસિસ્ટમ વિકાસની ખાતરી કરશે.
- આ નીતિ 31 માર્ચ, 2024 સુધી અમલમાં રહેશે.

રાજ્ય આવક

- આ નીતિ દ્વારા આંધ્રપ્રદેશને વિવિધ વેરાના રૂપમાં 10 વર્ષમાં 783 કરોડ રૂપિયાની આવક થશે. સીધી રોજગારથી વાર્ષિક રૂ. 2,200 કરોડનું રોકાણ થાય તેવી પણ અપેક્ષા છે. આમ તે ગુણાત્મક અસર દ્વારા અર્થવ્યવસ્થાના એકંદર વિકાસને પ્રોત્સાહન આપશે.

સ્વ-સહાય જૂથોને સશક્ત બનાવવા માટે ઓડિશા-WFP સાથે જોડાશે

- ઓડિશા સરકારે અને યુનાઈટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ (WFP) સાથે ઘરેલું ખોરાક અને પોષણ સુરક્ષામાં સુધારો કરવા માટે ભાગીદારી કરી છે.
- આજીવિકાની પહેલને મજબૂત કરીને અને રાજ્ય સપોર્ટેડ મહિલા સ્વ-સહાય જૂથો (WSHG) સુધી પહોંચવાથી ઘરેલું ખોરાક અને પોષણ સુરક્ષામાં સુધારો થશે.
- ઓડિશામાં પોષક સુરક્ષા પ્રાપ્ત કરવા માટે આ એક મહત્વપૂર્ણ ભાગીદારી છે જે મહિલા સશક્તિકરણ, આજીવિકા અને આવક પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- ખાદ્ય સુરક્ષાની નબળાઈઓને ધ્યાનમાં લેવા અને ઘટાડવા માટે આવી પહેલ મહત્વપૂર્ણ છે.
- આ ભાગીદારી ડિસેમ્બર 2023 સુધી લાગુ રહેશે.

Back to basics : મહિલા સશક્તિકરણ

- ટકાઉ આજીવિકા ઘરના ખોરાક અને પોષક સુરક્ષામાં સુધારો કરશે. આ મહિલાઓના સર્વાંગી સશક્તિકરણ તરફ દોરી જશે. ઓડિશા સરકાર અને WFP વચ્ચે સહયોગ, મહિલા સ્વ-સહાય જૂથો (WSHG) ને તકનીકી સહાયતા અને ક્ષમતા વિકાસ દ્વારા સમર્થન આપશે. તે સીધા લાંબા ગાળાની ખોરાક સુરક્ષામાં ફાળો આપશે અને અનુકરણીય મોડેલનો વિકાસ કરશે. આ ભાગીદારી જીવનનિર્વાહની તકો ઉભી કરવા, ઘરના પોષક સુરક્ષામાં સુધારો કરવા અને મિશન શક્તિ વિભાગના મૂળ ઉદ્દેશોને પહોંચી વળવા માટે નિર્ણય લેવામાં મહિલાઓની ભાગીદારી વધારવા પર પણ કેન્દ્રિત રહેશે.

ભાગીદારી હેતુ

- સરકારી પ્રાપ્તિ પ્રણાલી સાથે મહિલા જૂથોની સંલગ્નતા સુધારવામાં ભાગ લીધો. તે અધિકારો વિશે જાગૃતિ લાવશે, મહિલા જૂથોની ક્ષમતા વધારશે, મોનિટરિંગ ટૂલ્સનો વિકાસ કરશે અને સ્વ-જૂથોની કામગીરી સુધારવા માટે આકારણી કરશે.

યુનાઈટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ (WFP)

- WFP એ યુનાઈટેડ નેશન્સની ફૂડ-સહાયતા શાખા છે. તે વિશ્વની સૌથી મોટી માનવતાવાદી સંસ્થા છે, જે ભૂખમરા અને ખોરાકની સુરક્ષા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, અને શાળાના ભોજનનો સૌથી મોટો પ્રદાતા છે. તેની સ્થાપના 1961 માં કરવામાં આવી હતી અને મુખ્ય મથક રોમમાં છે. તેણે 2019 સુધીમાં 88 દેશોમાં 97 મિલિયન લોકોની સેવા કરી છે. યુદ્ધ અને સંઘર્ષના હથિયાર તરીકે ખોરાકના ઉપયોગને રોકવા અને વિરોધી વિસ્તારોને અન્ન સહાય પ્રદાન કરવાના પ્રયત્નો બદલ તેને 2020 માં નોબલ શાંતિ પુરસ્કાર મળ્યો હતો.

29 જૂન: રાષ્ટ્રીય આંકડા દિવસ (National Statistics Day)

- રોજિંદા જીવનમાં આંકડાઓના ઉપયોગને લોકપ્રિય બનાવવા માટે, દર વર્ષે 29 જૂન રાષ્ટ્રીય આંકડા દિવસ (National Statistics Day) તરીકે મનાવવામાં આવે છે. 29 જૂને પ્રો. પ્રશાંતચંદ્ર મહાલનોબિસ રાષ્ટ્રીય આંકડાકીય સિસ્ટમની સ્થાપનામાં આપેલા યોગદાનનું સન્માન કરવા 29 જૂન પ્રો. પી.સી. મહાલનોબિસની જન્મજયંતિ છે.
- વર્ષ 2007 માં પ્રથમ વખત રાષ્ટ્રીય આંકડા દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી, વિશ્વ આંકડા દિવસ 20 ઓક્ટોબરના રોજ ઉજવવામાં આવે છે.

દિવસ હેતુ

- દેશના નાગરિકોને જાગૃત કરવા માટે આ દિવસ મનાવવામાં આવી રહ્યો છે કે આંકડા નીતિઓને ઘડવામાં અને ઘડવામાં કેવી રીતે મદદ કરે છે. આંકડા (Statistics) યોગ્ય વિશ્લેષણ અને ડેટા સંગ્રહની યોગ્ય પદ્ધતિઓ દ્વારા પરિણામોને અસરકારક રીતે પ્રસ્તુત કરવામાં અમારી સહાય કરે છે.

Back to basics : પ્રો. P C મહાલનોબિસ (Prof. P C Mahalanobis)

- 1968 માં પદ્મ વિભૂષણથી સન્માનિત, પ્રોફેસર પી.સી. આંકડા ક્ષેત્રે મહાલનોબિસનું યોગદાન વિશ્વવ્યાપી માન્યતા પ્રાપ્ત છે. તેમણે 1947 થી 1951 દરમિયાન સ્ટેટિસ્ટિકલ સેમ્પલિંગ પર યુનાઈટેડ નેશન્સના ડેપ્યુટી કમિશનના અધ્યક્ષ તરીકે સેવા આપી હતી.

- 1931 માં, પ્રો. પીસી મહાલનોબિસે ISI-ભારતીય આંકડાકીય સંસ્થાની સ્થાપના કરી (ISI એપ્રિલ 1932 માં ઔપચારિક નોંધાયેલ). આઝાદી પછી, ISI દ્વારા આ સર્વે માટે એક વ્યાપક સામાજિક-આર્થિક રાષ્ટ્રીય નમૂના સર્વેની રચના કરવામાં આવી હતી અને તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું- રાષ્ટ્રીય નમૂના સર્વે (NSS) ની રચના તેમના દ્વારા વર્ષ 1950 માં કરવામાં આવી હતી. આજની તારીખે, NSS એ દેશમાં નમૂના સર્વેક્ષણના સંગ્રહ માટે ભારત સરકારની મુખ્ય એજન્સી છે.

યુક્રેન-નાટોની બ્લેક સીમાં ક્વાયત શરૂ

- યુક્રેન અને યુ.એસ. કાળા સમુદ્ર (Black Sea) અને દક્ષિણ યુક્રેનના 30 દેશોને જોડતી એક સૈન્ય ક્વાયત કરી રહ્યા છે.
- યુએસ નૌકાદળના કેપ્ટન કાયલ ગેન્ટના જણાવ્યા મુજબ, ક્વાયતમાં મોટી સંખ્યામાં સહભાગીઓ આંતરરાષ્ટ્રીય પાણીમાં મફત પ્રવેશની ખાતરી કરવા માટે એક સહિયારી પ્રતિબદ્ધતાને પ્રતિબંધિત કરે છે.
- નાટો અને રશિયા વચ્ચે વધી રહેલા તણાવની પૃષ્ઠભૂમિમાં આ ક્વાયત હાથ ધરવામાં આવી રહી છે રશિયાએ ક્રિમિયા દરિયાકાંઠે કાળા સમુદ્રમાંથી બ્રિટિશ યુદ્ધ જહાજને બહાર કાઢવા માટે ચેતવણી આપતા શોટ અને બોમ્બ ફેંકી દીધા હતા. જો કે, યુનાઈટેડ કિંગડમને રશિયાના દાવાને નકારી દીધો છે.
- રશિયાએ 2014 માં ક્રિમીઆને જોડ્યું હતું. પરંતુ ક્રિમીઆને યુક્રેનના ભાગ રૂપે આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે માન્યતા આપવામાં આવી છે.

Back to basics : દરિયાઈ પવન 2021 (Sea Breeze 2021)

- આ ક્વાયત 28 જૂન, 2021 ના રોજ શરૂ થઈ હતી અને તે બે અઠવાડિયા સુધી ચાલશે. તેમાં યુએસ, નાટો સાથીઓ અને યુક્રેનનાં લગભગ 32 યુદ્ધ જહાજો અને 40 વિમાનોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે. આ ક્વાયતમાં 5000 સૈનિકો અને 18 વિશેષ કામગીરી ભાગ લેશે. યુએસ બાજુથી, ડિસ્ટ્રોયર રોસ યુક્રેન બંદરે પહોંચ્યો છે જે ક્વાયતમાં જોડાયો છે. યુક્રેનના જણાવ્યા મુજબ, બહુરાષ્ટ્રીય શાંતિ સ્થાપના અને સુરક્ષા કામગીરી દરમિયાન સંયુક્ત કાર્યવાહીમાં અનુભવ મેળવવાના હેતુથી આ ક્વાયત હાથ ધરવામાં આવી છે.

ઇતિહાસ

- દરિયાઈ પવનની ક્વાયત એ 1997 પછીની સૌથી મોટી ક્વાયત છે. તેમનો હેતુ યુક્રેનિયન નૌકાદળના મુખ્ય મથક અને પેટા વિભાગોને નાટોના ધોરણો અને કાર્યવાહી અનુસાર સોંપાયેલ કાર્યો કરવા માટે તાલીમ આપવાનો છે. તે બહુ રાષ્ટ્રીય કામગીરીમાં સંયુક્ત કામગીરીમાં અનુભવ મેળવવા

માગે છે. આ ક્વાયતનો મુખ્ય ઉદ્દેશ નૌકાદળ અને ભૂમિ કામગીરીને સુધારવાનો છે, ઉપરાંત ભાગ લેનારા દેશો વચ્ચે સહકાર સુધારવાનો છે.

ભારતે મોડર્ના (Moderna) રસી માટે લાયસન્સને મંજૂરી આપી

- ▶ ભારતની ડ્રગ રેગ્યુલેટર, DCGI એ, મુંબઈ સ્થિત ફાર્માસ્યુટિકલ કંપની સિપ્લા (Cipla) ને મોડર્નાની COVID-19 રસીને ભારતમાં મર્યાદિત ઇમરજન્સી ઉપયોગ માટે આયાત કરવાની મંજૂરી આપી છે.
- ▶ મોડર્નાની રસી કોવેક્સિન, કોવિશિલ્ડ અને સ્પુટનિક પછી ભારતમાં ચોથી COVID-19 રસી હશે.

Back to basics : ઓક્સફર્ડની રસી એસ્ટ્રાઝેનેકા - કોવિશિલ્ડ

- ▶ આ રસી સ્થાનિક ધોરણે સિરમ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ઇન્ડિયા દ્વારા બનાવવામાં આવી રહી છે. તે ચિમ્પાન્ઝી એડેનો વાઈરસના નામના સામાન્ય કોલ્ડ વાયરસના નબળા સંસ્કરણનો ઉપયોગ કરીને બનાવવામાં આવી હતી. વાયરસને કોરોનાવાયરસ જેવો બદલવામાં આવ્યો છે, જે રોગપ્રતિકારક શક્તિને એન્ટિબોડીઝ ઉત્પન્ન કરવા માટે ઉત્તેજિત કરે છે.

કોવેક્સિન

- ▶ કોવેક્સિન એ એક નિષ્ક્રિય રસી છે. તે વાયરસની હત્યા કર્યા પછી કોરોના વાયરસથી બનાવવામાં આવી છે. આમ, તે શરીરમાં લેવી સલામત છે. તેનું નિર્માણ ભારત બાયોટેક દ્વારા કરવામાં આવી રહ્યું છે. શરીરમાં રોગપ્રતિકારક કોશિકાઓ ઇન્જેક્શન લીધા પછી મૃત વાયરસને ઓળખવાની ક્ષમતા ધરાવે છે. આ રોગપ્રતિકારક શક્તિને કોરોના વાયરસ સામે એન્ટિબોડીઝ ઉત્પન્ન કરવા માટે પ્રેરિત કરે છે.

સ્પુટનિક રસી

- ▶ આ રસી રશિયાની ગમાલિયા સંસ્થા દ્વારા બનાવવામાં આવી છે. તે વાહક તરીકે હાનિકારક ઠંડા પ્રકારના વાયરસથી (harmless cold-type virus) બનેલી છે જે શરીરમાં કોરોનાવાયરસનો એક નાનો ભાગ પહોંચાડશે.

મોડર્ના રસી

- ▶ મોડર્ના રસી બનાવવાની પદ્ધતિ મેસેંજર RNA(mRNA) પર આધારિત છે. mRNA કોષોને કોરોનાવાયરસ સામે પ્રતિરક્ષા પેદા કરવામાં મદદ કરે છે. ફાઈઝરની સાથે, આ રસી સમૃદ્ધ દેશોમાં પણ પસંદ કરવામાં આવી રહી છે. તે કોરોનાવાયરસને રોકવામાં 90% કરતા વધારે અસરકારક છે.

Drugs Controller General of India (DCGI)

- ▶ DCGI ભારતમાં સેન્ટ્રલ ડ્રગ્સ સ્ટાન્ડર્ડ કંટ્રોલ ઓર્ગેનાઈઝેશનના વિભાગના વડા છે. તે ભારતમાં લોહી અને લોહીના ઉત્પાદનો, રસીઓ, તરલ દવાઓની સ્પષ્ટ કેટેગરીના લાઈસન્સની મંજૂરી માટે જવાબદાર છે. તે આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળ કાર્ય કરે છે. તે ભારતમાં દવાઓના ઉત્પાદન, આયાત, વેચાણ અને વિતરણના ધોરણો પણ નિર્ધારિત કરે છે.

GRE અને TOEFL: ETS માટે આધાર એ માન્ય ઓળખ કાર્ડ

- ▶ એજ્યુકેશન ટેસ્ટિંગ સર્વિસ (Education Testing Service – ETS) એ GRE અને TOEFL પરીક્ષાઓ માટે આધારકાર્ડનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપી છે.
- ▶ ભારતીય વિદ્યાર્થીઓ કે જેઓ GRE અથવા TOEFL ની પરીક્ષા આપી રહ્યા છે, તેઓને 1 જુલાઈ, 2021 થી ઓળખ આધાર તરીકે તેમના આધારકાર્ડનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે.
- ▶ શૈક્ષણિક પરીક્ષણ સેવા દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો હોવાથી ઘણા વિદ્યાર્થીઓને COVID-19 લોકડાઉન વચ્ચે પાસપોર્ટ મેળવવામાં મુશ્કેલીનો સામનો કરવો પડ્યો છે.

Back to basics : શૈક્ષણિક પરીક્ષણ સેવા (Education Testing Service – ETS)

- ▶ ETS ગ્રેજ્યુએટ રેકોર્ડ પરીક્ષાઓ (Graduate Record Examinations – GRE) અને TOEFL (Test of English as a Foreign Language) ની પરીક્ષા આયોજિત કરે છે. આ પ્રમાણભૂત પરીક્ષા યુ.એસ. અને અન્ય ઘણી યુનિવર્સિટીઓમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે પાસ કરવી જરૂરી છે. આ પહેલા, પાસપોર્ટ જ ભારતમાં પરીક્ષા આપનારાઓ માટે એકમાત્ર સ્વીકૃત ઓળખ પુરાવો હતો. આધાર કાર્ડ TOEFL અને GRE સામાન્ય હોમ-આધારિત પરીક્ષણો માટે લાગુ થશે, જે રોગચાળા દરમિયાન લોકપ્રિયતા મેળવી ચૂક્યા છે. આ ઓગસ્ટ 2021 થી શરૂ થનારી નવી TOEFL એસેન્શિયલ્સ ટેસ્ટ પર પણ લાગુ થશે.

શું આ કાયમી ઉપાય છે?

- ▶ ના, આ નિર્ણય હંગામી પગલા તરીકે લેવામાં આવ્યો હતો. આ 1 જુલાઈથી અમલમાં આવશે અને આગળની સૂચના મળે ત્યાં સુધી અમલમાં રહેશે.

આધાર (Aadhaar)

- ▶ તે 12 અંકનો વિશિષ્ટ ઓળખ નંબર છે જે ભારતના રહેવાસી અથવા પાસપોર્ટ ધારક દ્વારા સ્વેચ્છાએ મેળવી શકાય છે. તે બાયોમેટ્રિક અને વસ્તી વિષયક ડેટા પર આધારિત

છે. આ ડેટા યુનિક આઈડેન્ટિફિકેશન ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (UIDAI) દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવ્યો છે જે જાન્યુઆરી 2009 માં સ્થપાયેલી એક વૈધાનિક સત્તા છે. તે ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને માહિતી ટેકનોલોજી મંત્રાલય હેઠળ આવે છે. આધાર વિશ્વની સૌથી મોટી બાયોમેટ્રિક આઈડી સિસ્ટમ છે. તે નિવાસસ્થાનનો પુરાવો માનવામાં આવે છે પરંતુ નાગરિકત્વનો પુરાવો નથી. તે ભારતમાં વસવાટ (domicile) નો કોઈ અધિકાર આપતો નથી.

ભારત સરકારે નીતિ આયોગના CEO અમિતાભ કાંતની મુદત લંબાવી

- કેન્દ્ર સરકારે નીતિ આયોગના મુખ્ય કાર્યકારી અધિકારી (CEO) અમિતાભ કાંતના કાર્યકાળમાં એક વર્ષનો વધારો કર્યો છે. તેમનો કાર્યકાળ હવે જૂન 2022માં સમાપ્ત થશે. વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વ હેઠળના મંત્રીમંડળની નિમણૂક સમિતિ દ્વારા મંજૂરી મળ્યા પછી કર્મચારી અને તાલીમ વિભાગ દ્વારા વિસ્તરણ આદેશ જારી કરાયો હતો.

Back to basics : અમિતાભ કાંત કોણ છે?

- તે કેરળ કેડરના 1980 બેચના નિવૃત્ત IAS અધિકારી છે. તેઓ વર્ષ 2016થી સરકારની પોલિસી થિંક ટેન્કના સુકાનમાં છે. નીતિ આયોગમાં જોડાતા પહેલા તે ભારત સરકારના સચિવ હતા. નિવૃત્તિ પછી, તેઓ CEO તરીકે નિમાયા હતા અને 2022 સુધી આ પદ સંભાળશે. તેઓ તેમના સુધારાવાદી વિચારો અને માર્કેટિંગ વ્યૂહરચના માટે જાણીતા છે.

નીતિ આયોગ

- આ ભારત સરકારની એક જાહેર નીતિ થિંક ટેંક છે જેની આર્થિક નીતિ નિર્માણ પ્રક્રિયામાં રાજ્ય સરકારોને સમાવિષ્ટ કરીને સહકારી સંઘવાદ સાથે ટકાવ વિકાસ લક્ષ્યો (sustainable development goals) હાંસલ કરવાના હેતુ સાથે આયોજન પંચની બદલી કરીને 2015માં સ્થાપિત (replace) કરવામાં આવી હતી.

30 જૂન: આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઇડ દિવસ (International Asteroid Day)

- દર વર્ષે 30 જૂન આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઇડ દિવસ (International Asteroid Day) તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.
- 30 જૂન, 1908 ના રોજ સાઈબેરીયન તુંગુસ્કા ઈવેન્ટ (Siberian Tunguska Event) ની વર્ષગાંઠ પર આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઇડ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

Back to basics : તુંગુસ્કા ઈવેન્ટ (Tunguska Event)

- આ ઈવેન્ટ માનવ ઈતિહાસમાં નોંધાયેલી સૌથી મોટો જાણીતો વિસ્ફોટ છે. 30 જૂન, 1908 ના રોજ, બૈકલ તળાવમાં રશિયન લોકોએ વાદળી પ્રકાશનો આધારસ્તંભ સૂર્યની જેમ આકાશમાં ફરતો જોયો. દસ મિનિટ પછી તેઓએ તોપખાના વિસ્ફોટ જેવા અવાજો સાંભળ્યા. આ ઘટનામાં ત્રણ સ્થાનિક લોકોનાં મોત નીપજ્યાં હતાં અને લગભગ 80 મિલિયન વૃક્ષો ઉમટી પડ્યાં હતાં.
- આ દિવસ નિમિત્તે આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઇડ દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

સંયુક્ત રાષ્ટ્રો

- આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઇડ દિવસની ઉજવણીનો ઠરાવ સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સમક્ષ 2016માં રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. લઘુગ્રહ પૃથ્વી પર પડે તેની વિનાશક અસરો વિશે જાગૃતિ લાવવા માટે આ દિવસ ચિહ્નિત થયેલ છે.

1 જુલાઈ: GST દિવસ

- 1 જુલાઈ GST (GOODS AND SERVICE TAX) દિવસ તરીકે મનાવવામાં આવે છે. આ વર્ષ ગુડ્સ અને સર્વિસ ટેક્સના સીમાચિહ્ન કર સુધારણાના અમલીકરણની વર્ષગાંઠ છે.
- નવા પરોક્ષ કર શાસન એટલે કે ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ (GST) ની પ્રથમ વર્ષગાંઠ નિમિત્તે 1 જુલાઈ 2018 ના રોજ પ્રથમ GST દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી. સંસદના સેન્ટ્રલ હોલમાં યોજાયેલા એક કાર્યક્રમમાં 30 જૂન અને 1 જુલાઈ, 2017 ની દરમિયાનમાં રાત્રે GST લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to basics : GST એટલે શું?

- ગુડ્સ અને સર્વિસ ટેક્સ એ પરોક્ષ કર છે જે માલ અને સેવાઓના પુરવઠા પર લેવામાં આવે છે અને ઘણા પરોક્ષ વેરા બદલાયા છે જે અગાઉ ભારતમાં હાજર હતા. 29 માર્ચ 2017 ના રોજ, સંસદમાં ગુડ્સ અને સર્વિસ ટેક્સ એક્ટ પસાર થયો અને આ કાયદો 1 જુલાઈ, 2017 ના રોજ અમલમાં આવ્યો.
- તે આખા દેશ માટે પરોક્ષ કર છે અને તે બહુ-સ્તરનું, વ્યાપક, લક્ષ્યસ્થાન આધારિત કર છે જે દરેક મૂલ્યના વધારા પર લેવામાં આવે છે.
- GST શાસન હેઠળ વેચવાના દરેક મુદ્દે (point of sale) વેરો વસૂલવામાં આવે છે. ઈન્ટ્રા-સ્ટેટ વેચવાના કિસ્સામાં, સેન્ટ્રલ GST (CGST) અને સ્ટેટ GST (SGST) વસૂલવામાં આવે છે અને આંતર-રાજ્ય વેચાણ ઈન્ટિગ્રેટેડ GST (IGST) માટે વસૂલવામાં આવે છે.

- > GST એ આંતરરાજ્ય વેપાર અને વાણિજ્યની અવરોધોને તોડી ભારતને 'એક રાષ્ટ્ર, એક કર' માં પરિવર્તિત કર્યું છે.

અભિમન્યુ મિશ્રા (Abhimanyu Mishra) ચેસ ઇતિહાસમાં સૌથી યુવા ગ્રાન્ડમાસ્ટર

- > ભારતીય અમેરિકન અભિમન્યુ મિશ્રા ચેસ ઇતિહાસમાં સૌથી યુવા ગ્રાન્ડમાસ્ટર બન્યા છે. તેણે 2002માં સેરગેઈ કરજાકિને રચિત 12 વર્ષ અને સાત મહિનાનો રેકોર્ડ તોડ્યો છે. અભિમન્યુએ 12 વર્ષ, ચાર મહિના અને 25 દિવસની ઉંમરે આ સિદ્ધિ મેળવી હતી.

મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > અભિમન્યુ મિશ્રા અમેરિકાના ન્યુ જર્સીમાં રહે છે. તેમણે બુડાપેસ્ટમાં તેમનો ત્રીજો જીએમ બેચમાર્ક મેળવ્યો. તેણે 15 વર્ષના ભારતીય જીએમ લિયોન લ્યુક મેન્ડોન્કાને હરાવી નવ રાઉન્ડમાં 2600 થી વધુનું પ્રદર્શન રેટિંગ હાંસલ કર્યું, જે જીએમ બેચમાર્ક છે.

Back to basics : અભિમન્યુ મિશ્રા (Abhimanyu Mishra)

- > અભિમન્યુ મિશ્રાનો જન્મ 5 ફેબ્રુઆરી, 2009 ના રોજ અમેરિકાના ન્યુ જર્સીમાં થયો હતો. ચેસ ઇતિહાસનો તે સૌથી નાનો ગ્રાન્ડમાસ્ટર છે, જેણે 12 વર્ષ, ચાર મહિના અને 25 દિવસની ઉંમરે આ સિદ્ધિ હાંસલ કરી છે.

ગ્રાન્ડમાસ્ટર

- > વૈશ્વિક ચેસ સંસ્થા FIDE દ્વારા ગ્રાન્ડ માસ્ટરનો ખિતાબ ખેલાડીઓને આપવામાં આવે છે. આ શીર્ષક હાંસલ કરવા માટે, 2500 ELOનું રેટિંગ પ્રાપ્ત કરવું પડશે.

NATRAX: એશિયાના સૌથી લાંબા હાઇ સ્પીડ ટેસ્ટ ટ્રેકનું ઉદ્ઘાટન મધ્યપ્રદેશમાં થયું

- > તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય પ્રધાન પ્રકાશ જાવડેકરે મધ્યપ્રદેશના ઈન્દોરમાં એશિયાના સૌથી લાંબા હાઇ સ્પીડ ટેસ્ટ ટ્રેકનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું. આ પરીક્ષણ ટ્રેકનો ઉપયોગ વાહનોના પરીક્ષણ માટે કરવામાં આવશે.
- > આ પરીક્ષણ ટ્રેકને NATRAX (National Automotive Test Tracks) નામ આપવામાં આવ્યું છે. આ હાઇ સ્પીડ ટેસ્ટ ટ્રેકની લંબાઈ 11.3 કિમી છે, તે એશિયાનો સૌથી લાંબો ટેસ્ટ ટ્રેક છે અને વિશ્વનો પાંચમો સૌથી લાંબો ટેસ્ટ ટ્રેક છે. આ ટ્રેક 250 કિમી પ્રતિ કલાકની તટસ્થ ગતિ અને મહત્તમ 375 KPFની ગતિને ચકાસવા માટે બનાવવામાં આવી છે.

- > આ ટ્રેક પર વિવિધ પ્રકારના વાહન પરીક્ષણો કરી શકાય છે, જેમાં બ્રેકિંગ, હાઈ સ્પીડ રન, એક્સિલરેશન, ઈંધણ વપરાશનું મૂલ્યાંકન, હાઈ સ્પીડ હેન્ડલિંગ અને વાહન સ્થિરતા સામેલ છે.
- > વાણિજ્ય વાહનો, ટુ-વ્હીલર અને થ્રી વ્હીલર અને પ્રીમિયમ લક્ઝરી વાહનો સહિતની તમામ કારો આ ટ્રેક પર ચકાસી શકાય છે. વાહન ઉત્પાદકો આ ટ્રેક પર તેમના વાહનોની મહત્તમ ગતિ 375 કિમી પ્રતિ કલાકની ઝડપે ચકાસી શકે છે. આ પરીક્ષણ ટ્રેક મધ્યપ્રદેશમાં સ્થિત હોવાથી, તે તમામ વાહન ઉત્પાદકો માટે સુલભ છે.

ફેસબુક પર નવું પ્રકાશન ટૂલ 'બુલેટિન' લોન્ચ

- > ફેસબુકે ફીલાન્સ લેખકોને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી બુલેટિન નામના તેના નવા પ્રકાશન ટૂલની રજૂઆત કરવાની ઘોષણા કરી છે. બુલેટિન અમેરિકાના આ સ્વતંત્ર નિર્માતાઓને મદદ અને સહાય કરશે.
- > બુલેટિન સામગ્રી નિર્માણ (content creation), મુદ્રીકરણ (monetization) અને પ્રેક્ષકોની વૃદ્ધિ (audience growth) પર કેન્દ્રિત સપોર્ટ પ્રદાન કરશે.
- > બુલેટિન ફેસબુકના સ્થાનિક જૂથો અને પૃષ્ઠોની લોકપ્રિયતાની પૃષ્ઠભૂમિમાં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું, આવા પૃષ્ઠોની લોકપ્રિયતા દર્શાવે છે કે લોકો નિષ્ણાંત અને અધિકૃત અવાજો દ્વારા ઉત્પાદિત સ્થાનિક રીતે સંબંધિત, લાંબા-ફોર્મ સામગ્રીને પસંદ કરે છે.
- > જેમ કે, બુલેટિન આ સર્જકોને મદદ કરશે, અને ફેસબુકના અન્ય હાલના સાધનોને એવી કોઈ વસ્તુ સાથે સંકલિત કરશે કે જે પોડકાસ્ટથી લઈને લાઈવ ઓડિઓ ડ્રમ્સ સુધીની લેખિત અને ઓડિઓ સામગ્રીને સીધી સમર્થન આપી શકે.

બુલેટિન કેવી રીતે કાર્ય કરશે?

- > દરેક બુલેટિન નિર્માતાને તેમના બ્રાન્ડ હેઠળ વેબસાઈટ પ્રદાન કરવામાં આવશે અને તેમના પ્રકાશનના નામ, લોગો અને કલરને કસ્ટમાઈઝ કરવામાં સક્ષમ હશે.
- > નિર્માતાઓ પાસે મલ્ટિ-મીડિયા એમ્બેડ્ડ્સ અને વિવિધ સ્ટાઈલ વિકલ્પો સાથે તેમના લેખને કસ્ટમાઈઝ કરવાનો વિકલ્પ હશે.
- > આ નવા અને વૈવિધ્યસભર અવાજો સાથે વધુ પ્રેક્ષકો સાથે જોડાવામાં મદદ કરશે અને તેઓને જે કાળજી લે છે તે વિષયોની ઉંડાણપૂર્વક ઝંખવા માટે સક્ષમ કરશે.
- > બુલેટિન સામગ્રી Facebook સમાચાર અને અન્ય શોધ સાઈટ્સ પર વિતરિત કરી શકાય છે જેથી દર્શકો તેને સરળતાથી શોધી શકે છે અને સબસ્ક્રાઈબ કરી શકે છે.
- > આમાં પોડકાસ્ટનું વિતરણ, લાંબા સમય સુધી લેખિત કલાકો, બાહ્યરૂપે હોસ્ટ કરેલા પોડકાસ્ટ અને અતિરિક્ત ઓડિઓ સુવિધાઓ વગેરેનાં સાધનો સામેલ હશે.

- > બુલેટિન્સને વિવિધ મલ્ટિમીડિયા સ્વરૂપોમાં પ્રકાશનને સક્ષમ કરવા માટે ફેસબુક પૃષ્ઠો સાથે એકીકૃત કરવામાં આવશે.

Back to basics : ફેસબુક

- > ફેસબુક એક અમેરિકન કંપની છે, જેની સ્થાપના માર્ક ઝુકરબર્ગ દ્વારા કરવામાં આવી છે. તે કેલિફોર્નિયાના મેનલો પાર્કમાં સ્થિત છે. તે મૂળરૂપે "TheFacebook.com" તરીકે સ્થાપિત થયું હતું. તે વૈશ્વિક સોશિયલ નેટવર્કિંગ સેવા છે અને વિશ્વની સૌથી કિંમતી કંપનીઓમાંની એક છે. તે Google, Apple, Microsoft અને Amazon સાથે યુ.એસ.ની મોટી પાંચ કંપનીઓમાંની એક છે. તેણે ઈન્સ્ટાગ્રામ, વોટ્સએપ, ગિફ્ટી, ઓકુલસ અને મેપિલરી મેળવી લીધી છે. જિઓ પ્લેટફોર્મ્સમાં પણ તેની 9.9% હિસ્સો છે.

CoWIN પોર્ટલ દ્વારા જરી રસીકરણ પ્રમાણપત્ર સ્વીકારવા વિનંતી કરી. પાછળથી, એક EU અધિકારીએ જણાવ્યું કે વ્યક્તિગત દેશો રાષ્ટ્રીય સ્તરે અધિકૃત અથવા વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન (WHO) દ્વારા માન્ય રસીઓ સ્વીકારી શકે છે.

Back to basics : ગ્રીન પાસ (Green Pass)

- > આ એક EU ડિજિટલ કોવિડ પ્રમાણપત્ર છે કે જેને 1 જુલાઈ થી EU ની અંદર મુસાફરી કરવી પડશે. તે વ્યક્તિઓ યુરોપની મુસાફરી કરી શકશે જેમને તેની સૂચિમાં રસીના બે ડોઝ લીધા હતા. તે તેમને ફરજિયાત સંસર્ગ (mandatory quarantine) થી મુક્તિ પણ આપશે. આમાં નામ, જન્મ તારીખ, ઈશ્યુની તારીખ, રસીનું નામ અને નકારાત્મક પરીક્ષણનું પરિણામ અથવા COVID-19 રોગમાંથી પુનઃપ્રાપ્તિ જેવી માહિતી શામેલ છે.

8 યુરોપિયન દેશોની કોવિશિલ્ડ રસીને મંજૂરી

- > EUના 8 દેશોએ આ ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ માટે માન્ય રસીઓની સૂચિમાં કોવિશિલ્ડનો સમાવેશ કર્યો છે.
- > ભારતએ બદલો લેવાની ચેતવણી આપ્યા પછી 8 EU દેશોમાં કોવિશિલ્ડને મંજૂરી આપવામાં આવી છે, હકીકતમાં, અગાઉ યુરોપિયન દેશોએ 'ગ્રીન પાસ' કોવિશિલ્ડનો સમાવેશ કર્યો ન હતો.

કયા 8 દેશોમાં પ્રવેશની મંજૂરી છે?

- > આઠ દેશોમાં જર્મની, ઓસ્ટ્રિયા, સ્લોવેનીયા, આઈસલેન્ડ, ગ્રીસ, સ્પેન, આયર્લેન્ડ અને સ્વિટ્ઝર્લેન્ડનો સમાવેશ છે. આ દેશો કોવિશિલ્ડ દ્વારા રસી અપાયેલ લોકોને મુસાફરીના તમામ પ્રતિબંધો અને ફરજિયાત સંસર્ગનિષેધમાંથી મુક્તિ આપશે.

ભારત અને EU વિવાદ

- > ભારતે કહ્યું કે તે પરસ્પરના આધારે (reciprocal basis) યુરોપિયન યુનિયનના ડિજિટલ કોવિડ પ્રમાણપત્રોને માન્યતા આપશે. 27-સભ્ય EU કોવિશિલ્ડ (Covishield) અને કોવાક્સિન (Covaxin) બંને માટે ભારતીય રસીઓને મંજૂરી આપશે ત્યાં સુધી તે સ્વીકારશે નહીં. ભારતે સ્પષ્ટ કર્યું છે કે તેઓ એકબીજાની નીતિનું પાલન કરશે અને યુરોપિયન નાગરિકોને 'ગ્રીન પાસ' ધરાવતા ફરજિયાત સંસર્ગમાંથી મુક્તિ આપશે, જો તેઓએ કોવિશિલ્ડ અને કોવેક્સિન રસીઓને માન્યતા આપવાની ભારતની વિનંતીનું પાલન કરે છે.

ભારતની માંગ

- > ભારતે આ મુદ્દો યુરોપિયન મેડિસીન્સ એજન્સી (EMA) અને ફાન્સ સમક્ષ ઉઠાવ્યો હતો. તેણે યુરોપિયન યુનિયનના સભ્ય દેશોને સમાન છૂટ આપવાની વ્યક્તિગત રૂપે વિચારણા કરવા જણાવ્યું છે. ભારતે યુરોપિયન યુનિયનના સભ્ય દેશોને

Shopsy ફિલપકાર્ટે ઓનલાઇન વ્યવસાય માટે નવી એપ્લિકેશન શરૂ કરી

- > ફિલપકાર્ટે ઓનલાઇન વ્યવસાય માટે તેની નવી એપ્લિકેશન 'શોપ્સી' (Shopsy) લોન્ચ કરી છે.

Back to basics : Shopsy App

- > કોઈ પણ રોકાણ વિના લોકોને ઓનલાઇન વ્યવસાય શરૂ કરવામાં સહાય માટે આ એપ્લિકેશન શરૂ કરવામાં આવી છે. તે બિન-મહાનગરોમાં ઈ-કોમર્સની પહોંચને પણ વધુ તીવ્ર બનાવશે.
- > એકવાર વપરાશકર્તાઓ એપ્લિકેશન પર નોંધણી કરાવે છે, તે ફિલપકાર્ટ વેચાણકર્તાઓ દ્વારા ઓફર કરેલા 150 મિલિયન ઉત્પાદનોની કેટલોગને શેર કરી શકશે.
- > તેમાં સુંદરતા, ફેશન, મોબાઈલ, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ જેવા ઉત્પાદનો હશે.
- > વપરાશકર્તાઓ આ એપ્લિકેશન પર તેમના ફોન નંબર સાથે નોંધણી કરાવી શકે છે અને તેમની ઓનલાઇન ઉદ્યોગસાહસિક પ્રવાસ શરૂ કરી શકે છે.
- > Shopsy વપરાશકર્તાઓ લોકપ્રિય સોશિયલ મીડિયા અને મેસેજિંગ એપ્લિકેશન્સ દ્વારા સંભવિત ગ્રાહકો સાથે કેટલોગ શેર કરી શકે છે.
- > તેઓ તેમના વતી ઓર્ડર પણ આપી શકે છે અને દરેક વ્યવહાર પર કમિશન કમાવી શકે છે.
- > ઓર્ડર આપવામાં આવતા ઉત્પાદનોની કેટેગરીના આધારે કમિશનની ટકાવારી બદલાશે.

એપ્લિકેશન હેતુ

- > Shopsy એપ્લિકેશન સાથે, ફિલપકાર્ટનો હેતુ 2023 સુધીમાં 25 મિલિયનથી વધુ ઓનલાઇન સાહસિકોને સક્ષમ કરવા

ડિજિટલ વાણિજ્યને સક્ષમ બનાવવાનો છે. વિશ્વાસપાત્ર વ્યક્તિ સાથે વાતચીત કરીને પ્રક્રિયાને સરળ બનાવીને ડિજિટલ કોમર્સ ગ્રાહકોને ઉત્પાદનોની એક્સેસ પ્રદાન કરવાનો હેતુ છે.

ફ્લિપકાર્ટ (Flipkart)

- ફ્લિપકાર્ટ એક ભારતીય ઈ-કોમર્સ કંપની છે. તેનું મુખ્ય મથક બેંગલોરમાં છે અને તે સિંગાપોરમાં ખાનગી લિમિટેડ કંપની તરીકે પણ શામેલ છે. તેણે શરૂઆતમાં ઓનલાઇન પુસ્તકોનું વેચાણ શરૂ કર્યું અને ત્યારબાદ ગ્રાહક ઈલેક્ટ્રોનિક્સ, ઘર આવશ્યક વસ્તુઓ, ફેશન, કરિયાણા અને જીવનશૈલી ઉત્પાદનો જેવા અન્ય ઉત્પાદનો કેટેગરીમાં વિસ્તૃત થયું. તે Amazon અને Snapdeal સાથે સ્પર્ધા કરે છે. ફ્લિપકાર્ટ મિત્રા મેળવી લીધી છે. આ સિવાય ફ્લિપકાર્ટ પાસે PhonePe પણ છે જે યુનિફાઇડ પેમેન્ટ્સ ઈન્ટરફેસ (UPI) પર આધારિત મોબાઇલ પેમેન્ટ સર્વિસ છે.

માના પટેલ ભારતની પહેલી મહિલા અને ટોક્ષ્યો ઓલિમ્પિક 2021 માં ફ્વોલિફાઇ થનારી ત્રીજી તરણવીર બની

- માના પટેલ ઉપરાંત શ્રીહરિ નટરાજ અને સાજન પ્રકાશ પણ ઓલિમ્પિક્સ માટે ફ્વોલિફાઇ થયા છે.
- તે અમદાવાદની 21 વર્ષીય બેકસ્ટ્રોક તરણવીર છે જેણે નેશનલ ગેમ્સમાં 50 મીટર બેકસ્ટ્રોક અને 200 મીટર બેકસ્ટ્રોકમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા છે.
- તેમણે 60 મી રાષ્ટ્રીય શાળા રમતો (2015) માં 100 મીટર બેકસ્ટ્રોકમાં પણ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યો અને બેકસ્ટ્રોકમાં રાષ્ટ્રીય રેકોર્ડ તોડ્યો.
- તેને 2015 માં ઓલિમ્પિક ગોલ્ડ ફ્વેસ્ટ માટે પસંદ કરવામાં આવી હતી.
- 2018 માં, તેણે 72 મી વરિષ્ઠ રાષ્ટ્રીય એક્વેટિક ચેમ્પિયનશીપમાં ત્રણ ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા હતા.

માના પટેલ (Maana Patel)

- તેનો જન્મ 18 માર્ચ 2000 ના રોજ થયો હતો. તે અમદાવાદ, ગુજરાતની બેકસ્ટ્રોક તરણવીર છે. 13 વર્ષની ઉંમરે, તેણે હૈદરાબાદની 40 મી જુનિયર રાષ્ટ્રીય એક્વેટિક્સ ચેમ્પિયનશીપમાં 200 મી બેકસ્ટ્રોકમાં 2: 23.41 સેકન્ડ કર્યું હતું. 2019 માં, તેણે બેંગલોરની 10 મી એશિયન એજ-ગ્રુપ ચેમ્પિયનશીપમાં છ મેડલ (1 ગોલ્ડ, 4 સિલ્વર, 1 બ્રોન્ઝ) જીત્યા.

Back to basics : 2020 સમર અથવા ટોક્ષ્યો ઓલિમ્પિક્સ

- આ કાર્યક્રમ જાપાનના ટોક્ષ્યોમાં 23 જુલાઈથી 8 ઓગસ્ટ 2021 સુધી યોજાશે. તે મૂળ 24 જુલાઈથી 9 ઓગસ્ટ 2020

સુધીમાં સુનિશ્ચિત થયેલ હતું. પરંતુ કોવિડ-19 રોગચાળા વચ્ચે તેને પ્રથમ વખત મુલતવી રાખ્યું હતું અને ફરીથી સુનિશ્ચિત કરવામાં આવ્યું હતું. ટોક્ષ્યો એ સમર ગેમ્સનું બે વાર આયોજન કરનાર એશિયામાં પ્રથમ શહેર બન્યું છે.

કેન્દ્ર સરકારે LIC ના અધ્યક્ષની નિવૃત્તિ વય વધારીને 62 વર્ષ કરી

- કેન્દ્ર સરકારે LIC ના અધ્યક્ષની નિવૃત્તિ વય વધારીને 62 વર્ષ કરી છે.
- ભારતીય જીવન વીમા નિગમ (સ્ટાફ) રેગ્યુલેશન્સ, 1960 માં સુધારો કરીને નિવૃત્તિ વયમાં વધારો કરવામાં આવ્યો છે.
- નિયમોમાં કરવામાં આવેલા ફેરફારને "ભારતીય જીવન વીમા નિગમ (કર્મચારી) સુધારણા નિયમો, 2021" કહેવામાં આવશે.
- સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (SBI) સિવાય મોટા ભાગના PSU ના ટોચના અધિકારીઓ માટે નિવૃત્તિ વય 60 વર્ષ છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- કેન્દ્ર સરકારે LIC ના અધ્યક્ષ એમ.આર. કુમારને 30 જૂન, 2021 થી 13 માર્ચ, 2022 સુધી નવ મહિનાના વિસ્તરણ માટે મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

LIC IPO

- નાણાં પ્રધાને પોતાના બજેટ ભાષણ દરમિયાન કહ્યું હતું કે, LIC ની પ્રારંભિક જાહેર ઓફર (IPO) સરકારના રૂ. 1.75 લાખ કરોડના ડિસઈન્વેસ્ટમેન્ટ લક્ષ્યાંકને અનુરૂપ 2021-22માં જારી કરવામાં આવશે. સરકારે જાહેર તકોમાં સરળતા લાવવા માટે જીવન વીમા નિગમ અધિનિયમ, 1956 અને ફાઇનાન્સ એક્ટ 2021 માં સુધારો કર્યો છે. આ સુધારા હેઠળ સરકારે LIC ની અધિકૃત મૂડી રૂપિયા 100 કરોડથી વધારીને રૂ. 25,000 કરોડ કરી દીધી, જે સૂચિબદ્ધ કરવામાં સુવિધા આપશે.

કાયદા મંત્રાલયે સંરક્ષણ સેવાઓમાં હડતાલ પર પ્રતિબંધ લગાવવા વટહુકમ બહાર પાડ્યો

- કાયદા મંત્રાલયે 30 જૂન, 2021 ના રોજ આવશ્યક સંરક્ષણ સેવાઓ (Essential Defence Services Ordinance) વટહુકમને સૂચના આપી છે. આ વટહુકમમાં આવશ્યક સંરક્ષણ સેવાઓમાં રોકાયેલા કર્મચારીઓને કોઈપણ આંદોલન અથવા હડતાલમાં ભાગ લેવાનો પ્રતિબંધ છે.

આ વટહુકમને કેમ સૂચિત કરાયો?

- > 76,000 કર્મચારીઓ ધરાવતા ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડ (Ordnance Factory Board – OFB) સાથે જોડાયેલા મુખ્ય સંઘોની પૃષ્ઠભૂમિમાં એસેન્શિયલ ડિકેન્સ સર્વિસીઝ ઓર્ડનન્સ 2020 નોટિસ આપવામાં આવી હતી, જેમણે જાહેરાત કરી હતી કે તેઓ 26 જુલાઈએ OFB ના જોડાણના સરકારના નિર્ણયના વિરોધમાં અનિશ્ચિત હડતાલ પર જશે.

Back to basics : વટહુકમની જોગવાઈઓ

- > આ વટહુકમ હેઠળ હડતાલને ગેરકાયદેસર બનાવવામાં આવી છે આ જોગવાઈઓ મુજબ, કોઈપણ વ્યક્તિ જે હડતાલની શરૂઆત કરે છે અથવા આવી હડતાલમાં ભાગ લે છે તેને એક વર્ષ સુધીની સજા અથવા તો 10,000 દંડની સજા અથવા બંને સાથે થઈ શકે છે.
- > જે વ્યક્તિ હડતાલમાં ભાગ લેવા અન્ય લોકોને રજા આપે છે અથવા ગેરહાજર રહે છે તેને પણ બે વર્ષ સુધીની સજા સંભળાવી શકાય છે જેની મુદત બે વર્ષ સુધીની થઈ શકે છે અને દંડ પણ થઈ શકે છે.
- > આ વટહુકમ હેઠળ, સમાવિષ્ટ થયા પછી પણ OFB કર્મચારીઓની સેવાની સ્થિતિમાં કોઈ ફેરફાર કરવામાં આવશે નહીં. આ નિર્ણયનો હેતુ ભારતના સંરક્ષણ ઉત્પાદન ક્ષેત્રને વેગ આપવાનો છે.

કોની જોગવાઈઓ હેઠળ આવરી લેવામાં આવશે?

- > આ સૂચના અનુસાર સંરક્ષણ ઉપકરણો, સેવાઓ અને કામગીરીના ઉત્પાદનમાં સામેલ કર્મચારીઓ; સૈન્ય સાથે જોડાયેલા ઔદ્યોગિક મથકોની જાળવણી અને સંરક્ષણ ઉત્પાદનોની સમારકામ અને જાળવણી આ વટહુકમના કાર્યક્ષેત્ર હેઠળ આવશે.

OFB નો સમાવેશ

- > કેન્દ્રીય કેબિનેટે જૂન 2021 માં લગભગ 200 વર્ષ જુના ઓર્ડનન્સ ફેક્ટરી બોર્ડને ફરીથી ગોઠવવાના લાંબા સમયથી પડતર પ્રસ્તાવને મંજૂરી આપી હતી. આ પહેલા, OFB 41 દારૂગોળો અને લશ્કરી સાધનો ઉત્પાદન સુવિધાઓ યલાવતો હતો, જે હવે સાત રાજ્યની માલિકીની નિગમોની રચના કરવામાં આવશે.

મુખ્યમંત્રી અરવિંદ કેજરીવાલે દિલ્હીમાં આરોગ્ય પ્રોજેક્ટની પ્રગતિની સમીક્ષા કરતી વખતે કરી હતી.

- > HIMS સાથે, આરોગ્ય હેલ્પલાઈન જારી કરવામાં આવશે અને દિલ્હીના રહેવાસીઓને ઈ-હેલ્થ કાર્ડ આપવા માટે વિશેષ સર્વે કરવામાં આવશે.
- > ફ્લાઉડ આધારિત હેલ્થકેર ઈન્ફર્મેશન મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (HIMS) ધરાવતું દિલ્હી ભારતનું એકમાત્ર રાજ્ય/પ્રદેશ બનશે.
- > HIMS પ્રોજેક્ટ ટૂંક સમયમાં ખાનગી હોસ્પિટલોમાં લાગુ કરવામાં આવશે.

Back to basics : આરોગ્ય સંભાળ માહિતી મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (Health care Information Management System)

- > 11 નવેમ્બર, 2020 ના રોજ દિલ્હીમાં એક ઉચ્ચ સ્તરીય બેઠક દરમિયાન HIMSની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી. આ દરમિયાન રાજ્ય સરકાર દ્વારા સંચાલિત તમામ હોસ્પિટલોમાં ઈ-હેલ્થ કાર્ડ આપવાની જાહેરાત પણ કરવામાં આવી હતી. HIMS હેઠળ, રાજ્યના દરેક નાગરિકને સરકારી આરોગ્ય સેવાઓના લાભની ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે ઈ-હેલ્થ કાર્ડ આપવામાં આવશે. HIMS આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ પ્રક્રિયા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે જેમ કે દર્દીની સંભાળ, સપ્લાય ચેન મેનેજમેન્ટ, હોસ્પિટલ એડમિનિસ્ટ્રેશન, પ્લાનિંગ અને બજેટ અને બેકઅપ સેવાઓ. સિસ્ટમમાં હેલ્થ હેલ્પલાઈન અને 24x7 કોલ સેન્ટર શામેલ છે, જે દર્દીઓને સલાહ અને આરોગ્યની માહિતી પ્રદાન કરશે.

HIMS કેવી રીતે કાર્ય કરે છે?

- > HIMS એ ફ્લાઉડ-આધારિત અને ડિજિટાઇઝ્ડ સિસ્ટમ છે જે નાગરિકોને એક જ પ્લેટફોર્મ પરથી માહિતી એક્સેસ કરવામાં સક્ષમ કરશે. તે HIMSમાં ઈ-આરોગ્ય કાર્ડને એકીકૃત કરશે. હોસ્પિટલો ભૂતકાળના આરોગ્ય રેકોર્ડ્સ અને HIMSનો ઉપયોગ કરતા દર્દીઓની સંબંધિત માહિતી પણ એક્સેસ કરી શકે છે.

આરોગ્ય હેલ્પલાઈન

- > હેલ્થ હેલ્પલાઈનમાં બે ઘટકો હશે- હેલ્થ હેલ્પલાઈન કોલ સેન્ટર્સમાં ઓપરેટર્સ, જે જરૂરી માહિતીવાળા લોકોના કોલ્સ અને સંદેશા લેશે અને કટોકટીના કેસોમાં તાત્કાલિક ઉકેલો આપવા ઓપરેટરો દ્વારા જણાવેલ મુદ્દાઓ પર નિમણૂક આપશે.

દિલ્હી સરકારનો ફ્લાઉડ આધારિત આરોગ્ય પ્રોજેક્ટ

- > દિલ્હી સરકારે માહિતી આપી છે કે માર્ચ 2022 સુધી ફ્લાઉડ આધારિત હેલ્થ કેર ઈન્ફર્મેશન મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ (Health Care Information Management System – HIMS) શરૂ કરવામાં આવે તેવી સંભાવના છે. આ જાહેરાત

કુવેમ્પુ રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર (Kuvempu Rashtriya Puraskar) 2020

- > ઓડિશાના કવિ ડો.રાજેન્દ્ર કિશોર પાંડા (Dr. Rajendra Kishore Panda) ને કુવેમ્પુ રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર 2020 (Kuvempu Rashtriya Puraskar 2020) એનાયત કરાયો છે.

- > ડો.પાંડાનું નામ બદલીને પ્રો. હમ્પા નાગરાજૈયાની અધ્યક્ષતાવાળી ત્રણ સભ્યોની સમિતિ દ્વારા અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું હતું. આ સમિતિના અન્ય સભ્યોમાં બંગાળી લેખક શ્યામલ ભટ્ટાચાર્ય, કન્નડ કવિ ડો. એચ.એસ. શિવપ્રકાશ અને અગ્રહારા કૃષ્ણમૂર્તિ, કેન્દ્રીય સાહિત્ય અકાદમીના પૂર્વ સચિવ શામિલ છે.

કુવેમ્પુ રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર (Kuvempu Rashtriya Purashar)

- > દિવંગત કવિ કુવેમ્પુની યાદમાં કુવેમ્પુ રાષ્ટ્રીય એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > આ એવોર્ડમાં 5 લાખનું રોકડ ઈનામ, સિલ્વર મેડલ અને પ્રશસ્તિપત્ર શામેલ છે.
- > રાષ્ટ્રકવિ કુવેમ્પુ ટ્રસ્ટ દ્વારા 2013માં ભારતીય બંધારણ દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત ભારતીય ભાષાઓમાં ફાળો આપવા બદલ સાહિત્યકારોનું સન્માન કરવા માટે આ એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
- > આ એવોર્ડ મલયાલમ, ઉર્દુ, હિન્દી, મરાઠી, પંજાબી અને કન્નડના લેખકોને આપવામાં આવ્યો છે.
- > શિવમોગા જિલ્લાના કુપ્પલી ખાતે આયોજિત કાર્યક્રમોમાં તેમનું સન્માન કરવામાં આવ્યું હતું. આ જિલ્લો કુવેમ્પુનું જન્મસ્થળ છે.
- > આ એવોર્ડ સામાન્ય રીતે 29 ડિસેમ્બરના રોજ આપવામાં આવે છે, પરંતુ કોવિડ-19 રોગચાળાને કારણે 2020 માં વિલંબ થયો હતો.

Back to basics : ડો. રાજેન્દ્ર કિશોર પાંડા (Dr. Rajendra Kishore Panda)

- > તેમનો જન્મ 24 જૂન, 1944 માં થયો હતો. તે ઓડિયા ભાષામાં લખે છે. તેમણે 16 કાવ્યસંગ્રહો અને એક નવલકથા પ્રકાશિત કરી છે. તે એક પ્રખ્યાત ભારતીય કવિ છે જેમણે આધુનિક ઓડિયા કવિતાનો માર્ગ ઉંચાઈ સુધી પહોંચાડવામાં મદદ કરી. તેમને 2010માં ગંગાધર રાષ્ટ્રીય એવોર્ડ અને 1985માં સાહિત્ય અકાદમી એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યા હતા. તેઓને 2004માં સંબલપુર યુનિવર્સિટી દ્વારા ડી.લીટ ની ડિગ્રી પણ આપવામાં આવી હતી.

WAKO ઈન્ડિયા કિકબોક્સિંગ ફેડરેશનને સત્તાવાર માન્યતા મળી

- > રમત મંત્રાલયે ભારતમાં રમતને પ્રોત્સાહન આપવા અને વિકસાવવા માટે WAKO ઈન્ડિયા કિકબોક્સિંગ ફેડરેશનને નેશનલ સ્પોર્ટ્સ ફેડરેશન (NSF) તરીકે માન્યતા આપવાનો નિર્ણય લીધો છે.

- > WAKO ઈન્ડિયા કિકબોક્સિંગ ફેડરેશન World Association of Kickboxing Organizations (WAKO) સાથે જોડાયેલું છે, જે કિકબોક્સિંગ માટેની વૈશ્વિક સંસ્થા છે.

- > 30 નવેમ્બર, 2020 થી; વાકો આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિ (IOC)નું અસ્થાયી રૂપે માન્ય સભ્ય છે.
- > ઓલિમ્પિક પરિવારના સંપૂર્ણ માન્ય સભ્ય તરીકે WAKOને મંજૂરી આપવાની ભલામણ IOC દ્વારા જૂન 2020માં લેવામાં આવી હતી.
- > આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિ (IOC) ના એક્ઝિક્યુટિવ બોર્ડે 10 જૂન, 2021ના રોજ ઓલિમ્પિક રમતોના સંપૂર્ણ માન્ય સભ્ય બનવાની WAKO માટેની ભલામણને મંજૂરી આપી દીધી છે.
- > ટોક્યોમાં જુલાઈ 2021ના IOC સત્રમાં આખરે WAKOને માન્યતા આપવાનો નિર્ણય લેવામાં આવશે.

Back to basics : ઈન્ડિયન એસોસિએશન ઓફ કિકબોક્સિંગ ઓર્ગેનાઇઝેશન (Indian Association of Kickboxing Organisation – IAKO)

- > IAKO એ ભારતમાં કિકબોક્સિંગનું રાષ્ટ્રીય સંઘ છે. તેની સ્થાપના 1993માં ભારતમાં કિકબોક્સિંગ પ્રવૃત્તિઓને નિયંત્રિત કરવા અને પ્રોત્સાહન આપવા માટે થઈ હતી. તે રાજ્યો, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને વિશેષ સશસ્ત્ર દળોમાં કલાપ્રેમી કિકબોક્સિંગ અને વ્યાવસાયિક કિકબોક્સિંગને પ્રોત્સાહન આપે છે. IAKO એ સ્કૂલ ગેમ્સ ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત પ્રથમ માર્શલ આર્ટ્સ ફેડરેશન છે.
- વર્લ્ડ એસોસિએશન ઓફ કિકબોક્સિંગ ઓર્ગેનાઇઝેશન (WAKO) :
- > WAKO એ કિકબોક્સિંગની આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થા છે. તે વર્લ્ડ એમ્પિયનશિપ ઈવેન્ટ્સના વિકાસ અને આયોજન માટે કલાપ્રેમી કિકબોક્સિંગની સંચાલક મંડળને પ્રમાણિત કરે છે. WAKO એ એકમાત્ર સંસ્થા છે જે GAISF (Global Association of Sports Federations) અને IOC (આંતરરાષ્ટ્રીય ઓલિમ્પિક સમિતિ) દ્વારા વિશ્વવ્યાપી માન્યતા પ્રાપ્ત છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી દિવસ (International Day of Cooperatives)

- > દર વર્ષે જુલાઈના પહેલા શનિવારે આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી દિવસ (International Day of Cooperatives) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. આ દિવસની ઉજવણીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સહકારી ક્ષેત્રની ચિંતાઓ અંગે જાગૃતિ લાવવા માટે વિશ્વનું ધ્યાન આકર્ષિત કરવાનો છે.

Back to basics : ઇતિહાસ

- આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર દિવસ પ્રથમવાર વર્ષ 1923માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો. તેની સ્થાપના આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી જોડાણ દ્વારા કરવામાં આવી હતી. 1995માં, આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી જોડાણ અને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર, બંને મળીને બઢતી અને સહકારી મંડળ Committee on Promotions and Advancements of Cooperatives (COPAC) પર સમિતિની સ્થાપના કરીને આ દિવસની ઉજવણીને પ્રોત્સાહન આપવા માટે આવ્યા હતા.

સગર્ભા સ્ત્રીઓ પણ હવે કોવિડ વિરૂદ્ધ રસી લઇ શકે છે: NTAGI

- આરોગ્ય મંત્રાલયે સગર્ભા સ્ત્રીઓને કોવિડ-19ની રસી અપાવવાની રાષ્ટ્રીય તકનીકી સલાહકાર જૂથની ઇમ્યુનાઇઝેશન (National Technical Advisory Group on Immunization – NTAGI) ની ભલામણને મંજૂરી આપી દીધી છે.
- આ નિર્ણય ગર્ભવતી મહિલાઓને COVID રસીકરણ લેવાની જાણકારી આપતી વિકલ્પ પસંદગી કરવાની શક્તિ આપે છે.
- સગર્ભા સ્ત્રીઓ હવે CoWIN પર નોંધણી કરાવી શકે છે અથવા રસીકરણ માટે નજીકના COVID રસીકરણ કેન્દ્રની મુલાકાત લઈ શકે છે.

Back to basics : પૃષ્ઠભૂમિ

- ભારતના કોવિડ ઇમ્યુનાઇઝેશન પ્રોગ્રામમાં જાહેર આરોગ્ય, ઇમ્યુનાઇઝેશન, રોગ નિયંત્રણ અને માહિતી તકનીકી ક્ષેત્રના નિષ્ણાતોની ભલામણો શામેલ છે. આ કાર્યક્રમ વૈજ્ઞાનિક અને રોગચાળાના પુરાવાઓના આધારે ભારતની આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલીને મજબૂત કરવા પર અગ્રતા રાખે છે. અગાઉ, સગર્ભા સ્ત્રીઓ સિવાયના તમામ જૂથો કોવિડ રસીકરણ માટે લાયક હતા. હવે, રસીકરણનો કાર્યક્રમ સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં પણ વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યો છે.

ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન કોવિડ

- અહેવાલો અનુસાર, ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન કોવિડનું ચેપ ગર્ભવતી સ્ત્રીઓના સ્વાસ્થ્યમાં ઝડપથી બગાડ તરફ દોરી જાય છે. તેઓ ગંભીર રોગોનું વધુ જોખમ ધરાવે છે. ચેપ ગર્ભને પણ અસર કરી શકે છે. COVID-19 ચેપ ધરાવતી સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં પણ અકાળ જન્મનું જોખમ વધારે છે.

રાષ્ટ્રીય ઇમ્યુનાઇઝેશન તકનીકી સલાહકાર જૂથ (NITAG)

- NITAG એ સલાહકાર સમિતિ છે જે સરકારોને રસી સંબંધિત માહિતી પ્રદાન કરવા માટે જવાબદાર નિષ્ણાતોના

મલ્ટિડિસિપ્લિનરી જૂથનો સમાવેશ કરે છે. આ માહિતી રસી અને રસીકરણ નીતિ સંબંધિત પુરાવા આધારિત નિર્ણયો લેવામાં મદદ કરે છે. દરેક દેશમાં NITAG નાં નામ જુદાં જુદાં છે. ઉદાહરણ તરીકે, યુ.એસ. માં તેને Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP) ની સલાહકાર સમિતિ કહેવામાં આવે છે, યુકેમાં તેને Committee on Vaccination and Immunisation (JCVI) કહેવામાં આવે છે અને ભારતમાં તેને National Technical Advisory Group on Immunisation (NTAGI) કહેવામાં આવે છે.

ઇન્વેસ્ટ ઇન્ડિયા (Invest India) એ મોસ્ટ ઇનોવેટિવ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ પ્રમોશન એજન્સી 2021 એવોર્ડ જીત્યો

- કેન્દ્રીય વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ પ્રધાન પિયુષ ગોયલ અને માહિતી અને પ્રસારણ પ્રધાન પ્રકાશ જાવડેકરે ઇન્વેસ્ટ ઇન્ડિયાને OCO Global દ્વારા વિશ્વની સૌથી નવીન પ્રમોશન એજન્સી 2021 એનાયત કરવા બદલ અભિનંદન પાઠવ્યા છે.

Back to basics : ઇન્વેસ્ટ ઇન્ડિયા (Invest India)

- ઇન્વેસ્ટ ઇન્ડિયા એ ભારતની રાષ્ટ્રીય રોકાણ પ્રમોશન અને સુવિધા એજન્સી છે. આની સ્થાપના 2009માં ઉદ્યોગ અને આંતરિક પ્રમોશન વિભાગના બિન-લાભકારી એન્ટરપ્રાઇઝ તરીકે કરવામાં આવી હતી.

ઇન્વેસ્ટ ઇન્ડિયા કાર્ય

- ઇન્વેસ્ટ ઇન્ડિયા એ રોકાણ પ્રમોશન એજન્સીઓ અને બહુપક્ષીય સંસ્થાઓ સાથે ભાગીદારી કરી છે. તે ક્ષમતાના નિર્માણ અને રોકાણ લક્ષ્યાંક, પ્રોત્સાહન અને સુવિધા ક્ષેત્રોમાં વૈશ્વિક શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો લાવવા માટે ઘણા રાજ્યો સાથે સક્રિયપણે કાર્ય કરે છે.

રોકાણ પ્રમોશન એજન્સી (Investment Promotion Agency – IPA)

- IPA એ એક સરકારી એજન્સી છે જેનું લક્ષ્ય દેશ, રાજ્ય, ક્ષેત્ર અથવા શહેરમાં રોકાણ આકર્ષિત કરવાનું છે. IPA રોકાણ માટે આકર્ષક સ્થળના સ્થાન વિશે જાગૃતિ લાવવા માર્કેટિંગ પ્રવૃત્તિઓનો ઉપયોગ કરીને આ કરે છે. તેમાં ચાર મુખ્ય કાર્યો છે, રોકાણ ઉત્પન્ન કરવું, FDI હોસ્ટિંગ, દેશની છબી બિલ્ડિંગ, પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ અને સેવાઓ પૂરી પાડવી. તે વિકસિત દેશો માટે રોકાણ આકર્ષવામાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવે છે. તેનું કાર્ય ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ અથવા બિઝનેસ કન્સલ્ટિંગ કોર્પોરેશન જેવું જ છે.

કેન્દ્ર સરકારે NPCI ને ઇલેક્ટ્રોનિક રસી વાઉચરો રજૂ કરવા જણાવ્યું

- સરકારે નેશનલ પેમેન્ટ્સ કોર્પોરેશન ઓફ ઇન્ડિયા (NPCI) ને ઇલેક્ટ્રોનિક વેક્સન વાઉચર્સ માટે એક પ્લેટફોર્મ શરૂ કરવા જણાવ્યું છે.

ઇલેક્ટ્રોનિક રસી વાઉચર્સ શું છે?

- આ વાઉચરો ઇલેક્ટ્રોનિક પ્રીપેઇડ ઉપકરણો જેવા છે કે જેનો ઉપયોગ ફક્ત રસીકરણ માટે થઈ શકે છે.
- એમ્પ્લોયરો (Employers) આ વાઉચરો બલ્કમાં ખરીદી શકે છે.
- આ વાઉચરો કર્મચારીના સ્માર્ટફોન અથવા ફીચર ફોનમાં મોકલવામાં આવશે.
- બાદમાં કર્મચારી કેશલેસ રસીકરણ માટે હોસ્પિટલ સાથે વાઉચર વહેંચશે.
- આ વાઉચરની મદદથી તાત્કાલિક હોસ્પિટલોના ખાતામાં પૈસા જમા કરવામાં આવશે.
- આ રસી વાઉચર કર્મચારીઓને નજીકના કેન્દ્રમાં રસી અપાવશે.
- રસી ઇ-વાઉચર્સ ખાનગી ક્ષેત્રને પણ રસી ઉત્પાદકો સાથે બુકિંગ ઓર્ડરની યોજના બનાવી શકશે.

Back to basics : NPCI ની ભૂમિકા

- NPCI આ વાઉચરો ઇસ્યુ કરવા માટે બેન્કોને શોર્ટલિસ્ટ કરવાની તૈયારીમાં છે. બેંકો તકનીકી સેવા પ્રદાતાઓની ભાગીદારીમાં ચુકવણી સેવા તરીકે વાઉચર્સ પ્રદાન કરશે.

આ વાઉચર કેવી રીતે જનરેટ થશે?

- NPCI આ વાઉચરોને સ્માર્ટફોનમાં QR કોડના રૂપમાં અને ફીચર ફોન માટેના કોડના રૂપમાં પહોંચાડશે. એક પરિવારનો ઉપયોગ સમગ્ર પરિવાર માટે વાઉચર્સ આપવા માટે કરી શકાય છે.

વાઉચરનો લાભ

- આ વાઉચરોની મદદથી, હોસ્પિટલોને તરત જ તેમના બેંક ખાતામાં રસીકરણની ચુકવણી કરવામાં આવશે. તેમ છતાં, પ્લેટફોર્મ રસીઓ માટે વિકસાવવામાં આવ્યું હતું, તેનો ઉપયોગ કોઈપણ પ્રકારના લક્ષિત સીધા લાભ સ્થાનાંતરણ માટે થઈ શકે છે.

ભારતની રાષ્ટ્રીય ચુકવણી નિગમ (National Payments Corporation of India – NPCI)

- NPCI એક છત્ર સંસ્થા છે જે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા હેઠળ રિટેલ પેમેન્ટ અને સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ્સનું સંચાલન

કરે છે. તેની સ્થાપના ડિસેમ્બર 2008 માં કરવામાં આવી હતી. તે કંપની અધિનિયમ 2013 ની કલમ 8 હેઠળ નોંધાયેલ નફાકારક માટેનું સંગઠન નથી. આની સ્થાપના ભારતીય રિઝર્વ બેંક અને ભારતીય બેન્ક સંઘ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

જમ્મુમાં ડ્રોન હુમલો

- તાજેતરમાં જ વિસ્ફોટક ઉપકરણો છોડવા માટે ડ્રોનનો પ્રથમ વખત ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો, જેના કારણે જમ્મુના એરફોર્સ સ્ટેશનના ટેકનિકલ વિસ્તારની અંદર વિસ્ફોટ થયા હતા.

Back to basics : ડ્રોન

- ડ્રોન માનવરહિત વિમાન માટે સામાન્ય પરિભાષા છે. માનવરહિત વિમાનોના ત્રણ પેટા સેટ છે - રિમોટલી પાયલોટ વિમાન, સ્વાયત્ત વિમાન અને મોડેલ વિમાન.
- રિમોટલી પાયલોટ કરાયેલા વિમાનોમાં દૂરસ્થ પાઈલટ સ્ટેશનો, જરૂરી કમાન્ડ એન્ડ કન્ટ્રોલ લિંક્સ અને અન્ય ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે.
- યુદ્ધના ઉપયોગ ઉપરાંત, ડ્રોનનો ઉપયોગ કૃષિમાં જંતુનાશકોનો છંટકાવ કરવા, પર્યાવરણીય ફેરફારો, હવાઈ ફોટોગ્રાફી અને શોધ અને રાહત કામગીરી વગેરે પર નજર રાખવા માટે થાય છે.

ડ્રોન હુમલો અને ચિંતાઓ

- છેલ્લાં બે વર્ષમાં પાકિસ્તાન સ્થિત સંગઠનો દ્વારા ભારતીય વિસ્તારમાં શસ્ત્રો, દારૂગોળો અને ડ્રગ્સની દાણયોરી કરવા માટે ડ્રોનનો નિયમિત ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.
- ડ્રોન ઘણા નીચે ઉડે છે અને તેથી કોઈ રડાર સિસ્ટમ દ્વારા શોધી શકાતું નથી.
- સત્તાવાર આંકડા મુજબ 2019માં પાકિસ્તાન સાથેની સરહદ પર 167 ડ્રોન જોવા મળ્યા હતા અને 2020માં આવા 77 ડ્રોન જોવા મળ્યા હતા.
- તાજેતરના વર્ષોમાં ડ્રોન ટેકનોલોજીનો ઝડપી ફેલાવો અને તેના વૈશ્વિક બજારના ઝડપી વિકાસ સાથે વિશ્વના સૌથી સુરક્ષિત શહેરોમાં ડ્રોન હુમલાની સંભાવનાને નકારી શકાતી નથી.
- ડ્રોન સુરક્ષા માટે ખતરો ઊભો કરી રહ્યા છે, ખાસ કરીને સંઘર્ષના વિસ્તારોમાં જ્યાં બિન-રાજ્ય પક્ષો સક્રિય છે અને તકનીકીની સરળ પહોંચ ધરાવે છે.
- ઉદાહરણ તરીકે: 2019માં સાઉદી અરેબિયામાં અરામકો કૂડ ઓઈલ પર ડબલ ડ્રોન હુમલો.
- સામૂહિક વિનાશના શસ્ત્રો એ એવા શસ્ત્રો છે કે જે એટલા મોટા પાયે મારી નાખવાની અને નષ્ટ કરવાની સંભાવના છે કે દુશ્મનના હાથમાં તેમની હાજરીને ગંભીર ખતરો ગણી શકાય.

- > લશ્કરી ક્ષેત્રમાં નાના ડ્રોન એવા દરે વધી રહ્યા છે જેણે યુદ્ધના મેદાનના કમાન્ડરો અને આયોજકોને સમાન રીતે ભયભીત કર્યા છે.
- > કેટલીક ઘટનાઓમાં, નાના ડ્રોન પણ વિસ્ફોટક શસ્ત્રોથી સજ્જ હતા, જે તેમને સંભવિત ઘાતક માર્ગદર્શિત મિસાઈલોમાં રૂપાંતરિત કરવા માટે આવા ફિનિશિંગનું પ્રદર્શન કરતા હતા.

ડ્રોન હુમલામાં વધારો થવાનું કારણ

- **સસ્તું અને સુલભ:**
 - > ડ્રોન હુમલાના કેસોમાં વધારો થવાનું પ્રાથમિક કારણ એ છે કે ડ્રોન પરંપરાગત શસ્ત્રો કરતા પ્રમાણમાં સસ્તા છે અને તે એકદમ વિનાશક હોઈ શકે છે.
- **દૂરથી નિયંત્રિત સક્રિય :**
 - > યુદ્ધના હેતુઓ માટે ડ્રોનનો ઉપયોગ કરવાનો સૌથી મોટો ફાયદો એ છે કે તેને દૂરથી નિયંત્રિત કરી શકાય છે અને આક્રમણકારી બાજુના કોઈ સભ્યને જોખમમાં મૂકતો નથી.
- **વાપરવામાં સરળ :**
 - > ડ્રોનની સરળ કામગીરી અને 100 ટકા નુકસાન કરવાની ક્ષમતા છે જે તમામ દેશોને તેમના દળોને ડ્રોન વિરોધી યુદ્ધ તકનીકથી સજ્જ કરવાની દબાણ કરે છે.

ભારતમાં ડ્રોન કામગીરી ને લગતા નિયમો

- **માનવરહિત વિમાન પ્રણાલી (UAS) નિયમો, 2020:**
 - > તે સરકાર દ્વારા સૂચિત નિયમોનું એક જૂથ છે જેનો ઉદ્દેશ ઉત્પાદન, આયાત, વેપાર, માલિકી, ડ્રોન બંદર (ડ્રોન માટે એરપોર્ટ) અને માનવરહિત વિમાનોના સંચાલનને નિયંત્રિત કરવાનો છે.
 - > તે વ્યવસાયો દ્વારા ડ્રોનના ઉપયોગની રૂપરેખા આપે છે.
- **નેશનલ કાઉન્ટર ડિસીઝ ડ્રોન માર્ગદર્શિકા, 2019 :**
 - > આ માર્ગદર્શિકાઓ મિલકતના મહત્વ, અનિયંત્રિત ઉપયોગ દ્વારા ઉભા થતા સંભવિત જોખમોનો સામનો કરવા માટે ઘણા પગલાં સૂચવે છે.
 - > રાષ્ટ્રીય મહત્વના મહત્વપૂર્ણ સ્થળો માટેની માર્ગદર્શિકામાં રડાર, રેડિયો ફ્રીક્વન્સી (RF) ડિટેક્ટર્સ, ઇલેક્ટ્રો-ઓપ્ટિકલ અને ઇન્ફ્રારેડ કેમેરા જેવા પ્રાથમિક અને નિષ્ક્રિય ઓળખ ઉપકરણોનો સમાવેશ થાય તેવા મોડેલની તૈનાતીની માંગ કરવામાં આવી છે.
 - > આ ઉપરાંત રેડિયો ફ્રીક્વન્સી જામર, ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટમ (GPS) સ્પૂફર્સ, લેસર અને ડ્રોન કેચિંગ નેટ જેવા સોફ્ટ કિલ અને હાર્ડ કિલ પગલાંનો ઉપયોગ કરવાનું પણ સૂચન કરવામાં આવ્યું છે.

અન્ય પહેલો

- **ગાઇડેડટએનર્જી વેપન્સ:**
 - > ડિકેન્સ રિસર્ચ એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓર્ગનાઈઝેશન (DRDO) એ બે એન્ટી ડ્રોન ગાઈડેડ-એનર્જી વેપન્સ (DEW) સિસ્ટમ

વિકસાવી છે, જેમાં કોમ્પેક્ટ ટ્રાઈપોડ-માઉન્ટેડ છે, જેમાં 2 કિમીના અંતરે એરિયલ ટાર્ગેટને ટાર્ગેટ કરવા માટે 10 કિલોવોટ અને 1 કિમીના અંતર માટે 1 કિલોવોટ લેસરની રેન્જ છે. પરંતુ તેમનું ઉત્પાદન હજી મોટી સંખ્યામાં થવાનું બાકી છે.

- **સ્મેશ-2000 પ્લસ :**
 - > સશસ્ત્ર દળો હવે ઈઝરાયલ સ્મેશ-2000 પ્લસ કમ્પ્યુટરાઈઝ્ડ ફાયર કન્ટ્રોલ અને ઇલેક્ટ્રો-ઓપ્ટિક સાઈટ્સ જેવી મર્યાદિત સંખ્યામાં અન્ય સિસ્ટમોની આયાત કરી રહ્યા છે, જેને દિવસ અને રાત બંને રીતે નાના દુશ્મન ડ્રોનના જોખમને પહોંચી વળવા માટે બંદૂકો અને રાઈફલો પર લગાવી શકાય છે.

આગળનો રસ્તો

- > ડ્રોન હુમલાને ધ્યાનમાં રાખીને નાગરિક ઉડ્ડયન મંત્રાલય સંભવિત માનવરહિત વિમાન પ્રણાલીઓ માટે હાલના નિયમોને વધુ કડક બનાવવા પર વિચાર કરી શકે છે.
- > હાલના ડ્રોન નિયમો વપરાશકર્તાઓને સમાપ્ત કરવા માટે ઉત્પાદકો અથવા આયાતકારો પાસેથી ડ્રોન વિશે માહિતી મેળવવા માટે પૂરતા છે. જોકે, દુશ્મન ડ્રોન હંમેશાં અનુપાલન ન કરતા રહેશે. તેમને રોકવા માટે કડક નિયમોની જરૂર છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય MSME દિવસ

- > દર વર્ષે 27 જૂનના રોજ સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગો (સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગો (MSME) દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે, જે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG)ના અમલીકરણમાં સૂક્ષ્મ, નાના અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગોના યોગદાનને માન્યતા આપે છે.

Back to basics : ઇતિહાસ

- > એપ્રિલ 2017માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર જનરલ એસેમ્બલીમાં પસાર કરાયેલા ઠરાવ મારફતે 27 જૂનને માઈક્રો, સ્મોલ અને મીડિયમ સાઈઝ એન્ટરપ્રાઈઝ ડે તરીકે નિયુક્ત કર્યો હતો.
- > મે 2017માં વિકાસશીલ દેશોમાં SDG હાંસલ કરવામાં MSMEની સંપૂર્ણ ક્ષમતાઓ ગુમ ન કરવા માટે 'સંવર્ધિત રાષ્ટ્રીય ક્ષમતાઓ' (વિકાસશીલ દેશોમાં SDG હાંસલ કરવામાં MSMEની સંપૂર્ણ ક્ષમતાઓ વધારવા) શીર્ષક ધરાવતો કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
- > તેને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શાંતિ અને વિકાસ ભંડોળ (સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શાંતિ અને વિકાસ ભંડોળ)ના ટકાઉ વિકાસ પેટા ભંડોળ માટે 2030ના એજન્ડા દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું છે.

મહત્વ

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્ર ઈચ્છે છે કે દેશો ટકાઉ વિકાસના લક્ષ્યોને ઓળખે અને જાગૃતિ લાવે.

- > 136 દેશોના વ્યવસાયોમાં કોવિડ-19ની અસર અંગેના આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર કેન્દ્રના સર્વેક્ષણમાં બહાર આવ્યું છે કે કોવિડ-19 કટોકટીથી મહિલાઓની આગેવાની હેઠળના લગભગ 62 ટકા નાના ઉદ્યોગો પ્રભાવિત થયા છે, જ્યારે પુરૂષની આગેવાની હેઠળના અડધાથી પણ ઓછા વ્યવસાયો અડધાથી પણ ઓછા છે, જ્યારે મહિલાઓની આગેવાની હેઠળના વ્યવસાયો રોગચાળામાં ટકી ન શકે તેવી શક્યતા 27 ટકા વધુ છે.
- > તમામ ઔપચારિક અને અનૌપચારિક કંપનીઓમાં MSMEનો હિસ્સો 90 ટકાથી વધુ છે અને કુલ રોજગારમાં સરેરાશ 70 ટકા અને GDPમાં 50 ટકા હિસ્સો ધરાવે છે જેના કારણે તેઓ ગ્રીન રિકવરી હાંસલ કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
- વર્ષ 2021ની થીમ:
- > MSME 2021: સમાવેશી અને ટકાઉ પુનઃપ્રાપ્તિની યાવી

ભારતીય અર્થતંત્રમાં MSMEની ભૂમિકા

- > સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગો ભારતીય અર્થતંત્રના વિકાસમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે અને દેશના કુલ ઘરેલું ઉત્પાદન (GDP)માં લગભગ 30 ટકા ફાળો આપે છે.
- > નિકાસની દ્રષ્ટિએ, તેઓ પુરવઠા શૃંખલાનો અભિન્ન ભાગ છે અને કુલ નિકાસમાં લગભગ 48% ફાળો આપે છે.
- > આ ઉપરાંત MSME રોજગારીના સર્જનમાં પણ મહત્વની ભૂમિકા ભજવે છે અને દેશભરમાં લગભગ 110 મિલિયન લોકોને રોજગારી પૂરી પાડે છે.
- > એ જાણી શકાય છે કે MSME ગ્રામીણ અર્થતંત્ર સાથે પણ જોડાયેલા છે અને અડધાથી વધુ MSME ગ્રામીણ ભારતમાં કામ કરી રહ્યા છે.

પ્રથમ પ્રોત્સાહન MSME સેક્ટર

- > સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ ઉદ્યોગ મંત્રાલય (M/oMSME) ખાદી, ગામ અને ઉદ્યોગો સહિત MSME ક્ષેત્રના વિકાસ અને વિકાસને પ્રોત્સાહન આપીને એક વાઈબ્રન્ટ MSME ક્ષેત્રની કલ્પના કરે છે.
- > MSMEને અસર કરતા નીતિવિષયક મુદ્દાઓ અને આ ક્ષેત્રમાં કવરેજ અને રોકાણની મર્યાદાને પહોંચી વળવા માટે માઈક્રો, સ્મોલ એન્ડ મીડિયમ એન્ટરપ્રાઇઝ ડેવલપમેન્ટ (MSMED) એક્ટની સૂચના આપવામાં આવી હતી.
- > પ્રધાનમંત્રી રોજગાર નિર્માણ કાર્યક્રમ (PMEGP): નવા સૂક્ષ્મ ઉદ્યોગો સ્થાપવા અને દેશના ગ્રામીણ અને શહેરી વિસ્તારોમાં રોજગારીની તકો ઊભી કરવા માટે આ કેડિટ લિંક્ડ સબસિડી યોજના છે.
- > પરંપરાગત ઉદ્યોગોના અપગ્રેડેશન અને પુનર્નિર્માણ માટે ભંડોળની યોજના (SFURTI): આ યોજનાનો ઉદ્દેશ કારીગરો અને પરંપરાગત ઉદ્યોગોને જૂથોમાં સંગઠિત કરવાનો છે અને આ રીતે તેમને વર્તમાન બજારના દૃશ્યમાં સ્પર્ધાત્મક બનાવવા માટે નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવાનો છે.

- > નવીનતા, ગ્રામીણ ઉદ્યોગ અને ઉદ્યોગસાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટેની યોજના (ASPIRE): આ યોજના 'એગ્રો આધારિત ઉદ્યોગમાં સ્ટાર્ટઅપ્સ માટે ભંડોળ', ગ્રામીણ આજીવિકા વ્યવસાય ઈન્ક્યુબેટર (LBI), ટેકનોલોજી બિઝનેસ ઈન્ક્યુબેટર (TBI) મારફતે નવીનતા અને ગ્રામીણ ઉદ્યોગસાહસિકતાને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- > MSMEને વધારાની લોન આપવા માટે વ્યાજ સહાય યોજના: તે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી, જે તમામ કાનૂની MSMEને તેમની માન્યતાના સમયગાળા દરમિયાન તેમની બાકી, વર્તમાન/વૃદ્ધિશીલ ટર્મ લોન/કાર્યકારી મૂડી પર 2% સુધીની રાહત પૂરી પાડે છે.
- > માઈક્રો અને સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝ માટે કેડિટ ગેરંટી સ્કીમ: કેડિટના સરળ પ્રવાહને સરળ બનાવવા માટે શરૂ કરવામાં આવેલી આ યોજનામાં MSMEને આપવામાં આવતી કોલેટરલ ફ્રી લોન માટે ગેરંટી કવર આપવામાં આવ્યું છે.
- > માઈક્રો એન્ડ સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝ ફ્લસ્ટર ડેવલપમેન્ટ પ્રોગ્રામ (MSE-CDP): તેનો ઉદ્દેશ MSEની ઉત્પાદકતા અને સ્પર્ધાત્મકતા તેમજ ક્ષમતા નિર્માણમાં વધારો કરવાનો છે.
- > કેડિટ લિંક્ડ કેપિટલ સબસિડી એન્ડ ટેકનોલોજી અપગ્રેડેશન સ્કીમ (CLCS-TUS): તેનો ઉદ્દેશ પ્લાન્ટ અને મશીનરીની ખરીદી માટે 15 ટકા મૂડી સબસિડી પૂરી પાડીને માઈક્રો એન્ડ સ્મોલ એન્ટરપ્રાઇઝિસ (MSE)માં ટેકનોલોજી અપગ્રેડેશનને સરળ બનાવવાનો છે.
- > ચેમ્પિયન્સ પોર્ટલ: તેનો ઉદ્દેશ ભારતીય MSMEને તેમની ફરિયાદોનું સમાધાન કરીને અને તેમને પ્રોત્સાહન, ટેકો આપીને રાષ્ટ્રીય અને વૈશ્વિક ચેમ્પિયન તરીકે સ્થાપિત કરવામાં મદદ કરવાનો છે.
- > MSME સોલ્યુશન: તે કેન્દ્રીય મંત્રાલયો/વિભાગો/CPSE/રાજ્ય સરકારો દ્વારા વિલંબિત ચુકવણી સંબંધિત કેસોની સીધી નોંધણી ને સક્ષમ બનાવે છે.
- > એન્ટરપ્રાઇઝ રજિસ્ટ્રેશન પોર્ટલ: આ નવું પોર્ટલ સરકારને દેશમાં MSMEની સંખ્યા અંગે ડેટા એકત્રિત કરવામાં મદદ કરે છે.
- > MSME રિલેશન્સ: આ એક પબ્લિક પ્રોક્યુરમેન્ટ પોર્ટલ છે. એમએસઈ પાસેથી જાહેર ખરીદીના અમલીકરણ પર નજર રાખવા માટે કેન્દ્રીય જાહેર ક્ષેત્રના ઉદ્યોગો દ્વારા તેની શરૂઆત કરવામાં આવી હતી.

કોરોનાની બીજી લહેર પછી આર્થિક રાહત પેકેજ

- > તાજેતરમાં નાણાં મંત્રાલયે કોવિડ-19 રોગચાળાની બીજી લહેરથી અસરગ્રસ્ત વિવિધ વિસ્તારોને રાહત આપવા માટે અનેક પગલાંની જાહેરાત કરી હતી.

- > રાહત પેકેજનો ઉદ્દેશ કટોકટીના પ્રતિસાદ માટે આરોગ્ય પ્રણાલીઓ બનાવવાનો અને વિકાસ અને રોજગાર માટે પ્રોત્સાહન આપવાનો છે. જોકે સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાના અહેવાલ મુજબ આ પેકેજથી રાજકોષીય ખાધમાં 0.6 ટકાનો વધારો થશે.
- > આ આર્થિક રાહત પેકેજમાં કુલ 17 પગલાં સાથે રૂ.6,28,993 કરોડની રકમ જાહેર કરવામાં આવી છે.

Back to basics : રોગચાળાનો સામનો કરવા માટે આર્થિક રાહત

- કોરોના અસરગ્રસ્ત વિસ્તારો માટે લોન ગેરંટી યોજના:
 - > વ્યવસાયોને 1.1 લાખ કરોડની વધારાની લોન મળશે. આરોગ્ય ક્ષેત્ર માટે 50,000 કરોડ અને પર્યટન સહિત અન્ય ક્ષેત્રો માટે રૂ.60,000 કરોડ.
 - > આરોગ્ય ક્ષેત્રના ઘટકનો ઉદ્દેશ ઓછી સેવા ધરાવતા વિસ્તારોને લક્ષ્ય બનાવીને તબીબી માળખાગત સુવિધાઓ વધારવાનો છે.
 - > ગેરંટી કવરેજ: વિસ્તરણ માટે 50% અને નવા પ્રોજેક્ટ્સ માટે 75% ની જોગવાઈ છે.
 - > મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ માટે નવા પ્રોજેક્ટ્સ અને વિસ્તરણ હિસ્સા ડિસ્પર્સલ બંને માટે 75 ટકાનું ગેરંટી કવર ઉપલબ્ધ થશે.
 - > આ યોજના હેઠળ મહત્તમ લોન સ્વીકાર્ય રૂ.100 કરોડ હશે અને ગેરંટીનો સમયગાળો 3 વર્ષ સુધીનો રહેશે.
- ઇમરજન્સી ક્રેડિટ લાઇન ગેરંટી યોજના:
 - > મે 2020માં આત્મનિર્ભર ભારત પેકેજના ભાગરૂપે શરૂ કરવામાં આવેલી ઇમરજન્સી ક્રેડિટ લાઇન ગેરંટી સ્કીમ (ECLGS)ને વધારીને 1.5 લાખ કરોડ રૂપિયા કરવામાં આવી છે.
- માઇક્રો ફાઇનાન્સ સંસ્થાઓ માટે લોન ગેરંટી યોજના:
 - > માઇક્રો ફાઇનાન્સ ઇન્સ્ટિટ્યૂશન (MFI)ના નેટવર્કની સેવાઓનો લાભ લેનારા નાના ઋણધારકોને લાભ પહોંચાડવાના હેતુથી આ એક નવી યોજના છે.
 - > લગભગ 25 લાખ નાના ઋણધારકોને 1.25 લાખ, નવી અથવા હાલની બિન-બેંકિંગ નાણાકીય કંપનીઓ અથવા માઇક્રો ફાઇનાન્સ સંસ્થાઓને ધિરાણ આપવા માટે નિર્ધારિત વાણિજ્યિક બેંકોને બાંધકામ આપવામાં આવશે.
- આત્મનિર્ભર ભારત રોજગાર યોજનાનું વિસ્તરણ :
 - > આત્મનિર્ભર ભારત રોજગાર યોજના નોકરીદાતાઓને નવી નોકરીઓનું સર્જન કરવા અને કર્મચારીઓની પ્રોવિડન્ટ ફંડ સંસ્થા (EPFO) મારફતે નોકરી ગુમાવવાની ભરપાઈ કરવા પ્રોત્સાહિત કરે છે.
- પ્રધાનમંત્રી ગરીબ કલ્યાણ અન્ન યોજના :
 - > રાષ્ટ્રીય ખાદ્ય સુરક્ષા અધિનિયમ (NFSA) 2013 હેઠળ મે-નવેમ્બર, 2021 દરમિયાન લાભાર્થીઓને દર મહિને 5 કિલો અનાજ મફત આપવામાં આવશે.

અન્ય યોજના

- બાળકો અને બાળરોગની સંભાળ માટે નવી યોજના:
 - > આશરે રૂ. 23220 કરોડની જાહેર આરોગ્ય માળખા અને માનવ સંસાધનને મજબૂત કરવા માટે એક નવી યોજનાની પણ જાહેરાત કરવામાં આવી છે.
 - > તે બાળકો અને પીડિયાટ્રિક સંભાળ પર વિશેષ ભાર મૂકીને ટૂંકા ગાળાની કટોકટીની તૈયારી પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- વૃદ્ધિ અને રોજગાર :
 - > 5 લાખ પ્રવાસીઓને એક મહિનાનો ટૂરિસ્ટ વિઝા મફત.
 - > DAP સહિત P એન્ડ K ફર્ટિલાઇઝર માટે વધારાની સબસિડી.
- ફ્લાઇમેટ રેગ્યુલેટર સ્પેશિયલ ફીચર્સ વેરાયટીઝ :
 - > ઈન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ (ICAR)એ પ્રોટીન, આયર્ન, ઝિંક, વિટામિન એ જેવા ઉચ્ચ પોષક તત્વો સાથે બાયોફોર્ટિફાઇડ પાકની જાતો વિકસાવી છે.
 - > આ જાતો રોગો, જીવાત, દુષ્કાળ, ખારાશ અને પૂર પ્રત્યે સહિષ્ણુ છે અને ઝડપથી પરિપક્વ થાય છે અને યાંત્રિક કાપણી માટે યોગ્ય છે.
 - > ચોખા, વટાણા, બાજરી, મકાઈ, સોયાબીન, ક્વિનોઆ, બકબીટ, બીન, અરહર અને જુવારની આવી 21 જાતો રાષ્ટ્રને સમર્પિત કરવામાં આવશે.
- પૂર્વોત્તર પ્રાદેશિક કૃષિ માર્કેટિંગ કોર્પોરેશનનું પુનરુત્થાન:
 - > પૂર્વોત્તર પ્રાદેશિક કૃષિ માર્કેટિંગ કોર્પોરેશન (NERAMAC) ને રૂ. 77.45 કરોડનું પુનરુત્થાન પેકેજ પ્રદાન કરવામાં આવશે.
 - > NERAMACએ ભૌગોલિક સૂચકાંકો (GI) સાથે ઉત્તર-પૂર્વના 13 પાકની નોંધણીની સુવિધા આપી છે.
 - > વચેટિયા/એજન્ટોને કિનારે કરીને ખેડૂતોને 10-15 ટકા વધુ ભાવ આપવાની યોજના ઘડી છે.
 - > તે ઉદ્યોગસાહસિકોને ઇક્વિટી ફાઇનાન્સની સુવિધા માટે ઓર્ગેનિક ફાર્મિંગ માટે નોર્થ ઇસ્ટર્ન સેન્ટર્સ સ્થાપવાની પણ દરખાસ્ત કરે છે.
- પ્રોજેક્ટ નિકાસ પ્રોત્સાહન:
 - > 5 વર્ષમાં નેશનલ એક્સપોર્ટ ઇન્શ્યોરન્સ એકાઉન્ટ (NEIA) માં વધારાનું ફંડ આપવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે. આ પ્રોજેક્ટની નિકાસ માટે આ ફંડમાં 33,000 કરોડ રૂપિયા પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા છે.
 - > NEIA ટ્રસ્ટ જોખમ ઘટાડવાના હેતુથી મધ્યમ અને લાંબા ગાળા (MLT) પ્રોજેક્ટ નિકાસને પ્રોત્સાહન આપે છે.
 - > તે ઓછા શ્રેયપાત્ર ઉધાર લેનારાઓ અને સહાયક પ્રોજેક્ટ નિકાસકારોને એક્વિઝિશન બેંક દ્વારા આપવામાં આવેલા ખરીદદારની કેડિટને કવર પ્રદાન કરે છે.
 - > તેમાં એક્વિઝિશન બેંક (એક્સપોર્ટ-ઇમ્પોર્ટ) દ્વારા ઓછી કેડિટ લેનારાઓને આપવામાં આવેલી કેડિટને આવરી લેવામાં આવી છે.

- **નિકાસ વીમા કવર બૂસ્ટ:**
- નિકાસ વીમા કવચને રૂ. 88,000 કરોડથી વધારીને 5 વર્ષ માટે નિકાસ ક્રેડિટ ગેરંટી કોર્પોરેશન (ECGC)માં ઈફિવેટી લાદવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- **ડિજિટલ ઇન્ડિયા:**
- 16 રાજ્યોમાં ભારત નેટમાં PPP મોડેલ રજૂ કરવા માટે 19,041 કરોડ રૂપિયાની જોગવાઈ કરવામાં આવશે, જે સધરતા ગેપ ફંડિંગના આધારે આપવામાં આવશે.
- તે તમામ ગ્રામ પંચાયતો અને ગામોને આવરી લેતી ભારત નેટના વિસ્તરણ અને અપગ્રેડેશનને સક્ષમ બનાવશે.
- **PLI યોજનાનું વિસ્તરણ:**
- મોટા પાયે ઈલેક્ટ્રોનિક્સ ઉત્પાદન માટે ઉત્પાદન-લિંક્ડ પ્રોત્સાહન (PLI) યોજનાનો કાર્યકાળ એક વર્ષ અને એટલે કે 2025-26 સુધી વધારવાનો નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે.
- **સુધારણા આધારિત પરિણામો સંબંધિત વીજ વિતરણ યોજના:**
- માળખાગત સુવિધાઓના નિર્માણ, સિસ્ટમના અપગ્રેડેશન, ક્ષમતા નિર્માણ અને પ્રક્રિયામાં સુધારો કરવા માટે ડિસ્કોમ્સને નાણાકીય સહાયના સુધારેલા સુધારા આધારિત પરિણામની જાહેરાત કેન્દ્રીય બજેટ 2021-22માં કરવામાં આવી હતી.
- તેનો ઉદ્દેશ રાજ્યના ચોક્કસ વિસ્તારોમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનો અને 25 કરોડ સ્માર્ટ મીટર, 10,000 ફીડર, 4 લાખ કિમી LT ઓવરહેડ લાઈન સ્થાપવા માટે સહાય પૂરી પાડવાનો છે.
- આ યોજના હેઠળ ઉપલબ્ધ રકમ રાજ્યના GDPના 0.5 ટકા વધારાના ઉધારની મંજૂરી આપવા ઉપરાંત છે, જે ચોક્કસ વીજ ક્ષેત્રના સુધારા હેઠળ આગામી ચાર વર્ષ માટે રાજ્યોને વાર્ષિક ધોરણે ઉપલબ્ધ થશે.
- આ યોજનામાં ઈન્ટિગ્રેટેડ પાવર ડેવલપમેન્ટ સ્કીમ (IPDS), દીનદયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (DDUGJY) અને સૌભાગ્ય હેઠળ ચાલી રહેલા કામોનો પણ સમાવેશ કરવામાં આવશે.

PPP પ્રોજેક્ટ અને એસેટ મોનેટાઇઝેશન માટે નવી

સુવ્યવસ્થિત પ્રક્રિયા

- જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી (PPP)ની દરખાસ્તોના મૂલ્યાંકન અને મંજૂરી માટે નવી નીતિ ઘડવામાં આવશે અને ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ટ્રસ્ટ (InvITs) મારફતે મુખ્ય માળખાગત સંપત્તિનું મુદ્રીકરણ કરવામાં આવશે.
- આ નીતિનો ઉદ્દેશ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર બિલ્ડિંગ અને મેનેજમેન્ટ ફાઇનાન્સિંગમાં ખાનગી ક્ષેત્રની ક્ષમતાને સરળ બનાવવા માટે પ્રોજેક્ટ્સની ઝડપી મંજૂરી સુનિશ્ચિત કરવાનો છે.

પેકેજનું મહત્વ

- તેનાથી નાણાકીય પ્રવાહિતા વધશે અને પર્યટન જેવા રોજગાર-સઘન ક્ષેત્રોને પુનર્જીવિત કરવામાં મદદ મળશે.
- તે આજીવિકા બચાવવામાં અને લોકડાઉનની અસર ઘટાડવામાં અને રોજગારની નવી તકો પણ બનાવવામાં મદદ કરશે.
- તે ભવિષ્યમાં આવા કોઈપણ આરોગ્ય પડકારો માટેના પ્રયાસોને પ્રોત્સાહન આપશે.

- આનાથી કોરોના અસરગ્રસ્ત વિસ્તારો છેલ્લા દોઢ વર્ષથી જે પડકારોનો સામનો કરી રહ્યા છે તેને દૂર કરી શકશે.
- નાના વ્યવસાયો માટે પૂરી પાડવામાં આવતી પ્રવાહિતા આડકતરી રીતે મોટા ઉદ્યોગોને પુનર્જીવિત કરી શકે છે જેમાંથી તેઓ સ્ત્રોત અથવા કાચો માલ મેળવે છે અને વિક્ષેપિત પુરવઠા સાંકળોને સુધારવામાં મદદ કરે છે.

બિન-નફાકારક હોસ્પિટલ મોડેલ અભ્યાસ: નીતિ આયોગ

- તે જાહેરમાં નીતિ આયોગે દેશમાં બિન-નફાકારક હોસ્પિટલ મોડેલ(નોટ-ફોર-પ્રોફિટ હોસ્પિટલ મોડેલ)પર એક વ્યાપક અભ્યાસ બહાર પાડ્યો હતો.
- આવી સંસ્થાઓ સાથે સંબંધિત યોગ્ય માહિતીના અભાવને દૂર કરવા અને આ ક્ષેત્રમાં મજબૂત નીતિ બનાવવામાં મદદ કરવાની દિશામાં આ એક પગલું છે.

Back to basics : નીતિ આયોગ

- તે ભારત સરકારની જાહેર નીતિ થિંક ટેન્ક છે, જેની સ્થાપના તળિયાના અભિગમ (બોટમ-અપ અભિગમ) નો ઉપયોગ કરીને આર્થિક નીતિ ઘડવાની પ્રક્રિયામાં ભારત રાજ્ય સરકારોની ભાગીદારીને પ્રોત્સાહન આપીને સહકારી સંઘવાદ સાથે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો હાંસલ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે કરવામાં આવી છે.
- તેની સ્થાપના આયોજન પંચની જગ્યાએ કરવામાં આવી છે. પ્રધાનમંત્રી તેના ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષ છે.

મુખ્ય વિશ્લેષણ

- **લો ચાર્જ:**
- મોટાભાગની બિનનફાકારક હોસ્પિટલો નફાકારક હોસ્પિટલો કરતા ઓછો ચાર્જ લે છે.
- ગ્રામીણ સમુદાય આધારિત હોસ્પિટલોમાં ફી ઓછી હોય છે, જ્યારે ગ્રામીણ સહકારી હોસ્પિટલોમાં ફીના દર સરકારી હોસ્પિટલો જેવા જ હોય છે.
- **નામાંકન:**
- મોટાભાગની બિનનફાકારક હોસ્પિટલો રાજ્ય અથવા કેન્દ્ર સરકારની આરોગ્ય સંભાળ યોજનાઓ સાથે સૂચિબદ્ધ છે.
- **ખર્ચ:**
- બિન-નફાકારક હોસ્પિટલો ક્લિનિકલ સંભાળ અને ઓપરેટિંગ ખર્ચની ઓછી કિંમત ઘટાડવા માટે વિવિધ માધ્યમોનો ઉપયોગ કરે છે.
- નીચેના સાધનોનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે: કાર્યબળનું મલ્ટિટાસ્કિંગ, પથારી, ડેન્ટલ ખુરશીઓ વગેરે જેવા ઉપકરણોનું નિર્માણ.
- બિન-નફાકારક હોસ્પિટલોની ઓપરેટિંગ કિંમત નફાકારક હોસ્પિટલો કરતાં ઓછી છે.

■ ગુણવત્તા:

- > બિન-નફાકારક હોસ્પિટલોની તમામ કેટેગરીમાં ગુણવત્તાયુક્ત સંભાળ પર વિશેષ ધ્યાન આપવામાં આવે છે કારણ કે તેમાંથી મોટાભાગના તેમની સેવાઓ માટે કોઈક પ્રકારની માન્યતા ધરાવે છે.

પડકારો

■ ભરતી:

- > મોટાભાગની હોસ્પિટલોમાં ડોક્ટરો અને સ્ટાફની ભરતી કરવી અને તેમને સેવામાં રાખવી મુશ્કેલ છે.

■ વળતર:

- > વિલંબિત વળતર અને લાંબા સમયથી બાકી રકમ તેમના રોકડ પ્રવાહને અવરોધે છે અને તેમની કામગીરીને અસર કરે છે.

■ ફાઇનાન્સિંગ:

- > આમાંની ઘણી હોસ્પિટલો પરોપકાર અને મૂડી ખર્ચના ઘટકો માટે અનુદાનના સ્વરૂપમાં બાહ્ય ભંડોળ પર નિર્ભર છે, જેમ કે માળખાગત વિસ્તરણ, નવી તકનીકની ખરીદી અને સુધારેલા ઉપકરણો.

■ પાલન જોજ:

- > કેટલીક હોસ્પિટલોએ (ખાસ કરીને અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં સ્થિત) બ્લડ બેન્કોના સંચાલન અને ગુણવત્તાના ધોરણો, ક્વિલનિકલ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ 2010, પ્રિ-કન્સેપ્શન અને પ્રિ-નેટલ ડાયગ્નોસ્ટિક ટેકનિક્સ 1994ના સંચાલન અને ગુણવત્તાના ધોરણોનું ઉચ્ચ પાલન કરવા માટે સ્ટાફની આવશ્યકતા નોંધાવી હતી.

■ સૂચન

■ નીતિગત હસ્તક્ષેપો:

- > આ હોસ્પિટલોને ઓળખવા માટે ટૂંકા અને લાંબા ગાળાના નીતિગત હસ્તક્ષેપો જેવા માપદંડો વિકસાવવા, તેમને પર્ફોમન્સ ઈન્ડેક્સ દ્વારા રેન્કિંગ આપવા વગેરે.

■ કર સહત:

- > આ હોસ્પિટલોને પ્રોત્સાહન આપવા માટે સરકારે આ હોસ્પિટલોના દાન અને સભ્યપદ ફી પર કરમુક્તિમાં વધારો કરવો જોઈએ.

■ તેમની કુશળતાનો ઉપયોગ કરીને:

- > તે જાહેર કલ્યાણની ભાવના માટે ટોચની હોસ્પિટલોને પ્રોત્સાહન આપવાની અને અંતરિયાળ વિસ્તારોમાં મર્યાદિત નાણાં સાથે માનવ સંસાધનના સંચાલનમાં આ હોસ્પિટલોની કુશળતાનો ઉપયોગ કરવાની જરૂરિયાત પર પણ પ્રકાશ પાડે છે.

બિન-નફાકારક હોસ્પિટલ

■ પરિચય :

- > ખાનગી હોસ્પિટલોને મોટા ભાગે નફાકારક હોસ્પિટલો અને બિન-નફાકારક હોસ્પિટલોમાં વહેંચવામાં આવી છે.

- > બિન-નફાકારક હોસ્પિટલોમાં સંભાળનો એકંદર ખર્ચ ફાયદાકારક હોસ્પિટલો કરતા લગભગ એક ચતુર્થાંશ ઓછો છે.

- > નફાકારક હોસ્પિટલમાં 55.3 ટકા દર્દીઓ છે, જ્યારે દેશની બિન-નફાકારક હોસ્પિટલોમાં માત્ર 2.7 ટકા દર્દીઓ છે.

- > બિન-નફાકારક હોસ્પિટલો દર્દીઓની સેવામાંથી એકત્રિત કરેલા પૈસાથી તેમના માલિકોને લાભ પહોંચાડતી નથી. આ હોસ્પિટલોના માલિકો ઘણી વાર સેવાભાવી સંસ્થાઓ અથવા બિન-નફાકારક નિગમો હોય છે.

- > આ હોસ્પિટલોમાં સેવા માટેની ફી સામાન્ય રીતે નફાકારક હોસ્પિટલો કરતા ઓછી હોય છે અને ફીમાંથી થતી આવક હોસ્પિટલમાં ફરીથી રોકાણ કરવામાં આવે છે.

- > આ હોસ્પિટલો ભારતમાં આરોગ્ય સંભાળની અપ્રાપ્યતા અને દુર્ગમતાના પડકારોનું સંભવિત માપ છે.

મહત્વ

- > આ હોસ્પિટલોની મૂળભૂત માળખાગત સુવિધાઓ, સેવાઓ અને ફરજો દેશની વંચિત વસ્તીની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરે છે.

- > બિન-નફાકારક હોસ્પિટલો માત્ર ઉપચારાત્મક જ નહીં પરંતુ નિવારક આરોગ્ય સંભાળ પણ પૂરી પાડે છે.

- > તે આરોગ્ય સંભાળને સામાજિક સુધારા, સમુદાય જોડાણ અને શિક્ષણ સાથે જોડે છે. તે લાભોની ચિંતા કર્યા વિના લોકોને ખર્ચ અસરકારક આરોગ્ય સંભાળ પ્રદાન કરવા માટે સરકારી સંસાધનો અને અનુદાનનો ઉપયોગ કરે છે.

- > જોકે, છેલ્લા કેટલાક વર્ષોમાં આ ક્ષેત્ર પર કોઈ ચોક્કસ ધ્યાન આપવામાં આવ્યું નથી.

આરોગ્ય ક્ષેત્રમાં તાજેતરની પ્રગતિ

- > 2021ના બજેટમાં આરોગ્ય ફાળવણીમાં વધારો.
- > પ્રધાનમંત્રી સ્વાસ્થ્યભારત યોજના
- > રાષ્ટ્રીય ડિજિટલ આરોગ્ય મિશન
- > નેશનલ મેડિકલ કમિશન એક્ટ, 2019
- > પ્રધાનમંત્રી ભારતીય જનઔષધિ યોજના.
- > આયુષ્માન ભારત.

ઝેન ગાર્ડન - કૈઝાન એકેડેમી

- > તાજેતરમાં જ ભારતના પ્રધાનમંત્રીએ ગુજરાતના અમદાવાદ મેનેજમેન્ટ એસોસિએશન (AMA)માં જાપાની ઝેન ગાર્ડન - કૈઝાન એકેડેમીનું ઉદ્ઘાટન કર્યું હતું.

Back to basics : પરિચય

- > તે AMA ખાતેના માહિતી અને અભ્યાસ કેન્દ્ર અને ભારત-જાપાન મૈત્રી સંગઠન (IJFA), ગુજરાતનો સંયુક્ત પ્રયાસ છે. તેને હોગો ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએશન (HIA) જાપાન દ્વારા ટેકો આપવામાં આવે છે.

- > તેમાં પરંપરાગત જાપાની ઘટકો જેવા કે રેડ બ્રિજ ગુઝેઈ, શોજી ઇન્ટરિયર, ગ્લોરી ઓફ ટોરી, 3-ડી આર્ટ મ્યુરલ, ફ્યુઝન ચાબુટારો, તાકી વોટરફોલ, સુકુબાઈ બેઝિન અને કિમોનો સ્કોલ્સ છે.
- > તે ભારતમાં જાપાનની કાર્ય સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપશે અને જાપાન અને ભારત વચ્ચે વેપાર સંબંધો વધારશે.
- > ઝેન મહાયાના બૌદ્ધ ધર્મની જાપાની શાળા છે જે ધાર્મિક પૂજા અથવા શાસ્ત્રોના અભ્યાસને બદલે ધ્યાન અને અંતર્જાનના મૂલ્યો પર ભાર મૂકે છે. જાપાનમાં ઝેન એટલે ભારતમાં ધ્યાન.
- > કાઈઝેન 'સુધારણા માટે પરિવર્તન' અથવા 'સતત સુધારણા'નો ઉલ્લેખ કરે છે. કાઈઝેન એ જાપાનીઝ વ્યવસાયિક ફિલસૂફી છે જે તમામ કર્મચારીઓને સામેલ કરીને કાર્યવાતાવરણને વધુ કાર્યક્ષમ બનાવીને ઉત્પાદકતામાં ધીમે ધીમે સુધારો કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

ભારત-જાપાન મિત્રતા

- ભારત અને જાપાનના વડા પ્રધાનો વચ્ચે તાજેતરમાં થયેલી ટેલિફોનિક વાતચીતની વિશેષતાઓ:
 - > રોગચાળાથી ઊભા થયેલા પડકારોનો સામનો કરવા માટે લવચીક, વૈવિધ્યસભર અને વિશ્વસનીય પુરવઠા સાંકળો બનાવવા, મહત્વપૂર્ણ સામગ્રી અને તકનીકોનો વિશ્વસનીય પુરવઠો સુનિશ્ચિત કરવા અને ઉત્પાદન અને કૌશલ્ય વિકાસમાં નવી ભાગીદારી વિકસાવવા માટે સાથે મળીને કામ કરવાની જરૂર છે.
 - > જાપાન-ઓસ્ટ્રેલિયા-ભારત-અમેરિકા ચતુર્ભુજ સહકાર સહિત જાપાન-ભારત દ્વિપક્ષીય અને બહુપક્ષીય સહકારના મહત્વની પુષ્ટિ સ્વતંત્ર અને ખુલ્લા ભારત-પેસિફિકની વિભાવનાને સાકાર કરવાની દિશામાં કરવામાં આવી હતી.
 - > પૂર્વોત્તર રાજ્યને 5G, સબમરીન કેબલ, ઔદ્યોગિક સ્પર્ધા અને વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સને મજબૂત કરવા જેવા ક્ષેત્રોમાં સંભવિત સહકારની જરૂર છે.

ભારત અને જાપાન વચ્ચે તાજેતરની અન્ય સહયોગી પહેલો

- > તાજેતરમાં ભારત, જાપાન અને ઓસ્ટ્રેલિયાએ ભારત-પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ચીનના પ્રભુત્વને પ્રતિ સંતુલિત કરવા માટે સપ્લાય ચેઇન રિસિલન્સ ઇનિશિયેટિવ (SCRI) ઔપચારિક રીતે શરૂ કરી છે.
- > જાપાને આંદામાન અને નિકોબાર ટાપુઓમાં પ્રોજેક્ટ સહિત ભારતમાં અનેક મોટા ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોજેક્ટ્સ માટે કુલ લોન અને 233 અબજ યેનની મંજૂરી આપી છે.
- > 2020માં ભારત અને જાપાન વચ્ચે લોજિસ્ટિક્સ સમજૂતી પર હસ્તાક્ષર કરવામાં આવ્યા હતા, જે બંને પક્ષોના સશસ્ત્ર દળોને સેવાઓ અને પુરવઠામાં સહકાર આપવાની મંજૂરી આપે છે. આ કરારને સંપાદન અને કોસ સર્વિસિંગ સમજૂતી (ACSA) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.

- > 2014માં, ભારત અને જાપાને "વિશેષ વ્યૂહાત્મક અને વૈશ્વિક ભાગીદારી" સાથે તેમના સંબંધોને મજબૂત કર્યા હતા.
- > ઓગસ્ટ 2011માં અમલમાં આવેલી ભારત-જાપાન વ્યાપક આર્થિક ભાગીદારી સમજૂતી (CEPA) માલ, સેવાઓ, વ્યક્તિઓની અવરજવર, રોકાણ, બૌદ્ધિક સંપત્તિ અધિકારો, કસ્ટમ્સ પ્રક્રિયાઓ અને અન્ય વેપાર મુદ્દાઓને લગતા મુદ્દાઓને આવરી લે છે.

સંરક્ષણ ક્વાયત

- > ભારત અને જાપાનના સંરક્ષણ દળો વચ્ચે વિવિધ દ્વિપક્ષીય ક્વાયતો હાથ ધરવામાં આવે છે, જેમાં GIMEX(નેવી), શાઈનીયુ મૈત્રી (એરફોર્સ) અને ધર્મગાર્ડિયન (આર્મી)નો સમાવેશ થાય છે. બંને દેશો અમેરિકા સાથે મલબાર ક્વાયત (નૌકાદળની ક્વાયત)માં પણ ભાગ લે છે.

આગળનો રસ્તો

- > જાપાન પાસેથી સહાય મેળવવા ઉપરાંત ભારતે એ પણ વિચારવું પડશે કે ભારતીય ઘટકો જાપાન સુધી કેવી રીતે પહોંચી શકે છે અને જાપાનમાં તેમને કેવી રીતે ડિવિડન્ડ ચૂકવી શકાય છે, તેમજ આત્મનિર્ભર ભારતની ધારણા પણ ધ્યાનમાં લેવી પડશે.
- > ભારતે કોવિડ પછીના સંબંધોની બાબત પર પણ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે, વિશ્વના અન્ય ભાગો સાથે સારા સંબંધો સુનિશ્ચિત કરવાની જરૂર છે જેથી નુકસાનમાંથી બહાર આવે અને દરિયાઈ વિસ્તારોમાં ચીનના પ્રભાવને નિયંત્રિત કરી શકે.
- > જાપાનની મદદથી ભારત સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સુરક્ષા પરિષદના કાયમી સભ્યપદનો માર્ગ મોકળો કરી શકે છે.

ગ્લોબલ સાયબર સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ: ITU

- > તાજેતરમાં આંતરરાષ્ટ્રીય ટેલિકોમ એસોસિએશન (ITU) નો ગ્લોબલ સાયબર સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ (ગ્લોબલ સાયબર સિક્યોરિટી ઇન્ડેક્સ-GCI) 2020માં 37 સ્થાન વધીને 10મા ક્રમે આવી ગયો છે.
- > 1 જુલાઈ એ ડિજિટલ ઇન્ડિયાની છઠ્ઠી વર્ષગાંઠ પહેલા જ આ વાતની પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે.

ટોચનું રેન્કિંગ

- > યુ.એસ. ટોચ પર છે, ત્યારબાદ યુકે (યુનાઈટેડ કિંગડમ) અને સાઉદી અરેબિયા છે.
- > એસ્ટોનિયા ઇન્ડેક્સમાં ત્રીજા ક્રમે રહ્યું હતું.

ભારતની સ્થિતિ

- > ભારતે મહત્તમ 100 પોઈન્ટમાંથી કુલ 97.5 પોઈન્ટ મેળવ્યા હતા અને GCI 2020 માં દસમા સ્થાને પહોંચી ગયું હતું.

- > એશિયા પેસિફિક ક્ષેત્રમાં ભારત ચોથા ક્રમે રહ્યું હતું.
- > ભારત વૈશ્વિક IT મહાસત્તા તરીકે ઉભરી રહ્યું છે, ડેટા ગોપનીયતા અને નાગરિકોના ઓનલાઇન અધિકારોના રક્ષણ માટે મક્કમ પગલાં સાથે તેની ડિજિટલ સાર્વભૌમત્વપર ભાર મૂકે છે.
- > સાયબર સિક્યોરિટી ડોમેઇનના તમામ માપદંડો હેઠળ પ્રાપ્ત થયેલા પરિણામો નોંધપાત્ર એકંદર સુધારો અને ભારતની મજબૂત સ્થિતિને પ્રતિબિંબિત કરે છે.

મૂલ્યાંકનનો આધાર

- સાયબર સુરક્ષા કામગીરીનો આધાર નીચે મુજબ પાંચ માપદંડો પર છે:
 - > કાનૂની પગલાં, તકનીકી પગલાં, સંગઠનાત્મક પગલાં, ક્ષમતા વિકાસ અને સહકાર.
 - > તેના આધારે, પ્રદર્શનનો સર્વગ્રાહી સ્કોર પ્રાપ્ત થાય છે.

Back to basics : આંતરરાષ્ટ્રીય ટેલિકોમ એસોસિએશન

- > ઈન્ટરનેશનલ ટેલિકોમ્યુનિકેશન એસોસિએશન (ITU) માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીક માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશેષ એજન્સી છે.
- > તેની સ્થાપના 1865માં સંદેશાવ્યવહાર નેટવર્કમાં આંતરરાષ્ટ્રીય કનેક્ટિવિટીને સરળ બનાવવા માટે કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય મથક સ્વિત્ઝર્લેન્ડના જિનેવામાં આવેલું છે.
- > તે વૈશ્વિક રેડિયો સ્પેક્ટ્રમ અને સેટેલાઇટ ભ્રમણકક્ષાઓ ફાળવે છે, નેટવર્ક અને તકનીકીઓને અવિરત રીતે ઈન્ટરકનેક્ટ કરવા માટે તકનીકી ધોરણો વિકસાવે છે અને વિશ્વભરના અછતગ્રસ્ત સમુદાયો માટે ICTની એક્સેસ સુધારવાનો પ્રયાસ કરે છે.
- > ભારત આગામી 4 વર્ષ (2019-2022) માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ટેલિકોમ એસોસિએશન (ITU) કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકે ફરીથી ચૂંટાયું છે. ભારત 1952થી નિયમિત સભ્ય છે.

ભારતમાં સાયબર સુરક્ષા પડકારો

- > વિવિધ સાયબર સુરક્ષા સાધનો તેનાત કરવાથી ખંડિત અને જટિલ સુરક્ષા વાતાવરણ મજબૂત બને છે, જોકે તે માનવીય ભૂલથી પેદા થતા જોખમો માટે સંવેદનશીલ છે.
- > કોવિડ-19ને કારણે કંપનીઓના મોટાભાગના કર્મચારીઓને 'વર્ક ફ્રોમ હોમ' મોડમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યા હોવાથી ભારતીય કંપનીઓ પણ સાયબર સિક્યોરિટી પડકારોનો સામનો કરી રહી છે.
- > ભારતમાં હાર્ડવેર તેમજ સોફ્ટવેર સાયબર સુરક્ષા ઉપકરણોના સ્વદેશીકરણનો અભાવ છે. તે ભારતના સાયબરસ્પેસને રાજ્ય અને બિન-રાજ્ય એજન્ટો દ્વારા પ્રેરિત સાયબર હુમલાઓ માટે સંવેદનશીલ બનાવે છે.

- > ભારત પાસે યુરોપિયન યુનિયન જનરલ ડેટા પ્રોટેક્શન રેગ્યુલેશન (GDPR) અથવા યુએસના ક્લેરિફાઇંગ કાયદેસર વિદેશી ડેટા (ક્લાઉડ) એક્સેસ જેવી કોઈ 'સક્રિય સાયબર સંરક્ષણ' નીતિ નથી.

ભારતમાં સાયબર સુરક્ષામાં સુધારો કરવાના પ્રયાસો

- > નેશનલ સાયબર સિક્યોરિટી સ્ટ્રેટેજી 2020: આ વ્યૂહરચના વધુ મુશ્કેલ ઓડિટ પ્રક્રિયા મારફતે સાયબર જાગૃતિ અને સાયબર સુરક્ષામાં સુધારો કરવા માટે બનાવવામાં આવી છે.
- > નાગરિકોના ડેટાને સુરક્ષિત રાખવા માટે ડ્રાફ્ટ પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ, 2018 (ન્યાયાધીશ બી.એન.શ્રી કૃષ્ણની ભલામણના આધારે)
- > તમામ સાયબર ગુનાઓને વ્યાપક અને સંકલિત રીતે પહોંચી વળવા માટે I4C (ઈન્ડિયન સાયબર કાર્મ કોઓર્ડિનેશન સેન્ટર)ની સ્થાપનાની યોજનાને ઓક્ટોબર 2018માં મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.
- > ઈન્ડિયન કમ્પ્યુટર ઈમરજન્સી રિસ્પોન્સ ટીમ (CERN-In) તમામ સાયબર સુરક્ષા પ્રયાસો, કટોકટીના પ્રતિભાવો અને કટોકટી વ્યવસ્થાપનના સંકલન માટે નોડલ એજન્સી તરીકે કામ કરે છે. મહત્વપૂર્ણ માહિતી માળખાના સંરક્ષણ માટે રાષ્ટ્રીય કેન્દ્રની સ્થાપના (નેશનલ ક્રિટિકલ ઈન્ફોર્મેશન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રોટેક્શન સેન્ટર-NCIIPC) સાથે, મહત્વપૂર્ણ માહિતી માળખાગત સુવિધાઓનું રક્ષણ કરવામાં આવે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવસ્થા

- > બુડાપેસ્ટ કન્વેન્શન ઓન સાયબર કાર્મ: આ એક આંતરરાષ્ટ્રીય સંધિ છે જે રાષ્ટ્રીય કાયદાઓને સુસંગત કરીને, તપાસ તકનીકોમાં સુધારો કરીને અને રાષ્ટ્રો વચ્ચે સહકાર વધારીને ઈન્ટરનેટ અને કમ્પ્યુટર સંબંધિત ગુનાઓનો સામનો કરવાનો પ્રયાસ કરે છે. આ સંધિ 1 જુલાઈ, 2004ના રોજ અમલમાં આવી હતી. ભારત આ કન્વેન્શન પર હસ્તાક્ષર કરનાર નથી.
- > ઈન્ટરનેટ ગવર્નન્સ ફોરમ (IGF): તે તમામ હિસ્સેદારો, એટલે કે સરકાર, ખાનગી ક્ષેત્ર અને નાગરિક સમાજને ઈન્ટરનેટ ગવર્નન્સ ચર્ચાઓ પર એકસાથે લાવવાનું કામ કરે છે.

ડૂગના દુરપયોગ અને ગેરકાયદેસર તસ્કરી સામે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ

- > તાજેતરમાં સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય એ 26 જૂનના રોજ ડૂગના દુરપયોગ અને ગેરકાયદેસર તસ્કરી સામે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ નિમિત્તે ડૂગ ફ્રી ઈન્ડિયા કેમ્પેઇન (નશા મુક્ત ભારત અભિયાન-NMBA) માટે એક વેબસાઈટ શરૂ કરી છે.

- > સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલય ડ્રગ્સની માંગ ઘટાડવા માટેનો નોડલ મંત્રાલય છે, જે દેશભરમાં ડ્રગ્સના દુરુપયોગને રોકવા માટે વિવિધ કાર્યક્રમોનો અમલ કરે છે.

Back to basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > ડ્રગ્સના દુરુપયોગથી મુક્ત વિશ્વના લક્ષ્યને હાંસલ કરવા માટે કાર્યવાહી અને સહકારને મજબૂત કરવા માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર જનરલ એસેમ્બલીએ ડિસેમ્બર 1987માં 26 જૂનને ડ્રગ એબ્યુઝ અને ગેરકાયદેસર તસ્કરી સામે આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ તરીકે ચિહ્નિત કરવાનો નિર્ણય લીધો હતો.
- વર્ષ 2021ની થીમ:
 - > જીવન બચાવવા માટે ડ્રગ્સ ફેક્ટસ શેર કરો
 - > સંબંધિત પહેલો
 - > નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ પર સિંગલ કન્વેન્શન, 1961
 - > સાયકોટ્રોપિક પદાર્થો પર સંમેલન-1971
 - > નાર્કોટિક ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક પદાર્થો પર ગેરકાયદેસર ટ્રાફિક પર સંમેલન, 1988
 - > ભારત આ ત્રણેય પર હસ્તાક્ષર કરનાર છે અને તેણે નાર્કોટિક્સ ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ (NDPS) એક્ટ, 1985 અમલમાં મૂક્યો છે.
 - > વર્લ્ડ ડ્રગ રિપોર્ટ દર વર્ષે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

ભારતીય પહેલો

- ડ્રગ ફ્રી ઇન્ડિયા અભિયાનઠાડ્રગ્સ ફ્રી ઇન્ડિયા અભિયાન:
 - > વિવિધ સ્ત્રોતોમાંથી ઉપલબ્ધ ડેટાના આધારે 15 ઓગસ્ટ, 2020ના રોજ દેશના 272 જિલ્લાઓમાં (સ્વતંત્રતા દિવસ) ડ્રગ ફ્રી ઇન્ડિયા અભિયાન શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
 - > આ અભિયાનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ડ્રગ્સના દુરુપયોગની સમસ્યાને અવરોધક તરીકે કામ કરવાનો, લોકોને વ્યસનપ્રત્યે જાગૃત કરવાનો, આ અભિયાન સાથે સંકળાયેલા વિવિધ લોકો અને સંસ્થાઓની ક્ષમતા નું નિર્માણ કરવાનો, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ સાથે સકારાત્મક ભાગીદારી બનાવવાનો અને સારવાર, પુનર્વસન અને પરામર્શ સુવિધાઓ વધારવાનો છે.
- ડ્રગ્સની માંગમાં ઘટાડો કરવા માટે રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના:
 - > સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે 2018-2025ના સમયગાળા માટે ડ્રગ્સની માંગ ઘટાડવા માટે રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના (ડ્રગ ડિમાન્ડ રિડક્શન માટેની રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના - NAPDDR)નો અમલ શરૂ કર્યો છે.
 - > તેનો ઉદ્દેશ અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ અને તેમના પરિવારોના શિક્ષણ, વ્યસન મુક્તિ અને પુનર્વસનને આવરી લેતી બહુ-આયામી વ્યૂહરચના મારફતે ડ્રગ્સના દુરુપયોગના પ્રતિકૂળ પરિણામોને ઘટાડવાનો છે.
 - > તે વ્યસન મુક્તિ શિક્ષણ, જાગૃતિ નિર્માણ, ડ્રગ આશ્રિતોની ઓળખ, કાઉન્સેલિંગ, સારવાર અને પુનર્વસન અને તાલીમ

અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો અને NGOના સહયોગી પ્રયાસો દ્વારા સેવા પ્રદાતાઓની ક્ષમતા નિર્માણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.

- > દેશભરમાં 500થી વધુ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ છે, જેને NAPDDR યોજના હેઠળ આર્થિક રીતે ટેકો આપવામાં આવે છે.

હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનારની 7મી આવૃત્તિ

- > હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનાર (IONS)ની 7મી આવૃત્તિનું આયોજન તાજેતરમાં કેન્ય નેવી દ્વારા રિયુનિયન આઈલેન્ડ પર કરવામાં આવ્યું હતું.
- > તે 2008માં ભારતીય નૌકાદળ દ્વારા કલ્પના કરવામાં આવેલી દ્વિવાર્ષિક ઘટના છે.

Back to basics : પરિચય

- > હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનાર એક સ્વૈચ્છિક અને સર્વસમાવેશક પહેલ છે જે દરિયાઈ સહયોગ વધારવા અને પ્રાદેશિક સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રના દરિયાકાંઠાના રાજ્યોની નૌકાદળોને એકસાથે લાવે છે.
- > તે કુદરતી આપત્તિઓ સામે અસરકારક પ્રતિસાદ વ્યવસ્થા પણ હાથ ધરે છે અને માનવીય સહાય અને આપત્તિ રાહત (HADR)ની ખાતરી કરે છે.
- > હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનાર (IONS)નું નેતૃત્વ ભારત (2008-10), સંયુક્ત આરબ અમીરાત (2010-12), દક્ષિણ આફ્રિકા (2012-14), ઓસ્ટ્રેલિયા (2014-16), બાંગ્લાદેશ (2016-18) અને ઇસ્લામિક રિપબ્લિક ઓફ ઈરાન (2018-21) કરે છે.
- > ફાન્સે જૂન 2021માં બે વર્ષની મુદત માટે અધ્યક્ષપદ સંભાળ્યું હતું.

સભ્ય દેશો

- > IONSમાં 24 સભ્ય દેશોનો સમાવેશ થાય છે જે હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્ર (IOR) વિસ્તારની સરહદ પર છે અને 8 નિરીક્ષક દેશો છે.
- > સભ્યોને ભૌગોલિક વિસ્તારો પર આધારિત નીચેના ચાર પેટા પ્રદેશોમાં વિભાજિત કરવામાં આવ્યા છે:
 - > દક્ષિણ એશિયાઈ દરિયાકિનારા : બાંગ્લાદેશ, ભારત, માલદીવ, પાકિસ્તાન, સેશેલ્સ, શ્રીલંકા અને યુનાઈટેડ કિંગડમ (બ્રિટિશ હિંદ મહાસાગર પ્રદેશ).
 - > પશ્ચિમ એશિયાઈ કિનારા: ઈરાન, ઓમાન, સાઉદી અરેબિયા અને યુએઈ.
 - > પૂર્વ આફ્રિકાના દરિયાકિનારા: ફાન્સ (રિયુનિયન), કેન્યા, મોરેશિયસ, મોઝામ્બિક, દક્ષિણ આફ્રિકા અને તાન્ઝાનિયા.

- દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયન અને ઓસ્ટ્રેલિયન બીચ: ઓસ્ટ્રેલિયા, ઈન્ડોનેશિયા, મલેશિયા, મ્યાનમાર, સિંગાપોર, થાઈલેન્ડ અને તિમોર-લેસ્ટે.

ભારત માટે મહત્વ

- IONS આ ક્ષેત્રમાં ભારતની ત્રણ મહત્વાકાંક્ષાઓને પૂર્ણ કરે છે:
 - હિંદ મહાસાગરના દરિયાકાંઠાના રાજ્યો સાથે સંબંધોને મજબૂત અને ગાઢ બનાવવા.
 - શુદ્ધ સુરક્ષા પ્રદાતા (નેટ સિક્યોરિટી પ્રોવાઈડર) બનવાની તમારી નેતૃત્વ ક્ષમતા અને આકાંક્ષાઓ સ્થાપિત કરો.
 - IORમાં નિયમ આધારિત અને સ્થિર દરિયાઈ વ્યવસ્થાના ભારતના વિઝનને પૂર્ણ કરવા માટે.
 - તે ભારતને મલાક્કા સ્ટ્રેટ થી હોર્મુઝ સુધીના પ્રભાવના ક્ષેત્રને મજબૂત કરવામાં મદદ કરશે.
 - IONSનો ઉપયોગ આ ક્ષેત્રમાં ચીનની વધતી હાજરીને પ્રતિસંતુલિત કરવા માટે થઈ શકે છે.
- IOR સાથે સંકળાયેલા અન્ય મહત્વપૂર્ણ જૂથો/પહેલો:
 - હિંદ મહાસાગર રિમ એસોસિએશન: હિંદ મહાસાગર રિમ એસોસિએશન (IORA)ની સ્થાપના વર્ષ 1997માં કરવામાં આવી હતી.
 - તેનો ઉદ્દેશ હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રની અંદર પ્રાદેશિક સહકાર અને ટકાવ વિકાસને મજબૂત કરવાનો છે.
 - હિંદ મહાસાગર આયોગ: તાજેતરમાં ભારતને હિંદ મહાસાગર આયોગના સુપરવાઈઝર તરીકે મંજૂરી આપવામાં આવી છે, જે એક આંતરસરકારી સંગઠન છે જે દક્ષિણ-પશ્ચિમ હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં વધુ સારા સમુદ્ર-શાસન (દરિયાઈ શાસન) તરફ કામ કરે છે.

સેફ્ટી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ફોર ઓલ ઇન ધ રિજન (સાગર):

- તેને વર્ષ 2015માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- સમુદ્ર મારફતે ભારત તેના દરિયાઈ પડોશીદેશો સાથે આર્થિક અને સુરક્ષા સહયોગને મજબૂત કરવા અને તેમની દરિયાઈ સુરક્ષા ક્ષમતાઓ બનાવવામાં મદદ કરવા માગે છે.
- એશિયા આફ્રિકા ડેવલપમેન્ટ કોરિડોર: એશિયા આફ્રિકા ડેવલપમેન્ટ કોરિડોર (AAGC)નો વિચાર ભારત અને જાપાન દ્વારા 2016માં જારી કરવામાં આવેલા સંયુક્ત ઘોષણાપત્રમાં ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો.
- વિકાસ અને સહકાર પ્રોજેક્ટ્સ, ગુણવત્તાયુક્ત માળખાગત સુવિધાઓ અને સંસ્થાકીય જોડાણ, ક્ષમતા અને કૌશલ્ય વૃદ્ધિ જેવા લોકોની ભાગીદારીના ચાર સ્તંભો પર AAGCની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

આંધ્રપ્રદેશ-તેલંગાણા જળ વિવાદ

- તાજેતરમાં આંધ્રપ્રદેશ અને તેલંગાણાના સરહદી જિલ્લાઓમાં

વધતા તણાવને કારણે વિવિધ હાઈડ્રો પાવર પ્રોજેક્ટ્સ પર પોલીસ દળો તૈનાત કરવામાં આવ્યા હતા.

- આંધ્રપ્રદેશ કૃષ્ણા રિવર મેનેજમેન્ટ બોર્ડ (KRMB) ને ફરિયાદ કરી છે કે તેલંગાણા દ્વારા શ્રીસૈલમ પ્રોજેક્ટના પાણીનો ઉપયોગ વીજ ઉત્પાદન માટે કરવામાં આવી રહ્યો છે.
- KRMBએ તેના તાજેતરના આદેશોમાં તેલંગાણાને વીજ ઉત્પાદન બંધ કરવા જણાવ્યું હતું. તેલંગાણા સરકારે KRMBના આદેશોનું ઉલ્લંઘન કરવાને કારણે તણાવ ઊભો થયો છે.

Back to basics : વિવાદ વિશે

- તેલંગાણા અને આંધ્રપ્રદેશમાં કૃષ્ણા અને ગોદાવરી અને તેમની સહાયક નદીઓનું પાણી છે.
- બંને રાજ્યોએ નદી બોર્ડ, કેન્દ્રીય જળ પંચ અને સર્વોચ્ચ પરિષદ પાસેથી મંજૂરી મેળવ્યા વિના આંધ્રપ્રદેશ પુનર્ગઠન અધિનિયમ, 2014 હેઠળ અનેક નવા પ્રોજેક્ટ્સનો પ્રસ્તાવ મૂક્યો છે.
- આંધ્રપ્રદેશ પુનર્ગઠન અધિનિયમ, 2014માં ગોદાવરી નદી વ્યવસ્થાપન બોર્ડ અને કૃષ્ણા નદી વ્યવસ્થાપન બોર્ડની કામગીરી પર નજર રાખવા માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા સર્વોચ્ચ પરિષદની રચના કરવાનો આદેશ છે.
- સર્વોચ્ચ પરિષદમાં કેન્દ્રીય જળ સંસાધન પ્રધાન અને તેલંગાણા અને આંધ્રપ્રદેશના મુખ્યમંત્રીઓનો સમાવેશ થાય છે.
- તેલંગાણા સરકારે આંધ્રપ્રદેશ સરકારના શ્રીસૈલમ જળાશયના ઉપરના વિસ્તારમાંથી કૃષ્ણા નદીના પાણીનો ઉપયોગ વધારવાની દરખાસ્ત કરવા બદલ આંધ્રપ્રદેશ સામે ફરિયાદ નોંધાવી હતી.
- આંધ્રપ્રદેશમાં કૃષ્ણા નદી પર શ્રીસૈલમ જળાશયનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે. તે નલ્લામાલા ટેકરીઓમાં સ્થિત છે.
- ફરિયાદોનો જવાબ આપતાં આંધ્રપ્રદેશ સરકારે જણાવ્યું હતું કે, પલામુરૂ રંગારેડી, કૃષ્ણા નદી અને કલેશ્વરમ પર ડિંડી લિફ્ટ ઈરિગેશન પ્રોજેક્ટ, ગોદાવરી નદી પર તુપાકુલગુડમ પ્રોજેક્ટ અને કેટલાક સૂચિત બેરેજ તમામ નવા પ્રોજેક્ટ્સ હેઠળ આવરી લેવામાં આવ્યા છે.

આંતર-રાજ્ય નદી જળ વિવાદ

- ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ 262માં આંતરરાજ્ય જળ વિવાદોનો ચુકાદો આપવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- આ હેઠળ સંસદ કોઈ પણ આંતરરાજ્ય નદી અને નદી ખીણના પાણીના ઉપયોગ, વિતરણ અને નિયંત્રણ અંગેના કોઈપણ વિવાદ અથવા ફરિયાદના નિવારણ માટે કાયદા દ્વારા જોગવાઈઓ કરી શકે છે.
- સંસદ એ પણ પ્રદાન કરી શકે છે કે સુપ્રીમ કોર્ટ અથવા અન્ય કોઈ અદાલત આવા કોઈ વિવાદ અથવા ફરિયાદના સંદર્ભમાં તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરશે નહીં.

- > આ સંદર્ભમાં સંસદે બે કાયદાઓ - રિવર બોર્ડ એક્ટ (1956) અને આંતરરાજ્ય જળ વિવાદ અધિનિયમ (1956) અમલમાં મૂક્યો છે.
- > રિવર બોર્ડ એક્ટમાં કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા આંતરરાજ્ય નદી અને નદી ખીણોના નિયમન અને વિકાસ માટે નદીના બોર્ડની સ્થાપના કરવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.
- > સંબંધિત રાજ્ય સરકારોને તેમની વિનંતી પર સલાહ આપવા માટે રિવર બોર્ડની રચના કરવામાં આવી છે.
- > આંતરરાજ્ય જળ વિવાદ અધિનિયમ કેન્દ્ર સરકારને આંતરરાજ્ય નદી અથવા નદી ખીણમાંથી પાણીના સંદર્ભમાં બે અથવા વધુ રાજ્યો વચ્ચે વિવાદનો નિર્ણય લેવા માટે એડહોક ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવાની સત્તા આપે છે.
- > ટ્રિબ્યુનલનો નિર્ણય અંતિમ છે અને વિવાદના પક્ષો માટે બંધનકર્તા છે.
- > જળ વિવાદના સંદર્ભમાં, સુપ્રીમ કોર્ટ અથવા અન્ય કોર્ટ અદાલત તેના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરી શકે નહીં, જેને આ કાયદા હેઠળ ટ્રિબ્યુનલમાં મોકલી શકાય છે.

ગોદાવરી નદી

- > મૂળ: ગોદાવરી નદી મહારાષ્ટ્રના નાસિક નજીક ત્ર્યંબકેશ્વરથી ઉદ્ભવે છે અને બંગાળની ખાડીમાં પડતા પહેલા લગભગ 1465 કિમીનું અંતર કાપે છે.
- > ડ્રેનેજ સિસ્ટમ: ગોદાવરી બેંગ્લોર મહારાષ્ટ્ર, તેલંગાણા, આંધ્રપ્રદેશ, છત્તીસગઢ અને ઓડિશા રાજ્યો ઉપરાંત મધ્ય પ્રદેશ, કર્ણાટક અને પુડુચેરીના મધ્ય વિસ્તારના નાના ભાગોમાં ફેલાયેલું છે.
- > સહાયક નદીઓ: પ્રવર, પૂર્ણા, મંજારા, પેનગંગા, વર્ધા, વેનગંગા, પ્રંહિતા (વેન્ગંગા, પેનગંગા, વર્ધાનો સંયુક્ત પ્રવાહ), ઈન્દ્રાવતી, માનેર અને સાબારી.

કૃષ્ણા નદી

- > સ્ત્રોત: તે મહારાષ્ટ્રના મહાબળેશ્વર (સતારા) નજીક ઉદ્ભવે છે. ગોદાવરી નદી પછી દ્વીપકલ્પીય ભારતની તે બીજી સૌથી મોટી નદી છે.
- > ડ્રેનેજ સિસ્ટમ: આ નદી બંગાળની ઊભી સ્થિતિને મળે તે પહેલાં મહારાષ્ટ્ર (303 કિમી), ઉત્તર કર્ણાટક (480 કિમી) અને તેલંગાણા અને આંધ્રપ્રદેશમાં બાકીના 1300 કિમી જેવા ચાર રાજ્યોમાં વહે છે.
- > સહાયક નદીઓ: તુંગભદ્ર, કોયના, ભીમા, ઘાટપ્રભા, વર્ણા, ડિંડી, મુસી, દૂધગંગા વગેરે મુખ્ય સહાયક નદીઓ છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. ગોદાવરી નદી અને કૃષ્ણા નદી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ગોદાવરી નદી મહારાષ્ટ્રના નાસિક નજીક ત્ર્યંબકેશ્વરથી ઉદ્ભવે છે અને બંગાળની ખાડીમાં પડતા પહેલા લગભગ 1465 કિમીનું અંતર કાપે છે.
 2. ગોદાવરી બેંગ્લોર મહારાષ્ટ્ર, તેલંગાણા, આંધ્રપ્રદેશ, છત્તીસગઢ અને ઓડિશા રાજ્યો ઉપરાંત મધ્ય પ્રદેશ, કર્ણાટક અને પુડુચેરીના મધ્ય વિસ્તારના નાના ભાગોમાં ફેલાયેલું છે.
 3. કૃષ્ણા નદી મહારાષ્ટ્રના મહાબળેશ્વર (સતારા) નજીક ઉદ્ભવે છે. ગોદાવરી નદી પછી દ્વીપકલ્પીય ભારતની તે બીજી સૌથી મોટી નદી છે.
 4. કૃષ્ણાની સહાયક નદીઓ તુંગભદ્ર, કોયના, ભીમા, ઘાટપ્રભા, વર્ણા, ડિંડી, મુસી, દૂધગંગા વગેરે મુખ્ય સહાયક નદીઓ છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
2. તાજ હોટેલ્સ (Taj Hotels) વિશે ધ્યાનમાં લો.
 1. તે લક્ષ્મી હોટેલોની સાંકળ છે, જે ઈન્ડિયન હોટેલ્સ કંપની લિમિટેડની પેટાકંપની છે. તેનું મુખ્ય મથક મુંબઈમાં છે.
 2. ટાટા ગ્રુપના સ્થાપક જમશેદજી ટાટા દ્વારા આ હોટેલની સ્થાપના 1903 માં કરવામાં આવી હતી. આમ, તે ટાટા જૂથનો એક ભાગ છે.
 3. આ કંપની 100 થી વધુ હોટેલ અને હોટેલ-રિસોર્ટનું સંચાલન કરે છે. ભારતમાં 84 હોટેલો કાર્યરત છે જ્યારે 16 અન્ય મલેશિયા, માલદીવ, ભૂટાન, નેપાળ, દક્ષિણ આફ્રિકા, શ્રીલંકા, યુકે, યુએઈ, યુએસએ અને ઝામ્બીયા જેવા દેશોમાં કાર્યરત છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
3. એમેઝોન વેબ સેવાઓ (Amazon Web Services) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. એમેઝોન વેબ સેવાઓ એમેઝોનની પેટા કંપની છે જે વ્યક્તિઓને ઓન-ડિમાન્ડ ક્લાઉડ કમ્પ્યુટિંગ પ્લેટફોર્મ અને API પ્રદાન કરે છે. સ્ટીફન સ્મિડ એમેઝોન વેબ સર્વિસીસના વાઈસ પ્રેસિડેન્ટ છે.
 2. Amazon Elastic Compute Cloud (EC2) એ કંપનીની એક સેવા છે જે વપરાશકર્તાઓને ઈન્ટરનેટ દ્વારા હંમેશાં કમ્પ્યુટરનો વર્ચ્યુઅલ ક્લસ્ટર રાખવા દે છે.
 3. આ વર્ચ્યુઅલ કમ્પ્યુટર્સ હાર્ડવેર સેન્ટ્રલ પ્રોસેસિંગ યુનિટ (CPU) અને ગ્રાફિક્સ પ્રોસેસિંગ યુનિટ (GPU), લોકલ અને રેમ મેમરી, હાર્ડ-ડિસ્ક અને SSD સ્ટોરેજ વગેરેના સંદર્ભમાં વાસ્તવિક કમ્પ્યુટર જેવા છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. ડ્રેગન ફળ (Dragon Fruit) વિષે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડ્રેગન ફળને "કમલમ" તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે. તે મોટે ભાગે ઓડિશા, કર્ણાટક, કેરળ, તામિલનાડુ, મહારાષ્ટ્ર, પશ્ચિમ બંગાળ, ગુજરાત, આંધ્ર પ્રદેશ અને આંધ્રાપ્રદેશ અને નિકોબાર ટાપુઓ સહિતના રાજ્યોમાં ઉગાડવામાં આવે છે.
2. આ ફળોમાં ફાઇબર, વિટામિન, ખનિજો અને એન્ટીઓક્સિડન્ટો ભરપૂર હોય છે. તેનું ઉત્પાદન ભારતમાં 1990 ના દાયકાની શરૂઆતમાં શરૂ થયું હતું.
3. ભારત ઉપરાંત, દક્ષિણપૂર્વ એશિયા, યુનાઇટેડ સ્ટેટ્સ, કેરેબિયન, મેસોઆમેરિકા, ઓસ્ટ્રેલિયા અને ઉષ્ણકટિબંધીય અને ઉષ્ણકટિબંધીય વિશ્વમાં ડ્રેગન ફળની ખેતી કરવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. દીપિકા કુમારી (Deepika Kumari) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દીપિકા કુમારીનો જન્મ 13 જૂન 1994 માં ગરખંડના રાંચીમાં થયો હતો. તેઓ ભારતના સૌથી પ્રખ્યાત તીરંદાજોમાં ના એક છે.
2. હાલ તે વૈશ્વિક સ્તરે 9મા ક્રમે છે. તેણીએ 2010 ના કોમનવેલ્થ ગેમ્સમાં વ્યક્તિગત રિકર્વ ઈવેન્ટ અને મહિલા ટીમના રિકર્વ ઈવેન્ટમાં ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા હતા.
3. તેણે આજ સુધી તીરંદાજી વર્લ્ડ કપમાં 10 ગોલ્ડ મેડલ જીત્યા છે. તેમને વર્ષ 2012માં અર્જુન એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે 2016 માં તેમને પદ્મશ્રીથી નવાજવામાં આવ્યા હતા.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. તાજેતરમાં કયું રાજ્ય ભારતનું પ્રથમ હડકવા મુક્ત રાજ્ય બન્યું છે?

- (A) ઓડિશા (B) મહારાષ્ટ્ર
(C) કર્ણાટક (D) ગોવા

7. પલાગુમ્મી સૈનાથ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે ભારતીય પત્રકાર અને "Everybody Loves a Good Drought" પુસ્તકના લેખક છે. તેઓ ખેડૂતોના પ્રશ્નો પર સક્રિયપણે અભિયાન ચલાવી રહ્યા છે અને સંયુક્ત એકતા મોરચા (Samyukta Ekta Morcha) ને સમર્થન આપે છે જે ભારતના ખેડૂત આંદોલન તરફ દોરી જાય છે.
 2. તેમને 2007 માં રેમન મેગ્સેસે એવોર્ડ (Ramon Magsaysay Award) થી નવાજવામાં આવ્યા હતા કારણ કે તેઓ માને છે કે "પત્રકારત્વ લોકો માટે છે, શેરધારકો માટે નથી".
 3. તેમણે 2014 માં People's Archive of Rural India (PARI) ની સ્થાપના કરી, જે એક ઓનલાઇન પ્લેટફોર્મ છે જેમાં ભારતમાં સામાજિક અને આર્થિક અસમાનતા, ગરીબી, ગ્રામીણ બાબતો, ગરીબી પછીના અને વૈશ્વિકરણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

8. કોચીન બંદર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે કેરળનાં કોચિ શહેરમાં અરબી સમુદ્ર, લક્ષદ્વીપ સમુદ્ર અને હિંદ મહાસાગર સમુદ્ર માર્ગ પરનું એક મુખ્ય બંદર છે.
 2. તે ભારતના સૌથી મોટા બંદરોમાંનું એક છે. તે ભારતનો પ્રથમ ટ્રાન્સશીપમેન્ટ બંદર પણ છે. તે કોચી તળાવમાં બે ટાપુ ઓ વિલિંગડન આઇલેન્ડ અને વલ્લારપડમ પર સ્થિત છે.
 3. આંતરરાષ્ટ્રીય કન્ટેનર ટ્રાન્સશીપમેન્ટ ટર્મિનલ (ICTT) (કોચિન બંદરનો ભાગ) એ ભારતની સૌથી મોટી કન્ટેનર ટ્રાન્સશીપમેન્ટ સુવિધા છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. નાણાકીય સાક્ષરતા પાઠ્યપુસ્તક (Financial Literacy Textbook) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. નવી વૈકલ્પિક 'નાણાકીય સાક્ષરતા' થીમના ભાગ રૂપે તેને શરૂ કરવામાં આવી છે જે વિદ્યાર્થીઓને તેમના શિક્ષણના પ્રારંભિક તબક્કે મૂળભૂત નાણાકીય ખ્યાલો (basic financial concepts) ને સમજી શકશે. આ પાઠ્યપુસ્તકમાં નાણાકીય જાગરૂકતા સંબંધિત મહત્વપૂર્ણ વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.
 2. તે ટીમવર્ક અને કાર્ડ, UPI, વોલેટ વગેરે સહિતના બેંકિંગ, સુરક્ષા અને ડિજિટલ ચુકવણી પદ્ધતિઓની મૂળ આર્થિક ખ્યાલોને આવરી લે છે. તે બેન્કિંગના મૂળ, સિક્કાથી કાગળની ચલણ, બેંકોના પ્રકારો અને અન્ય કાર્યો અને બેંકો દ્વારા કરવામાં આવતા કાર્યો અને સેવાઓ પર પ્રકાશ પાડશે.
 3. તે યુપીઆઈ, UPI, IMPS, USSD, NACH, mPoS, QR કોડ અને ATM જેવા અદ્યતન ખ્યાલોમાં ચલણ, બેંકિંગ, બચત અને રોકાણથી ડિજિટલ પેમેન્ટ ચળવળને પ્રોત્સાહન આપવા માટે RBI અને ભારત સરકારની મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકાને પણ પ્રકાશિત કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. ડો. બિધનચંદ્ર રોય (Dr. Bidhan Chandra Roy) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- તેનો જન્મ 1 જુલાઈ 1882 ના રોજ બિહારના પટનામાં થયો હતો અને તેનું મૃત્યુ 1 જુલાઈ 1962 ના રોજ કોલકાતા, પશ્ચિમ બંગાળમાં થયું હતું.
 - તે ખૂબ જ આદરણીય ચિકિત્સક અને પ્રખ્યાત સ્વતંત્ર સેનાની હતા. તેઓ પશ્ચિમ બંગાળના બીજા મુખ્ય પ્રધાન હતા અને 1948 થી લઈને 1962 માં તેમના મૃત્યુ સુધી તેઓ 14 વર્ષો સુધી આ પદ પર રહ્યા. તેઓ ઘણીવાર પશ્ચિમ બંગાળ ના મહાન આર્કિટેક્ટ તરીકે માનવામાં આવે છે.
 - 1961 માં તેમને ભારત રત્ન, ભારતનો સર્વોચ્ચ નાગરિક એવોર્ડથી નવાજવામાં આવ્યા. તેમની યાદમાં કેન્દ્ર સરકારે ડો.બી.સી.રોય નેશનલ એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. 1928 માં ઈન્ડિયન મેડિકલ એસોસિએશન (IMA) અને મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઈન્ડિયા (MCI) ની રચનામાં પણ તેઓ મહત્વની ભૂમિકા ભજવતા હતા.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. નવા IT નિયમો વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- કેન્દ્ર સરકારે Information Technology (Intermediary Guidelines and Digital Media Ethics Code) Rules ને ફેબ્રુઆરી 2021 માં સૂચિત કર્યું છે. આ નિયમ સોશિયલ મીડિયા અને ઓવર-ઘ-ટોપ (OTT) પ્લેટફોર્મથી સંબંધિત છે. આ નિયમો માહિતી ટેકનોલોજી (IT) એક્ટ, 2000 ની કલમ 87 (2) હેઠળ બનાવવામાં આવ્યા હતા.
 - નવા નિયમો મુજબ, ફરિયાદ નિવારણ મિકેનિઝમ (grievance redressal mechanism) હેઠળ નિવાસી ફરિયાદ અધિકારીની નિમણૂક કરવામાં આવશે અને સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પરની સામગ્રીની સક્રિય દેખરેખ રાખવામાં આવશે.
 - સોશિયલ મીડિયા પ્લેટફોર્મ પર ભારતીય વપરાશકર્તાઓ માટે માસિક પાલન અહેવાલો પ્રકાશિત કરવા પડશે. વળી, ભારતમાં અધિકારીઓ કોઈ પણ સંદેશની ઉત્પત્તિ ઓળખવા માટે આ પ્લેટફોર્મનો ઓર્ડર આપી શકે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

12. ડિસ્કોમ રિફોર્મ સ્કીમ (DISCOM Reform Scheme) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- તે સુધારા આધારિત પરિણામ સાથે જોડાયેલ વીજ વિતરણ ક્ષેત્રની યોજના છે. તે 2025-2026 સુધી અમલમાં રહેશે. તેની જાહેરાત યુનિયન બજેટ 2021 માં કરવામાં આવી હતી.
 - આ યોજનામાં ઈન્ટિગ્રેટેડ પાવર વિકાસ યોજના (Integrated Power Development Scheme) અને દીન દયાળ ઉપાધ્યાય ગ્રામ જ્યોતિ યોજના (Deen Dayal Upadhyaya Gram Jyoti Yojana) જેવા કાર્યક્રમો આવરી લેવામાં આવ્યા છે.
 - યોજનામાં પાવર ફીડરથી લઈને ગ્રાહક સ્તર સુધીના વિતરણ ક્ષેત્રની સાથે ફરજિયાત સ્માર્ટ મીટરિંગ ઈકોસિસ્ટમ શામેલ છે. તે લગભગ 250 મિલિયન પરિવારોને આવરી લે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. કયાં રાજ્યે 2021-24 માટે IT પોલિસી શરૂ કરી છે?
- (A) મહારાષ્ટ્ર (B) કેરળ
(C) કર્ણાટક (D) આંધ્રપ્રદેશ

14. યુનાઈટેડ નેશન્સ વર્લ્ડ ફૂડ પ્રોગ્રામ (WFP) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- WFP એ યુનાઈટેડ નેશન્સની ફૂડ-સહાયતા શાખા છે. તે વિશ્વની સૌથી મોટી માનવતાવાદી સંસ્થા છે, જે ભૂખમરા અને ખોરાકની સુરક્ષા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે, અને શાળાના ભોજનનો સૌથી મોટો પ્રદાતા છે.
 - તેની સ્થાપના 1961 માં કરવામાં આવી હતી અને મુખ્ય મથક રોમમાં છે. તેણે 2019 સુધીમાં 88 દેશોમાં 97 મિલિયન લોકોની સેવા કરી છે.
 - યુદ્ધ અને સંઘર્ષના હથિયાર તરીકે ખોરાકના ઉપયોગને રોકવા અને વિરોધી વિસ્તારોને અન્ન સહાય પ્રદાન કરવાના પ્રયત્નો બદલ તેને 2020 માં નોબલ શાંતિ પુરસ્કાર મળ્યો હતો.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

15. પ્રો. પી.સી. મહાલનોબિસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- 1968 માં પદ્મ વિભૂષણથી સન્માનિત, પ્રોફેસર પી.સી. આંકડા ક્ષેત્રે મહાલનોબિસનું યોગદાન વિશ્વવ્યાપી માન્યતા પ્રાપ્ત છે. તેમણે 1947 થી 1951 દરમિયાન સ્ટેટિસ્ટિકલ સેમ્પલિંગ પર યુનાઈટેડ નેશન્સના ડેપ્યુટી કમિશનના અધ્યક્ષ તરીકે સેવા આપી હતી.
 - 1931 માં, પ્રો. પીસી મહાલનોબિસે ISI-ભારતીય આંકડાકીય સંસ્થાની સ્થાપના કરી (ISI એપ્રિલ 1932 માં ઔપચારિક નોંધાયેલ). આઝાદી પછી, ISI દ્વારા આ સર્વે માટે એક વ્યાપક સામાજિક-આર્થિક રાષ્ટ્રીય નમૂના સર્વેની રચના કરવામાં આવી હતી અને તેનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું.
 - રાષ્ટ્રીય નમૂના સર્વે (NSS) ની રચના તેમના દ્વારા વર્ષ 1950 માં કરવામાં આવી હતી. આજની તારીખે, NSS એ દેશમાં નમૂના સર્વેક્ષણના સંગ્રહ માટે ભારત સરકારની મુખ્ય એજન્સી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

16. દરિયાઈ પવન 2021 (Sea Breeze 2021) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- આ ક્વાયત 28 જૂન, 2021 ના રોજ શરૂ થઈ હતી અને તે બે અઠવાડિયા સુધી ચાલશે. તેમાં યુએસ, નાટો સાથીઓ અને યુકેનનાં લગભગ 32 યુદ્ધ જહાજો અને 40 વિમાનોનો સમાવેશ કરવામાં આવશે.
 - આ ક્વાયતમાં 5000 સૈનિકો અને 18 વિશેષ કામગીરી ભાગ લેશે. યુએસ બાજુથી, ડિસ્ટ્રોયર રોસ યુકેન બંદરે પહોંચ્યો છે જે ક્વાયતમાં જોડાયો છે.
 - યુકેનના જણાવ્યા મુજબ, બહુરાષ્ટ્રીય શાંતિ સ્થાપના અને સુરક્ષા કામગીરી દરમિયાન સંયુક્ત કાર્યવાહીમાં અનુભવ મેળવવાના હેતુથી આ ક્વાયત હાથ ધરવામાં આવી છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

17. મોડર્ના રસી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- મોડર્ના રસી બનાવવાની પદ્ધતિ મેસેજર RNA(mRNA) પર આધારિત છે.
 - mRNA કોષોને કોરોનાવાયરસ સામે પ્રતિરક્ષા પેદા કરવામાં મદદ કરે છે. ફાઈઝરની સાથે, આ રસી સમૃદ્ધ દેશોમાં પણ પસંદ કરવામાં આવી રહી છે.
 - તે કોરોનાવાયરસને રોકવામાં 90% કરતા વધારે અસરકારક છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

18. શૈક્ષણિક પરીક્ષણ સેવા (Education Testing Service – ETS) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- ETS ગ્રેજ્યુએટ રેકોર્ડ પરીક્ષાઓ (Graduate Record Examinations – GRE) અને TOEFL (Test of English as a Foreign Language) ની પરીક્ષા આયોજિત કરે છે.
 - આ પ્રમાણભૂત પરીક્ષા યુ.એસ. અને અન્યત્ર ઘણી યુનિવર્સિટીઓમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે પાસ કરવી જરૂરી છે. આ પહેલા, પાસપોર્ટ જ ભારતમાં પરીક્ષા આપનારાઓ માટે એકમાત્ર સ્વીકૃત ઓળખ પુરાવો હતો. આધાર કાર્ડ TOEFL અને GRE સામાન્ય હોમ-આધારિત પરીક્ષણો માટે લાગુ થશે, જે રોગચાળા દરમિયાન લોકપ્રિયતા મેળવી ચૂક્યા છે.
 - આ ઓગસ્ટ 2021 થી શરૂ થનારી નવી TOEFL એસેન્શિયલ્સ ટેસ્ટ પર પણ લાગુ થશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

19. આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઈડ દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- દર વર્ષે 30 જૂન આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઈડ દિવસ (International Asteroid Day) તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. તે સંયુક્ત રાષ્ટ્ર દ્વારા ઉજવવામાં આવે છે.
 - 30 જૂન, 1908 ના રોજ સાઈબેરીયન તુંગુસ્કા ઇવેન્ટ (Siberian Tunguska Event) ની વર્ષગાંઠ પર આંતરરાષ્ટ્રીય એસ્ટરોઈડ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.
 - તુંગુસ્કા ઇવેન્ટ (Tunguska Event) માનવ ઇતિહાસમાં નોંધાયેલ સૌથી મોટો જાણીતો વિસ્ફોટ છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

20. GST દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- 1 જુલાઈ GST (GOODS AND SERVICE TAX) દિવસ તરીકે મનાવવામાં આવે છે. આ વર્ષ ગુડ્સ અને સર્વિસ ટેક્સના સીમાચિહ્ન કર સુધારણાના અમલીકરણની વર્ષગાંઠ છે.
 - નવા પરોક્ષ કર શાસન એટલે કે ગુડ્સ એન્ડ સર્વિસ ટેક્સ (GST) ની પ્રથમ વર્ષગાંઠ નિમિત્તે 1 જુલાઈ 2018 ના રોજ પ્રથમ GST દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
 - સંસદના સેન્ટ્રલ હોલમાં યોજાયેલા એક કાર્યક્રમમાં 30 જૂન અને 1 જુલાઈ, 2017 ની દરમિયાનમાં રાત્રે GST લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

21. અભિમન્યુ મિશ્રા (Abhimanyu Mishra) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. અભિમન્યુ મિશ્રાનો જન્મ 5 ફેબ્રુઆરી, 2009 ના રોજ અમેરિકાના ન્યુ જર્સીમાં થયો હતો.
2. તેણે 2002માં સેરગેઈ કરજાકિને રચિત 12 વર્ષ અને સાત મહિનાનો રેકોર્ડ તોડ્યો છે.
3. ચેસ ઈતિહાસનો તે સૌથી નાનો ગ્રાન્ડમાસ્ટર છે, જેણે 12 વર્ષ, ચાર મહિના અને 25 દિવસની ઉંમરે આ સિદ્ધિ હાંસલ કરી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

22. એશિયાના સૌથી લાંબા હાઈ સ્પીડ ટેસ્ટ ટ્રેક NATRAXનું ઉદ્ઘાટન કયાં રાજ્યમાં થયું?

- (A) મહારાષ્ટ્ર (B) આસામ
(C) આંધ્રપ્રદેશ (D) મધ્યપ્રદેશ

23. ફેસબુક વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ફેસબુક એક અમેરિકન કંપની છે, જેની સ્થાપના માર્ક ઝુકરબર્ગ દ્વારા કરવામાં આવી છે. તે કેલિફોર્નિયાના મેનલો પાર્કમાં સ્થિત છે.
2. તે મૂળરૂપે "TheFacebook.com" તરીકે સ્થાપિત થયું હતું. તે વૈશ્વિક સોશિયલ નેટવર્કિંગ સેવા છે અને વિશ્વની સૌથી કિંમતી કંપનીઓમાંની એક છે.
3. તે Google, Apple, Microsoft અને Amazon સાથે યુ.એસ.ની મોટી પાંચ કંપનીઓમાંની એક છે. તેણે ઈન્સ્ટાગ્રામ, વોટ્સએપ, ગિફી, ઓકુલસ અને મેપિલરી મેળવી લીધી છે. જિઓ પ્લેટફોર્મ્સમાં પણ તેની 9.9% હિસ્સો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

24. ગ્રીન પાસ (Green Pass) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ એક EU ડિજિટલ કોવિડ પ્રમાણપત્ર છે કે જેને 1 જુલાઈથી EU ની અંદર મુસાફરી કરવી પડશે. તે વ્યક્તિઓ યુરોપની મુસાફરી કરી શકશે જેમને તેની સૂચિમાં રસીના બે ડોઝ લીધા હતા.
2. તે તેમને ફરજિયાત સંસર્ગ (mandatory quarantine) થી મુક્તિ પણ આપશે.
3. આમાં નામ, જન્મ તારીખ, ઈશ્યુની તારીખ, રસીનું નામ અને નકારાત્મક પરીક્ષણનું પરિણામ અથવા COVID-19 રોગમાંથી પુનઃપ્રાપ્તિ જેવી માહિતી શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

24. Shopsy App વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોઈ પણ રોકાણ વિના લોકોને ઓનલાઈન વ્યવસાય શરૂ કરવામાં સહાય માટે આ એપ્લિકેશન શરૂ કરવામાં આવી છે. તે બિન-મહાનગરોમાં ઈ-કોમર્સની પહોંચને પણ વધુ તીવ્ર બનાવશે.

2. એકવાર વપરાશકર્તાઓ એપ્લિકેશન પર નોંધણી કરાવે છે, તે ફિલપકાર્ટ વેચાણકર્તાઓ દ્વારા ઓફર કરેલા 150 મિલિયન ઉત્પાદનોની કેટલોગને શેર કરી શકશે. તેમાં સુંદરતા, ફેશન, મોબાઈલ, ઇલેક્ટ્રોનિક્સ જેવા ઉત્પાદનો હશે.

3. Shopsy વપરાશકર્તાઓ લોકપ્રિય સોશિયલ મીડિયા અને મેસેજિંગ એપ્લિકેશન્સ દ્વારા સંભવિત ગ્રાહકો સાથે કેટલોગ શેર કરી શકે છે. તેઓ તેમના વતી ઓર્ડર પણ આપી શકે છે અને દરેક વ્યવહાર પર કમિશન કમાવી શકે છે. ઓર્ડર આપવામાં આવતા ઉત્પાદનોની કેટેગરીના આધારે કમિશનની ટકાવારી બદલાશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

25. માના પટેલ (Maana Patel) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તેનો જન્મ 18 માર્ચ 2000 ના રોજ થયો હતો. તે અમદાવાદ, ગુજરાતની બેકસ્ટ્રોક તરણવીર છે.

2. 13 વર્ષની ઉંમરે, તેણે હૈદરાબાદની 40 મી જુનિયર રાષ્ટ્રીય એક્વેટિક્સ ચેમ્પિયનશીપમાં 200 મી બેકસ્ટ્રોકમાં 2: 23.41 સેકન્ડ કર્યું હતું.

3. 2019 માં, તેણે બેંગલોરની 10 મી એશિયન એજ-ગ્રુપ ચેમ્પિયનશીપમાં છ મેડલ (1 ગોલ્ડ, 4 સિલ્વર, 1 બ્રોન્ઝ) જીત્યા.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

26. કેન્દ્ર સરકારે LIC ના અધ્યક્ષની નિવૃત્તિ વય વધારીને કેટલા વર્ષ કરી?

- (A) 65 (B) 70
(C) 60 (D) 62

27. આરોગ્ય સંભાળ માહિતી મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. 11 નવેમ્બર, 2020 ના રોજ દિલ્હીમાં એક ઉચ્ચ સ્તરીય બેઠક દરમિયાન HIMSની ઘોષણા કરવામાં આવી હતી. આ દરમિયાન રાજ્ય સરકાર દ્વારા સંચાલિત તમામ હોસ્પિટલોમાં ઈ-હેલ્થ કાર્ડ આપવાની જાહેરાત પણ કરવામાં આવી હતી.

2. HIMS હેઠળ, રાજ્યના દરેક નાગરિકને સરકારી આરોગ્ય સેવાઓના લાભની ઉપલબ્ધતા સુનિશ્ચિત કરવા માટે ઈ-હેલ્થ કાર્ડ આપવામાં આવશે.

3. HIMS આરોગ્ય સંભાળ વિતરણ પ્રક્રિયા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે જેમ કે દર્દીની સંભાળ, સપ્લાય ચેન મેનેજમેન્ટ, હોસ્પિટલ એડમિનિસ્ટ્રેશન, પ્લાનિંગ અને બજેટ અને બેકઅપ સેવાઓ. સિસ્ટમમાં હેલ્થ હેલ્પલાઇન અને 24x7 કોલ સેન્ટર શામેલ છે, જે દર્દીઓને સલાહ અને આરોગ્યની માહિતી પ્રદાન કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

28. કુવેમ્પુ રાષ્ટ્રીય પુરસ્કાર (Kuvempu Rashtriya Purashar) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દિવંગત કવિ કુવેમ્પુની યાદમાં કુવેમ્પુ રાષ્ટ્રીય એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. આ એવોર્ડમાં 5 લાખનું રોકડ ઈનામ, સિલ્વર મેડલ અને પ્રશસ્તિપત્ર શામેલ છે.

2. રાષ્ટ્રકવિ કુવેમ્પુ ટ્રસ્ટ દ્વારા 2013માં ભારતીય બંધારણ દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત ભારતીય ભાષાઓમાં ફાળો આપવા બદલ સાહિત્યકારોનું સન્માન કરવા માટે આ એવોર્ડની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.

3. આ એવોર્ડ મલયાલમ, ઉર્દુ, હિન્દી, મરાઠી, પંજાબી અને કન્નડના લેખકોને આપવામાં આવ્યો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

29. ઈન્ડિયન એસોસિએશન ઓફ ક્રિકબોક્સિંગ ઓર્ગેનાઇઝેશન (IAKO) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IAKO એ ભારતમાં ક્રિકબોક્સિંગનું રાષ્ટ્રીય સંઘ છે. તેની સ્થાપના 1993માં ભારતમાં ક્રિકબોક્સિંગ પ્રવૃત્તિઓને નિયંત્રિત કરવા અને પ્રોત્સાહન આપવા માટે થઈ હતી.

2. તે રાજ્યો, કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશો અને વિશેષ સશસ્ત્ર દળોમાં કલાપ્રેમી ક્રિકબોક્સિંગ અને વ્યાવસાયિક ક્રિકબોક્સિંગને પ્રોત્સાહન આપે છે.

3. IAKO એ સ્કૂલ ગેમ્સ ફેડરેશન ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત પ્રથમ માર્શલ આર્ટ્સ ફેડરેશન છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

30. આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે જુલાઈના પહેલા શનિવારે આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી દિવસ (International Day of Cooperatives) ની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

2. આ દિવસની ઉજવણીનો મુખ્ય ઉદ્દેશ સહકારી ક્ષેત્રની ચિંતાઓ અંગે જાગૃતિ લાવવા માટે વિશ્વનું ધ્યાન આકર્ષિત કરવાનો છે.

3. આંતરરાષ્ટ્રીય સહકાર દિવસ પ્રથમવાર વર્ષ 1923માં ઉજવવામાં આવ્યો હતો. તેની સ્થાપના આંતરરાષ્ટ્રીય સહકારી જોડાણ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

31. રાષ્ટ્રીય ઈમ્યુનાઇઝેશન તકનીકી સલાહકાર જૂથ (NITAG) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. NITAG એ સલાહકાર સમિતિ છે જે સરકારોને રસી સંબંધિત માહિતી પ્રદાન કરવા માટે જવાબદાર નિષ્ણાતોના મલ્ટિડિસિપ્લિનરી જૂથનો સમાવેશ કરે છે.

2. આ માહિતી રસી અને રસીકરણ નીતિ સંબંધિત પુરાવા આધારિત નિર્ણયો લેવામાં મદદ કરે છે. દરેક દેશમાં NITAG નાં નામ જુદાં જુદાં છે.

3. ઉદાહરણો જેમ કે યુ.એસ. માં તેને Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP) ની સલાહકાર સમિતિ કહેવામાં આવે છે, યુકેમાં તેને Committee on Vaccination and Immunisation (JCVI) કહેવામાં આવે છે અને ભારતમાં તેને National Technical Advisory Group on Immunisation (NTAGI) કહેવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

32. રોકાણ પ્રમોશન એજન્સી (IPA) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. IPA એ એક સરકારી એજન્સી છે જેનું લક્ષ્ય દેશ, રાજ્ય, ક્ષેત્ર અથવા શહેરમાં રોકાણ આકર્ષિત કરવાનું છે.

2. IPA રોકાણ માટે આકર્ષક સ્થળના સ્થાન વિશે જાગૃતિ લાવવા માર્કેટિંગ પ્રવૃત્તિઓનો ઉપયોગ કરીને આ કરે છે. તેમાં ચાર મુખ્ય કાર્યો છે, રોકાણ ઉત્પન્ન કરવું, FDI હોસ્ટિંગ, દેશની છબી બિલ્ડિંગ, પ્રોજેક્ટ મેનેજમેન્ટ અને સેવાઓ પૂરી પાડવી.

3. તે વિકસિત દેશો માટે રોકાણ આકર્ષવામાં મહત્વની ભૂમિકા નિભાવે છે. તેનું કાર્ય ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ અથવા બિઝનેસ કન્સલ્ટિંગ કોર્પોરેશન જેવું જ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

33. ભારતની રાષ્ટ્રીય ચૂકવણી નિગમ (NPCI) વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. NPCI એક છત્ર સંસ્થા છે જે રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા હેઠળ રિટેલ પેમેન્ટ અને સેટલમેન્ટ સિસ્ટમ્સનું સંચાલન કરે છે.
2. તેની સ્થાપના ડિસેમ્બર 2008 માં કરવામાં આવી હતી.
3. તે કંપની અધિનિયમ 2013 ની કલમ 8 હેઠળ નોંધાયેલ નફાકારક માટેનું સંગઠન નથી. આની સ્થાપના ભારતીય રિઝર્વ બેંક અને ભારતીય બેન્ક સંઘ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

34. ડ્રોન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ડ્રોન માનવરહિત વિમાન માટે સામાન્ય પરિભાષા છે. માનવરહિત વિમાનોના ત્રણ પેટા સેટ છે - રિમોટલી પાયલોટ વિમાન, સ્વાયત્ત વિમાન અને મોડેલ વિમાન.
2. રિમોટલી પાયલોટ કરાયેલા વિમાનોમાં દૂરસ્થ પાઈલટ સ્ટેશનો, જરૂરી કમાન્ડ એન્ડ કન્ટ્રોલ લિંક્સ અને અન્ય ઘટકોનો સમાવેશ થાય છે.
3. યુદ્ધના ઉપયોગ ઉપરાંત, ડ્રોનનો ઉપયોગ કૃષિમાં જંતુ નાશકોનો છંટકાવ કરવા, પર્યાવરણીય ફેરફારો, હવાઈ ફોટોગ્રાફી અને શોધ અને રાહત કામગીરી વગેરે પર નજર રાખવા માટે થાય છે.
4. ડ્રોન ઘણા નીચે ઉડે છે અને તેથી કોઈ રડાર સિસ્ટમ દ્વારા શોધી શકાતું નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

35. આંતરરાષ્ટ્રીય MSME દિવસ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે 27 જૂનના રોજ સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગો (સૂક્ષ્મ, લઘુ અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગો (MSME) દિવસનું આયોજન કરવામાં આવે છે, જે ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યો (SDG)ના અમલીકરણમાં સૂક્ષ્મ, નાના અને મધ્યમ કદના ઉદ્યોગોના યોગદાનને માન્યતા આપે છે.
 2. એપ્રિલ 2017માં સંયુક્ત રાષ્ટ્ર જનરલ એસેમ્બલીમાં પસાર કરાયેલા ઠરાવ મારફતે 27 જૂનને માઈક્રો, સ્મોલ અને મીડિયમ સાઈઝ એન્ટરપ્રાઇઝ ડે તરીકે નિયુક્ત કર્યો હતો.
 3. મે 2017માં વિકાસશીલ દેશોમાં SDG હાંસલ કરવામાં MSMEની સંપૂર્ણ ક્ષમતાઓ ગુમ ન કરવા માટે 'સંવર્ધિત રાષ્ટ્રીય ક્ષમતાઓ' (વિકાસશીલ દેશોમાં SDG હાંસલ કરવામાં MSMEની સંપૂર્ણ ક્ષમતાઓ વધારવા) શીર્ષક ધરાવતો કાર્યક્રમ શરૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
 4. તેને સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શાંતિ અને વિકાસ ભંડોળ (સંયુક્ત રાષ્ટ્ર શાંતિ અને વિકાસ ભંડોળ)ના ટકાઉ વિકાસ પેટા ભંડોળ માટે 2030ના એજન્ડા દ્વારા ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવ્યું છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

36. બિન-નફાકારક હોસ્પિટલ વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બિન-નફાકારક હોસ્પિટલોમાં સંભાળનો એકંદર ખર્ચ ફાયદાકારક હોસ્પિટલો કરતા લગભગ એક ચતુર્થાંશ ઓછો છે. આ હોસ્પિટલો ભારતમાં આરોગ્ય સંભાળની અપ્રાપ્યતા અને દુર્ગમતાના પડકારોનું સંભવિત માપ છે.
2. નફાકારક હોસ્પિટલમાં 55.3 ટકા દર્દીઓ છે, જ્યારે દેશની બિન-નફાકારક હોસ્પિટલોમાં માત્ર 2.7 ટકા દર્દીઓ છે.
3. બિન-નફાકારક હોસ્પિટલો દર્દીઓની સેવામાંથી એકત્રિત કરેલા પૈસાથી તેમના માલિકોને લાભ પહોંચાડતી નથી. આ હોસ્પિટલોના માલિકો ઘણી વાર સેવાભાવી સંસ્થાઓ અથવા બિન-નફાકારક નિગમો હોય છે.
4. આ હોસ્પિટલોમાં સેવા માટેની ફી સામાન્ય રીતે નફાકારક હોસ્પિટલો કરતા ઓછી હોય છે અને ફીમાંથી થતી આવક હોસ્પિટલમાં ફરીથી રોકાણ કરવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

37. ઝેન ગાર્ડન - કેઝાન એકેડેમી વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે AMA ખાતેના માહિતી અને અભ્યાસ કેન્દ્ર અને ભારત-જાપાન મૈત્રી સંગઠન (IJFA), ગુજરાતનો સંયુક્ત પ્રયાસ છે. તેને હોગો ઈન્ટરનેશનલ એસોસિએશન (HIA) જાપાન દ્વારા ટેકો આપવામાં આવે છે.
 2. તેમાં પરંપરાગત જાપાની ઘટકો જેવા કે રેડ બ્રિજ ગુઝેઈ, શોજી ઈન્ટરિયર, ગ્લોરી ઓફ ટોરી, 3-ડી આર્ટ મ્યુરલ, ફ્યુઝન ચાબુટારો, તાકી વોટરફોલ, સુકુબાઈ બેઝિન અને કિમોનો સ્કોલ્સ છે. તે ભારતમાં જાપાનની કાર્ય સંસ્કૃતિને પ્રોત્સાહન આપશે અને જાપાન અને ભારત વચ્ચે વેપાર સંબંધો વધારશે.
 3. ઝેન મહાયાના બૌદ્ધ ધર્મની જાપાની શાળા છે જે ધાર્મિક પૂજા અથવા શાસ્ત્રોના અભ્યાસને બદલે ધ્યાન અને અંતર્જાનના મૂલ્યો પર ભાર મૂકે છે. જાપાનમાં ઝેન એટલે ભારતમાં ધ્યાન.
 4. કાઈઝેન 'સુધારણા માટે પરિવર્તન' અથવા 'સતત સુધારણા'નો ઉલ્લેખ કરે છે. કાઈઝેન એ જાપાનીઝ વ્યવસાયિક ફિલસૂફી છે જે તમામ કર્મચારીઓને સામેલ કરીને કાર્યવાતાવરણને વધુ કાર્યક્ષમ બનાવીને ઉત્પાદકતામાં ધીમે ધીમે સુધારો કરવા પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

38. આંતરરાષ્ટ્રીય ટેલિકોમ એસોસિએશન વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઇન્ટરનેશનલ ટેલિકોમ્યુનિકેશન એસોસિએશન (ITU) માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર તકનીક માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રની વિશેષ એજન્સી છે.
2. તેની સ્થાપના 1865માં સંદેશાવ્યવહાર નેટવર્કમાં આંતરરાષ્ટ્રીય કનેક્ટિવિટીને સરળ બનાવવા માટે કરવામાં આવી હતી. તેનું મુખ્ય મથક સ્વિત્ઝર્લેન્ડના જિનેવામાં આવેલું છે.

3. તે વૈશ્વિક રેડિયો સ્પેક્ટ્રમ અને સેટેલાઈટ ભ્રમણકક્ષાઓ ફાળવે છે, નેટવર્ક અને તકનીકીઓને અવિરત રીતે ઇન્ટરકનેક્ટ કરવા માટે તકનીકી ધોરણો વિકસાવે છે અને વિશ્વભરના અછતગ્રસ્ત સમુદાયો માટે ICTની એક્સેસ સુધારવાનો પ્રયાસ કરે છે.

4. ભારત આગામી 4 વર્ષ (2019-2022) માટે આંતરરાષ્ટ્રીય ટેલિકોમ એસોસિએશન (ITU) કાઉન્સિલના સભ્ય તરીકે ફરીથી ચૂંટાયું છે. ભારત 1952થી નિયમિત સભ્ય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

39. ડૂગની માંગમાં ઘટાડો કરવા માટે રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સામાજિક ન્યાય અને સશક્તિકરણ મંત્રાલયે 2018-2025ના સમયગાળા માટે ડૂગની માંગ ઘટાડવા માટે રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના (ડૂગ ડિમાન્ડ રિડક્શન માટેની રાષ્ટ્રીય કાર્ય યોજના - NAPDDR)નો અમલ શરૂ કર્યો છે.
2. તેનો ઉદ્દેશ અસરગ્રસ્ત વ્યક્તિઓ અને તેમના પરિવારોના શિક્ષણ, વ્યસન મુક્તિ અને પુનર્વસનને આવરી લેતી બહુ-આયામી વ્યૂહરચના મારફતે ડૂગના દુરુપયોગના પ્રતિકૂળ પરિણામોને ઘટાડવાનો છે.
3. તે વ્યસન મુક્તિ શિક્ષણ, જાગૃતિ નિર્માણ, ડૂગ આશ્રિતોની ઓળખ, કાઉન્સેલિંગ, સારવાર અને પુનર્વસન અને તાલીમ અને કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારો અને NGOના સહયોગી પ્રયાસો દ્વારા સેવા પ્રદાતાઓની ક્ષમતા નિર્માણ પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
4. દેશભરમાં 500થી વધુ સ્વૈચ્છિક સંસ્થાઓ છે, જેને NAPDDR યોજના હેઠળ આર્થિક રીતે ટેકો આપવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

40. હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનાર વિશે નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનાર એક સ્વૈચ્છિક અને સર્વસમાવેશક પહેલ છે જે દરિયાઈ સહયોગ વધારવા અને પ્રાદેશિક સુરક્ષાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રના દરિયાકાંઠાના રાજ્યોની નૌકાદળોને એકસાથે લાવે છે.
2. તે કુદરતી આપત્તિઓ સામે અસરકારક પ્રતિસાદ વ્યવસ્થા પણ હાથ ધરે છે અને માનવીય સહાય અને આપત્તિ રાહત (HADR)ની ખાતરી કરે છે.
3. હિંદ મહાસાગર નૌકાદળ સેમિનાર (IONS)નું નેતૃત્વ ભારત (2008-10), સંયુક્ત આરબ અમીરાત (2010-12), દક્ષિણ આફ્રિકા (2012-14), ઓસ્ટ્રેલિયા (2014-16), બાંગ્લાદેશ (2016-18) અને ઇસ્લામિક રિપબ્લિક ઓફ ઈરાન (2018-21) કરે છે.

ફા-સે જૂન 2021માં બે વર્ષની મુદત માટે અધ્યક્ષપદ સંભાળ્યું હતું.

4. IONSમાં 24 સભ્ય દેશોનો સમાવેશ થાય છે જે હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્ર (IOR) વિસ્તારની સરહદ પર છે અને 8 નિરીક્ષક દેશો છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

આજે જ DOWNLOAD કરો ICE APPLICATION

"ICE CLICKS"

ICE APP
ICE CLICKS
ડાઉનલોડ કરો

Account
+
State
+
(1 SUBJECT FREE)

40%
DISCOUNT

